

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

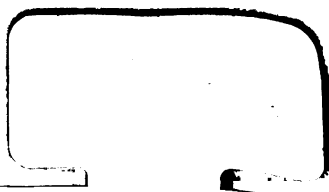
Über Google Buchsuche

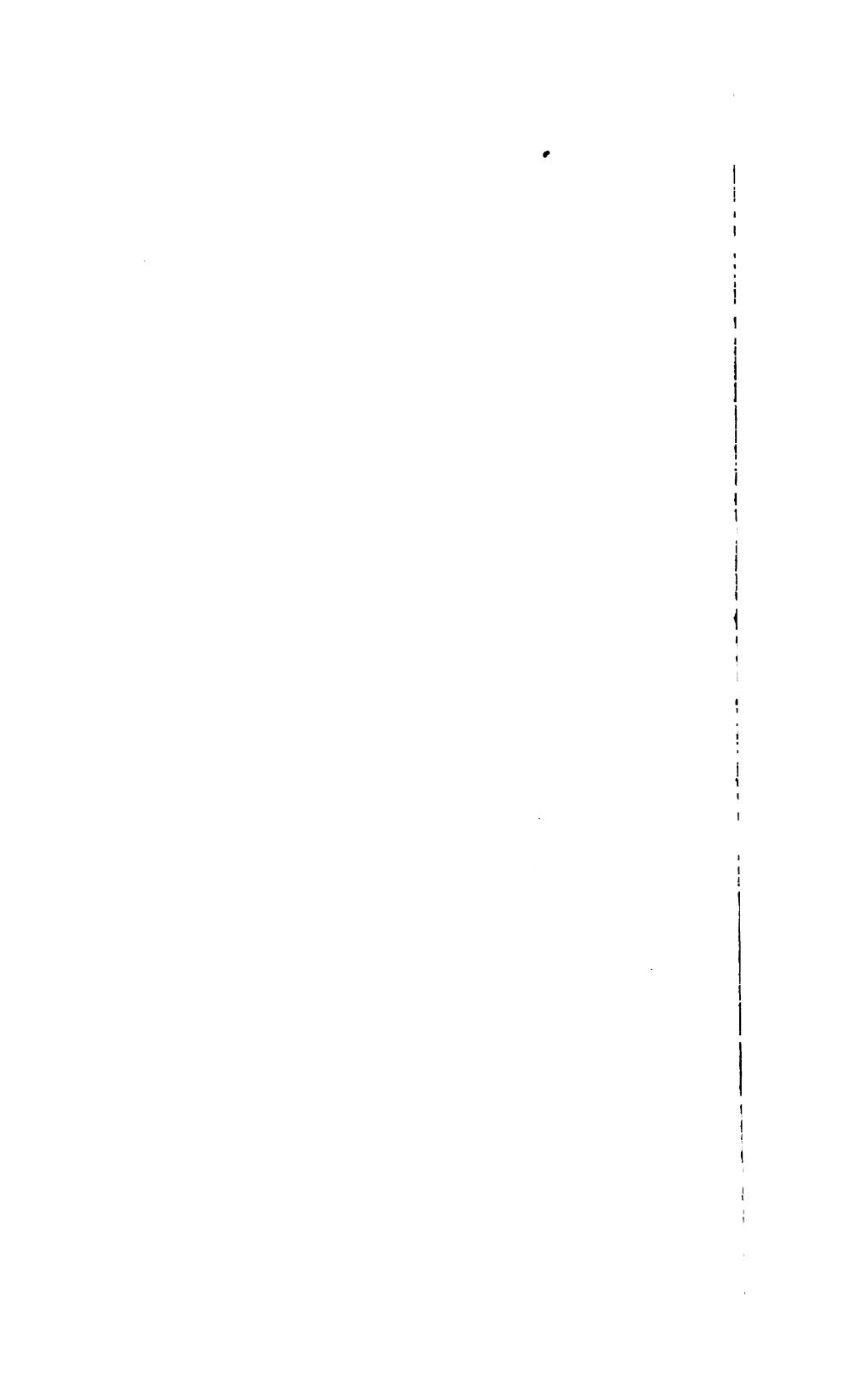
Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

UC-NRLF

\$B 129 720

—

SYKORA, JAN NEIDMUK

A n l e i t u n g

zur

schneilen und gründlichen Erlernung

der

Anfangsgründe

der

böhmischen Sprache.

Zunächst

zum Gebrauche der deutschen Schullugend,

dann auch

zum Selbstunterrichte für jeden Deutschen.

Deutsch und böhmisch bearbeitet

von

Johann Nep. Sykora,

Lehrer an der königlichen Kreishauptschule zu Pilsen.

G. J. J. J.

Prag und Königgrätz.

Druck und Verlag von Joh. S. Pospisil, wirkendem
Mitgliede des böhmischen National-Museums.

1 8 4 9.

PRESERVATION
COPY ADDED
ORIGINAL TO BE
RETAINED

DEC 17 1993

LOAN STACK

V o r r e d e.

Es ist eine allgemein bekannte Thatsache, daß in unserm theueren Vaterlande Böhmen zwei Landessprachen im Umgange üblich sind, die böhmische (tschische) und die deutsche. Wenn auch die deutsche Sprache bereits die Oberhand behauptet, weil sie die Hof-, Kanzley-, Militär-, Schul- und Handlungssprache ist, so ist dessenungeachtet unlängbar und aus täglicher Erfahrung erwiesen, daß die gründliche Kenntniß der böhmischen Sprache nicht nur dem gebornen Böhmen allein, sondern auch für jeden ringsum wohnenden Deutschböhmen sehr wichtig, ja unentbehrlich ist, indem der Eine mit dem Andern im beständigen Verkehre, im Handel und Wandel, und auch noch in vielen andern wichtigen Verhältnissen steht. Und um so mehr ist dieselbe für die höheren Stände, als: für jeden Beamten, für den Priester, Arzt, Lehrer u. a. m. um so wichtiger, wenn er nicht auf die bloß deutschen Ortschaften eingeschränkt, und seinem fernern Fortkommen, wegen der Nichtkenntniß der böhmischen Sprache, selbst im Wege stehen will. Darum besteht, und wird noch von Zeit zu Zeit die allerhöchste Verordnung hierüber erneuert, daß ein Jeder, der zu einem öffentlichen Amte in Böhmen gelangen will, sich mit der Kenntniß der böhmischen Sprache auszuweisen habe.

Dieser wahrhaft väterlich gemeinten allerhöchsten Verordnung ist bei vielen und auch den meisten Deutsch-

böhmen und Gebirgsbewohnern sehr schwer, und in manchen Gegenden sogar unmöglich nachzukommen, indem die meisten der Obgedachten entweder keine hinlängliche, oder gar keine Gelegenheit haben, in der böhmischen Sprache unterrichtet zu werden.

Der so sehr ausgebreitete und nachtheilige Umstand lag schon längst dem Verfasser dieses Werthens, einem im Schulfache ergrauten und die vaterländische Jugend herzlich liebenden Patrioten, sehr am Herzen; darum unternahm er diese, auf 39jährige Schulerfahrung sich gründende Mühe, und suchte die möglichsten Hülfsmittel auf, wodurch die deutsche Jugend zum Böhmisch-Lesen, Sprechen und Schreiben durch Schul- oder auch nur durch Selbstunterricht richtig und gründlich angeleitet werden könnte.

Dieser in beiden Landessprachen geschriebene Leitfaden erscheint hier in drei Theilen:

Der 1. Theil enthält: a) den Unterschied des Lautes zwischen den deutschen und böhmischen Buchstaben; b) die richtige Anleitung zum Böhmischlesen; c) ein kleines Wörterbuch zum Auswendiglernen aller 10 Gattungen der Wörter; und d) hinlängliche Sammlung kurzer Sätze zur fertigen Übung im Lesen, Verstehen und Sprechen.

Der 2. Theil enthält einen möglichst kurzen und doch vollständigen Grundriß der böhmischen Sprachlehre.

Der 3. Theil gibt an und erklärt die nöthigsten Regeln der böhmischen Rechtschreibung.

Pilsen, den 8. September 1838.

Der Verfasser.

Erster Theil.

Anleitung zum richtigen Böhmisches Lesen, Verstehen und Sprechen.

Erster Abschnitt.

§. 1.

Kenntniß der böhmischen Buchstaben, wie auch Unterschied der Aussprache zwischen den deutschen und böhmischen Buchstaben.

a) Die 33 deutschen Buchstaben in ihrer gewöhnlichen Ordnung sind folgende: a, ä, b, c, d, e, f, g, h, ch, i, ie, j, k, l, m, n, o, ö, p, q, r, s, sch, t, u, ü, v, w, x, y, z.

b) Die 41 böhmischen aber diese a, á, b, c, č, d, ě, é, ê, f, g, ě, h, ch, i, j, k, l, m, n, ň, o, ó, p, q, r, ř, s, š, (s, š), t, ť, u, ú, ú, (v), w, x, y, ý, z, ž.

Hier ist zu sehen, daß die Böhmen kein ä, ie, ö, ſ, sch, ſ, und v haben; dagegen aber haben die Deutschen kein á, ě, é, ê, ň, ó, ř, š, ſ, ú, ý und ž.

Merkmale.

1) Wenn im Böhmischem a, e, i, y, o und u gedehnt lauten sollen, so werden sie oben mit einem Strichlein, als: (á, é, ě, ó, ú), bezeichnet, das i unter die Linie herabgezogen (j), und das u geringelt (ý). Das e hat noch eine dritte Aussprache, fast wie je; man nennt es kurzweg das unreine e. In diesem Falle wird es mit einem Punkt bezeichnet (ě).

2) Der Unterschied in der weichen und harten Aussprache zwischen dem b und p, und d und t ist im Böhmischem sehr bedeutend, und muß auch sehr streng beobachtet werden.

3) Die Mittlaute b, n, t haben eine doppelte Aussprache: a) die ihnen eigentliche oder natürliche harte: b, n, t, und b) die künstliche,

weiche (bje, enj, tje). Sollen nun diese weich lauten, so werden sie bezeichnet (b, n, t); folgt ihnen aber ein i, j oder ě nach, so bleibt diese Bezeichnung weg, und sie werden dennoch weich ausgesprochen.

NB. Diese weiche Aussprache derselben kann bloß durch das öftere Vorsprechen erlernt werden.

§. 2.

Aussprache der böhmischen Buchstaben, mit deutschen Vergleichen.

á — lautet wie das gedehnte deutsche a h; z. B. rána (Wunde), wáda (Bank).

b — muß man immer weich, wie z. B. in den deutschen Wörtern: aber, eben, oben, und gänzlich wie pa aussprechen, als: boleř (Schmerz), beran (Widder), buben (Trommel), buř (Buche), bublati (brummen).

c — lautet wie im Deutschen das z, als: cesta, lies zeřta (der Weg), cep (der Flegel), cizinec (der Fremdling).

č — wie tsch in den Wörtern: die Peitsche, rutschen, quetschen, Zweischecke u. a. m.; z. B. často, lies tšasto (oft), čekati (warten), číhati (layern), obručet (Reiß), máčeti (negern), Čech (Böhme).

d — darf man nie scharf, wie t, sondern weich, wie in den Wörtern: Mobe, werden, schaben, laden aussprechen; z. B. darmo (umsonst), den (Tag), dořtota (Güte), dům (Haus), duby (Eichen).

ď — wird beiläufig wie bje ausgesprochen, z. B. ďábel, lies bjahel (der Teufel), ďěd (der Großvater), choď (gehe herum), řeď (fige), řoď (der Rahn), řeď (siehe zu), ďiw (das Wunder).

NB. Das ď kann am besten durch das Vorsagen erlernt werden.

ě — kann nur nach b, d, m, n, p und w stehen, und wird wie je ausgesprochen, z. B. běh, lies bjech (der Lauf), dřvka — djevka (die Magd), město (die Stadt), pět (fünf), člověk (der Mensch).

g — wie j, z. B. geden lies jeden (ein), gáma (Grube), gířka (der Junke), wogák (der Soldat).

h — wie das deutsche g, z. B. ingauř (Linie), řigura (die Figur).

i — wie ie, z. B. řida lies bjeđa (das Elend), řiblo (das Essen), řířto (der Ort), wjra (der Glaube).

ň — wie enj, z. B. in dem trivialen Worte: řnjautřen,

als: *baň lies baňj* (die Steuer), *laň — lanj* (die Rehs-
fuh), *šjā* (Halle), *hoň* (Iage), *něco* (etwas).

NB. Das *ň* kann ebenfalls nur durch das Vorfagen erlernt
werden.

t — wie *r* st und *r*sch in den Wörtern: *Wurſt*, *erſt*, *gär-
ſtig*, *Maſch*, z. B. *t wāt*, lies *t w a r ſ c h* (die *Wan-
ge*), *řowāt* (der *Schmied*), *řeka* (der *Fluſſ*), *řeticha*
(die *Brunnkreſſe*), *řepa* (die *Kübe*), *řokenj* (das *Ge-
würz*).

f, s — wie *ſſ* oder *ſ*, als: *ſáblo* (das *Fett*), *maſo* (das *Fleiſch*),
miſa (die *Schüſſel*), *ſeblák* (der *Bauer*).

ſt — wie in den Wörtern: *Muſter*, *Weſte*, *raſten*, z. B.
ſtéblo (der *Halm*), *ſtaw* (der *Stand*), *ſtjbro* (das
Silber), *ſtāl* (der *Eiſch*).

ſſ, ž — wie *ſch*, z. B. *ſſat* (das *Kleib*), *ſſeſt* (ſechs), *m y ſ ſ i* (die
Mäuſe), *le n o ſ ſ i t i* (ſaulenzen).

č — wie *tje*, z. B. *čyč* (der *Geschmack*), *poč* (ſchweize), *mla*
(drefche), *čytiti* (fangen), *tič* (ſill), *tčlo* (de
Leib), *čal* (er haute).

NB. Iſt auch durch das Vorfagen am beſten zu erlernen.

v — wie *u*, wird aber nur im Anfange der Wörter und Syl-
ben geſetzt, z. B. *vhel* (die *Kohle*), *včitel* (der *Lehrer*),
ponavčiti (belehren).

y und *ý* immer wie *i* oder *ie*, z. B. *čytrý* (geſcheidt), *čyſelý*
(ſauer), *w y ſ o č ý* (hoch).

ž — wie *ſ* in den Wörtern: *Wieſe*, *Weſen*, *leſen*, z. B.
žámek (das *Schloß*), *želj* (das *Kraut*), *žyma* (der
Winter), *žuby* (die *Zähne*).

ž — wie ein ſehr gelindes *ſch* in den fremden Wörtern: *Fu-
ra ſ c h e* = *Fourage* (das *Futter*), *Vi ſ a ſ c h e* = *visage* (das
Geficht), *Ku ra ſ c h e* = *courage* (der *Muth*), *Š c h e n i e*
= *Genie* (der *Geiſt*), z. B. *žáb a* (der *Froſch*), *žebrač*
(der *Stetler*), *žječ* (der *Durſt*), *žila* (die *Ader*), *žluč*
(die *Galle*).

au wird im Böhmiſchen als *ou* ausgeſprochen, z. B. *baufati*
(hoffen), *fa u č a t i* (blaſen), *ka u l e* (die *Kugel*), *ma u ſ a*
(das *Mehl*), lies *doufat*, *foulat*, *koute*.

ey immer als *ej*, z. B. *heyno* (eine *Schar*), *me y dlo* (die
Seife), *ſeyr* (der *Käſe*), *žeytra* (morgen).

mi-le, mi-ty; mi-sto, mi-ſta, mi-ſa, mi-ſa; mo-ſit, mo-bſit,
mo-ſty, mo-ſy, mo-ſe, mo-ſſua; mi-bſec, mu-ſit, mi-ra, mu-ſit.

na-ſſe, na-wo; ne-be, ne-co, ne-mſ, ne-ſib; ny-ni, ni-tſ;
no-hy, no-ſe; ni-ſſe.

pa-dat, pa-ſat, pa-lit, pa-ra, pa-tit, pa-ſti, pa-ba, pa-ta,
pa-ta, pa-wi, pa-ſe; pe-cen, pe-ſe, pe-ſto, pe-niſ, pe-ſa, pe-ſi,
pe-ſſy; py-tel, pi-ſtol, pi-ſmo; po-ſſta, po-ſlab, po-ſog, po-ſe, po-
toſ; pu-bit, pu-ſit, pu-ſat, pu-pen.

ra-da, ra-da, ra-ſy, ra-mec; ry-ba, ry-ſle, ry-tſ; ro-bit,
ro-hy, ro-ſa, ro-ſum; ru-baſ, ru-ſaw, ru-ſe.

ſa-da, ſa-ſa; ſy-ſit, ſe-ſa, ſe-men, ſep-ſa, ſe-ſe, ſe-ſat;
ſi-ſet, ſi-bit, ſi-ſat.

ſa-blo, ſa-ſat, ſa-ſat, ſa-mec, ſa-ſet; ſe-blo, ſe-ſat, ſe-ſit;
ſy-blo, ſy-ſa; ſog-ſa, ſo-ſa, ſo-ſol, ſo-wa; ſſe-blo, ſſeg-noſt, ſto-
nat, ſtro-my; ſtruna; ſwa-toſt.

ſſa-ſet, ſſa-ſe; ſſe-ma, ſſen-ſy; ſſe-ſſat, ſſe-ſſe; ſſi-bal,
ſſi-blo, ſſi-ge, ſſi-ſa, ſſi-peſ, ſſi-ſſa; ſſi-ſſi.

ta-ſit, ta-ſnaut, ta-ſſat, ta-ſſe, ta-ſat; te-be, te-ſe, te-lo,
te-plo, te-ſto; ti-ſſet, ty-ſa, ty-ſew, ti-ſſe, ti-ſe; to-ſit; tau-ſſe.

Wa-claw, wa-bit, wa-bit, wa-ſa, wa-ſit, wa-ſit; wſe-ſy,
wſe-bro, wſe-ſet, wſe-toſt, wſe-pſe, wſe-ſet, wſe-mec, wſe-ſew, wſe-
ſet; wi-bſe, wy-bra, wy-ſlab, wy-no, wi-ſet; wo-ba, wo-ſaſ,
wo-ſa; wſe-bee, wſe-ce, wſe-ſol.

za-ſit, za-bit, za-beſ, za-hon, za-mec, za-ſſit, za-ſſe; ze-bniſ,
ze-ſi, ze-man; zy-ma; zo-bat; zu-by, zu-waſ, zu-fat.

ſa-ba, ſa-ſy, ſa-bniſ, ſa-lub; ſe-bro, ſe-hnat, ſe-ſet, ſe-niſ;
ſi-la, ſi-to, ſi-wel, ſi-ſe.

e) Zwey- und dreysſylbige Wörter, die mit zwey Sil-
laute anfangen.

bbi-ti, bla-ſen, bla-ſe-noſt, bla-ti-wo, bla-bi-ti; bſe-ſa-ni,
bſe-toſt; bſe-ſa-ni, bſe-ſe-ni, bla-bi-ſy; bra-na, bra-ti-ſet;
bro-bi-ti, bro-ſew, bru-ſe-ni; bſi-ſa.

ſa-ſa, ſo-ſa, ſo-ſa, ſa-neſ, ſo-wel, ſu-neſ, ſma-rat,
ſmep-ſi, ſſe-ni, ſſy-ti.

bbi-ti, bla-bat, wi-bſe, hy-blo, be-bro, blu-hy, po-le-bne, bne-
ſſe, ſa-bniſ, bno-wel, bra-ho, bra-hniſ, mo-bry, mo-ſty, ga-bro, dru-
ba, dra-paſ, dre-wo, dru-nact, bwe-ſe, dwi-ſa-ta, dwa-ſe-niſ, dwi-
ſa-ſſa, ſſe-ſo-wa-toſt, ſſin-ta, fra-ſſa, ſſe-giſ; bla-bo-wſy,

bla-wa-ſy, bla-u-pſy, hſe-bſe, hſi-ba-ni, hſu-bo-toſt, hſuſ; hna-ty,
hne-wi-wſy, bra-hniſ, hni-ſdo, hno-gniſ, hnu-paſ, bra-cho-wec,
qrp-ſe-ni, bro-mo-wel, bro-ſniſ, hſa-blo, hſe-ſſit, hſi-beſ.

g) Wörter mit den Dappellanten: au und ey.

au=hor, au=hoř, au=fol, aul, au=mysl, au=řab, au=to=ři=řtř,
au=woz, au=řost; bau=ba, bau=cha=řka, brau=řyt; bau=řat; řau=řat,
řau=řka, řau=řpř, řau=řet, řau=ře=řniř, mau=řrost, nau=ře,
pau=řř, pau=řřew=řniř, řau=řař, řau=ře=řniř, řrau=řet, řau=ře=řbnořř,
řau=řan=řli=řwořř.

bey=wat, cey=řa, bey=mat, ey=řle, hey=no, řey=wat, řey=řř,
mey=řlo, řeyř, řeyř, řeyř, řeyř, řeyř, řeyř, řeyř.

h) Bietſylbige Wörter.

be=řniř=řwi, řer=řo=řo=ři=řna, řar=řo=řlař, ři=řo=řwo=řre,
ge=řno=řo=řeč, řra=ře=řřwi, řřwá=řo=řpř=řo=řwé, řo=řřo=řla=řř, řař
ři=řel=řni=ře, řra=řo=řřwi=řle, řau=ře=řřni=ře, řno=řo=řmlu=řnořř, ře
řwo=ři=řlořř, o=řa=ře=řnēg=řř, řra=řo=řmlu=řniř, řro=řti=řwen=řwi,
př=řbu=řen=řwi, ře=řře=řř=řwi, řau=řro=řmnj=řo=řwé, řa=řo=řpř=řo=řřř,
řř=ře=řni=řni=řo=řwé=řmu, řř=ře=řti=řřan=řnořř, u=řř=řo=řwa=řnē=řo,
řo=řřo=řo=řmy=řli=řno=řřř, řlo=ře=řen=řwi, ři=řo=ři=řo=řwé, řlau=ře=ř
ni=ře.

i) Aehnlich lautende böhmische Wörter nebst ihren deutschen Bedeutungen.

autel, wetřánj, der Eintrag im autel, die Fucht

Gewebe, Schußgarn

bába, die Großmutter, Hebamme

bázeň, die Furcht

bydlo, eine Stange

být, prügeln

bílá, die weiße

chrář, die Krautblätter

řřeřř, das Geräusch

řáka, die Hoffnung

řiřř, er reiniget, die reinen

řořř, dahin kommen

řářa, eine Bahn

řářly, die Hirse

řařniř, gebackener Hirřbrey

řeřeř, der Herbřř

řeřna, eine

řiř, ihrer

řim, ihnen

řini, andere

řiřř, řiřer

baba, ein altes Weib

bářeň, das Gedicht

byřlo, die Wohnung

břti, řeyn

břla, řie war

řřařř, das Geřřipps

řřeřř, die Taufe

řářka, ein Strichel

řiřř, řeřen

řořř, meřken

řářá, die řeure

řeřly, die Nähnadeln

řeřniř, die Nadelbüche

řeřeř, die Eře

řeřná, er řandelt

řiř, das Thauwetter, der Eüb

řim, ich eře

řini, der Reif

řiřř, eřen

heßß, Heßßsch
 brozen, die Traube
 heubä, die Erbscholle
 käh, räucherte
 kähß, wieviel?
 kruh, ein Stück Salz
 krtiny, das Taufmahl
 kähwlee, die Flasche
 läti, schelten
 leb, der Schädel
 leßß, die List
 libß, angenehm
 lißß, Haselnußstaube
 lißati, schmeicheln
 masus krämy, die Fleischbank
 mäch, der Blasebalg
 mi, mne, mir
 mje, ein Spielball
 mjle, eine Meile
 mlti, haben
 miza, der Baum: o. Pflanzensaft
 muß, der Mann
 pani, die Frau
 pärti, abbrühen
 pas, der Reisepaß
 pata, die Ferse
 pjchati, stechen
 pißß, der Federkiel
 plob, die Frucht
 plnauti, ausspucken
 powëzte, saget mir
 prach, der Staub
 práwo, das Gericht, Recht
 prßß, der Finger
 pußß, es sprießt hervor
 püßß, die Fasten
 räßß, des Krebses
 rada, der Ratz
 ranj, er verwundet
 sanß, der Drache
 schladißi, abkühlen
 n, hieher

heßß, schön
 roßß, der Bratspieß
 ruba, das Erz
 räh, ein Zober
 rähß, ein Pfad
 rruh, ein Ring, Reif
 rrtiny, das Schilfrohr
 lawice, die Bank
 lati, der Latte, 2. End.
 tep, Vogeleim
 lät, kriechen
 lißi, es gefällt
 lißß, die Wasserhenne
 lißati, lecken
 masus, fett
 mäch, das Moos
 mi, wir
 mje, ein Wäscher
 mjle, liebes
 mlti, waschen
 miza, die Schlüssel
 muß, er kann
 pani, die Herren
 pärti, sich paaren
 pas, ein Gürtel
 pata, die fünfte
 pjchati, hoffärtig werden
 pißß, die Lippe, Lesze
 plot, der Gartenzaun
 plnauti, schwimmen
 powëzte, hängt auf
 präh, die Thürschwelle
 w prawo, rechts
 prßß, die Stauberbe
 pügßi, er wird leihen
 pußß, lasse aus
 radßi, lieber
 rada, gern
 rannj, frühzeitig
 sanß, der Schlitten
 schladißi, vernichten
 gsem, ich bin

šřř, die Halle
šřřň, schwefelhaft
šřř, das Netz
řřř, eine Fessenkette
řřřwřř, zusammenschmieden
řřřř, ein Binder

řřřř se, es geschah
řřřř, sie hauete ab
řřř, richtg du!
řřřwřř, zusammengeleckt
řřřwřřř, Helligthum
řřřřř, die Strafe
wřřř, der Mangel
wřřřňř, die Ewigkeit
wřřřňř, ewig
wřřřř, die Hitze
wřřřř, das Alter, das Jahrhundert
wřřřřř, führen
wřř, er weiß
wřřřřř, öfter sehen
wřřřř, winden
wřřř, der Sprudel
wřřřňřř, rabenschwarz
wřřřř, der Berg, Gipfel
wřřř, die Wespe
wřřřřř, ein Thürmchen
řřřřřřř geg, vertrete ihn
řřřwřřř, die Gesundheit
řřřř, die Mauer
řřřwřřř, gähnen
řřřřřřř, zusammenstecken
řřřřřřřř, verwüsten
řřřřřř, der Schnabel
řřřřřřřřř, eine Semmel

řřřř se, er heirathet

řřřř, der Sohn
řřřřř, vom Käse
řřřř se, sättige dich
řřřřř, er, sie, es wird erlösen
řřřřwřřř, aufheben
řřřřř, er, sie, es wird zusammen-
kleben

řřřřř, es starb
řřřřř, sie ist beständig
řřřř, das Faß
řřřřwřřř, Vermählung
řřřřwřřřř, ein Sakrament
řřřřřř, der Schilf
wřřřř, der Bant
wřřřřňřř, die Dankbarkeit
wřřřřňřř, dankbar
wřřřřř, der Eimer
wřřřřř, das Wohlgefallen
wřřřřř, fahren
wřř, ihr
wřřřřř, ausgeben
wřřřř, heulen
wřřř, die große Nahtkeule
wřřřňř, die Krähen
wřřř, er warf
wřřř, fahre
wřřřřř, die Höhe
řřřřřř, eine Schaar
řřřwřřř, der gesunde
řřř, der Schwiegersohn
wřřřřwřřř, anrufen
řřřřřřř, höffärtig werden
řřřřřřř, herablassen
řřřwřřřř, der Stiefelzieher
řřřřřřřř, zusammen gerollter
Flachs
řřřř, die Weiber.

Zweiter Abschnitt.

Sammlung der unentbehrlichsten Wörter zum Auswendiglernen.

A.

Die Hauptwörter, welche die Namen der Personen und Sachen anzeigen.

Anmerkung. Die Buchstaben m, ž, n zeigen das Geschlecht, und zwar: m das männliche, ž das weibliche und n das sächliche, die Ziffern aber die Abänderungsart der böhmischen Hauptwörter an.

Druhé oddelení.

**Sbírka nejpotebnějších slov
i učení paměti.**

A.

**Hlavní slova,
literární a osobní věci
oznamují.**

Poznámek. Literární m, ž, n ukazují pohlaví, a sice: m mužské, ž ženské a n neobojí, čtení ale obrazce českých hlavních slov.

1.

Von Gott, göttlichen Dingen und der Zeit.

Gott, m. Bůh, 1.

Gott Vater, m. Bůh otec, 2.

Gott Sohn, m. Bůh syn, 1.

Gott der heilige Geist, m. Bůh duch svatý, 1.

die allerheiligste Dreieinigkeit, ž. nejsvětější trojice, 5.

der Erschaffer, m. stvořitel, 2.

r Erlöser, m. vykupitel, 2.

r Heilmacher, m. spasitel, 2.

r Engel, m. angel, 2.

r Schutzengel, m. strážný anděl, 2.

r Beschützer, m. opatrovník, 1.

r Fürsprecher, m. přímlovčí, 2.

ś Wesen, ž. bytlost, 3.

e Sache, ž. věc, 3.

e Welt, m. svět, 1.

r Himmel, n. nebe, 6.

e Erde, ž. zem, 5.

ś Hegefeuer, m. očistec, 2.

e Hölle, n. pekl, 7.

e Vorhölle, n. předpeklí, 8.

e ewige Seligkeit, ž. věčná blaženost, 3.

ś jüngste Gericht, m. poslední soud, 1.

r Tod, ž. smrt, 3.

e Sonne, n. slunce, 6.

r Mond, m. měsíc, 2.

r Stern, ž. hvězda, 4.

r Strahl, m. paprsek, 1.

r Komet, ž. kometa, 4.

r Aufgang der Sonne, m. východ slunce, 1.

r Untergang der Sonne, m. západ slunce, 1.

e Morgenröthe, m. ranní červánky, 1.

ś Tagen, n. rozednívání, 8.

e Sonnenfinsternis, n. slunce zatmění, 8.

- s Leuchten des Mondes, n. svě-
 tlo měsíce, 7. 2.
 r Vollmond, m. auplně, 1.
 s Jahr, m. rok, 1.
 e Jahreszeiten, ž. roční částky, 4.
 r Winter, ž. zima, 4.
 r Frühling, n. garo, 7.
 r Sommer, n. léto, 7.
 r Herbst, m. podzimek, 1.
 r Monat, m. měsíc, 2.
 r Jänner, m. leden, 1.
 r Februar, m. únor, 1.
 r März, m. březen, 1.
 r April, m. duben, 1.
 r Mai, m. květen, 1.
 r Juni, m. červen, 1.
 r Juli, m. červenec, 2.
 r August, m. srpen, 1.
 r September, m. září, 8.
 r Oktober, m. říjen, 1.
 r November, m. listopad, 1.
 r Dezember, m. prosinec, 2.

2.

Von der Luft und deren Wir- kungen.

- e Luft, n. povětrí, 8.
 e Witterung, ž. povětrnost, 3.
 s Wetter, n. počasí, 8.
 s Wasser, ž. voda, 4.
 s Feuer, m. oheň, 2.
 r Funke, ž. gisťra, 4.
 r Dampf, ž. pára, 4.
 r Rauch, m. kouř, 2.
 e Asche, m. popel, 2.
 e Zeit, m. čas, 1.
 s Firmament, ž. obloha, 4.
 e Wolke, n. mráčno, 7.
 r Wind, m. vítr, 1.
 r Sturm, ž. bouře, 5.
 r Regen, m. déšť, 2.

2.

O povětrí a jeho účinko- vání.

- r Tropfen, ž. kapka, 4.
 r Gussregen, m. ligavec, 2.
 r Regenbogen, ž. duha, 4.
 r Hagel, n. krupobití, 8.
 r Schnee, m. sníh, 1.
 r Schneeflocken, m. šotauč, 2.
 s Eis, m. led, 1.
 r Frost, m. mráz, 1.
 r Reif, n. gínj, 8.
 r Thau, ž. rosa, 4.
 r Nebel, ž. mlha, 4.
 s Donnern, n. hřímání, 8.
 r Blitz, m. blesk, 1.
 r Donnerstrahl, m. hrom, 1.
 e Hitze, n. horko, 7.

2

- e Kälte, ž. zyma, 4.
 e Kühle, n. chladno, 7.
 e Feuchtigkeit, ž. vlhkoſt, 3.
 e Nässe, n. mokro, 7.
 e Dürre, n. sucho, 7.

3.

Von der Erde, den Gewässern und Metallen.

- r Berg, m. vrch, 1.
 r Hügel, m. kopce, 2.
 s Thal, n. údolí, 8.
 s Meer, n. moře, 6.
 e Ebbe, m. odliv moře, 1.
 e Fluth, m. příliv moře, 1.
 r See, n. jezero, 7.
 r Teich, m. rybník, 1.
 r Morast, n. bahno, 7.
 r Bach, m. potok, 1.
 r Fluß, ž. řeka, 4.
 r Strom, ž. velká řeka, 4.
 e Quelle, m. pramen, 2.
 e Mündung, n. ústí řeky, 8.
 s Ufer, m. břeh, 1.
 e Küste, m. břeh mořský, 1.
 r Meerbusen, ž. zátoka mořská, 4.
 e Bay, m. zátoka, 1.
 e Insel, m. ostrov, 1.
 e Halbinsel, m. poloostrov, 1.
 s Vorgebirge, n. předhoří, 8.
 e Meerenge, ž. úžina mořská, 4.
 e Landenge, n. okraj, 8.
 e Klippe, n. útes, 8.
 r Fels, ž. skála, 4.
 r Stein, m. kámen, 1.
 r Edelstein, m. drahý kámen, 1.

4.

Von den Bäumen.

- e Pflanze, ž. rostlina, 4.
 r Baum, m. strom, 1.
 s Bäumchen, m. stromeček, 1.

- s Irrelicht, ž. blabizka, 4.
 s Licht, n. světlo, 7.
 e Finsterniß, ž. tma, 4.
 r Schatten, m. stín, 1.

3.

D zemi, wodáč a kowich.

- r Kieselstein, m. oblátek, 1.
 r Schiefer, ž. šedivice, 5.
 r Alabaſter, m. alabaſtr, 1.
 r Kalk, n. vápno, 7.
 r Gyps, ž. sádra, 4.
 e Kreide, ž. křída, 4.
 r Thon, ž. hlína, 4.
 r Diamant, m. diamant, 1.
 r Magnet, m. magnet, 1.
 s Gold, n. zlato, 7.
 e Platina, ž. platyna, 4.
 s Silber, n. stříbro, 7.
 s Eisen, n. železo, 7.
 r Rost, m. rez, 1.
 r Stahl, ž. ocel, 2.
 s Kupfer, ž. měď, 3.
 r Grünspan, m. rez zelená, 1.
 s Zinn, m. cín, 1.
 s Blei, n. olovo, 7.
 s Zink, n. cínk, 1.
 s Quecksilber, ž. rtuť, 3.
 s Schwefel, ž. síra, 4.
 r Salpeter, m. salytr, 1.
 e Steinkohle, n. kamenné uhlí, 8.
 r Torf, ž. zem palčivá, 5.
 r Sand, m. písek, 1.

4.

D stromich.

- r Strauch, n. křoví, chraſti, 8.
 e Staube, m. let, 2.
 s Gebüsch, n. haustej, 8.

- r Walb, m. les, 1.
 s Holz, n. dříví, 8.
 e Wurzel, m. kůten, 1.
 r Stamm, m. kmen, 1.
 e Rinde, ž. kůra, 4.
 r Ast, m. suš, 1., ž. větew, 5.
 r Zweig, ž. ratolest, 3.
 s Blatt, m. list, lupen, 1.
 e Knospe, n. paupř, 6.
 e Blüthe, m. květ, 1.
 e Frucht, n. ovoce, 6.
 r Obstbaum, m. ovocný strom, 1.
 r Obstkern, ž. pecka, 4.
 r Stiel, ž. štopka, 4.
 e Kirsche, ž. třesně, 5.
 e Weichsel, ž. wišně, 5.
 e Amarelle, ž. marule, 6.
 e Birne, ž. hruska, 4.
 r Apfel, n. jablko, 7.
 r Apfelbaum, ž. jablono, 3.
 e Aprikose, ž. meruňka, 4.
 e Pflaume, ž. šliva, 4.
 e Zwetsche, ž. švestka, 4.

5.

Die Waldbäume.

- e Eiche, m. dub, 1.
 e Eichel, m. žalud, 1.
 r Gallapfel, ž. kůlka dubová, du-
 binka, 4.
 e Buche, m. buš, 1.
 e Tanne, ž. jedle, 5.
 r Tannenzapfen, ž. šiště, 4.
 e Fichte, m. smrč, 1.
 e Kiefer, ž. borowice, 5.
 s Kienholz, ž. lauž, 3.
 e Birke, ž. břiza, 4.

6.

Die Gräser und Getreide.

- s Gras, ž. tráwa, 4.
 r Klee, m. getel, 2.

- e Pfirsich, ž. brošew, 5.
 e Nisipel, ž. nyšspule, 5.
 e Nuß, m. ořech, 1.
 e harte Schale, ž. škorápka, 4.
 r Kern, n. jádro, 7.
 e Feige, m. šit, 1.
 e Kastanie, m. kastan, 1.
 e Rebe, ž. rýwa, 4.
 e Traube, m. hrozen, 1.
 e Erdbeere, ž. jahoda, 4.
 e Himbeere, ž. malina, 4.
 e Johannisbeere, m. rybíz, 1.
 e Stachelbeere, m. angrešt, 1.
 e Heidelbeere, ž. borůvka, 4.
 e Brombeere, ž. ostružina, 4.
 e Maulbeere, ž. maruše, 5.
 e Hagebutte, m. šípok, 1.
 r Holler, m. bez, 1.
 r Dorn, m. trn, 1.
 e Schlehe, ž. trnka, 4.
 e Haselnuß, m. líškový ořech, 1.
 r Weinstock, m. winný keč, 2.

5.

Lesní stromy.

- e Esche, m, gesen, 1.
 e Erle, ž. wolffe, 5.
 e Espe, ž. osyka, 4.
 e Ulme, m. gilm, 1.
 r Ahorn, m. javor, 1.
 e Linde, ž. lípa, 4.
 e Pappel, m. topol, 1.
 e Weide, ž. vrba, 4.
 r Lorbeerbaum, m. bobek, 1.
 r Buchsbaum, m. pěstáň, 1.
 s Harz, ž. pryskyřice, 5.

6.

Tráwy a obilí.

- s Getreide, n. obilí, 8.
 r Halm, n. stěblo, 7.

2*

- e Aehre, m. klas, 1.
- s Korn, n. žito, 7.
- r Weizen, ž. pšenice, 5.
- e Gerste, m. gečmen, 2.
- r Haber, m. oves, 1.
- e Erbse, m. hrách, 1.
- e Linse, ž. čočka, 4.
- s Heidekorn, ž. pohanka, 4.
- e Hirse, n. proso, 7., gáhly, 4.
- r Reis, ž. ryž, 5.

7.

Die Blumen.

- e Blume, ž. květina, 4.
- e Blüthe, m. květ, 1.
- r Blumenkeltch, m. kalisek, 1.
- s Blumenblatt, m. list, 1.
- e Rose, ž. růže, 5.
- e Feldrose, ž. polnj růže, 5.
- e Nelke, m. karafiát, 1.
- e Myrthe, ž. myrta, 4.
- e Tulpe, m. tulipán, 1.
- e Lilie, n. lilium, 8.
- s Weilchen, ž. fialka, 4.
- e Hyazinthe, m. hyacint, 1.
- e Narzisse, ž. narcyssek, 1.

8.

Gemüse.

- s Gemüse, n. vařenj, 8.
- e Bohne, m. bob, 1.
- r Spargel, m. špargl, 1.
- r Kohl, ž. kapusta, 4.
- s Kraut, n. zelj, 8.
- r Blumenkohl, m. karfiol, 1.
- s Weißkraut, n. bílé zelj, 8.
- r Krauskohl, n. kadeřavé zelj
- e Kohlrübe, ž. kapusta, 4.
- e Rübe, ž. řepa, 4.
- e gelbe Rübe, ž. mrkev, 5.

- s Unkraut, m. kaulol, 2.
- r Flach, m. len, 1.
- r Hanf, ž. konopě, 5.
- e Hanfstörner, m. semenec, 2.
- r Hopfen, m. chmel, 2.
- s Heu, n. seno, 7.
- s Grummet, ž. otawa, 4.
- s Stroh, ž. sláma, 4.
- r Mist, m. hnág, 2.

7.

Květiny.

- e Schlüsselblume, ž. bílá bukvi-
ce, 5.
- s Vergifmetelnicht, ž. nezabud-
ka, 4.
- e Maiblume, ž. konvalinka, 4.
- e Sonnenblume, ž. slunečnice, 5.
- e Kornblume, ž. chrysa, 4.
- r Mohn, m. mák, 1.
- r Majoran, ž. majoránka, 4.
- r Rosmarin, ž. rozmarina, 4.
- r Thimian, m. tymián, 1.
- e Rosette, ž. rozetka, 4.
- r Salbey, ž. šalvěž, 3.

8.

Warenj.

- e Wasserrübe, ž. vodnice, 5.
- r Knoblauch, m. česnek, 1.
- r Zwiebel, ž. cibule, 5.
- e Petersille, ž. petržel, 3.
- r Schnittlauch, m. flaupek, 1.
(šnitljk).
- r Rettig, ž. řetkev, 5.
- r Kren, m. křen, 1.
- r Erbsen, m. brambor, 1.
- r Celerie, m. celer, 1.
- e Endivie, m. štěrbaš, 1.

- e Kresse, ž. řechýa, 4.
 e Gurke, ž. okřuka, 4.
 e Melone, m. melaun, 1.
 r Kummel, m. kmjn, 1.

9.

Der Mensch und dessen Glieder.

- s Ehler, n. žwir, 6.
 r Mensch, m. člověk, 1.
 s Leben, m. život, 1.
 r Tod, ž. smrt, 3.
 r Leib, n. tělo, 7.
 s Glied, m. úd, 1.
 r Kopf, ž. hlava, 4.
 s Gehirn, m. mozek, 1.
 r Hirnschädel, ž. lebka, 4.
 s Gesicht, m. obličej, 2., ž. twář-
 nost, 3.
 s Antlitz, m. obličej, 2.
 e Gesichtsfarbe, ž. pleť, 3.
 e Stirn, n. čelo, 7.
 s Auge, n. oko, 7.
 r Augapfel, ž. žetebnice, 5.
 s Augenlied, ž. klapka, 4.
 r Wimper, ž. řasa, 4.
 e Augenbraunen, n. obočí, 8.
 s Ohr, n. ucho, 7.
 e Nase, m. nos, 1.
 r Mund, n. ústa, 7.
 e Lippe, m. pysk, 1.
 r Zahn, m. zub, 1.
 s Zahnfleisch, ž. dásen, 5.
 e Zunge, m. jazyk, 1.
 r Gaumen, m. střešek úst, 1.
 r Athem, m. dech, 1.
 s Rinn, ž. brada, 4.
 e Wange, ž. tvář, 1.
 e Schläfe, m. spánek, 1.
 r Hals, m. krk, 1.
 r Nacken, ž. šíje, 5.
 e Schulter, ž. plece, 5.

- r Fenchel, m. fenýkl, 1.
 r Garten, ž. zahrada, 4.
 r Gärtner, m. zahrádniš, 1.

9.

Člověk a jeho úd.

- r Arm, n. rameno, 7.
 r Ellenbogen, m. loket, 2.
 e Hand, ž. ruka, 4.
 e Faust, ž. pěst, 3.
 r Finger, m. prst, 1.
 r Daumen, m. palec, 2.
 r Nagel, m. nehet, 1.
 e Brust, n. prsa, 7.
 s Herz, n. srdce, 6.
 r Rücken, m. hřbet, 1.
 s Rückgrath, ž. páteř, 5.
 e Rippe, n. žebro, 7.
 e Lunge, ž. plíce, 5.
 r Magen, m. žaludek, 1.
 e Leber, ž. játra, 4. a 7.
 e Galle, ž. žluč, 3.
 e Niere, ž. ledvina, 4.
 r Bauch, n. břicho, 7.
 r Nabel, m. pupek, 1.
 e Verdauung, n. žejwánj, 8.
 e Lende, n. bedro, 7.
 e Eingeweide, ž. vnitřnosti, 3.
 r Darm, n. střewo, 7.
 e Hüfte, m. kyčel, 2.
 r Schenkel, n. stěhno, 7.
 s Knie, n. koleno, 7.
 s Bein, ž. kost, 3. (noha)
 s Schienbein, m. hnat, 1.
 e Wade, n. lýtko, 7.
 r Fuß, ž. noha, 4.
 r Knöchel, m. kotník, 1.
 e Behe, m. prst u nohy, 1.
 e Ferse, ž. patka, 4.
 e Fußsohle, m. spodek nohy, 1.

r Schritt, m. krok, 1.
 r Gang, m. chod, 1.
 e Haltung, n. držení, 8.
 e Haut, ž. kůže, 5.
 s Fleisch, n. maso, 7.
 s Blut, ž. krev, 5.
 e Ader, ž. žíla, 4.
 e Pulsader, ž. srdečnice, 5.
 r Puls, m. puls, 1.
 s Mark, m. tuk, 1.

10.

Die Seele und ihre Kräfte.

e Seele, ž. duše, 5.
 r Geist, m. duch, 1.
 r Verstand, m. um, 1.
 e Vernunft, m. rozum, 1.
 s Gedächtniß, ž. pamět, 3.
 r Wille, ž. vůle, 5.

11.

Die zahmen, vierfüßigen
Thiere.

e zahmen Thiere, zvířata krotká.
 s Pferd, m. kůň, 2.
 e Stute, ž. kobyla, 4.
 r Esel, m. osel, 1.
 e Eselin, ž. oslice, 5.
 r Maulesel, m. mezeš, 1.
 s Kameel, m. velbloud, 1.
 s Rind, m. hovězí dobytek, 1.
 r Stier, m. býk, 1.
 e Kuh, ž. kráva, 4.
 r Ochse, m. vůl, 1.
 s Horn, m. roh, 1.
 s Kalb, n. tele, 6.
 s Vieh, n. hovado, 7.
 s Schaf, ž. ovce, 5.
 r Widder, m. beran, 1.
 r Schöpse, m. šopek, 2.
 m, n. gehe, 6.

r Schweiß, m. pot, 4.
 s Haar, m. vlás, 1.
 r Bart, m. fous, 1.
 r Anebelbart, m. sňausy, 1.
 e fünf Sinne, m. pět smyslů, 1.
 s Gesicht, m. zrak, 1.
 s Gehör, m. sluch, 1.
 r Geruch, m. čich, 1.
 r Geschmack, ž. chuť, 3.
 s Gefühl, ž. cítělnost, 3.

10.

Duše a její mocnosti.

s Gewissen, n. svědomí, 8.
 e Fähigkeit, ž. schopnost, 3.
 r Hang, ž. náklonnost, 3.
 e Leidenschaft, ž. náruživost, 3.
 e Dummheit, ž. hlupost, 3.

11.

Krotká, čtvernohá zvířata.

e Heerde, n. stádo, 7.
 e Ziege, ž. koza, 4.
 r Bock, m. kozel, 1.
 e Sau, ž. swině, 5.
 r Eber, m. kanec, 2.
 s Schwein, n. prase, 6.
 s Spanferkel, n. podswinec, 6.
 r Rüssel, m. rypák, 1.
 e Borste, ž. štětina, 4.
 r Hund, m. pes, 1.
 e Hündin, ž. čubka, 4.
 r Pudel, m. pudlík, 1.
 e Dogge, m. anglický pes, 1.
 r Fleischerhund, m. řeznický pes, 1.
 s Windspiel, m. chrt, 1.
 r Jagdhund, m. lovecký pes, 1.
 e Rake, ž. kočka, 4.

- r Kater, m. kocaur, 1.
 e Maus, ž. myš, 3.
 e Mausfalle, ž. past, 3.
 e Ratte, ž. velická, německá myš, 3.

12.

Die wilden Thiere.

- s wilde Thier, n. divoké zvíře, 6.
 r Löwe, m. lev, 1.
 r Tiger, m. tygr, 1.
 r Bär, m. medvěd, 1.
 r Wolf, m. vlk, 1.
 r Fuchs, ž. liška, 4.
 r Elephant, m. slon, a, 1.
 r Küssel, m. rypák, 1.
 s Eisenbein, ž. slonová kost, 3.
 r Affe, ž. opice, 5.
 r Hirsch, m. jelen, 1.
 r Damhirsch, m. daněl, 1.
 s Reh, ž. srna, 4.
 r Rehbock, m. srnec, 2.
 e Hirschkuh, ž. laň, 3.

13.

Die Vögel.

- e Vogel, m. pták, 1.
 r Raubvogel, pták dravý, 1.
 r Zugvogel, pták tažný, 1.
 r Adler, m. orel, 1.
 r Geyer, n. káně, 6.
 r Falke, m. sokol, 1.
 r Sperber, m. krahulec, 2.
 e Nachtule, ž. sova, 4.
 e Fledermaus, m. netopýr, 2.
 r Schnepfe, ž. sluka, 4.
 e Wachtel, ž. křepelka, 4.
 s Rebhuhn, ž. koroptev, 5.
 r Fasan, m. bažant, 1.
 r Krametsvogel, ž. kvěčala, 4.
 e Krähe, ž. vrána, 4.
 e Elster, ž. straka, 4.

- r Maulwurf, m. krtek, 1.
 r Hirt, m. pastýř, 2.
 r Stall, m. chlév, 1.

12.

Divoká zvířata.

- e Gemse, m. kamzok, 1.
 s Rennthier, m. sob, 1.
 r Hase, m. zajíc, 2.
 s Kaninchen, m. králík, 1.
 s Eichhörnchen, ž. weverka, 4.
 r Dachs, m. geizewec, 2.
 r Igel, m. ježek, 1.
 s Murmelthier, m. swisst, 2.
 r Marber, ž. řána, 4.
 s Wiesel, ž. kočawa, 4.
 r Fitis, m. tchoř, 2.
 r Biber, m. bobr, 1.
 s wilde Schwein, n. divoké prasce, 6.
 s Wildbrät, ž. zvěřina, 4.

13.

Ptáky.

- r Rabe, m. krkavec, 2.
 r Sperling, m. wrabec, 2.
 r Singvogel, m. zpěvavý pták, 1.
 r Fink, ž. pěnkawa, 4.
 r Distelfinke, m. stehlík, 1.
 e Schwalbe, ž. wlastowice, 5.
 e Lerche, m. křivan, 1.
 e Graßmücke, ž. pěnice, 5.
 e Amsel, m. kos, 1.
 e Meise, ž. sytka, 4.
 s Rothkehlchen, ž. červenká, 4.
 e Nachtigall, m. slavič, 1.
 r Zeisig, m. čížek, 1.
 r Kanarienvogel, m. kanárek, 1.
 r Papagey, m. papoušek, 1.
 r Pfau, m. páv, 1.

r Emmerling, m. strnad, 1.
 r Guckuck, j. žejhulka, 4.
 e Dohle, j. lawka, 4.
 r Strauß, m. pštroš, 1.
 r Kranich, m. geřáb, 1.
 r Storch, m. řáp, a, 1.
 r Schwan, j. labuř, 3.
 s Hausgeflügel, j. drábeř, 5.
 r Hahn, m. kohout, 1.
 e Henne, j. slepice, 5.
 s Huhn, n. kuře, 6.
 r Truthahn, m. řopán, 1.
 e Truthenne, j. řopka, 4.

14.

Die Fische, Amphibien und Insekten.

r Fisch, j. ryba, 4.
 r Hecht, j. štika, 4.
 r Karpfen, m. kapr, 1.
 r Lachs, m. losos, 1.
 r Aal, m. ahuř, 2.
 e Forelle, m. pštruh, 1.
 r Gründling, m. mřen, 2.
 r Weißfisch, j. bělice, 5.
 r Barsch, m. ořaun, 1.
 r Wallfisch, j. welryba, 4.
 r Stöckfisch, j. treska, 4.
 r Hering, m. šlaneček, 1.
 e Auster, j. ušřice, 5.
 e Schildkröte, m. řelw, 1.
 e Frosch, j. wydra, 4.
 e Kröte, m. rybj řřbet, 1.
 e Flossfeder, j. plautew, 5.
 e Schuppe, j. šupina, 4.
 e Muschel, j. lastura, 4.
 r Krebs, m. rař, 1.
 e Schnecke, m. hleměňž, 2.
 r Bluteigel, j. pigawice, 5.
 e Schlange, m. had, 1.
 e Ratter, m. had, 1.

e Ente, j. řachna, 4.
 e Gans, j. husa, 4.
 r Gänserich, m. husák, 1.
 e Taube, m. holub, 1.
 s Täubchen, n. holaubě, 6.
 e Turteltaube, j. řrbliřka, 4.
 e junge Gans, n. hause, 6.
 r Schnabel, m. zobák, 1.
 r Flügel, n. řřbřlo, 7.
 r Schweif, m. ocas, 1.
 e Federn, n. peř, 8.
 e Krallen, m. pazaur, 1.
 s Nest, n. hñjřdo, 7.

14.

Ryby, zeměplazh a hmyz.

e Eidechse, j. geřřřřka, 4.
 e Kröte, j. zeměřř řřba, 4.
 r Frosch, j. řřba, 4.
 r Regenwurm, m. bljřř zeměřř, 2.
 e Raupe, j. hausenka, 4.
 r Schmetterling, m. motř, 1.
 r Wurm, m. řerw, 1.
 r Seidenwurm, m. řebřřwñř, 1.
 e Spinne, m. pawauř, 1.
 e Spinnenweb, j. pawuřina, 4.
 e Ameise, m. mřawenec, 2.
 r Ameisenhaufen, n. mřawen-
 řřř, 6.
 r Käfer, m. brauř, 1.
 r Mistkäfer, m. řhrauř, 1.
 r Hirschkäfer, m. rohřř, 2.
 e Grille, m. řwřřř, 1.
 e Heuschrecke, j. řobylka, 4.
 e Milbe, m. mol, 1.
 e Motte, m. mol, 1.
 r Floh, j. řleřa, 4.
 e Laus, j. weř, 3.
 e Wanze, j. řřnice, 5.
 e Fliege, j. maucha, 4.

- e Mücke, m. komár, 1.
- e Wespe, ž. wosa, 4.
- r Horniß, ž. sršeň, 5.
- e Bremse, m. střetel, 1.
- e Hummel, m. čmelík, 1.

15.

Die Verwandtschaft.

- r Verwandte, m. příbuzný,
- r Bräutigam, m. ženich, 1.
- e Braut, ž. newěsta, 4.
- e Verlobung, n. zasnaubení, 8.
- e Vermählung, m. snátek manželství, 1.
- e Hochzeit, ž. swatba, 4.
- e Aussteuer, n. wěno, 7.
- r Gatte, m. manžel, 2.
- e Gattinn, ž. manželka, 4.
- e Ehe, n. manželství, 8.
- e Aeltern, rodiče, 1.
- r Vater, m. otec, 2.
- e Mutter, ž. matka, 4.
- r Großvater, m. děd, 1.
- e Großmutter, ž. bába, 4.
- r Sohn, m. syn, 1.
- e Tochter, ž. dcera, 4.
- r Bruder, m. bratr, 1.
- e Schwester, ž. sestra, 4.
- r Dheim, m. ujec, 2.
- e Ruhme, ž. uctěná, 5.
- r Nefse, m. synovec, 4.
- e Nichte, ž. synovčyně, 5.
- r Vetter, m. strejc, 2.
- e Base, ž. teta, 4.
- r Enkel, m. wnuk, 1.
- e Enkelinn, ž. wnučka, 4.
- r Schwiegervater, m. tchán, 1.

16.

Von den Speisen und Getränken.

- r Hunger, m. hlad, 1.
- r Durst, ž. žízeň, 5.

15.

Příbuzenství.

- e Schwiegermutter, ž. tchyně, 5.
- r Schwiegersohn, m. zeť, 2.
- e Schwiegertochter, ž. newěsta, 4.
- r Pathe (Gevatter), m. kmotr, 1.
- e Pathinn (Gevatterinn), ž. kmotra, 4.
- s Geschwisterkind, m. bratraneček, 2., ž. sestřenice, 5.
- s Kindheit, n. dětství, 8.
- e Kind, n. dítě, 6.
- r Jugend, ž. mládost, 3.
- e Jüngling, m. ginoch, 1.
- e Jungfrau, ž. panna, 4.
- s Alter, n. stáří, 8.
- r Greis, m. kmet, 1.
- r Mann, m. muž, 2.
- s Weib, ž. žena, 4.
- r Wittwer, m. wdowec, 2.
- e Wittwe, ž. wdowa, 4.
- e Waise, m. syrotek, 1.
- r Schwager, m. šwažr, swat, 1.
- e Schwägerinn, ž. šwažrowá, 4.
- r Freund, m. přítel, 2.
- e Freundinn, ž. přítelkyně, 5.
- r Feind, m. nepřítel, 2.
- e Feindinn, ž. nepřítelkyně, 5.
- e Freundschaft, n. přátelství, 8.
- e Feindschaft, n. nepřítelství, 8.

16.

O pokrmech a nápojích.

- s Essen, n. jídlo, 7.
- s Trinken, n. pití, 8.

- e Speise, m. pokrm, 1.
 r Trank, m. nápoj, 2.
 s Brot, m. chléb, 1.
 e Milch, n. mléko, 7.
 e Milchspeise, m. mléčný pokrm, 1.
 r Rahm, (Schmetten), ž. smetana, 4.
 e Butter, n. máslo, 7.
 r Käse, m. sýr, 1.
 e Molken, ž. syrovátka, 4.
 r Quark, m. tvaroh, 1.
 s Mahl, n. stolování, 8.
 s Frühstück, n. snídani, 8.
 s Mittagmahl, m. oběd, 1.
 s Abendessen, ž. večeře, 5.
 s Gericht, n. krmě, 6.
 e Suppe, ž. polévka, 4.
 s Fleisch, n. maso, 7.
 e Brühe, ž. gicha, 4.
 e Soße, ž. omáčka, 4.
 s Rindfleisch, n. hovězí maso, 7.

17.

Die Gewürze.

- e Muskatnuß, ž. mušátová
 kůrka, 4.
 s Gewürz, n. koření, 8.
 e Gewürznelke, m. hřebíček, 1.
 r Zimmt, ž. kořice, 5.
 r Ingber, m. zázvor, 1.
 r Safran, m. šafrán, 1.

18.

Die Tischgeräthschaften.

- r Tisch, m. stůl, 1.
 e Tafel, ž. tabule, 5.
 r Stuhl, ž. židle, 5.
 s Tischtuch, m. ubrus, 1.
 r Teppich, m. koberec, 2.
 e Serviette, m. ubrausel, 1.
 s Messer, m. nůž, 2.
 s Hest, ž. stěnka, 4.

- s Kalbfleisch, n. telecí maso, 7.
 s Schöpfensfleisch, n. kopové
 maso, 7.
 s Schweinefleisch, n. vepřové
 maso, 7.
 s Zugemüse, n. vaření, 8., was-
 tiwo, 7.
 r Braten, ž. pečení, 5.
 r Schinken, ž. uzenina, šunka, 4.
 e Wurst, ž. gienice, 5.
 e Bratwurst, ž. klobása, 4.
 e Leberwurst, n. gelito, 7.
 e Pastete, ž. pastýška, 4.
 s Eingemachte, n. zadržávaní, 8.
 r Kuchen, m. koláč, 2.
 r Knödel, m. knedlík, 1.
 e Nudeln, ž. nudle, 5.
 e Semmel, ž. houska, 4.
 r Süßkel, m. rohlíček, 1.
 r Brey, ž. kaše, 5.
 s Ey, n. wegce, 6.

17.

Kochen.

- r Pfeffer, m. pepř, 2.
 r Zuckerhut, ž. homole cukru, 5.
 r Zucker, m. cukr, 1.
 e Rosine, ž. rozpyška, 4.
 e Mandel, ž. mandle, 5.
 e Torte, m. dort, 1.

18.

Náradí stolní.

- e Klinge, ž. čepelka, 4.
 e Schneide, n. ostří, 3.
 e Spitze, ž. špička, 4.
 e Gabel, ž. vidlička, 4.
 r Löffel, ž. lžice, 5.
 r Vorlegelöffel, ž. nalévačka, 4.
 e Schüssel, ž. miska, 4.
 r Teller, m. talíř, 2.

- s Salzfaz, ž. slanka, 4.
- s Glas, ž. klenice, 5.
- e Flasche, ž. lahvice, 5.
- r Becher, m. kofik, 1.
- r Krug, m. džbán, 1.
- r Pfropf, m. spunt, 1.
- s Geschirr, ž. nádoba, 4.
- e Hefe, ž. kvasnice, 2.
- s Bier, n. pivo, 7.
- r Wein, n. wjnb, 7.

19.

Die Kleidung.

- s Kleid, m. šat, 1.
- e Kleidung, m. oděw, 1.
- s Gewand, n. rauch, 7.
- r Leinwand, n. plátno, 7.
- s Tuch, n. sukno, 7.
- r Tasset, ž. tukyta, 4.
- r Rock, m. kabát, 1.
- r Pelz, m. kožich, 1.
- r Mantel, m. plášť, 2.
- e Weste, ž. westa, 4.
- e Hose, kalhoty, 4.
- e Beinkleider, spodky, 4.
- e Unterziehhose, podwlečky, 4.
- r Strumpf, ž. punčocha, 4.
- s Strumpfband, m. podwazeť, 1.
- r Schuh, m. šlewoje, 2.
- r Pantoffel, m. pantofel, 2., ž. trepka, 4.
- s Hemd, ž. košile, 5.
- r Weiberrock, ž. sukně, 5.
- e Schürze, ž. zástěra, 4.
- s Tuch, m. šátek, 1.
- s Sacktuch, m. kapesnj šátek, 1.
- s Halstuch, m. šátek na krk, 1.
- r Knopf, m. knoflík, 1.
- e Schnalle, ž. přepka, 4.
- r Stiefelzieher, m. zauráz, 1.
- e Bürste, m. kartáč, 2.
- r Kragen, m. obokeť, 1.
- r Aufschlag, m. mplozeť, 1.

19.

Oděw.

- s Futter, ž. podšívka, 4.
- r Ärmel, m. rukáv, 1.
- s Knieband, m. podwazeť, 1.
- s Leder, ž. kůže, 5.
- s Sohlleder, m. podešew, 1.
- r Absatz, m. krampek, 1.
- e Wische, n. mazadlo, 7.
- r Kamm, m. hřebec, 1.
- s Barbiermesser, ž. břitwa, 4.
- e Nadel, ž. gehla, 4.
- e Stachnadel, m. špendlík, 1.
- e Haarnadel, ž. gehla do vlasů, 4.
- e Haube, m. šepce, 2.
- r Hut, m. klobouk, 1.
- e Mütze, ž. čepice, 5.
- r Ring, m. prsten, 1.
- e Brille, brejle, 5.
- e Uhr, hodiny, 4.
- r Zeiger, ž. rafiže, 5.
- e Seide, n. hedbáwí, 8.
- r Zwirn, ž. nitě, 3.
- e Wolle, ž. wlna, 4.
- e Baumwolle, ž. bavlna, 4.
- r Flachs, m. len, 1.
- r Hanf, ž. konopě, 5.
- e Schere, ž. nůžky, 4.
- s Biegeleisen, ž. cyplicka, 4.
- s Band, ž. tkanice, 5.
- r Faden, ž. nit, 3.

20.

Die Wohnung.

- § Gebäude, n. stavenj, 8.
- § Haus, m. dům, 1.
- e Wohnung, n. obydlj, 8.
- § Zimmer, m. pokoj, 2.
- § Thor, j. brána, 4.
- e Thür, j. dvéře, 5.
- § Fenster, n. okno, 7.
- r Fensterladen, j. okenice, 5.
- r Fußboden, j. podlaha, 4.
- e Decke, m. strop, 1.
- e Wand, j. stěna, 4.
- e Mauer, j. zed, 3.
- e Sofa, n. lehátko, 7.
- r Sessel, j. seře, 5.
- r Stuhl, j. židle, 5.

21.

Mobilien und Hausgeräth-
schaften.

- § Hausgeräthe, n. domovní nářadí, 8.
- r Bücherschrank, j. knihárna, 4.
- e Uhr, hodiny, 4.
- e Bettstelle, j. postel, 3.
- e Federbetten, j. peřiny, 4.
- § Kopfkissen, j. poduška, 4.
- § Unterbett, j. spodnice, 5.
- e Decke, n. přikryvadlo, 7.
- e Matratze, j. modrace, 5.
- r Stroh sack, j. slámenka, 4.
- § Leintuch, n. prostěradlo, 7.
- e Wiege, j. košilka, 4.

22.

Die Küche.

- r Koch, m. kuchař, 2.
- e Köchin, j. kuchařka, 4.
- r Herd, n. ohniště, 6.
- § Küchengeschirr, n. kuchyňské nádobí, 8.

20.

Obydlj.

- e Bank, j. lawice, 5.
- r Fußschämel, j. podnožka, 4.
- r Balken, m. trám, 1.
- § Dach, j. střecha, 4.
- e Latte, j. lať, 3.
- e Sparren, j. krokov, 5.
- § Brett, n. prkno, 7.
- r Klopfer, n. tlukadlo, 7.
- § Schloß, m. zámek, 1.
- r Riegel, j. závorat, 4.
- e Bänder, m. stuhy, 1.
- § Geländer, n. zábradlí, 8.
- r Gang, j. chodba, 4., j. chůze, 5.
- r Vorhang, j. opona, 4.
- e Speisekammer, j. jídelna, 4.

21.

Domovní nářadí.

- r Waschbecken, n. umývadlo, 7.
- e Kerze, j. svíčka, 4.
- r Leuchter, m. svícen, 1.
- § Licht, n. světlo, 7.
- e Lichtpuße, m. utěrat, knoží, 1.
- r Docht, m. knot, 1.
- e Lampe, j. lampa, 4.
- r Spucknapf, n. plivadlo, 7.
- § Bild, m. obraz, 1.
- r Spiegel, n. zrcadlo, 7.
- r Ofen, kamna, 4.
- r Kasten, j. schránka, 4.

22.

Kuchyně.

- r Stahl, j. ocel, 4.
- r Zunder, m. traub, 1.
- r Schwefelfaden, j. škrta, 4.
- r Feuerstein, m. třesací kámen, 1.
- § Feuer, m. oheň, 2.

e Feuerzange, ž. kleště, 5.
 r Feuerbock, m. koziš, 1.
 e Ofengabel, ž. vidlice, 5.
 r Ofen, n. chvoště, 6.
 r Topf, m. hrnec, 2.
 r Reindel, m. rendlík, 1.
 r Kessel, m. kotel, 2.
 r Mörser, m. moždík, 2:
 r Stößel, ž. palička, 4.
 s Reibeisen, n. struhadlo, 7.
 r Durchschlag, m. cedník, 1.
 r Sieb, n. řeseto, 7.
 s Mehl, ž. mouka, 4.
 r Hammer, n. kladivo, 7.

23.

Die Wirthschaftsgebäude.

r Hof, m. dvůr, 1.
 r Stall, m. chlév, 1.
 e Scheuer, ž. stodola, 4.
 e Tenne, m. mlát, 1.
 r Flegel, m. cep, 1.
 r Rechen, ž. hrábě, 5.
 s Stroh, ž. sláma, 4.
 e Krippe, ž. jesle, 5.
 s Futter, ž. píce, 5.
 e Streu, n. stelivo, 7.
 r Wagenschuppen, ž. kulna, 4.
 r Wagen, m. vůz, 1.
 r Schiebkarren, m. traťák, 2.

24.

Der Staat und die verschiedenen Stände.

r Staat, n. občanství, m. stát, 1.
 s Land, ž. země, 5., krajina, 4.
 s Volk, m. národ, lid, 1.
 s Vaterland, ž. vlast, 3.
 e Obrigkeit, ž. vrchnost, 3.
 r Kaiser, m. císař, 2.
 r König, m. král, 2.
 r Beherrscher, m. panovník, 1.

e Art, ž. sekera, 4.
 s Rubelbrett, m. váh, 1.
 r Ruß, ž. saze, 5.
 s Rauchfang, m. komín, 1.
 e Asche, m. popel, 2.
 e Kohle, m. uhel, 1. a 2.
 e Pfanne, ž. pánev, 5.
 r Deckel, n. víko, 7.
 r Kochlöffel, ž. měchačka, 4.
 r Kübel, m. kbelík, 1.
 r Schaffel, m. štoper, 1.
 r Blasbalg, m. měch, 1.
 r Bratpieß, m. rožen, 2.

23.

Hospodářská stavění.

r Mistwagen, m. hnůjník, 1.
 e Kutsche, m. kočár, 1.
 r Pflug, m. pluh, 1.
 e Egge, ž. bráný, 4.
 e Leiter, m. žebřík, 1.
 s Rad, n. kolo, 7.
 e Deichsel, ž. wog, 3.
 e Achse, ž. náprawa, 4.
 r Keller, m. sklep, 1.
 e Staffel, m. stupeň, 2.
 s Faß, m. sud, 1.
 r Schlitten, ž. saně, 5.
 r Dünger, m. hnůj, 2.

24.

Občanství a rozliční stavové.

r Regierer, m. vladař, 2.
 r Statthalter, m. místodržící, 2.
 r Churfürst, m. kurfürst, 1.
 r Herzog, m. vojvoda, 2.
 r Fürst, m. a n. kníže, 6.
 r Graf, m. a n. hrabě, 6.
 r Baron, m. svobodný pán, 1.
 r Freiherr, m. svobodný pán, 1.

- r Ritter, m. rytíř, 2.
 r Adelsstand, ž. urozenost, 3.
 s Amt, m. úřad, 1.
 r Beamte, m. úředník, 1.
 s Gericht, n. právo, 7.
 r Richter, m. soudce, 2.
 s Urtheil, m. usudek, 1.
 r Unterthan, m. poddaný.
 s Landesgubernium, n. zemské
 řízení, 8.
 r Oberstburggraf, m. nejvyšší
 purkrabí.
 r Gubernialrath, m. guberniální
 rada, 4.
 r Kreishauptmann, m. krajští.
 r Kommissär, m. komisar, 2.
 r Bürgermeister, m. měšťanosta.
 r Rath, m. radní.
 r Beisitzer, m. přísedící.
 r Oberamtmann, m. vrchní.
 r Direktor, m. ředitel, 2.
 r Verwalter, m. správce, 2.
 r Steuereinnnehmer, m. kontri-
 buční.
 r Rentmeister, m. důchodní.
 r Rechnungsführer, m. počtewe-
 dauč.
 r Kastner, m. obroční.
 r Waldbereiter, m. polešný.
 r Wirthschaftsleiter, m. poze-
 dný.
 r Waisenverwalter, m. správní.
 r Schreiber, m. písař, 2.
 r Schaffer, m. šafář, 2.
 r Hirt, m. pastýř, 2.
 r Bauer, m. sedlák, 1.
 r Häusler, m. domkář, 2.
 r Einwohner, m. podruh, 1., by-
 dlostel, 2.
 r Tagelöhner, m. nádeník, 1.
 r Knecht, m. pacholek, 1.
 e Magd, ž. děvka, 4.
 r Reiche, m. bohatec, 2.
 r Arme, m. chudec, 2.
 r Bettler, m. žebrák, 1.
 r Bürger, m. měšťan, 1.
 r Handelsmann, m. obchodník, 1.
 r Kaufmann, m. kupec, 2.
 r Krämer, m. framák, 2.
 r Herr, m. pán, 1.
 e Frau, ž. paní, 8.
 r Diener, m. služebník, 1.
 e Dienerinn, ž. služebnice, 5.
 r Arbeiter, m. dělník, 1.
 r Gehülfe, m. pomocník, 1.
 r Gläubiger, m. věřitel, 2.
 r Schuldner, m. dlužník, 1.

25.

Von der Stadt.

- e Stadt, n. město, 7.
 e Hauptstadt, hlavní město, 7.
 s Städtchen, n. městečko, 7.
 s Dorf, ž. ves (vesnice), 3.
 r Ort, n. místo, 7.
 e Gegend, ž. krajina, 4.
 s Schloß, m. zámek, 1.
 r Graben, m. příkop, 1.
 r Schanzgraben, příkop hraběbní.
 r Thurm, ž. věž, 3.
 r Stadtplatz, n. náměstí, 8.

25.

D městu.

- e Gasse, ž. ulice, 5.
 e Vorstadt, n. předměstí, 8.
 s Thor, ž. brána, 4.
 s Brücke, m. most, 1.
 r Steg, ž. lávka, 4.
 r Weg, ž. cesta, 4.
 e Straße, ž. silnice, 5.
 r Fußsteig, ž. pěšina, 4.
 r Markt, m. trh, 1.
 s Rathhaus, ž. radnice, 5.
 r Kerker, m. žalář, 2.

- s Gefängniß, n. wězení, 8.
 e Gemeinde, ž. obec, 3.

26.

Von der Kirche.

- e Kirche, m. kostel, 1.
 s Kloster, m. klášter, 1.
 r Kirchturm, ž. wěž, 3.
 e Glocke, m. zvon, 1.
 s Glöcklein, m. zwoņeček, 1.
 r Glöckner, m. zwoņík, 1.
 e Kanzel, ž. kazatelnice, 5.
 e Predigt, n. kázání, 8.
 r Prediger, m. kazatel, 2.
 r Altar, n. oltář, 2.
 s Bild, m. obraz, 1.
 s Kreuz, m. kříž, 2.
 e Kapelle, ž. kaple, 5.
 e Sakristey, ž. zakrystye, 5.
 r Priester, m. kněz, 2.
 r Geistliche, m. duchownj,
 e heil. Messe, ž. mše swatá, 5.
 r Ministrant, m. minystrant, 1.
 r Kirchendiener, m. kostelník, 1.
 r Gottesdienst, ž. služba boží, 4.
 r Kelch, m. kalich, 1.
 e Monstranz, ž. monstrance, 5.
 r Leuchter, m. swjcen, 1.
 e Kerze, ž. swička, 4.
 e Hostie, ž. hostie, 5.
 r Segen, n. požehnání, 8.
 e Beichte, ž. zpověď, 3.
 r Beichtvater, m. zpovědník, 1.

27.

Die Festtage.

- e Weihnachten, wánoce, 5.
 s Neujahr, m. nový roč, 1.
 e Lichtmesse, hromnice, 5.
 r Fasching, m. masopust, 1.
 e Aschermittwoche, ž. středa pope-
 leční, 4.

- s Theater, n. divadlo, 7.
 e Schießstätte, ž. střelnice, 5.

26.

O kostelu.

- r Beichtstuhl, zpovědnice, 5.
 e Buße, n. pokání, 8.
 r Sünder, m. hříšník, 1.
 r Taufstein, ž. křtírnice, 5.
 s Weihwasser, ž. voda swěcená, 4.
 r Weihessel, ž. kropenka, 4.
 r Weihrauch, n. kadiblo, 7.
 s Rauchfaß, ž. kaditelnice, 5.
 s Schifflein, ž. loďka, 4.
 s Chor, m. kůr, 1., ž. křucha, 4.
 e Orgel, warhany, 4.
 r Organist, m. warhaník, 1.
 r Balkentreter, m. měchostlap, 1.
 e Musik, ž. hubba, 4.
 r Musiker, m. hudec, 12.
 r Sänger, m. zpěvák, 1.
 r Gesang, n. zpěw, 1.
 s Singen, n. zpjwání, 8.
 s Gebeth, ž. modlitba, 4.
 s Gebethbuch, ž. kniha modlicy, 4.
 s Bethen, n. modlení, 8.
 r Rosenkranz, m. růženec, 2.
 s Läuten, n. zwoņění, 8.
 s Knien, n. klečení, 8.
 r Kirchhof, m. hřbitow, 1.
 s Grab, m. hrob, 1.
 e Begräbnis, m. pohřeb, 1.

27.

Slawnosti.

- e Faste, n. půst, 1.
 r Palmsonntag, ž. neděle kwě-
 tná, 5.
 e Charwoche, m. swatý týden, 1.
 r Gründonnerstag, m. zelený
 čtvrtěk, 1.

r	Charfreitag, m. welkŷ pátek, 1.	s	Frohnleichnamŷfest, téla Boŷiho,
r	Charŷamŷtag, ŷ. bílá ŷobota, 4.	e	Kirchweihe, n. poŷwjceni, 8.
s	heilige Grab, m. boŷi hrob, 1.	r	Feyertag, n. ŷwátek, 1.
e	Auŷerŷtehung, n. wŷŷiŷŷeni, 8.	e	Feyer, ŷ. ŷlawnoŷt, 3.
e	Oŷtern, ŷ. welkonoce, 5.	s	Kirchensfeŷt, ŷ. ŷlawnoŷt koŷtelni,
e	Wittage, m. proŷebni dni, 2.	r	Faŷttag, m. poŷtnj den, 2.
e	Himmelfahrt, n. na nebe wŷtaupenj, 8.	r	Werttag, m. wŷŷedni den, 2.
e	Pfingŷten, ŷwatobuŷŷni ŷwátky, 1. letnice, 5.	r	Geburtŷtag m. den naroŷenj, 2.
		r	Namenŷtag, gmenowiny, 4.
		e	Sterbŷtunde, hodina ŷmrti, 4.

28.

Von der Schule und den Wissenschaften.

- e Schule, ž. škola, 4.
- e Musterschule, wzornj škola.
- e Hauptschule, glavnj škola.
- e Trivialschule, trivijalni škola.
- e lateinische Schule, latinšća škola.
- e deutsche Schule, německá škola.
- e böhmische Schule, češská škola.
- r Schuldirektor, m. školnj ředitel, 2.
- r Katechet, m. katecheta, 4.
- r Religionslehrer, učitel náboženství, 2.
- r Lehrer, m. učitel, 2.
- e Lehrerin, ž. učitelkyně, 5.
- r Gehülfe, m. pomocník, 1.
- r Dberaufseher, m. vrchnj dozorce, 2.
- r Distriktaufseher, dozorce okrseku, 2.
- r Schulaufseher mistrnj dozorce, 2.
- r Schüler, m. žák, školák, 1.
- e Schülerin, ž. žačka, 4.
- r Gegenstand, m. předmět, 1.
- e Zeichen, n. kreslení, ryšování, 8.
- e Geometrie, n. zeměměřičství, 8.
- e Mechanik, n. strojnictví, 8.

28.

O škole a vědomostech.

- e Vaukunst, n. staviteľstwj, 8.
e Naturelehre, n. přírodnictwj, 8.
e Naturgeschichte, m. přírodopis, 1.
r Briefstyl, n. navedení k písemnostem.
e Geographie, popisání země, 8.
e Religion, n. náboženstwj, 8.
e biblische Geschichte, biblická historie, 5.
s Lesen, n. čtení, 8.
s Lesebuch, ž. kniha k čtení, 4.
s Schreiben, n. psaní, 8.
s Schönschreiben, n. krasopisání, 8.
s Rechtschreiben, m. pravopis, 1
s Kopfrechnen, n. počítání ž hlavou, 8.
s Zifferrechnen, n. počítání číselkami.
e schriftlichen Aufsätze, n. písemnictwj, 8.
e Sprachlehre, ž. mluvnice, 5.
s Lernen, n. učení, 8.
e Frage, ž. otázka, 4.
e Antwort, ž. odpověď, 3.
e Aufgabe, ž. úloha, 4.
e Belohnung, ž. odměna, 4.

- e Strafe, m. trest, 1.
 e Fleisch, ž. piśnost, 3.
 e Prüfung, ž. zkauška, 4.
 e Klasse, ž. třída, 4.
 r Lehrstuhl, ž. křeslo učitel-
 ſká, 5.
 e Dank, ž. laskice, 5.
 r Stuhl, ž. židlice, 5.
 e Tafel, ž. tabule, 5.
 s Täfelchen, ž. tabulka, 4.
 s Buch, ž. kniha, 4.
 s Büchlein, ž. knížka, 4.
 s Blatt, m. list, 1.
 e Seite, ž. strana, 4.
 e Zeile, ž. řádek, 4.
 s Papier, m. papír, 1.
 e Feder, n. pero, 7.
 r Federkiel, m. brk, 1.
 s Federmesser, m. nůž na pí-
 ra, 2.
 s Lineal, n. pravítko, 7.
 r Bleistift, ž. olověnka, 4.
 r Streusand, n. posypadlo, 7.
 e Kreide, ž. křída, 4.
 r Schwamm, ž. houba, 4.
 e Schrift, n. písmo, 7.
 e Vorschrift, m. předpis, 1.
 e Tinte, m. inkoust, 1.
 s Tintenfaß, m. kalamár, 2.
 r Bogen, m. arch, 1.
 r Buchstabe, ž. písmena, 4.
 r Selbstlaut, ž. samohláčka, 4.
 r Mittlaut, ž. spoluzvučka, 4.
 r Doppellaut, ž. dvoghláčka, 4.
 e Sylbe, ž. slabika, 4.
 s Wort, n. slovo, 7.
 r Satz, ž. přepověď, 3.
 e Rede, ž. řeč, 3.
 s Sprechen, n. mluvení, 8.
 s Gespräch, n. rozmlouvání, 8.
 s Buchstabenkennen, n. poznání
 písmen, 8.
 s Buchstabieren, n. slabiková-
 ní, 8.
 s Rahmenbüchlein, m. slabi-
 kár, 2.
 r Unterricht, n. vyučování, 8.
 e kleinen Erzählungen, malé po-
 vídky, 4.
 s Auswendiglernen, n. zpaměti
 učení, 8.
 s Ausfragen, n. vyptávání, 8.
 s Auftragen, n. obřizávání, 8.
 e Aussprache, ž. výslovnost, 3.
 e Wiederholung, n. opaková-
 ní, 8.
 e Schulgesetze, n. pravidla škol-
 ní, 7.
 s Schulgebeth, ž. modlitba škol-
 ní, 4.
 r Schulgesang, m. zpěv škol-
 ní, 1.
 e Lieder, ž. písně, 5.
 e Ausarbeitung, n. vypracová-
 ní, 8.
 e Aufmerksamkeit, ž. pozor-
 nost, 3.
 r Fleisch, ž. piśnost, 3.
 e Nachlässigkeit, ž. nebdalost, 3.
 r Gehorsam, ž. poslušnost, 3.
 e Schulzucht, ž. školní kázeň, 3.
 s Ehrenbuch, ž. kniha cti, 4.
 e Belohnung, ž. odměna, 4.
 s Schandbuch, ž. kniha han-
 by, 4.
 e Bestrafung, n. potrestání, 8.
 e Ruthe, ž. metla, 4.
 r Schandort, n. místo hanby, 7.
 e Schulpredigt, n. kázání škol-
 ní, 8.
 e Schulkunde, ž. hodina škol-
 ní, 4.
 s Zeugniß, n. vysvědčení, 8.

Die Krankheiten und Arz-
nehen.

- e Gesundheit, n. zdrowi, 8.
 e Krankheit, ž. nemoc, 3.
 e Entzündung, n. zapálení, 8.
 r Rothlauf, ž. rúže, 5. nářka, 4.
 r Nesselausschlag, n. osypání, 8.
 r Friesel, ž. červená osutina, 4.
 r Scharlach, m. šarlach, červec, 2.
 e Blattern, ž. neštovice, 5.
 r Rheumatismus, n. zástuzení, 8.
 s Gallsieber, ž. žlučná žymnice, 5.
 s Faulsieber, šhnilá žymnice, 5.
 s Nervenieber, hořká žymnice, 5.
 e Abzehrung, ž. sauchotiny, 4.
 s Gliederzittern, ž. pokostnice, 5.
 e Blicht, dna, klaubnj nemoc, 3.
 e Goldbader, ž. zlatá žila, 4.
 e Gelbsucht, ž. žloutenice, 5.
 e Kolik, ž. kolika, 4., n. žení, 8.
 r Durchfall, ž. běhavořka, 4.
 e Ruhr, ž. auplawice, 5.
 s Erbrechen, n. dávení, 8.
 r Wahnsinn, ž. žšílenost, 3.
 e Tollheit, ž. wztelkost, 3.
 r Schlagfluß, ž. mrtwice, 5.
 e Lähmung, n. žchromení, 8.
 r Staar, m. cnyř, bělmo, 1. 7.
 r Krampf, ž. křeč, 3.
 e Fallsucht, ž. padaucj nemoc, 3.
 s Herzpochen, n. ředce tlučení, 8.
 r Husten, m. kášel, 2.
 e Lungensucht, ž. sauchotiny, 4.
 e Wassersucht, ž. wodnatebřkost, 3.
 r Hautausschlag, wyražénina, 4.

Die Handlung, die Masse,
Gewichte, Abzählungen und
Münzen.

Handel, m. obchod, 1.

Nemoci a léky.

- e Stropheln, ž. trřice, 5.
 r Kropf, n. wole, 6.
 e Quetschung, n. zmačknutj, 8.
 e Verwühung, n. opaření, 8.
 e Verrentung, n. wymknutj, 8.
 e Wunde, ž. rána, 4.
 r Bruch, m. průřř, 5.
 r Beinbruch, n. kostj zlomenj, 8.
 s Geschwür, m. wřed, 1.
 e Frostbeule, ž. oznobenina, 4.
 r Krebs, m. rař, 1.
 e Entkräftung, n. umblení, 8.
 e Schwäche, ž. slabost, 3.
 r Blutsturz, m. řrwotol, 1.
 e Schmerz, ž. bolest, 3.
 r Schwindel, ž. závrař, 3.
 e Ohnmacht, ž. mdloba, 4.
 e Schnupfen, ž. řřma, 4.
 r Adlerlaß, n. žilau paustěný, 8.
 s Krankenhaus, ž. nemocnice, 5.
 s Spital, m. špitál, 1.
 r Arzt, m. lékař, 2.
 r Wundarzt, m. ranhogič, 2.
 r Bader, m. lazebnjř, 1.
 r Barbier, m. holič, 2.
 e Apotheke, ž. lřkářna, 4.
 r Apotheker, m. lřkářnjř, 1.
 e Arznei, m. lřř, 1.
 e Tinktur, ž. tinktura, 4.
 s Pulver, m. prach, 1.
 s Pillen, ž. pilule, 5.
 e Salbe, ž. mař, 3.

Obchod, mřř, wářiř, odpocj-
táwanj a mince.

s Handlung, n. řupectwř, 8.

- r Handelsmann, m. obchodník, 1.
 r Kaufmann, m. kupce, 2.
 r Krämer, m. kramář, 2.
 r Kaufladen, m. kupecký krám.
 s Gewölbe, m. krám, 1., klen-
 ba, 4.
 e Baude, ž. bauba, 4.
 r Kram, m. krám, 1.
 r Markt, m. trh, 1.
 r Wochenmarkt, trh týždní.
 e Waare, n. zboží, 8.
 e Maß, ž. míra, 4.
 e Maßerey, n. měření, 8.
 r böhm. Strich, m. korec, 2.
 r Viertel, m. věrtel, 2.
 s Maßel, ž. měrice, 5.
 s Seidel, m. žepička, 1.
 r österr. Megen, ž. rakaušá mje-
 ra, 4.
 s Faß, m. sud, 1.
 r Eimer, n. vědro, 7.
 e Maß, m. más, 1.
 r Klasten, m. sáh, 1.
 r Schuh, m. střevíc, 2.
 s Zoll, m. caul, 2.
 e Linie, ž. linie, 5.
 e Elle, m. loket, 2.
 r Foch, n. gitro, 7.
 e Meile, ž. míle, 5.
 s Säkulum, n. století, 8.
 s Jahrhundert, n. století, 8.
 s Jahr, m. rok, 1.
 r Monath, m. měsíc, 2.
 e Woche, m. týden, 2.
 e Stunde, ž. hodina, 4.
 e Halbstunde, ž. půlhodina, 4.
 e Viertelstunde, ž. čtvrthodina, 4.
 e Minute, ž. minuta, 4.
 s Abwägen, n. odvážení, 8.
 e Wage, ž. váha, 4.
 e Gewichte, n. závaží, 8.
 r Centner, m. centník, 2.
 s Pfund, ž. libra, 4.
 s Loth, m. lot, 1.
 s Quentchen, m. kvintíček, 1.
 s Abzählen, n. odpočítávání, 8.
 s Schack, ž. šopa, 4.
 e Mandel, m. mandel, 2.
 s Dugend, m. tucet, 1.
 r Ballen, m. balík, n. 1.
 r Rieß, m. ryš, n. 1.
 s Buch, ž. kniha, 4.
 r Bogen, m. arch, 1.
 e Münze, ž. mince, 5.
 e Geld, m. peníz, 2.
 s Papiergeld, papírový peníz.
 r Einlösungsschein, ž. směnka, 4.
 r Dukaten, m. dukát, 1.
 r Doppeldukaten, dvogdukát.
 r Souveraind'or, m. sovrén, 1.
 r Thaler, m. tolar, 1.
 s Silbergeld, stříbrné peníze, 2.
 s Kupfergeld, měděné peníze, 2.
 r Gulden, m. zlatý, rýnský.
 r Halbgulden, m. půlzlátník, 1.
 r Zwanziger, m. dwacetník, 1.
 r Fünfzehner, m. patnáctník, 1.
 r Zwölfer, m. dwanactník, 1.
 r Zehner, m. desetník, 1.
 r Halbfünfzehner, půlpatnáctník, 1.
 r Sechser, m. šesták, 1.
 r Fünfer, m. pětník, 1.
 r Bagen, m. pac, 1.
 r Groschen, m. groš, 2.
 r Zweyer, m. dwogník, 1.
 r Halbgroschen, m. půlgroš, 2.
 r Kreuzer, m. kreycar, 1.
 r Pfennig, m. wjdenšík.

31.

Die geistlichen Stände.

- r Pabst, m. papež, 2.
- r heil. Vater, m. svatý otec, 2.
- r Patriarch, m. arcypotec, 2.
- r Cardinal, m. kardinál, 1.
- r Erzbischof, m. arcybiskup, 1.
- r Bischof, m. biskup, 1.
- r Probst, m. probost, 1.
- r Prälat, m. prelát, 1.
- r Domherr, m. kanovník, 1.
- r Erzdechant, m. arcyděkan, 1.
- r Erzpriester, m. arcypněz, 2.
- r Wikár, m. wikár, 2.
- r Dechant, m. děkan, 1.
- r Pfarrer, m. farář, 2.
- r Seelsorger, m. duchovní pastor, 2.
- r Priester, m. kněz, 2.
- r Geistliche, m. duchovní.

32.

Die Künste und Handwerke.

- e Kunst, n. um, 1.
- r Künstler, m. umělec, 2.
- e Wissenschaft, ž. věda, 4.
- e Gelehrsamkeit, ž. učenost, 3.
- r Schriftsteller, m. spisovatel, 2.
- r Dichter, m. básník, 1.
- r Buchdrucker, m. knihtlačitel, 2.
- r Zeichner, m. kreslitel, 1.
- r Maler, m. malíř, 2.
- r Mechaniker, mechanik, 1.
- r Redner, m. řečník, 1.
- r Messmesser, m. měřič, 2.
- r Baumeister, m. stavitel, 2.
- r Bildhauer, m. řezbář, 2.
- r Goldschmied, m. zlatník, 1.
- r Silberarbeiter, m. stříbrník, 1.
- r Buchbinder, m. knihař, 2.
- r Färber, m. barvíř, 2.

31.

Duchovní stavy.

- r Kaplan, m. kaplan, 1.
- r Klostergeistliche, m. klášterník, 1.
- e Klosterjungfrau, ž. klášternice, 5.
- r Mönch, m. mnich, 1.
- e Nonne, ž. geptička, 4.
- r Provinzial, m. provinciál, 1.
- r Prior, m. převor, 1.
- r Quardian, m. kvardián, 1.
- r Obere, m. vrchní.
- r Vorsteher, m. představený.
- r Novize, m. nováček, 1.
- r Lai Bruder, m. bratr klášterní, 1.
- r Einsiedler, m. poustevník, 1.
- r Pilger, m. poutník, 1.
- e Wallfahrt, ž. pouť, 3.

32.

Umý a řemesla.

- r Uhrmacher, m. hodinář, 2.
- r Jäger, m. myslivec, 2.
- r Gärtner, m. zahrabník, 1.
- r Glockengießer, m. zvonář, 2.
- r Schauspieler, m. herec, 2.
- e Handwerk, n. řemeslo, 7.
- e Gewerbe, ž. živnost, 3.
- r Handwerker, m. řemeslník, 1.
- r Gewerbsmann, m. obchodník, 1.
- e Kunst, m. tech, potáček, 1.
- r Aelteste, m. starší.
- r Meister, m. mistr, 1.
- r Altgefelle, m. starší tovaryš, 2.
- r Gefelle, m. tovaryš, 2.
- r Lehrjunge, m. učedník, 1.
- r Arbeiter, m. dělník, a, 1.
- r Schneider, m. krejčí,
- r Schuster, m. švec, 2.

- r Luchmacher, m. saulenj, 1.
 r Weber, m. tkablec, 2.
 r Hutmacher, m. klobačnj, 1.
 r Friseur, m. vlasenkár, 2.
 r Perückenmacher, parukár, 2.
 r Weißgärber, m. girchár, 2.
 r Rothgärber, m. koželuh, 1.
 r Kürschner, m. kožejnj, 1.
 r Walker, m. valchár, 2.
 r Luchscherer, m. posřihár, 2.
 r Handschuhmacher, rukaví-
 čár, 2.
 r Knopfmacher, m. knoffjkár, 2.
 r Gürtler, m. pasř, 2.
 r Bürstenbinder, m. řetělkár, 2.
 r Strumpffstricker, m. punčo-
 chár, 2.
 r Kammacher, m. hřebená, 2.
 r Maurer, m. zednj, 1.
 r Handlanger, m. podobá, 2.
 r Tagelöhner, m. nádennj, 1.
 r Zimmermann, m. tesa, 2.
 r Tischler, m. truhlár, 2.
 r Drechsler, m. saustružnj, 1.
 r Lackirer, m. lakýrnj, 1.
 r Anstreicher, m. pomazáva, 2.
 r Wagner, m. kolár, 2.
 r Ziegeldecker, m. pokrýva, 2.
 r Ziegelbrenner, m. cihlár, 2.
 r Kalfbrenner, m. vápenj, 1.
 r Steinmetz, m. kamenj, 1.
 r Pfasterer, m. dlažbič, 2.
 r Rauchfangkehrer, komijnj, 1.
 r Schlosser, m. zámečnj, 1.
 r Schmied, m. ková, 2.
 r Messerschmied, m. nožj, 2.
 r Nagelschmied, m. cvočár, 2.
 r Klempner, m. klempj, 2.
 r Kupferschmied, m. kotlár, 2.
 r Zinngießer, m. konvár, 2.
 r Selbgießer, m. mosaznj, 1.
 r Büchsenmacher, puřkár, 2.
 r Feilhauer, m. pilnjár, 2.
 r Schleifer, m. brusj, 2.
 r Glaser, m. řlenár, 2.
 r Sattler, m. seblár, 2.
 r Klemer, m. řemenár, 2.
 r Seiler, m. provaznj, 1.
 r Töpfer, m. hrnčj, 2.
 r Hafner, m. hrnčj, 2.
 r Wachstieher, m. voskár, 2.
 r Seifensieder, m. mydlár, 2.
 r Papiermacher, m. papjrnj, 1.
 r Müller, m. mlynár, 2.
 r Utgesell, m. řáre, 1.
 r Bäcker, m. peká, 2.
 r Zuckerbäcker, m. cukrá, 2.
 r Mehlhändler, m. maulár, 2.
 r Grießler, m. krupa, 2.
 r Höcker, m. hotýnár, 2.
 r Brauer, m. řáde, 1.
 r Braugesell, m. podřarřj.
 s Brauhaus, m. pivová, 1.
 r Branntweinbrenner, vino-
 pal, 2.
 r Weinbändler, m. vinár, 2.
 r Schänker, m. řemár, 2.
 r Fleischer, m. řeznj, 1.
 r Lebzeltner, m. perníkár, 2.
 r Kartenmahler, m. řartár, 2.
 r Koch, m. řuchár, 2.
 e Köchin, ř. řuchárka, 4.
 r Kellner, m. řlepnj, 1.
 r Fischer, m. řybár, 2.

33.

Zum Kriege gehörig.

- r Krieg, ř. vogná, 4.
 r Friede, m. pokoj, 2.

33.

A wogně patřjch.

- r Waffensstillstand, n. řjměřj, 8.
 r Feldzug, n. polnj taženj, 8.

- e Armeé, armáda, wogſto, 7.
 e Abtheilung, n. oddělení, 8.
 s Centrum, m. střed wogſta, 1. 7.
 r Kliegel, n. kljelo, 7.
 s Regiment, m. tém, 1.
 s Bataillon, m. patallion, 1.
 e Kompagnie, ž. setnina, 4.
 s Freychor, m. swobodnjcy, 1.
 e Infanterie, ž. pěchota, 4.
 e Kavallerie, n. gezdectwo, 7.
 e Artillerie, n. dělolištělswj, 8.
 s Fuhrwesen, n. wozatagſtwj, 7.
 e Batterie, m. násp, 1.
 s Jägerchor, m. myslwcy, 2.
 r Feldherr, m. vůdce polni, 2.
 r Adjutant, m. poboční, 1.
 r General, m. generál.
 r Oberſte, m. wrchnj, 1.
 r Major, major, 1.
 r Hauptmann, m. setnj, 1.
 r Kapitán, m. kapitán, 1.
 r Offizier, m. důstojnj, 1.
 r Oberlieutenant, nadporučík, 1.
 r Lieutenant, poručík, 1.
 r Fähnrich, m. praporečnj, 1.
 r Feldwebel, strážmistr, 1.
 r Unteroffizier, m. poddůstoj-
 nj, 1.
 r Korporal, m. desátnj, 1.
 r Gefrejte, m. poddesátnj, 1.
 r Gemeine, m. sproſtj wogák, 1.
 r Tambour, m. bubenj, 1.
 r Trompeter, m. trubač, 2.
 e Wache, ž. stráž, 5.
 e Hauptwache, hlawnj stráž,
 e Patrouille, ž. ponížka, 4.
 r Marsch, m. tah wogenſtj, 1.
 r Raſtag, m. den oddech, 1.
 r Sold, m. jold, plat, 1.
 e Feldmuſik, ž. polnj hubba, 4.
 e Harmoniemuſik, ž. hubba ſau-
 zwučná.
- r Kapellmeiſter, m. kapelnj mi-
 ſtr, 1.
 r Hautboiſt, m. huboiſta, 1.
 r Spielmann, m. hubec, 2.
 r Rechnungsführer, m. početwe-
 dačj.
 e Kaſſa, ž. kaſa, 4.
 r Fourrier, m. početnj, 1.
 r Profoſ, m. profauſ, 2.
 r Auditor, m. wyſtřhač, 2.
 r Arreſtant, m. wězen, 2.
 s Stockhaus, ž. ſtaliawa wogen-
 ſtá, 4.
 r Sträſſling, m. přeſtupnj, 1.
 s Pulverhaus, ž. pračárna, 4.
 r Kanonier, m. dělolištělec, 2.
 r Stücknecht, m. dělowog-
 ſta, 1.
 r Infanteriſt, m. pěſák, 1.
 r Grenadier, m. granátnj, 1.
 r Jäger, m. myslwec, 2.
 r Mineur, m. podkopawač, 2.
 r Kavalleriſt, m. gezdec, 2.
 r Dragoner, m. dračau, 1.
 r Huſar, m. huſar, 1.
 r Uhlaner, m. hulán, 1.
 r Kürraſſier, m. krysar, 1.
 r Rittmeiſter, m. rytmiſtr, 1.
 r Wachtmeiſter, m. strážmi-
 ſtr, 1.
 r Deferteur, m. utečenec, 2.
 r Gefangene, m. žagatj.
 r Flüchtling, m. obběhlec, 2.
 r Ueberläufer, m. přeběhlec, 2.
 e Rüſtung, n. oděnj, 8.
 e Waſſe, ž. žbraň, 5.
 e Glinte, ž. ručnice, 5.
 s Gewehr, ž. braň, 5.
 e Piſtole, ž. piſtole, 5.
 e Kanone, n. dělo, 7.
 s Bajonett, m. bajonet, 1.
 s Schloß, m. zámeč, 1.

e Pfanne, ž. pánvička, 4.
 r Hahn, m. kohoutek, 1.
 s Bündel, ž. díkva vápenná, 4.
 r Radstock, m. stěmčík, 1.
 s Pulver, m. prach, 1.
 e Patrone, ž. patrona, 4.
 e Patronasche, ž. prachoschánka.
 e Kugel, ž. kulka, 4.
 e Bombe, ž. puma, 4.
 r Säbel, ž. šavle, 5.
 s Schwert, m. meč, 2.
 r Degen, m. kord, 1.

B.

Beiwörter oder Eigenschaftswörter,
 welche die Eigenschaften der Personen und Sachen anzeigen; oder mit welchen man andeutet, wie die Personen und Sachen aussehen, wie sie beschaffen sind, und was für eine Farbe sie haben.

Anmerkung. Die böhmischen Eigenschaftswörter endigen sich in der 1. Endung einfacher Zahl: im männlichen Geschlechte auf h, im weiblichen auf á und im sächlichen auf é, so wie:

abscheulich, šeredný, á, é
 abgeschmackt, nechutný
 abgenützt, ošumělý
 adelig, šlechtický
 achtbar, vážný
 ähnlich, podobný
 albern, posměšlý
 alt, starý
 allgemein, všeobecný
 andächtig, nábožný
 angenehm, příjemný
 anmaßend, zpupný
 anständig, přislupný

e Schelde, ž. poswa, 4.
 e Lanze, n. kopí, 5.
 e Fahne, ž. korauben, 5.
 e Trommel, m. buben, 1.
 e Ladung, m. náklad, 1.
 e Festung, ž. pevnost, 3.
 e Citadelle, ž. strážní věž, 3.
 s Zeughaus, ž. zbrojnice, 5.
 e Kaserne, ž. kasárna, 4.
 e Mine, ž. podkopanina, 4.
 s Lager, n. ležení, 8.
 e Schlacht, ž. bitwa, 4.

B.

Spolustatná neb přídavná jména,
 která vlastnosti osob neb věcí ukazují; aneb která se označují, která osobu neb věc vyjadřují, jako: pomalý, krásný, a tak dále.

Připomenutí. Jestliže přídavná jména se konjugují v prvním pádu jednotného počtu: v mužském pohlaví na h, v ženském na á, a v neobojím na é, jakož:

ansteckend, nakažlivý, á, é
 ärgerlich, mrzutý
 arm, chudý
 artig, způsobný
 aufrichtig, upřímný
 aufmerksam, pozorný
 auserlesen, vyvolený
 ausgehungert, vyhladovělý
 ausgewachsen, vyrostlý
 äußerlich, zevnitřní
 barmherzig, milosrdný
 bedachtam, povážlivý
 begierig, žádnostný

behend, hbitš
 beherzt, šrdnatš
 bequem, poħodlnš
 bürgerlich, mēšťanšť
 berühmt, znamenitš
 beredt, wšmluwonš
 bescheiden, štronnš
 beschämt, zahanbenš
 beständig, stálš
 betrübt, zarmaucenš
 betrunken, opilš
 beweglich, poħnutedlnš
 bezaubert, očarowanš
 bieder, šlechtnš
 billig, flussnš
 bitter, hořšť
 blaß, bledbš
 blau, modrbš
 bleich, bledbš
 bloß, nahš, hořš
 blind, šlepš
 blühend, kwetaučš
 blutig, krowaš
 blutreich, krewnatš
 böse, zbš
 boshaft, šlořnš
 braun, šněbš
 breit, širokš
 bunt, pēřestš
 bucllicht, hrbatš
 dauerhaft, trwanliwš
 deutlich, šřeteblnš
 dicht, hustš
 dick, tluřš
 bringend, ūřlnš
 buldsam, snášelliwš
 buman, hlaupš
 dünn, tenkš
 dunkel, tmawš
 dürr, suchš
 dürtig, pořřebnš
 durcšichtig, prořlēbacš

durřtig, řiřniwš
 eifersüchtig, řehrawš
 ehrlich, poctiwš
 ehelos, bezectnš
 eifrig, hořliwš
 ehrgeizig, ctijábořliwš
 ehrehebend, ctimilownš
 ekelhaft, proctiwš
 eigensinnig, šwēmpřlnš
 eilig, špěřnš
 einzig, gebinš
 eitel, marnš
 elend, bjdnš
 empfindlich, ctliwš
 emsig, pilnš
 eng, aužť
 entfesslich, hroznš
 erblich, dědičnš
 erlebzig, zprořřtēnš, upřáždnēnš
 ernsthaft, přijřnš
 erzürnt, rozlobenš
 ewig, wēčnš
 fähig, řhopnš
 falsch, neprawš, lichš
 faul, řinš
 fein, gemnš
 feindlich, nepřátelšť
 fehlerhaft, chybnš
 fertig, hotowš
 fest, pewnš
 fett, tučnš, mařnš
 feucht, wřšť
 filzig, řřbľš
 flach, plořšť
 flüffig, tekutš
 fleißig, pilnš
 flüchtig, utřkawš, bēřnš
 fremd, cypš
 frey, šwobodnš
 freygebzig, řřřřřš
 freywillig, dobrowolnš
 frieblich, pořřognš

frisch, čerstvŏ
 fröhlich, veselŏ
 fromm, nábožnŏ
 fruchtbar, aurodnŏ
 furchtbar, strašnŏ
 furchtsam, bážlivŏ
 ganz, celŏ
 gefangen, chycenŏ, zagačŏ
 gelb, žlutŏ
 geizig, lačomŏ
 gelehrig, učellivŏ
 gehässig, newražnŏ
 gegenwärtig, přítomnŏ
 gelehrt, učenŏ
 gerecht, spravedlivŏ
 gehorsam, poslušnŏ
 gemein, sprostŏ
 gering, skromnŏ, chatrnŏ
 geschickt, schopnŏ, zpŭsobnŏ
 geschwind, spŕŕšnŏ, rychlŏ
 gescholten, žhanŕnŏ
 gesund, zdramŏ
 gewöhnlich, obyčejnŏ
 giftig, gedovatŏ
 glatt, hladkŏ
 glorreich, weleslawŏ
 glücklich, šťastnŏ
 gnädig, milostivŏ
 gottesfürchtig, božabognŏ
 grau, šedivŏ
 gräulich, šterŏ, špŏš
 grob, hrubŏ
 groß, velkŏ
 großmüthig, velikomyšlnŏ
 grün, zelenŏ
 grundlos, bezednŏ
 gültig, platnŏ
 gültig, dobrotivŏ
 habŭchtig, mamonitŏ
 hart, tvrdŏ
 häßlich, šterebnŏ
 heftig, prudŏ, náhlŏ

hell, gašnŏ, světlŏ
 heilig, swatŏ
 heiß, horkŏ
 heiter, gašnŏ, veselŏ
 herb, trpkŏ, krutŏ
 herrlich, vŏšbornŏ, škovostnŏ
 hinsällig, pomjegicŏ
 herzlich, štečnŏ
 hoffärtig, pŏšnŏ, hrdŏ
 höflich, zdvořitŏ
 hoch, vysokŏ
 hohl, dutŏ
 hold, lačamŏ
 hübsch, hezkŏ, šwarŏ
 hungrig, hladovŏ
 hurtig, řilŏ, hbitŏ
 irrig, bludnŏ
 inner, vnitřnŏ
 jung, mladŏ
 kahl, lyšŏ
 kalt, studenŏ
 karg, šrbnŏ, šaupŏ
 keusch, řistŏ
 klar, patrnŏ, gašnŏ
 klein, malŏ
 klug, opatrnŏ
 kostbar, dražŏ, vřácŏ
 köstlich, škovostnŏ, nádhernŏ
 krank, nemocnŏ
 krumm, řivŏ
 kurz, ředkŏ
 lächerlich, směšnŏ
 lahm, chromŏ
 lang, dlouhŏ
 langsam, zblauhamŏ
 lauter, pauhŏ, prostořistŏ
 langweilig, blauhochvilnŏ
 lästig, obtřžnŏ
 lebendig, řivŏ
 ledig, smobodnŏ, prostŏ
 leer, práždnŏ
 leise, tičkŏ

leicht, lehtë, á, é
 leichtsinnig, lehkomyslný, plěť
 leuchtend, swětlivý, stěvauch
 leutselig, wědný
 lehrreich, naučný
 lieb, milý
 lieblich, lžbezny
 licht, swětlý
 listig, listivý
 löblich, slawutný
 löcherig, děravý
 locker, hýbavý, lypřý
 los, rozpuštělý
 lustig, weseľý
 mächtig, mocný
 mager, hubený
 mäßig, mírný
 mild, lahodný
 morsch, zpuštělý
 munter, gásný
 müde, unawený
 mündig, zletilý, dospělý
 mühe, třeťeľ
 müßig, zahálčivý
 muthig, zmužilý, bugný
 mittelmäßig, prostřední
 nackt, nahý
 nachlässig, nebbalý
 nah, blížě
 nahrhaft, žitný, krmný
 nährisch, bíláznivý
 naß, mokřý
 natürlich, přirozený
 neu, nový
 neibisch, záwisťivý
 nichtig, ničemný
 niedrig, nížě
 niederrächtig, opowržený
 nöthig, potřebný
 nüchtern, střizlivý, lačný
 nützlich, užitečný
 persönlich, osobní

prächtig, stvořtný, á, é
 rachgierig, mřtivý
 räsch, náhlý
 räubig, prařtivý
 rauh, drařlavý
 recht, prawý
 reif, zralý
 reich, bohatý
 rein, čistý
 regelmäsig, prawidelný
 redlich, počestný
 roh, syrový, hrubý
 roth, červený
 röthlich, začervenalý
 ruhig, pokogný
 rühmlich, chwalitebný
 rund, kulatý
 sandig, písečný
 sauber, čistý
 sauer, kyselý
 schädlich, škodlivý
 schamhaft, styblivý
 schändlich, hanebný
 scharf, ostrý
 schäbbar, wážený
 scheinbar, domnělý
 schläfrig, ospalý
 schlecht, špatný
 schlimm, zlý
 schicklich, sluřný
 schlau, zchytralý
 schmachhaft, chutný
 schmal, auřě
 schmierig, mazavý
 schmerzhaft, boleřtný
 schmuřig, špinavý
 schnell, rychlý
 schön, krásný
 schrecklich, hrozný
 schuldig, winný
 schwierig, obtížný
 schwach, slabý

schwarz, černŝ, á, é
 schwer, težŝ
 leicht, měłŝ
 selten, řídŝ
 sicher, bezpečnŝ
 sichtbar, wíditelŝ
 sinnreich, dāwtipnŝ
 sonderbar, obzwláŝtŝ
 spät, pozdnj
 sparsam, sporŝwŝ
 stark, sylŝ
 sterblich, smetelŝ
 still, tichŝ
 stolz, pyŝŝnŝ
 stumm, nēmŝ
 streng, přisŝ
 sündhaft, hřisŝnŝ
 süß, slabŝ
 taub, hluchŝ
 thätig, aučinnŝ
 theilhaftig, aučastŝ
 theuer, drachŝ
 thöricht, poŝetlŝ
 tief, hlubokŝ
 toll, wztełŝ
 träg, línŝ, negapnŝ
 traurig, smutnŝ
 treu, wērŝ
 treuherzig, upřimnŝ
 treulos, newērŝ
 tugendhaft, etnostŝ
 tröstlich, potěŝitebnŝ
 unangenehm, nepřigemnŝ
 unfehlbar, nepochybŝ
 ungeheuer, nesmjrnŝ
 unverŝämt, nŝŝybatŝ
 verbrannt, zpálenŝ
 verbunden, zawázanŝ
 verborben, žkazŝ
 verhaŝt, zoŝŝlŝwěŝ
 verloren, žtracenŝ

vernünftig, rozumnŝ, á, é
 verstorben, umrlŝ
 verŝoŝen, žawřenŝ
 verwegen, opowázlŝwŝ
 vertraut, dāwērŝ
 voll, plnŝ
 vollkommen, dokonalŝ
 vornehm, wzneŝŝenŝ
 vorrāthig, žáŝobnŝ
 vortrefflich, wŝbornŝ
 vorzüglich, žwláŝŝnŝ
 wahr, prawdŝwŝ
 wahrhaftig, oprawdŝwŝ
 wachŝam, bdělŝ, bedlŝwŝ
 warm, teplŝ
 wāŝŝerig, wodnatŝ
 weiblich, ženŝŝŝ
 weiß, bjlŝ
 weit, daleŝŝ
 widerwärtig, protkwnŝ
 willig, wolnŝ
 willkommen, wjtanŝ
 wild, diwokŝ
 wiŝig, dāwtipnŝ
 wohlŝeil, lacynŝ
 wohlgeŝtaltet, uŝŝlechtlŝ
 wohlthätig, dobročinnŝ
 wüŝt, žpuŝtlŝ
 würdig, hodnŝ
 wüthend, wztełŝ
 zänkliŝch, wabŝwŝ
 zahm, žrotŝŝ
 zeitig, časŝnŝ, žralŝ
 zeitlich, žáhy
 zierlich, ozdobnŝ
 zornig, žlobŝwŝ
 Zweifelhaft, pochybŝ.

C.

Zahlwörter,

welche die Mehrheit der Personen oder Sachen anzeigen, oder mit welchen man zählt, sind: a) Grundzahlen, b) Ordnungszahlen, c) Gattungszahlen, d) Wiederholungszahlen, e) Vielfältigungszahlen.

1.

Grundzahlen, auf die Frage: wie viel?

ein, eine, ein, geben, a, o
zwey, dwa, dwě, dwě
drey, tři, tři, tři
vier, čtyři, čtyry, čtyry
fünf, pět
sechs, šest
sieben, sedm
acht, osm
neun, devět
zehn, deset
elf, jedenáct
zwölf, dvanáct
dreizehn, třináct
vierzehn, čtrnáct
fünfzehn, patnáct
sechszehn, šestnáct
siebzehn, sedmáct
achtzehn, osmáct
neunzehn, devatenáct
zwanzig, dvacet
zwanzig ein, dvacet geben
dreißig, třicet
dreißig ein, třicet geben

2.

Ordnungszahlen, auf die Frage: der, die, das wievielte?

z, e, s, erste, první
zweyte, druhý, á, é

C.

Početní jména,

číslo množství osob neb věcí
oznamují, aneb kterými se počítá, jsou patera: a) půwobnĭ neb základnĭ, b) porádku, c) druhowá, d) opakowacĭ, e) množnāfobnugicĭ.

1.

Základní počty, na otázky: kolik?

vierzig, čtyřicet
vierzig ein, čtyřicet geben
fünzig, padesát
fünzig ein, padesát geben
sechzig, šedesát
sechzig ein, šedesát geben
siebenzig, sedmdesát
siebenzig ein, sedmdesát geben
achtzig, osmdesát
achtzig ein, osmdesát geben
neunzig, devadesát
neunzig ein, devadesát geben
ein Hundert, sta
zwey Hundert, dvě stě
drey Hundert, tři sta
vier Hundert, čtyry sta
fünf Hundert, pět set
sechs Hundert, šest set
sieben Hundert, sedm set
acht Hundert, osm set
neun Hundert, devět set
Tausend, tisíc
Million, milion.

2.

Vorabkuglich počty, na otázky: kolikátý, kolikátá, kolikátě?

britte, třetí
vierte, čtvrtý, á, é

fünfte, patš, á, é
 sechste, šestš, á, é
 siebente, sedmš, á, é
 achte, osmš, á, é
 neunte, devátš, á, é
 zehnte, desátš, á, é
 elfte, gedenátš, á, é
 zwanzigste, dwadcatš, á, é
 einundzwanzigste, dwadcatš pr-
 wnj
 dreyßigste, třicátš, á, é
 einunddreyßigste, třicátš prwnj
 vierzigste, čtyřicátš
 einundvierzigste, čtyřicátš prwnj

3.
**Gattungszahlen, auf die Fra-
 ge: wievielerley?**

einerley, gedinš, á, é
 zweyerley, dwogj, j, j
 dreyerley, trogj, j, j
 viererley, čtwerš, á, é
 fünferley, paterš, á, é
 sechserley, šesterš, á, é
 siebenerley, sedmerš, á, é
 achterley, osmerš, á, é
 neunenerley, devaterš, á, é
 zehnerley, desaterš, á, é

4.
**Wiederholungszahlen, auf die
 Frage: wievielmahl?**

einmal, gedenkrát
 zweymal, dwakrát
 zwanzigmal, dwacetkrát
 einundzwanzigmal, gedenadwa-
 cetkrát

5.
**Vervielfältigungszahlen, auf
 die Frage: wievielfältig?**

einfach, gednonášobnš, á, é
 zweysach, dwognášobnš, á, é
 dreyfach, trognášobnš, á, é

fünzigste, padesátš
 einundfünzigste, padesátš pr
 sechzigste, šedesátš
 einundsechzigste, šedesátš pr
 siebenzigste, sedmšesátš
 einundsiebenzigste, sedmšesátš
 wnj
 achtzigste, osmšesátš
 einundachtzigste, osmšesátš pr
 neunzigste, devašesátš
 einundneunzigste, devašesátš
 wnj
 hundertste, stš, á, é

3.
**Druhowé počty, na otáz-
 kolikerš, á, é?**

zwanzigerley, dwadcaterš, á, é
 einundzwanzigerley, gedenadwa-
 caterš, á, é
 dreyßigerley, třicaterš, á, é
 zweyunddreyßigerley, dwaatř-
 caterš, á, é
 hunderterley, stš, á, é
 zweyhunderterley, dwaustš, á, é
 dreyhunderterley, trogstš, á, é
 tausenderley, tiščerš, á, é

4.
**Dyakowach počty, na otáz-
 kolikrát?**

dreyßigmal, třicetkrát
 fünfunddreyßigmal, pětatřic-
 krát
 hundertmal, stokrát
 hundertundachtmal, sto osmkrát

5.
**Zmnohonásobnjich počty,
 otázku: koliknásob?**

vielfach, čtweránášobnš, á, é
 fünfzehnmal, pateronášobnš, á, é
 sechsfach, šesteronášobnš, á, é

achtzehnfach, osmnácteronásob
fünfundzwanzigfach, dwacetpa-
teronásob

Nichtbestimmende Zahlen.

aller, wšecel
jeder, kažď
keiner, žádnď
mancher, mnohď

D.

Fürwörter,

welche für die in einem Satze
ausgelassenen Hauptwörter ge-
setzt werden, und sind: 1) per-
sönliche, 2) zueignende,
3) anzeigende, 4) bezie-
hende und 5) fragende.

1.

Persönliche Fürwörter

sind diejenigen, welche die Per-
sonen anzeigen, als:

ich, já
meiner, mne
mir, mně
mich, mne;
du, ty
deiner, tebe
dir, tobě
dich, tebe;
er, on
seiner, geho
ihm, gemu
ihn, geg;
sie, ona
ihrer, gi
ihr, gi
sie, gi;

sechsunddreßsigfach, šicetšestero-
násob.

Steuerwörter počty.

viel, mnoho
wenig, málo
einige, někteř
etliche, několik.

D.

Mistfogména,

čterá misto w přispovědi wyne-
chaněch hlawních slow se kladau,
a gsau: 1) osobni, 2) wlašt-
ní, 3) ukazowacě, 4) po-
tahowacě a 5) otazowaa-
cě.

1.

Osobni mistfogména

gsau takowá, čterá osoby wy-
gadřugi, totiž:

es, ono
seiner, geho
ihm, gemu
es, ge;
wir, my
unser, nás
uns, nám
uns, nás;
ihr, wy
eurer, wás
euch, wám
euch, wás;
sie, oni, ony, ona
ihrer, gi
ihnen, gim
sie, ge.

2.

Bueignende Fürwörter

sind solche, welche anzeigen, welcher Person der Besitz einer Sache zugeeignet wird, und sind:

mein, meine, mein
dein, deine, dein
sein, seine, sein
unser, unsere, unser
euer, euere, euer
ihr, ihre, ihr

3.

Anzeigende Fürwörter.

dieser, e, s, tento, tato, toto
jener, e, s, onen, a, o
solcher, e, s, takowó, á, é

4.

Beziehende Fürwörter.

welcher, e, s, iteró, á, é, genß
ber, die, daß, iteró, á, é

5.

Frage. Fürwörter.

wer? fdo?
was? co?

E

Zeitwörter oder Redewörter.

ablegen, obložiti
 ablecken, olizati
 achten, wssimati sobz
 ächzen, wzdychati
 acern, worati
 anhören, poslauchati
 anklagen, obzalamati
 arbeiten, pracowati
 aufmachen, otewisiti
 aufwecken, zbuditi

2.

Prívlasťňowach mįstogmėna

gšau tašowá, genž uřazugi, řez-
ré osobě magetnost něgáť wěcy
se přimolastňuge, a gšau:

müg, má, mé
twüg, twá, twé
geho, gehó, gehó
náš, nasse, nasse
wáš, wasse, wasse
geqich, geqich, geqich.

8.

Dynamowach mjestogmēna.

derjenige, onen, a, o
derselbe, tenthž, tatěž, totěž.

4.

Potajna mistoginena.

wer, Edo
was, co.

5.

Dtažowach' mifstognéna.

welcher, e, s, který, á, é
was für ein, e, n, jaký, á, é.

E.

Časoflowa neb flowe-
sa.

bačen, pécy
baden, kaupati
bauen, stawěti
beben, trásti se
bebauern, litowati
bedienen, posluhowati
befehlen, poraučeti
beseßlen, popiliti
begegnen, potkati
beginnen, počiti

jarren, setrowati
 sen, kausati
 lehren, obráti
 ástigen, obteřowati
 len, šteřati
 mluhen, přičiniti se
 nagen, ohráti
 nügen, užiti
 reiten, připrawiti
 reuen, litowati
 rgen, tagiti
 rsten, puřnauti
 sinnen, se zpamatowati
 then, mobiliti se
 trügen, podwáběti
 tten, státi
 ttein, žebati
 stellen, obgednati
 wegen, pohnauti
 zähmen, žrotiti
 gen, ohybati, ohnauti
 eten, pobáwati
 nden, wázati
 ten, prosyti
 asen, faukati
 ihen, nadymati
 iben, žúřati
 ichen, biřiti
 schen, beřeti
 ihen, řwěřiti
 rgen, púgřiti
 aten, pécy
 echen, lámati
 ennen, hořeti
 ingen, přineřiti
 řen, řáti
 nken, běřowati
 rben, nuzniti
 uern, trwati
 řen, řřiti
 jnen, táhnauti
 nken, myřiti

deuten, znamenati
 dienen, slaužiti
 dingen, nagimati
 donnern, hřimati
 dörren, suffiti
 drehen, točiti
 dreschen, mláti
 dringen, dotřati
 drohen, hroziti
 drosseln, řřeti
 drücken, tlačiti
 dürfen, řmjeti
 dürsten, žízati
 ebnen, rownati
 ehren, ctiti
 essen, pospichati
 eifern, horřiti
 eltern, giti se
 empfangen, obdržeti
 empfehlen, poraučeti
 enden, řončiti
 entsagen, obřicy se
 entspießen, pocházeti
 entspringen, přchnauti
 erben, děditi
 erhdren, wysřřeti
 erkalten, wysřdnauti
 erkennen, poznati
 erlúhnen, řměřiti se
 erlöřchen, žhasnauti
 erlangen, obdržeti
 erlesen, řymolliti
 ermahnen, napominati
 ermannen, žmuřiti se
 erinnern, zpomenauti
 erproben, řkauffeti
 ernennen, uřřanowiti
 erschallen, řazniti
 erscheinen, ukázati se
 erschrecken, uleřnauti se
 erstarren, žtahnauti
 erstaunen, uřřnauti

erwägen, powážiti
 ertappen, dopadnauti
 erwiedern, odpowěditi
 erzählen, wyprawowati
 essen, gisti
 fahren, geti
 fallen, padnauti
 fangen, chytiti
 fasten, postiti se
 faulen, hniti
 faulenzeln, lenositi
 färben, barwiti
 fegen, wymetati
 fehlen, chybiti
 fechten, sfermowati
 feilen, pilowati
 fepern, slawiti
 finden, nalésti
 fischen, lowiti ryby
 flehen, snažně žádati
 flechten, plésti
 fliegen, létěti
 fliehen, utjěkati
 fließen, zprawowati
 fließen, técy
 fordern, požadowati
 forschen, šaumati
 fragen, tážati se
 fressen, žráti
 freuen, radowati se
 fluchen, kłěti
 frieren, mrznaviti
 fühlen, čtiti
 führen, wěsti
 fürchten, báti se
 füttern, krmiti
 gähnen, žňwati
 geben, dáti
 gebiethen, rozkazowati
 gebrauchen, potřebowati
 gedeihen, dařiti se
 gefallen, líbiti se

gehen, giti
 gelzen, lažoměti
 gelingen, podařiti se
 gelten, platiti, cenu mjeti
 genesen, uzdravit se
 genießen, požíwati
 geschehen, státi se
 gewähren, vyplniti
 gewinnen, wyhráti, nabýrati
 gewöhnen, zvyknaviti
 gießen, liti
 glänzen, lesknati se
 glätten, hlabiti
 glimmen, dautnati
 glücken, postěšiti se
 glauben, wěřiti
 graben, kopati
 greifen, sahati
 grüßen, pozdraviti
 haben, mjeti
 habern, štorpiti se
 halten, držeti
 handeln, kupěti
 hangen, wěřeti
 harren, čekati
 hassen, nenáwiběti
 hauen, sekati
 heben, zdwihati
 heilen, hogiti
 heißen, weleti, rozkazati
 heizen, topiti
 helfen, pomáhati
 herrschen, panowati
 henken, wěřeti
 hindern, překazpiti
 hinken, kulhati
 hobeln, hoblowati
 holen, přinesiti, dogiti pro něco
 hören, slyřeti
 hoffen, dúřati
 hungern, hladowěti
 hüpfen, poskakowati

husten, kassati
 hürhen, hlydatti
 irren, blauditti
 jammern, bēdowatti
 kämmer, kēsatti
 kaufen, kaupitti
 kargen, kēbētti
 kehren, mēsti
 kennen, umētti
 können, mocy
 kugeln, lechtatti
 klagen, žalowatti
 klatschen, klawetitti, klesatti
 klettern, lēzti
 kleiden, ssattiti
 klingen, žnjiti, žwučeti
 klopfen, klepatti, klaucy
 knien, ssipatti
 kochen, wačitti
 kommen, pūgitti
 krähen, kōkchatti
 knien, klečeti
 kriegen, wāčitti, bōskatti
 kriechen, lēzti, plazitti se
 laben, občerstwitti
 lachen, smāti se
 laden, naklābatti, nabigetti
 landen, pūstatti & bēhe
 lärmern, powykwowatti
 lassen, nechatti
 lauern, tšhatti
 laufen, bēžeti
 läuten, žwoniatti
 leben, žiti
 legen, položitti, klāssiti
 leeren, prāždnitti
 lehnen, podēpřjeti
 lehren, učitti
 leimen, kljžitti
 leiden, trpētti
 leihen, pūgčitti
 leisten, doklāzatti, bowēstti

lecken, lšzatti
 lernen, učitti se
 lesen, čisti
 lieben, milowatti
 liegen, ležeti
 loben, chwāłiti
 lodern, plāpōlatti
 lohnen, odmēñowatti
 löschen, hasyti
 lügen, lšatti
 mahlen, malowatti, mljiti
 mahnen, upominatti
 mangeln, nedostāwatti se
 meiden, wystrjchatti se
 meinen, mjnitti
 melken, bogiti
 messen, mēčitti
 mischen, mjchatti
 mögen, čijiti, smjiti
 müssen, musyti
 nähern, ssjiti
 nähern, bljžitti se
 nähren, žiwiti
 nehmen, brāti, wžhiti
 nennen, gmenowatti
 nießen, kēchatti
 neken, māčeti
 nöthigen, nutitti
 öffnen, otwjratti
 opfern, obētowatti
 ordnen, porābatti
 paaren, pāřiti
 peinigen, trāpiti
 pfeifen, pššatti
 pflücken, trhatti, kēsatti
 pflügen, woratti
 prahlen, honosyti se
 preisen, welebiti
 prüfen, žlaussēti
 quälen, trāpiti, saužitti
 quellen, preysstitti se
 rasen, žužitti

raſten, obpočiwati
 rathen, raditi, hábati
 rauben, laupiti, objrati
 rauchen, kaučiti
 ráumen, obklibiti
 ráuſpern, odchrkati
 raufchen, fuſkěti
 rechnen, počítati
 regnen, prſſeti
 reiben, třiti, drbati, ſtrauhati
 reichen, podati, ſahati
 reinigen, čisti, čpěti
 reifen, ceſtowati
 reißen, trhati
 reiten, geſi na koni
 reizen, wábiti, brážditi
 riechen, woněti, čhiti, čpěti
 ringen, zápaſyti
 rinnen, técy
 röheln, chropěti, chrčeti
 roſten, zrzawěti
 röſten, pražiti, močiti
 ruhen, obpočiwati
 ruſen, wolati
 rühmen, wychwalgowati, walebiti
 ſagen, prawiti, řicy
 ſalzen, ſoliti
 ſammeln, ſhromážďowati
 ſaufen, chlaſtati
 ſaugen, cucati, ſſati
 ſäumen, meſſkati
 ſchaden, ſſobiti
 ſchaffen, poraučeti, řjbiti
 ſchälen, laupati
 ſchämen, ſtyděti ſe
 ſchäſen, wážíti, ceniti
 ſcheiben, laučiti, oddělit
 ſcheinen, ſwjěti, zdáti ſe
 ſchelten, láti, plisniti, tupiti
 ſchenken, darowati, naſiwati
 ſcheren, řřjhati
 ſcherzen, žertowati

ſchieben, řřkati, obklábati
 ſchießen, řřřeti
 ſchicken, poſtati, chřkati ſe
 ſchimmeln, plesnivěti
 ſchirben, břjti
 ſchimpfen, tupiti, láti
 ſchlafen, ſpáti
 ſchlagen, tlaucy
 ſchleichen, laubati, kráſti ſe
 ſchleifen, drauſyti
 ſchleißen, perj dráti
 ſchließen, zawřiti, přilěhati
 ſchlingen, hltati
 ſchlucken, polknauti, řřytati
 ſchmaſen, mlaſkati
 ſchmeicheln, poſchlebowati
 ſchmierem, mazati
 ſchmachten, nřti, bažiti
 ſchmelzen, rozpauffěti
 ſchmücken, ozdobowati
 ſchmauſen, hodoowati
 ſchmuſen, ſpiniti
 ſchnarchen, chrápati
 ſchnattern, řřěbetati
 ſchneiden, řezati, řrágeti, řřj
 ſchreiben, pſáti
 ſchreiten, řřčeti
 ſchreyen, řřičeti
 ſchwären, gtičeti, pobjřati ſe
 ſchweigen, mlčeti
 ſchwellen, otěkati
 ſchwimmen, plowati
 ſchwinden, tliſi, chřadnauti
 ſchwindeln, záwrat miji
 ſchwingen, zmjzati, wzněſti ſ
 ſchwigen, potiti ſe
 ſchwören, přisahati
 ſegnen, žehnati
 ſehen, wiběti
 ſeſen, ſabiti, uſabiti ſe
 ſeuſzen, wzdychati
 ſieben, pobſchwati

sieben, wašiti so, wšjet
 singen, pjiwati
 sinken, klesati
 sinnen, přemysleči
 sitzen, seděti
 sorgen, starati se, pečowati
 spalten, sstjpati
 sparen, spošiti
 spinnen, pšiti
 spielen, hráti
 spiegeln, wzhljěti se
 spotten, posmjwati se, tupiti
 sprechen, mluwiti
 springen, skoči
 spritzen, stříkati
 spühlen, wopláknauti
 stehen, pichati
 stehen, stát
 stehlen, krásti
 steigen, wstúpowati
 stellen, stawěti, postawiti
 sterben, mřiti
 stinken, smrděti
 stolpern, klopytnauti
 stoßen, stěti, zawaditi
 strafen, trestati
 streichen, mazati, třjeti
 streiten, potěkati se, hábati se
 stürmen, baučiti, ztěp
 stützen, podpjati
 subeln, pržniti, sspinkiti
 summen, špěti, hužeti
 sundigen, hřešiti
 tabeln, haněti, tupiti
 tändeln, laudati, hráti so
 tappen, makati, hmatati
 tasten, dotěkati se
 taufen, křtiti
 thun, činiti
 trachten, hleděti, snažiti se
 tragen, nésti
 trauern, smutněti

traben, flusati
 treffen, trestiti
 trinken, piti
 trösten, těšiti
 trüben, kaliti
 veralten, zestarati
 verarmen, zchudnauti
 verbergen, schowati, skrýti
 verderben, zkažiti
 verdrücken, mřiti
 vergessen, zapomenauti
 vergleichen, přitownáwati
 verläugnen, zapřiti
 verlieren, ztratiti
 versehen, zastáwati, mepřiti se
 versöhnen, smřiti
 verschwinden, zmizeti
 verstummen, oněměti
 verwesen, zetišiti, zastáwati
 verwildern, zdiwožěti
 verwirren, zmašiti, zbrechati
 verzagen, sebsem klesati
 verzehen, odpustiti
 wachen, bžiti, hljdati
 wachsen, rásti
 wägen, wážiti
 wandeln, procházěti se, trážěti
 wandern, putowati
 waschen, práti, mýt
 weiden, pásiti
 weigern, zdráhati se
 weihen, swětiti
 weichen, ustúpowati, měkčiti
 weilen, probléwati
 wecken, buditi
 weinen, pláskati
 weisen, ukázati, poučiti
 weisen, biliti
 wiegen, wěšiti
 winden, točiti, namjžeti
 werben, nagjmati
 werden, býti

werfen, hoditi
wissen, wěditi
wiehern, řízeti
wohnen, bydliti
wollen, chci
wuchern, lichwiti
wundern, diviti se
würgen, štekati, dusiti
zagen, řece trakti, čaušiti se
zahlen, platiti
zanken, waditi se
zaubern, prodljivati, wáhati

F.

Nebenwörter

sind solche Wörter, welche anzeigen, wie, wann oder wo man etwas verrichtet.

a) Auf die Frage: wie? können fast alle Beiwörter zur Antwort dienen, als:

Er schreibt recht schön.
Sie spricht artig.
Es lernt sehr fleißig.

b) Auf die Frage: wann?

dann, potom
einst, gebnau, gebnoho času
erst, teprw, teprwa
erstens, předně
zweitens, zadruhé
lehtens, posleďně
einmal, gebnau
zweymal, dwakrát
allemaal, pořádě, wždy
jemals, někdy, některého času
niemals, nikdy
nie, nikdy
guerst, nepprw
allezeit, pořádě

zähmen, krotiti
zehren, tráwit
zelgen, ukazowati
ziehen, táhnauti
zielen, mířiti
zieren, ozdowati, zděhati se
zittern, třásti se
zögern, meřtati
zürnen, zlobiti, horřiti se
zweifeln, pochybowati
zwingen, nutiti.

F.

Příslovice

gsau takowá slowce, která ukazují, gať, kdy a kde se něco wykonává.

a) Na otázku gať? kterať? mohau slovo wsecka přibawná gména přislowceml býti:

Dn pisse welmi krásně.
Dna mluwí zpřísobně.
Dno se welmi pilně učí.

b) Na otázku kdy?

heuer, letos
heute, dnes
morgen, zítra
übermorgen, pozegť
mittags, w poleďne
gestern, wčera
vorgestern, předwčirem
neulich, onehdy, ondy
ješt, teď, nyní
sonst, gindy, druhdy
nun, nuže, nyní
noch, geřtě
bald, brzy
oft, často

selten, zřídka
 eher, dříve, prvo, spíše
 ehestens, brzy, co nejdříve
 schon, již
 nunmehr, teď, nyní
 endlich, konečně
 siberdies, nadto, mimo to
 bereits, již
 eben, právě
 sogleich, hned, hnedky, záhy
 zugleich, spolu, zároveň
 nächstens, v brzy, co nejdříve
 zuweilen, někdy, časem
 bisweilen, někdy, druhdy
 einstweilen, prozatím, na čas
 meistens, nejvíce, nazvíce
 meist, nejvíce
 fortan, dále, pořád
 ehebem, před čas, předešle
 lezt hin, onekdy, nedávno
 jüngst, nedávno
 stets, pořád, stále
 immer, vždy

c) Auf die Frage: wo? wo?
 hin?

hier, zde, tu
 da, tam, tu
 dort, tam
 her, sem
 hin, tam
 daher, odtud, odtamtud
 darüber, na to, přes to
 darunter, pod to, mezi
 darin, v tom
 daneben, vedle
 dazwischen, mezi
 außen, vně, zevnitř
 innen, uvnitř
 oben, nahoře
 unten, dole
 nieder, dolů

nimmer, nikdy
 vorerst, napřed, dříve
 vorher, předtím, prvo
 nachher, potom
 bisher, dosavad
 ferner, dále, dáleji
 wieder, opět, zas
 forthin, pat, dále
 damals, tenkrát
 abermals, opět, zase
 unterdessen, zatím
 inzwischen, mezitím
 indeß, zatím
 längst, dávno
 vorlängst, odedávna
 dann und wann, někdy, časem
 nach und nach, poznenáhla
 vor kurzem, nedávno
 heutzutage, nyní, nyního času
 stets, ustavičně
 beständig, stále
 fort, dál, pryč

c) Na otázku: kde? kam?

hinten, vzadu
 mitten, v středu, uprostřed
 vorn, napřed, zpředu
 fort, dál, pryč
 weg, pryč
 dahin, tam, na to místo
 zurück, zpátky, nazpět
 heim, domů
 daheim, doma
 rechts, vpravo
 links, vlevo
 nebenbey, přitom, spolu
 bisher, posavad, dotud
 selwärts, stranau
 vorwärts, k předu, napřed
 rückwärts, nazad, zpět

allerwärts, wšsady, wšbec
 einwärts, wnitt, do wnitt
 abwärts, dolš, stranau
 ostwärts, t wšchodu
 westwärts, t západu
 obenhin, powrchně
 hierhin, tam, tudy
 dorthin, tamto, onudy
 voraus, napřed
 irgend, někde, kdesy
 irgendwo, někde
 anderswo, někde jinde

d) Auch noch auf die Frage:
 wie?

anders, jinak
 gerade so, právě tak
 ebenso, rovněž tak
 desgleichen, podobně
 ingleichem, nápodobně
 gleichsam, jako, takoby
 gleichfalls, podobně
 gleicherweise, stejně
 allmählig, pomalu, postupně
 stracks, přímo
 entzwey, ve dwi, w půli
 fürtleb, zároveň
 vornehmlich, zvláště
 insgemein, obecně, obyčejně
 überhaupt, wšměs
 umsonst, nadarmo, darmo
 eigends, zvláště
 zusehends, očitě
 vergebens, nadarmo
 unversehens, nenadále
 zusammen, dohromady
 besammen, pohromadě
 gern, rád
 ungern, nerad
 lieber, raději
 am liebsten, nejradyji
 sehr, tuze, velmi

nirgend, nikde
 überall, wšsady
 allenthalben, wšbec
 drüben, tam, tamto
 draußen, venku
 dießseits, z té strany
 jenseits, z oné strany
 hienieden, na tomto světě
 hieselbst, tutož
 daselbst, tam, tamto
 unterwegs, na, po cestě
 querüber, napříč

d) Tak y na otázku: gať?

gar, zcela, zcela
 recht, právě
 sogar, ano y, ba y
 liberaus, náramně, příliš
 beynae, skoro, téměř
 fast, skoro, málem
 nur, jen
 kaum, sotwa
 zu groß, příliš welš
 allzu, příliš
 gar zu, až příliš
 einigermaßen, poněkud
 dermaßen, takovým
 alsobem
 also, tedy
 gänzlich, zcela
 vollständig, úplně
 höchst, nepochybně
 mindest, nepochybně
 weit, daleko
 bey weitem, mnohem
 äußerst, velmi, náramně
 wenigstens, aspoň, alespoň
 besonders, obzvláště
 ungemein, náramně, neobyčejně
 insgesamt, společně, wšměs
 sammt und sonders, společně,
 wšměs

größtentheils, wětšim bīlem
 allerseits, wšubdy, wšubec
 anderseits, obginub, 3 druhe stranp
 einerseits, 3 gedné stranp
 ziemlich, dosti, poněkud
 durchgehends, našřz
 vollends, auplně
 ja, ano
 wohl, dobře
 doch, přec, přece
 allerdings, owšem

G.

Vorwörter.

statt, místo
 anstatt, na místě
 außerhalb, wně, za
 innerhalb, wnitě
 kraft, moc
 vermöge, dle
 laut, nahlas, dle
 dießseits, 3 této stranp
 jenseits, 3 oně stranp
 mittelst, prostředkem
 ungeachtet, ačkoli
 unweit, nedaleko
 unsern, blíže
 während, mezy tím
 wegen, pro, šřz
 aus, 3, ze
 außer, mimo, leč
 bey, u
 entgegen, proti
 gegenüber, naproti
 mit, s
 sammt, spolu, s
 nach, po, do
 nächst, blíž
 nebst, mimo, from

freylisch, arcy
 wahrlich, wěru, zagiště
 wirklich, skutečně
 fürwahr, wěru, zagiště
 gewiß, gisté
 nein, ne
 nicht, ne
 nimmermehr, nišdy
 durchaus, docela, našřz
 vielleicht, snad.

G.

Před slove.

neben, vedlé
 seit, ob
 von, od
 vor, před
 zu, k, ke
 zuwider, protiwně, proti
 durch, šřz
 für, pro
 gegen, proti
 ohne, bez
 um, wšokol, okolo
 wider, proti, na odpor
 längs, poblé
 zufolge, dle, poblé
 an, na
 auf, na
 hinter, za
 in, w, we
 unter, pod
 über, přes
 zwischen, mezy.

H.	H.
Binde- oder Fügewörter.	Spogly neb sklád slowce.

und, a, y
auch, též, y také
sowohl, nejen
als auch, nýbrž y
nicht nur, nejen, netoliko
sondern auch, nýbrž také, ale y
entweder, buď
oder, aneb
weder, ani
noch, ani
wenn auch, třebaž, byť y
gleich, hned
zwar, sice
obgleich, ačkoli, gažkoli
indem, poněvadž, když
als, jako
sobald als, ledwa, sotwa
außer daß, krom že
sonst, jinak
nachdem, když
denn, neb, neboť

well, protože, že
darum, protož
da, když
um, pro
damit, aby
daß, že
aber, ale
allein, wšak, leč
doch, přede
nach, po
nämlich, totiž
daher, protož
also, tedy
mithin, protož
deßhalb, z té příčiny
folglich, následowně
jedoch, nicméně
hingegen, naproti tomu
sondern, nýbrž
nur, jediné.

Dritter Abschnitt.

Kleine Sätze zur Übung im Böhmischesprechen und Böhmischesprechen.

Anmerkung. In den nachfolgenden Sätzen werden die meisten der schon vorgekommenen Benennungen in ganzen Sätzen wiederholt.

1.

Mein guter Vater arbeitet unermüdet.

Deine Mutter gab mir einen rothen Apfel.

Třetí oddělení.

Malé průpovědi k cvičení čestnému čtení a mluvení

Připomenutí. B následujících průpovědích se nejvíce používají jmenovaných slohů průpovědích opatřuje.

1.

Můj dobrý otec pracuje unavně.

Matka mi dala červené jablko.

Er hat sein schönes Buch verloren.

Unser Großvater ist gestern gestorben.

Eure blinde Großmutter betet ohne Aufhören.

Ihr älterer Sohn ist ein sehr artiger Mensch.

Ich liebe meine aufrichtige Schwester.

Die jüngere Tochter meines Freundes ist größer, als die ältere.

Dieser Knabe ist ein Enkel meines Schwagers.

Das Mädchen dient bey unserer Mutter.

Mein Bruder ging zum Herrn Pfarrer.

Dein Vormund ist auch dein Wohlthäter.

Ein Fremder ist hier nicht so bekannt, als ein Einheimischer.

Ein großer Mensch ist nicht immer auch ein großer Mann.

Jeder Mensch, Freund und Feind, ist unser Nächste.

Dein Geschwisterkind ist auch mein Anverwandter.

Der Mensch besteht aus einem Leibe und aus einer unsterblichen Seele.

Im Kopfe befindet sich das Gehirn.

Bei dem Kreuzmachen bezeichnet man die Stirn, den Mund und die Brust.

Ich habe zwey Ohren, zwey Augen und nur einen Mund; daher soll ich mehr hören und sehen, als reden.

Mit der Nase riecht man.

Stratil swau krásnou knihu.

Náš děd včera umřel.

Wasse šepá bába se modlí bez přestání.

Gegich starší syn gest welmi zřádný člověk.

Miluji swau upřímnou sestru.

Mladší dcera mého přítele gest větší, než starší.

Tento chlapec gest wnuč mého šwagra. (swata).

To děvče slauží u nás tety.

Můj bratr šel k panu faráři.

Tvoji poručník gest v twém dobrodincem.

Cyzynec zde není tak známý, jako domáček.

Velký člověk nebývá vždy také velikým mužem.

Každý člověk, přítel v nepřítel, gest náš bližní.

Tvoji bratranec gest také můj příbuzný.

Člověk sestává z těla a z nesmrtebné duše.

W hlavě nachází se mozek.

Při děláni kříže znamená se čelo, usta a pes.

Mám dvě uši, dvě oči a jen jedno usta; pročť mám toje slouseti a widěti, než mluwiti.

Nosem čicháme.

Die Afrikaner haben gewöhnlich rothe Lippen, weiße Zähne, gekräuselte Haare und ein scharfes Gesicht.

Ich fühle, was weich oder hart, kalt oder warm ist.

Dieser Mann hat zwar einen kurzen Hals, aber breite Achseln.

Meine Schwester hat sich die rechte Hand von den Fingern an bis an den Ellenbogen, nur den Daumen ausgenommen, ganz verbrüht.

Unser Nachbar ist an der Geschwulst gestorben: zuerst schwellen ihm die Beinen an beyden Füßen auf, dann ging die Geschwulst über die ganzen Fußsohlen, über die Fersen, Knöchel, Waden, Knie, Schenkel, Bauch, bis zum Herzen hinauf; dann war aber nicht mehr zu helfen.

Wenn sich die Galle in das Gebälk übergeßt, leidet die Leber, die Milz und alle Gedärme, so daß der Mensch keine Hoffnung zum Leben hat.

2.

Der fremde Herr, den wir gestern sahen, hat eine besondere Kleidung.

Er trägt gewöhnlich einen schwarzen Rock, gelbe Weste, grüne Hosen oder Beinleid, ein buntes Halstuch, blauen Pelz und Mütze, oder weißen Mantel und Hut; bald schwarze Strümpfe und Schuhe, und bald sehr spitze Stiefel.

Silberne Schnallen und Rüs-

Afrýlání mýwagi obyčegně černé pysky, bílé zuby, kadečaté vlasy a bystrý zrak.

Čítím co měkého neb tvrdého, studeného neb teplého gest.

Tento muž má šace krátký krk, ale široká ramena.

Má sestra sy pravou ruku obprstí až k loktu, gen palec výjimage, opatila.

Náš saused na oteklýu umřel: nepprw mu oteklý prstýu obau nohau, potom táhl otok přes celau tlapku, přes paty, kotníky, lýtku, kolena, stěhna, břicho, až k sedcy nahoru; pak ale nebylo wje pomocy.

Když se žluč do krve wleže, trpí játra, fleznýa y wosečka střeva, tak že člověk žádnau nádegi wje nemá k žiwobytí.

2.

Čyž pán, gegžto gsme wčera widěli, má obyčlástnj oděw.

Rošť obyčegně černé kabát, žlutau westu, zelené kalhoty neb spodky, štrakatý šfátek na krk, modrý kožík a čepic, nebo bílý plášť a klobouk; brzy černé punčochy a střewjce, brzy welmi špičaté boty.

Stříbrné přesty a knoflíky

pfe können sich nur reiche Menschen anschaffen.

Meine Schwester hat mich zu meinem Namenstage mit sechs neuen Hemden, zwey Halstücheln, vier Paar Strümpfen, einem Paare gelber Pantoffeln und drey Unterziehhosen beschenkt.

Auch ließ ich mir für mein erspartes Geld einen neuen Stiefelzieher machen.

Mein Vater schaffte sich einen neuen Rock an. Er selbst gab dem Schneider alles dazu, als: Tuch, Leinwand und Flanel zum Futter, Zwillich auf die Taschen, Sammet zum Kragen und seidenne Knöpfe, und mußte doch noch dem Schneider für die Seide, Watta, Zwirn, Stiefleinwand und für die Arbeit zwölf Gulden und sechsunddreyßig Kreuzer zahlen.

Unser Geselle hat zwey Paar neue und sehr wohlfeile Stiefel gekauft; er gab sich aber selbst alles dazu: eine ganze Kalbshaut, Sohlleder, schon gesponnenen Hanf zum Nähen, und bezahlte dem Schuster für die Arbeit drey Gulden und fünf Groschen.

Aus Seide, Wolle, Baumwolle und Flach werden sehr schöne Sachen verfertigt.

8.

Wenn ich in die Schule komme, grüße ich zuerst den Herrn wim neyprw pana učitele, pol Lehrer, hernach meine Mitschüler, und setze mich ruhig an meine neuen Ort.

mohau sy gen bohats lidé zgotnatt.

Má sestra mne k mému swátku ssteti nowými kofilemi, dwěma štátky na krt, čtrmi páry puntoch, párem žlutých pantoflí a třemi podvzátkami obdátla.

Latě jsem sy za své uspořené peníze dal nový zaurát udělati.

Můj otec sy pořídil nový kabát. Sám dal krejčímu wošsko k tomu, gakož: sukno, plátno a flanel na podšívku, cwiłině na kapsy, aksamit na obočet a hedbáwné knoflíky, a muspl přede gessě krejčímu za hedbáwi, watu, nitě, škerobené plátno a za prácy dwanaćt zlatých a třidećt sstet krejcarů plattiti.

Máš tovaryš kaupil dwa páry nových a tuze lacných bot; dal sy ale sám wošsko k tomu: celau teletinu, podesswoj, předené gíl konopi k štiti, a zaplatil šewcy za prácy tři zlaté a pět grošů.

3 hedbáwi, wlny, bamlny a lnu se welmi krásně wěcy zhotowuň.

3.

Když do školy přigdu, pozdravim nejprw pana učitele, potom své spolužáky, a posadim se k stěse na své místo.

Ich vergesse niemals das mitzunehmen, was ich in der Schule allezeit brauchen könnte, als: Bücher, Papier, Federn, das Lin-tenfaß sammt einer guten schwarzen Tinte, Lineal, Bleistift und auch Streusand.

Wenn auf der Tafel eine neue Vorschrift angeschrieben wird, so sehe ich einen jeden Buchstaben recht aufmerksam an, um ihn gehörig nachahmen zu können.

Kuft mich während des Schreibens der Herr Lehrer an den Tisch oder an seinen Stuhl, um meine Schrift vorzuzeigen: so gehorche ich und gehe gleich.

Die Schulgesetze, oder die Befehle des Herrn Lehrers beobachte ich heilig; daher kann ich mich dessen erfreuen, daß ich noch keine Bestrafungs-, sondern schon mehrere Belohnungszeichen erhalten habe.

Ich lerne fleißig meine Schulaufgaben, und wenn ich ausgehört werde, sagt der Herr Lehrer, daß ich bey der öffentlichen Prüfung gut bestehen werde.

Es ist eine Schande, wenn die Schüler nur deswegen fleißig sind, um einer Strafe oder dem Tadel zu entgehen, oder um das Lob oder ein Ehrenbillet erhalten zu können.

Das Gute soll man nur deswegen thun, weil es gut ist.

Werden wir zu der heiligen Messe in die Kirche geführt, so gehe ich ordentlich aus der Bank bis dahin, singe oder bete andächtig.

Nezapomínám nikdy z sebatwzít, zchobyaj we štóle pokajbš potřebovať mohl, totiž: knihy, papír, pera, kalamár s dobrým čiernym inkoustem, pravítko, olovko y také posypátko.

Když na tabuli nově předpis gest napsán, pobíráám se na každau literu velmi pozorně, bych gi náležitě naznačiti mohl.

Voláá mne mezi psaním pan učitel k stolu neb k své stolici, abych své písmo poukázal: poslechnu a gdu hned.

Školní pravidla, neb přikázání pana učitele zachováám svatě; pročť mohu se z toho radovati, že gsem gestě žádnaú známku trestu neobdržel, ale giž mnohaú známku odměny dostal.

Učím se pilně svým školním úkolům, a když vyslýchám bývám, říkává pan učitel, že při veřejné zkoušce dobře obstojím.

Gest to hanba, patlíže žácgen proto pilní gsau, aby trestu aneb haně usíl, neb aby chválu neboli listel odměny ulowiti mohli.

Dobré se má gen proto činiti, že dobré gest.

Bývámeli na misi swatau do kostela webeni, tedy gdu pořádně ze stolice až tam, zpívám aneb se nábožně modlím.

Ich höre sehr aufmerksam zu, wenn uns die Schulpredigt von dem Herrn Pater Direktor oder dem Herrn Katecheten vorgetragen wird.

Unsere erste Klasse besteht aus zwey Abtheilungen, der oberen und der unteren.

Wer die Buchstaben noch nicht kennt, der kann nicht buchstabiren, destoweniger lesen.

Ich weiß was ein Buchstabe, ein Selbstlaut, Mitlaut, Doppellaut, eine Sylbe, ein Wort, ein Satz oder eine Rede ist.

Ich lerne schon das Schöne schreiben, das Kopfrechnen, die Rechtschreibung, die Sprachlehre und die Religion.

Ich werde mich recht befeissen, zuerst meine Muttersprache, dann aber auch die andere Landessprache, die böhmische, gründlich zu erlernen; denn es ist schändlich und schädlich, ja selbst unverzeihlich, ein Böhme zu seyn, und nicht böhmisch zu verstehen, nicht böhmisch lesen und schreiben zu können.

Ich gehe erst zwey Jahre, sieben Monate und vierzehn Tage in die Schule, und doch weiß ich schon, daß ein Jahr zwey Halbjahre, oder vier Vierteljahre, oder zwölf Monate, oder fünfzig zwey Wochen, oder drey hundert und sechzig fünf Tage hält.

Ein Monat hat dreyßig und eine Woche sieben Tage; ein Tag hält zwanzig vier Stunden, und eine Stunde sechzig Minuten.

Posslauchám welmi pozorně, když nám školní kázaní od pana pátera ředitelé neb pana katechety přednášeno bývá.

Násle prvni třída záleží ze dvou oddělení, z hořejšího a dolejšího.

Kdo literu ještě nezná, nemůže se slabikovati, tím méně čísti.

Vím co je litera, samohláska, souzvučka, dvoghláska, slabika, slovo, přikopěd aneb řek.

Učím se již krasopisní, a hlavy v cyfrovému počítání, pravopisu, mluvnici a náboženství.

Přičiním se velmi pilně, abych se nepprv své mateřské řeči, potom ale také druhé vlastenské řeči, totiž české, důkladně naučil; neboť hanebné jest a škodné, ano ani není k odpustění, českem bhati, a český nerozuměti, neuměti český čísti a psát.

Chodím teprve dvě léta, sedm měsíců a čtrnáct dní do školy, a přede již vím, že rok dvě půlnebo čtyry čtvrtletí, aneb dwanáct měsíců, neb padesát dva týdny, nebo tři sta šedesát pět dní má.

Měsíc má třicet a čtyři sedm dní; den má dwacet čtyry hodiny, a hodina šedesát minut.

Die Tage in der Woche heißen: Sonntag, Montag, Dienstag, Mittwoch, Donnerstag, Freitag, Samstag.

4.

Wir essen alle Tage erst nach zwölf Uhr zu Mittage, und haben gewöhnlich vier Speisen: eine Suppe mit Graupen, Nudeln, Reis oder gerösteten Semmeln, Rindfleisch mit einer Soße oder Brühe, Kren oder Senf, oder auch saueren Gurken, oder rothen Rüben, ein Zugemüse, eingemachtes Schöpfen, Schweine- oder Kalbfleisch, oder einen Braten.

Zum Nachtmahle haben wir die Ueberbleibsel vom Mittagsmahle oder eine frisch gebratene Gans, Ente, oder einen Kapaun, Truthahn, oder Hühner, Rebhühner, Krammetsvögel oder ein Spanferkel.

Anstatt dessen haben wir manchmal Blutwürste, Leberwürste, Bratwürste, geräucherte Würste oder einen Schinken, wozu Salz, Dehl, Essig und Pfeffer genommen wird.

Zu Mittage trinken meine Aeltern Bier, und manchmal auch ein Gläschen Wein; wir Kinder aber immer nur frisches Wasser.

Vor dem Schlafengehen trinkt der Vater gewöhnlich ein Gläschen Kornbranntwein.

Zum Frühstück trinkt der Vater und die Mutter Kaffee mit gutem Schmetten, und mit Zucker, Honig oder auch nur mit

Dni w tšbnu se gmenugi: neběle, ponděle, auterel, středa, čtvrtek, pátek, sobota.

1.

My obědváme každý den trochu po dvanacté hodině, a my máme obvyklé čtyry krmé: polívku s kroupami, nudlemi, s rýží neb se smaženými žemličkami, hovězí maso s omáčkou neb s gichau, s křenem neb hořčicí, neb také s kyselými okurkami neb čerwenau řepou, někdy vařivo, zadržované kopové, vepřové neb telecí maso, aneb pečení.

A večerí míváme zbytky oběda, neb čerstvě pečenou husu, kačnu, aneb kapauna, křopana, neb kuřata, koroptve, kvičaly aneb podšvinče.

Na míšě toho míváme někdy gelita, gitrnice, klobásky, uzené gitrnice aneb šunku, k čemuž se sál, oleg, ocet a pepř užívá.

A obědu pívají rodiče mohlí pivo, a někdy také kleničku wijna; my děti ale vždycky jen čerstvou vodu.

Před ulehnutím pívá otec obyčejně kleničku žitné křalky.

A snídaní pívá otec a matka kávu s bobrou smetanou, a cukrem, medem neboli jen syroblem slazenou; já pak dostávám vždy

Syrup verläßt; ich bekomme aber immer mein Löffchen gekochter Milch, eine Semmel oder Rispel.

Ich muß täglich den Tisch decken, und dann wieder abräumen, das ist: das Tischtuch, die Servietten, Messer, Gabeln, Löffel, Teller, Schlüssel, Trinkgläser, Salzstöckchen, Flaschen, Krüge, Cesseln oder Stühle auf ihre gehörige Dertter geben.

An Fasttagen essen wir kein Fleisch, sondern Fische, als: einen Karpfen oder Hechten, einen Lachs oder Aal, Forellen, Weißfische oder Verschlänge, auch den Stockfisch oder Krebse.

Auch andere Fastenspeisen essen wir, nämlich: Klöße, Strudel, Kuchen; auch Erbsen, Linsen, Mehlaben, Hirsabren, Erdäpfel, oder Eier auf diese oder jene Art zubereitet.

5.

Mein Vaterland ist das liebe Böhmen, in welchem Prag die Hauptstadt ist.

Die königliche Kreisstadt Pilsen ist mein Geburtsort, um welche zwei Flüsse, Mies und Radbuz, fließen und viele Dörfer liegen.

Sie liegt in einer ebenen, gesunden und wiesenreichen Gegend.

Diese Stadt hatte sonst vier feste Thore, welche aber schon abgetragen sind.

Sie hat viele regelmäßige, gerade, breite und mit Kanälen versehene Gassen, einen großen, ganz gut gepflasterten Stadtplatz;

swag hrnět wateného mlá, žemléku neb rohlík.

Da mußm dennē stál pokrýwati, a pak opět obližeti, to gest: ubrus, ubrausky, nože, widličky, lžice, talíře, misky, plenice, slánky, lahvice, džbány, sešle aneb stolce na patřích mlá dáti.

W postnj dni negidáme maso, nýbrž ryby, jako: kapra neb štika, lososa neb ahoře, pstruh, bílice neb okouny, y tresky aneb raky.

Y gind postnj krmē gidáme, totiž: knedlíky, štrudle, koláče; také hrách, čočku, kass z maiky neb z gahel, brambory, neb wegce na ten neb onen způsob připraweně.

5.

Wlastj maugsau Čechy, w nichžto Praha hlawnjm městem gest.

Královské tragsté město Plzeň gest město mého narození (domow), tolem něhož dvě řeky, Mže a Radbuz, tekau a mnoho wesnic ležj.

Ležj w rowné, zdrowé a luznaté krajině.

Toťto město mjwalo někdy čtyř powné brány, které ale gíž zbaurány gsau.

Má mnoho prawidelných, rowných, širokých a práslivých opatřených ulic, welké, dobré blážděné náměstj; w prostředku stoji

in der Mitte steht eine große, feste, uralte und merkwürdige Kirche, worauf ein fünfzig vier Klafter hoher spitziger Thurm ist.

Das uralte Rathhaus, eine ganz neu aufgebaute Kaserne, und viele andere große und schöne Häuser und Gebäude zieren die Stadt.

Das Jugendbildungswesen ist hier im blühendsten Zustande, denn es befindet sich hier: eine philosophische Lehranstalt, ein k. k. Gymnasium, wo alle Lehrstühle dieser beiden Anstalten mit den würdigsten Mitgliedern des Cepler Prämonstratenserstiftes besetzt sind; eine königliche Kreishauptschule von vier Klassen, wovon die vierte Klasse in zwey Jahrgänge, und die erste in zwey Abtheilungen eingetheilt sind; eine Mädchenschule von zwey Klassen nebst einem Unterrichtszimmer in weiblichen Arbeiten; eine böhmische Trivialschule von zwey Klassen; eine Kleinkinderbewahrschule; das k. k. Militär-erziehungshaus, und endlich auch noch die im Anzuge neu zu errichtende Gewerbschule für junge Künstler, Handwerker und andere Gewerbsleute.

Die Kirchen- und Religionsverwaltung wird hier bestens ausgeübt, denn es ist hier eine privilegirt - infullirte Erzdechantey mit vier Kaplänen, ein Franziskanerkloster, und in zwey der vier Vorstädte noch zwey Filialkirchen.

Welch, petonh, starožitnh a znomenitnh kostel, na kterémž paděsát čtvy sáhý wysoká, špičatá věž gest.

Starobylá rádnice, nově wystavěné kasárny, a mnoho gi-ných welchých a krásných domů a stavení krásný město.

Ustawy k wydziałowanj mładeżegau zde w neppęknęgssim kwętu, neboť zde se nacházi: škola libomudretw, čh. fr. gymnázium, kdežto wsecky stolice učitelstě obawustawů neppodněgssimi audy Cepistě premonstrátstě řehole ob-sazeny gław; král. kragstá hlawnj škola čtvy třjd, z nichžto čtwrtá třjba we dwa ročnj běhy, a prwnj we dwě oddělenj rozwrženy gław; dwtj škola dwau třjd, mizmo swětnici k wyučowanj w žensstch pracech; čestá trjwiálnj škola dwau třjd; opátrowná malch bjetě; čh. fr. wogenstá wychowawelna, a konečně y nově žřibiti se magich průmyslnj ustaw pro mladé umělce, řemeslnjky a giné promyslnjky.

Práva chrtemnj a náboženstá se zde neppůslabněgi řoná, neb zde gest wensadně insulowaně arcyděkanstwj s čtymi kaplany; frantškanstě klášter, a we dwau ze čtvy předměstj gestě dwa filiálnj kostely.

Das k. k. Kreisamt hat hier seinen Sitz im eigenen Hause.

Nebst diesen ist auch hier die k. k. Kameralverwaltung, das Kriminalgericht, das k. k. Postamt, ein k. k. Infanteriebataillon in der Garnison, ein Militär- und ein Bürgerspital und ein bürgerliches Krankenhaus.

Die Stadt ist hinlänglich mit Mahlmühlen versehen, denn an jedem der beiden unterhalb der Stadt zusammenfließenden Flüsse steht eine Mahlmühle nebst einer Sägemühle, wo in einer derselben fünf, und in der andern zehn Werkgänge sind.

Nahе an der Stadt, auf einer gegen Norden liegenden und sehr angenehmen Anhöhe ist ein neu errichtetes Badehaus von zehn Bannen, welches in der Mitte mannigfaltiger Baumanlagen allerseits die herrlichste Ansicht gewährt.

An der Südseite der Stadt, in dem Flusse Rabbusa, ist eine Militär-Schwimmschule angebracht.

Unsere Wohnung ist in einem Eckhause, und besteht aus vier Zimmern, wovon alle Fenster auf die Gasse sind, einer lichten Küche, einer Holzlage, zwey Kammern, einem Keller und einem Boden.

In meinem Zimmer sind zwey Fenster, das eine mit einem Gitter und das andere mit Fensterladen versehen.

Nebstdem habe ich dort einen braunen, irdenen, viereckigen, aber nur niedrigen Ofen, acht

Chf. Král. kragšť aučad mđ zbe své šbło we wlastnjm domě.

Mimo to gest zbe také chf. kr. komornj zpráva, hebelnj práwo, chf. kr. poštowský aučad, geden chf. kr. pluk pěšj na posádce, geden wogenský a geden měšťský špitál a měšťká nemocnice.

Město gest dostatečně mleyň opatřeno, neboť na každě pod městem dohromady stělagich se čice stogi mleyň s pilau, kdej w gzdnom z nich pět, a w druhém deset složenj gest.

Blíže města, na gednom k sezeru ležichm a welmi užššenném přivrššj gest nowě zřizená lázeň s desíti wanami, která w stědu rozmanitých sadů na wšse strany wýbornau wyhljedu posťyuje.

A polebnj straně města, w řece Rabbuze, zřizena gest wogenská plowárna.

Náš bytj gest w nárožnjm domě, a záležj we čtyrech pokojich, gichžto wššedka okna na ulicy gdau, w swětlě kuchyni, dřewnjku, dwau komorách, we sklepu a půdě.

W mém pokoji gsau dwě okna, gedno mřjžj a druhé okénich opatřené.

Mimo to tam mám hnědě, hljněné, čtyřhranně, ale gen nižké kamna, osm obrazů, hlaceně zrcá

Bilder, einen geschliffenen Spiegel, einen länglichen Tisch von Eichenholz, ein Sofa, zwey Sesseln, drey Stühle und einen Wäschkasten.

Mein Bett ist nur einfach, denn ich habe keine Federbetten mit Ueberzügen, sondern nur eine Matraze, zwey Kopfpolster und eine Zudecke.

Die Thür ist gut verwahrt, sie hat ein gutes Schloß, starke Bänder, und oben und unten Riegel.

Meine Mutter hat eine bequeme Küche, welche mit allem nöthigen Küchengeschirre versehen ist.

Auf dem Herde stehen zwey eiserne Kessel, vier Feuerböcke, eine Feuerzange und daneben die Pfengabel.

Das Feuerzeug muß immer mit gutem Stahle und Feuersteine, Zunder und Schwefel versehen seyn.

In dem Geschirrschrank steht alles in der schönsten Ordnung, als: Töpfe, Keirbel, Krüge, Mörser, Reibeisen, Durchschläge und Siebe zur Reinigung des Mehles.

Auch der Hammer und das Beil müssen ihren bestimmten Ort haben.

Der Keller ist recht tief und küh, denn die Stiege zählt zwanzig sechs Staffeln.

In dem Stalle leidet die Mutter keine Unreinlichkeit, die Magd muß täglich zweymahl den Mist

blo, podlaulich stál. z dubového břimj, lehátlo, dvě sešle, tři židlice a šatník.

Má postel gest gen prostá, nebo nemám žádných peřin s povlaky, nýbrž gen motracp, dvě podušky a přikryvadlo.

Dvěře gsau dobře opatřeny, mají dobrý zámek, splně stuhp, a náhore y dole závorp.

Ma matka má pohobinau kuchyni, která všim potřebným nádobám zásobena gest.

Na ohništi stojí dva železné kotle, čtyry kozlíky, klesť a weblé ních vidlice.

Křesadlo muß vždy dobrá uocylkau a kamenem, traudem a škrkau opatřeno býti.

W nádobnicp stojí uspořádo w neppěknějšim pořádku, totiž: hrnce, rendlíky, žbány, moždír, struhadlo, cedníky a řeseta z železnj mauky.

Y kladivo a sekera musejí gest msto mst.

Stlep gest hodně hluboký a chladný, poněmadž schody. Stagi dwacet šest stupňů.

W chlévě netrpí matka žádnau nečistotu, děvečka muß den nē dwakrát hůg widlemi wyha-

mit der Mistgabel auswerfen, und jeden Winkel mit dem Besen auskehren.

Die Wagen, die Kutsche, der Pflug, die Egge, die Leiter und auch die vorrätigen Räder müssen in den Schuppen gebracht werden.

Das für das Vieh nöthige Heu, Grummet, Stroh, Häcksel und die Spreu wird zweimal in der Woche aus der Scheuer nach Hause gebracht.

7 6.

Zur Herstellung eines Gebäudes werden sehr viele Handwerker, Künstler und viele andere Sachen erfordert.

Zuerst wird der Platz, auf dem ein Gebäude stehen soll, von dem Baumeister ausgemessen.

Die Handlanger graben den Grundgraben aus, die Maurer legen aus großen, festen Sandsteinen den Grund ein, und führen dann die Mauern gänzlich hinaus, wozu sie, nebst verschiedenen Steinen, auch Kalk, Sand und Lehm brauchen.

Der Steinmetz liefert dazu die Schwellen, Treppen, Gesimse und Platten, welche er aus Sand- und Kalksteinen hauer.

Der Ziegelbrenner machet die Ziegeln aus Lehm, und brennt sie im Ziegelofen.

Der Zimmermann setz den Dachstuhl auf das Haus. Er nagelt die Latten auf, und deckt mit Schindeln.

Wozu, kočár, pluh, brány, kolesy a v záložná kola musejí do kolny vána býti.

Pro dobytek potřebné seno, otawa, sláma, řezanka a plewy přivážejí se dwačráte v týdně ze stodoły domů.

6.

K wytworzeniu stawienij bývá wielmi mnoho rzemieślników, umielać a mnoho innych rzeczy potrzebi.

Najprw se mjesto, na němžto stawienij státi má, od stawitele wyměř.

Pobawáci wykopawáci zakládají základy, zedníci kladou z velkých, pevných, pískových kamenů základ, a wyvádějí zdě konečně až nahoru, k čemuž, mimo rozličné kameny, také vápna, písku a hlíny potřebují.

Kameníř dobývá k tomu prahy, schody, římsy a plotny, ktera z pískového a vápenného kamene teště.

Cihlář dělá cihly z hlíny, a páčí je v cihelně.

Zeřez stavy krovu na dům. Přibíjí latě na něj, a kryje gestindelem.

Manchmal, besonders in der Stadt, werden die Dächer mit flachen, dünnen Ziegeln gedeckt, weil sie dauerhafter sind und mehr vor dem Feuer verwahren.

Die Bedeckung des Hauses mit Ziegeln ist die Arbeit des Ziegelsdeckers.

Man deckt die Häuser auch mit Kupfer oder Blei.

Der Tischler hobelt die Bretter ab, macht Thüren, Fensterrahmen, und belegt den Fußboden.

Er verfertigt Kisten, Schränke, Tische, Bänke, Stühle, Sesseln, Rahmen, Bekleidungen, Kisten und viele andere Sachen.

Er braucht dazu eichene, tannene, fichtene und kieferne Bretter, and mancherley hartes und weiches, einheimisches und fremdes Holz von verschiedener Farbe.

Der Glaser macht die Fenster ein. Er versieht uns mit Glasetafeln, Trinkgläsern, Flaschen, Lampen, Laternen u. dgl.

Das Glas wird in den Glashütten aus gestoßenen Kieselsteinen und Laugensalz gemacht.

Es gehört viel Holz zum Schmelzen der Kieselsteine.

Der Schlosser verfertigt die eisernen Schlösser, Schlingen, Ringen und Riegel an die Thüren, auch die Schlüssel zum Auf- und Zusperrren.

Er machet Beschläge, Gitter, Bratenwender und viele andere Sachen.

Das Eisen wird in den Bergen gefunden, ist mit Erde ver-

mischt, zerläßt in der Stadt, werden die Dächer mit flachen, dünnen Ziegeln gedeckt, weil sie dauerhafter sind und mehr vor dem Feuer verwahren.

Der Tischler hobelt die Bretter ab, macht Thüren, Fensterrahmen, und belegt den Fußboden.

Manchmal, besonders in der Stadt, werden die Dächer mit flachen, dünnen Ziegeln gedeckt, weil sie dauerhafter sind und mehr vor dem Feuer verwahren.

Die Bedeckung des Hauses mit Ziegeln ist die Arbeit des Ziegelsdeckers.

Man deckt die Häuser auch mit Kupfer oder Blei.

Der Glaser macht die Fenster ein. Er versieht uns mit Glasetafeln, Trinkgläsern, Flaschen, Lampen, Laternen u. dgl.

Das Glas wird in den Glashütten aus gestoßenen Kieselsteinen und Laugensalz gemacht.

Es gehört viel Holz zum Schmelzen der Kieselsteine.

Der Schlosser verfertigt die eisernen Schlösser, Schlingen, Ringen und Riegel an die Thüren, auch die Schlüssel zum Auf- und Zusperrren.

Er machet Beschläge, Gitter, Bratenwender und viele andere Sachen.

Das Eisen wird in den Bergen gefunden, ist mit Erde ver-

mischt, zerläßt in der Stadt, werden die Dächer mit flachen, dünnen Ziegeln gedeckt, weil sie dauerhafter sind und mehr vor dem Feuer verwahren.

mengt, wird aber davon durch rozpauštěnjm oblutuge, a pak Schmelzen geläutert, und dann w pruty lege neb tlúče. in Stangen gegossen oder geschlagen.

Der Töpfer setzt die Ofen. Er macht aus Töpfererde allerley hrcňštké hlíny woffelké hlíněné irdenes Geschirr, Stück- und nádobj, kusowá a kachtowá kachelöfen, Schüsseln, Teller, mna, misy, taljše, hrnce, šálky Töpfe, Schalen und Krüge. Er a džbán. Neppro dá nádobj lässt zuerst das Geschirr gut aus- bj dobře wyschnauti, a pak ge trocknen, und brennt es dann w pecy do twrda wypaluge. in einem Ofen noch härter.

Der Fassbinder bindet hölzerne Bednár potahuge dřewěné nádobj, ošowy, maučné kbeljky, Gefäße, Wasserrinnen, Mehl- sudy, žbery, tuny, wany a t. p. klübel, Fässer, Zuber, Tonnen, Wannen u. dgl.

Er braucht dazu dünne gehobelte Bretter, die man Dauben hlažených prken, kterým duzennt, und welche mit eisernen žiny řízaji, a které se železnými oder hölzernen Keisen zusammen- neb dřewěnými obručemi dohromgebunden werden. mady stahují.

Der Zinngießer verfertigt man- Kontováč dělá mnohé nádobj z cherley Geschirr aus Zinn und činu a ołowá, jako: taljše, Blei, als: Teller, Leuchter, swjenn, přestý, misy, hrnce, kon- Schnallen, Schüsseln, Töpfe, wice, šlice a t. p. Kannen, Löffel u. dgl.

Der Kupferschmied macht aus Kotlár dělá z mědi veliké a Kupfer große und kleine Kessel malé kotle k wařenj píwa a pázum Bierbrauen und Brannt- lenj kořalky, a giné nádobj, ga- weinbrennen und andere Geschir- ko: umywasla, pánowe, konwi- re, als: Handbecken, Pfannen, ce, šlice, štaubice a láhvice. Kannen, Löffel, Wasserständer und Flaschen.

Er verfertigt Dachrinnen, Bhotowuge žlaby k přestě, a und decket die Dächer und Thür- kryje střechy a wěže mědi. me mit Kupfer.

Der Wagner macht Wagen, Koldár dělá wozy, kočáry, plu- Rutschen, Pflüge und Eggen. hy a brány.

Der Schmied ziehet die Rei- Kowák obkládá kola obručemi fe auf die Räder und die Achsen- a náprawy zděrmí. Dělá také bleche auf. Er macht auch Aerte, sekery, srpý, kosy, podobsky a

Sicheln, Senfen, Heu- und Mistgabeln, Ketten, Zangen, Rüste, Feuerböcke u. dgl. Er bes schlägt auch die Pferde.

Der Sattler und Riemen verfertigen die Sättel, Kummerte, Riemen, Bäume, Halstern zum Gespanne aus Pferde-, Kuh- und Ochsenhäuten, oder aus Cassian und Schafleder.

Der Seiler macht aus Flachs und Hanf Stricke, Bindfäden, Schnüre, Seile, Gurte und Peitschen.

Der Siebmacher liefert die Siebe.

7.

Diese Leute arbeiten vieles zum Vorrathe, damit man es gleich, wenn man es nöthig hat, bey ihnen bekommen kann. Sie halten Gesellen, die ihnen für Lohn arbeiten.

Die Lehrlingen müssen zwey, drey oder mehrere Jahre lernen, sind dem Meister und den Gesellen untergeben, weil sie von beyden lernen müssen, und verrichten im Hause verschiedene Arbeiten, wenn sie in der Werkstätte noch nicht viel ausrichten können.

Der Meister gibt ihnen Kost und oft auch Kleidung, sagt sie vom Lernen frey, wenn sie schon gut arbeiten können, und die gebräuchlichen Lehrjahre überstanden haben. Da erfreuen sie sich, und arbeiten dann als Gesellen.

hnogné widle, řetěz, klesťe, kolyky a t. p. Domáwá také kóně.

Sedlák a řemenář zhotowuji sedla, chomauty, řemeny, uzdy, ohlavy k potahu z koňských kraw. kůch a wolfských kůží, aneb ze sáfiánu a owčj kůže.

Prowazník dělá ze lnu a kónopj prowazy, špagát, šňůry, opratě, popruhý a biče.

Řesetář zhotowuge řeseta.

7.

Tito lidé dělají mnoho zboží, aby se, wšeho hneď, kdy koho potřebj, u nich dostati mohlo. Mají towarýsse, kteří jim za mzdu pracují.

Učebníci se musejí dwě, tři neb více let učiti, gšau mistrů y towarýssant poddáni, protože se od obau učiti musejí, a konají po domě rozličné práce, když w dílně gessťe mnoho poříditi nemohau.

Mistr jim dáwá strawu a žásto y oděw, propausťi ge z učení, když již dobře pracowati umějí, a obyčegná léta přestáli. Tu se rábugj, a pracují napotom co towarýssi.

Es gibt auch andere Handwerker, die an den Kleidungsstücken der Menschen arbeiten.

Der Hutmacher verarbeitet Hüte aus Wolle, Kaninchen-, Hasen- und Biberhaaren, färbt sie schwarz, grün oder anders, wie man sie haben will.

Ich trage gern einen runden Hut, der mich vor Sonne und Regen schützt.

Die Pelzkappen, Pelzhandschuhe, Pelzmäntel und Muffe verarbeitet der Kürschner aus Häuten von mancherley Thieren, als: von Schafen, Wölfen, Füchsen, Bären, Marbein, Kagen, Kaninchen, Hasen, Zobel, Hermelinen, Dachsen und Zitisen.

Der Lehrjunge muß das Pelzwerk im Sommer fleißig ausklopfen und vom Staube reinigen, damit die Motten sich in demselben nicht aufhalten können, welche sonst die Haare abnagen und so die Kleidungsstücke verderben würden.

Der Vater kauft mir keine Pelzkappe, weil es nicht gesund ist, den Kopf warm zu halten.

Der Zeugmacher und der Tuchmacher weben aus Wolle Zeug und Tücher, lassen dieselben bey dem Färber auf mancherley Art färben.

Zuerst werden die Tücher und Zeug von dem Walker im Seifenwasser gehörig gewalket, damit sich die noch nicht dichten Fä-

rsau v ginj temeslnj, kterij na oděvu lidstěm praagi.

Klobačnickj zhotovuje klobačky z wolny, králíčj, zagečj a bobrowé sstj, barwj ge na černo, na zeleno neb gináč, gač ge kdo mjeti žádá.

Mošjm rád okrauhlj klobač, kterj mne před sluncem a deštěm chránj.

Kožené čepice, kožené rukawice, kožené pláště a sstuce děláj kožessnjk z kožj rozličných zvířat, gačo: z owce, z wlků, z liščí, z medwědů, z kun, z koček, králíčků, zagečj, sobolů, z popeřic, geowců a tchořů.

Učedník musí kožessny w létě pilně wyklepáwati a od prachu čistiti, aby se w nich moli držeti nemohli, kterjby syc chlup obzhrzgli a tak oděw zkazyli.

Otec mi nekupuje žádně koženě čepice, protože není zdráwo, hlaz wu w teple chowati.

Sagkár a saukennj tkagi z wolny cagky a sukna, dáwagj ge u barwjte na rozličnj, žpřisob barwiti.

Nehprw se sukna a cagky ob walcháře w myblinách náležitě walchugj, aby se řidě posud nitě hodně dohromady spogliw,

den recht mit einander verbinden, und jene ihre vollkommene Festigkeit erhalten.

Nachdem werden dieselben sauber gewaschen, getrocknet, und so zur gänzlichen Zubereitung dem Tuchscherer übergeben.

Der Tuchscherer schert die noch überflüssigen Wollspitzen der obern Seite des Tuches mit seiner Schere auf der Scherbank gänzlich ab, ebnet und glättet die Tücher und Zeuge durch die Presse, und übergibt sie dann so ganz fertig dem Tuchhändler zum Verkaufe.

Wir kaufet der Vater ein starkes, nicht gar feines Tuch, damit es länger dauere und doch nicht so viel koste.

Es gibt auch Seidenweber, die aus dem Gespinnste der Seidenwürmer Sammet und verschiedene Zeuge verfertigen, z. B. Taffet, Atlas und Bänder von mancherley Farbe und Güte.

Sie verkaufen ihre Waaren an die vermöglicheren Leute.

Der Schneider macht aus Tüchern und Zeugen Kleider. Er weiß, wie er sie machen muß, denn er hat es gelernt. Er hat auch Gesellen dazu. Der Lehrling muß im Anfange seiner Lehrzeit die alten Kleider, welche gewendet werden sollen, trennen. Die Frau hilft auch nähen.

Die Felle zu Beinkleidern und Handschuhen bearbeitet der Weißgärber aus Ziegen- und Rehfellen, aus Hirsch- und Gemsehäuten.

a sukna a cagky dokonale přewoští nabyly.

Potom se čistě vyperau, usuší, a pak k auštění dohotovení postřihací odemždaji.

Postřihací uštkihuge zbytečné vlněné konečky na lici straně sukna svými nožkami na stolici do hladka, srovná a uhladí sukna a cagky přesováním, a odemždá je dočista hotové sazeníkovi k prodeji.

Mně kupuje otec splně, neswelmi přěné sukno, aby děle trswalo a přede mnoho nestálo.

Jsau také hedbávníci, kteří z příje hedbávních čerwů alkamit a rozličné cagky zhotowuji, k. p. tchytu, atlas a tkanice rozličné barwy a dobroty.

Prodávají své zboží možnějším lidem.

Kregčí robí ze sukna a cagky šaty. On wí, jak je dělati má, neboť se tomu učil. Má k tomu také towarýše. Učedlník musí s počátku svého učení staré šaty, genž obráceny býti mají, párat. V paní pomáhá šiti.

Kůže na spodky a na rukawice wybělává gicháč z kozích a srnčích, jeleních a kamzích kůží.

Der Handschuhmacher verfertigt aus den gegärhten Fellen Handschuhe, Beinkleider, Fußsocken, Hosenträger, Schnürleiben, Leibgürtel, Bruchbänder, Hals- und Schrotbeutel, Balen und viele andere Sachen.

Die Knöpfe auf den Rock, ie Weste und das Beinkleid bekommt man bey dem Knopfmacher, die metallenen aber bey dem Hüttler, der aus Kupfer, Messing und Tomback auch Beschläge, Ketten, Haken, Schnallen, Öffel, Schalen u. dgl. machet.

Eine Leute tragen Knöpfe
on Silber, welche von den Sil-
berarbeitern verfertigt werden.
Diese Künstler machen auch
Schmallen, Dosen, Spornen,
Lanzen, Köpfe, Leuchter, Licht-
keren und viele andere Sachen
on Silber.

Die gestrickten oder gewebten Strümpfe sind bey dem Strumpfricker und Strumpfwirker zu haben. Sie werden aus Wolle, Baumwolle, Flachs oder Seide gemacht und gefärbt.

Meine Mutter stricket die Strümpfe für mich und meinen Vater aus gesponnenem Flachse, der aus Wolle, damit sie kein Geld für das Stricken ausgeben muß.

Das Sohlleder zu den Schu-
en gärbet der Rothgärber aus
Fisch-, Ochsen- und Pferdehäuten.
Das Ueberleder zu Schuhen und
Stiefeln arbeitet er aus Kalbs-
Haut.

Der Schuster schneidet das Le-

Rukamičkár zhotovuje z ovsa
dřevných koží rukavice, spodky,
krátké punčochy, šle (kšandy),
šněrovacíky, opasky, prkřtinj pá-
sky, měšce na peníze a na bro-
sky, míče a mnohé jiné věci.

Knosijky tu kábatu, k westě a
k spoděm gsau u knosijáče, ko-
moné pak u pašty k dostánj, kte-
rý z mēdi, mosazu a tumpachu
v kování, tetězy, háky, přestý,
lžice, státky a t. p. dělá.

Některý lidé nosí stříbrné kno-
řky, které se od stříbrných wy-
hotovují. Tito umělci dělají
přesky, píšťky, ostruby, konvice,
lžíce, swicny, knoflíky a mnoho
jiných věcí ze stříbra.

Pletených neb tkaných pun-
čoch dokážame u punčocháre a u
stavokáre. Dělají se z vlny, z ba-
vlny, ze lnu neb z hedbávy a bar-
ví se.

Matka plete punčochy pro mne a pro otce mého z předeního lnu neb z wolny, aby žádných peněz za pletení vyváděti nemusěla.

Podestroy k sřekwacm wybř-
lawa kojeluh z krawsřch, wol-
sřch a kořsřch koji. Mřrtý k sře-
wicm a k botám wybřlawa z te-
lech koji.

Švec přifraguje tůžt ble tozo=

der nach Mustern zu, und verfertigt Schuhe, Pantoffeln oder Stiefel daraus. Seine Frau spinnt das Garn, womit die Schuhe genähet werden, und fasset sie mit schmalen Bändern ein.

So gibt es noch mehrere Leute, die an der Kleidung arbeiten. Ihre Werkzeuge werden wieder von andern Handwerkern und Künstlern verfertigt. Einer arbeitet dieses, ein anderer etwas anderes.

Es ist gut, daß jeder Mensch etwas anderes arbeitet, weil sich ein Mensch allein nicht alles machen kann, was er brauchet. Er könnte auch keine andere Geschäfte verrichten, wenn er seine Kleidung und Werkzeuge dazu selbst machen müßte. Mein Vater zum Beispiele könnte seinen andern Verrichtungen außer dem Hause nicht nachgehen.

9.

Es gibt noch viele Handwerker und andere Menschen, die uns die Lebensmittel hervorbringen oder bereiten.

Der Bauer oder Landmann verschaffet uns die meisten Sachen, aus welchen unsere Speisen bereitet werden.

Er ackert mit dem Pfluge den Acker, und reist mit dem Pflugeisen die Erde auf, daß sie locker werde. Alsdann säet er Weizen, Roggen, Gerste, Haber, Erbsen, Linsen oder auch andern Samen auf die Acker.

Aus den Samentkörnern wach-

st a bída z nj střewje, pantofle neb boty. Jeho žena přebírá, kterau se střewje. ssigi, a lesmuge ge auzhmi pentlickami.

Gest gestě wje libi, kterj na oděwu pracuji. Gěgich nastroge se zas ob ginhč temesnikŭ a umělich zhotowuji. Geden pracuge to, ginh cos ginhho.

Dobře gest, že každý člověk cos ginhho pracuge, protože sobě geden člověk sám wseho dělati nemůže, čeho mu třeba. Anžby také mohl cos ginhho konati, kdyby oděw swůj a nástroge k tomu sám dělati musyl. Měj otec ku příkladu nemohl by swých ginhč pracj kromě domu konati.

9.

Také gest mnoho temesnikŭ a ginhč libi, kterj nám potravu wydobývaji anebo připravuji.

Sedlák neb rolník nám zaopatruje nepwic wěch, z kterých se krmě nasse strogi.

Worá pluhem role, a trhá razblich zemi, aby kypřá byla. Potom seje pšenicy, žito, gelmen, owes, hrách, čočku neb také glina semena w role.

3 semene wyrůstaji zelené by-

in grüne Pflänzchen herbar, welche in Halmen aufschließen, Aehren machen, und endlich als reises, gelbes Getreide da stehen.

Dann kommen die Schnitter mit ihren Sicheln, und schneiden die reifen Halme nahe an der Erde ab.

Nun werden mehrere Hände voll zusammen gelegt und in Garben gebunden.

Luftig fährt jetzt der Knecht mit dem Leiternwagen auf das Feld, ladet die Garben auf den Wagen, und wenn das Fuder recht hoch aufgeladen ist, wird es mit dem Wiesbaume befestigt und in die Scheuer gebracht.

Da wird das Getreide ausgeroschen, in Säcke gefasset, und wenn man Mehl haben will, in die Mühle geführt.

Das Getreide kostet dem Landmann viel Schweiß.

Auch die Hausthiere, als: Hühner, Gänse, Enten, Tauben, Lämmer, Schafe, Ziegen, Schweine, Kälber, Kühe, Ochsen und Pferde erzieht der Landmann mit vieler Mühe, und bringt das Meiste davon in die Stadt zum Verkaufe.

Der Müller bereitet auf der Wasser- oder Windmühle Mehl aus dem Getreide.

Der Bäcker backt aus dem Mehle Semmeln, Kipfel, Bräuel und Brod.

Die Köchin kochet aus dem Mehle Nudeln, Klöße, Brene, und macht Kuchen, Pasteten, Sorten und andere Mehlspeisen.

liný, ktere se w stěbla porwne-
sau, klasy metagi, a konečně tu
stogi co zralé, klute obilj.

Pat přigbav žency se swym
sry, a užinagi zralá stěbla bliz-
ko u země.

Tu se wje hrstj dohromady
hoji a w snopy wáže.

Wesele bede nynj pacholek s
řebřinowým wozem napóle, na-
kládá snopy na wáž, a kbyž fů-
ra hobně wysoko naložena gest,
pawezau se upewnj a do stodol-
y zaweže.

Tu se obilj wymíláti, dá do py-
tlí, a kbyž mautu mjeti cheeme,
do mleyna se doweže.

Obilj stogi sebláka mnoho potu.

Paté domáček zwřat, galo :
šepic, huď, kačic, holubů, gehňat,
owec, koz, prasat, telat, kraw,
wolů a konj obchowáwá seblát s
mnohau prach, a přinášjí z nich
nejwje do města na proděg.

Mlynář připravuge na wo-
dním neb wětrním mleyně maut
ku z obilj.

Pekář peče z mauty hausty,
rohličky, precilky a chléb.

Kuchařka wáti z mauty nuble,
kneblíky, kasse, a dělá koláče, pa-
stety, torty a jiné mautné krmě.

Das Fleisch, welches wir genießen, kommt von Lämmern, Schöpfen, Schafen, Schweinen, Kälbern und Ochsen.

Die Fleischer schlachten die Thiere und hauen sie zum Verkauf in der Fleischbank aus.

Anderes Fleisch kommt vom Hausgeflügel, als: Gänsen, Hühnern, Enten, Tauben u. dgl.

In Auen und Wäldern halten sich auch noch mancherley Thiere auf, deren Fleisch wir essen, als: wilde Schweine, Hirsche, Hasen, Rehe und Vögel. Die Jäger jagen sie mit Hunden und schießen sie, oder fangen sie mit dem Netze.

Die Fische befinden sich in dem Wasser. Die Fischer fahren auf demselben herum, und fangen sie entweder mit der Angel oder mit dem Netze. Sie behalten wenig für sich, die meisten verkaufen sie wieder.

Einige Leute beschäftigen sich vorzüglich damit, daß sie in großen Gärten Samen anbauen, aus welchen Kohl, Rüben, Möhren, Kohlrüben, Salat, Spinat, Zwiebeln, Sellerie, Petersilie und andere eßbare Kräuter wachsen. Solche Leute nennt man Gärtner.

Die Gärtner plagen sich sehr mit Graben, Düngen, Gießen, Umpflanzen und dergleichen Arbeiten. Ihre Kinder halten sie an, das Unkraut auszujäten, die Erbsen und Bohnen an Stöckchen zu binden, oder sonst eine leichte Arbeit zu verrichten.

Maso, kterého požíváme chází z gehnat, kopech, ower sat, telat a z volů.

Kepnice porážejí dobytko vysekávají z něho maso na deg v masných krámkách.

Stíné maso pochází z do bráve, gako: z hus, kuřat, holubů a t. d.

Na lukách a v lesích zt se také gesseí vyseklá zvěř z nichžto maso gime, gako: ká prasata, jeleni, zagicy, srptáč. Myslivcy ge honí psesťilgi, neb chytají ge w te

Kyby se nacházejí w Rybáři platí se po nj se tam, a chytají ge buď na aneb do sťt. Pro sebe pol máto, wětsí část glich proba

Některj lidé obtrají se zw tjm, že we welkých zahrádách mena seji, z nichžto zeli, mrkev, kerkubny, salát, spcybule, celer, petržel a giné byliny rostau. Takowj li gmenugi zahrabnjcy.

Zahrabnjcy se welice trm kopánjm, hnogenjm, zaléw přefazovánjm a podobnýmj cemi. Děti své magi k t aby tráwu plely, brách a hůlkám přimazowaly, neb lehtau prácy konaly.

Andere setzen verschiedene Obstbäume in die Erde, lockern die Erde um die ältern Stämme auf, düngen und begießen dieselben. Sie reinigen die Bäume von Käulen, welche sonst die Blüthen zernagen würden, aus welchen gute Birnen, Äpfel, Kirschen, Weichseln, Pfirsiche, Zwetschen und Nüsse wachsen.

Es ist eine Lust auf den Obstmarkt zu gehen. Da kauft mir der Vater oder die Mutter etwas, wenn ich fleißig gelernt habe.

Diese Leute genießen selbst wenig von den Früchten, die sie erziehen. Sie geben das Meiste wieder her.

Das ist wohl recht gut für die Stadtleute, welche keinen Feldbau, keine Gärten, keine Wiesen und Wälder haben, und keine Viehzucht treiben.

Ich will den Landleuten herzlich gut seyn, und ihnen Achtung erweisen, wenn sie auch keine so feine Sprache, keine so schöne Kleider, und keine so glatte Gesichter haben, als die Stadtleute.

Diese guten Leute geben uns Stadtlern auch etwas von dem Gelbe wieder, welches sie für ihre Waaren erhalten haben. Sie kaufen sich verschiedene Sachen ein, Kleidungsstücke, Geräthschaften, Werkzeuge, welche in der Stadt von Handwerkern und Künstlern verfertigt werden, und auf dem Lande nicht zu bekommen sind.

Ein sázezi rozličné stromy do země, kypří zem okolo starších kmenů, hnogi a zalévají je. Čiští stromy od housenek, kteréby ginály květ ožraly, a něhožto dobré hrustky gabika, třesně, wišně, broskve, švestky a ořechy rostau.

Weselo gest na owocný trh giti. Tu mi kupuge otec neb matka něco, když jsem se pilně byl učil.

Vi lidé poživají sami málo ovoce, gešto pěstují. Wěšši byl ho prodají.

To gest welmi dobře pro měšťany, kteří žádných rolí, žádných zahrab, žádných luk a lesů nemají, a žádného chování dobytka nehledí.

Chci sedláky sdečně milowati a jim wáznost prokazowati, třebať i tak pěkných řečí, tak pěkných statků a tak hladkých twářím neměli, jako měšťané.

Vi dobří lidé nawracují nám měšťanům také něco svých peněz, gež za své zboží byli utržili. Kupují sy rozličné věci, oděw, nábytek, nástroje, které se w městě obřemeslníků a umělců zhotowují a wenu k dostání negfau.

10.

Gott ist der Herr aller Herren, und König aller Könige; er hat Himmel, Erde und Alles, was ist, erschaffen.

Der Nahme Himmel hat eine zweifache Bedeutung: den glücklichsten Aufenthalt, wo Gott mit seinen auserwählten Heiligen und Engeln wohnet, und die Gerechten mit dem ewigen Leben belohnet; dann den großen, blauen Himmelsraum, an welchem wir die Sonne, den Mond und die unzähligen Sterne sehen.

Unter dem Nahmen Erde versteht man den Boden, an welchem wir herumgehen, und aus welchem die unzählige Menge Bäume, Pflanzen, Getreide, Kräuter, Blumen und Gräser wachsen, aus welchem das Wasser aus unzähligen Quellen emporquillt, die vielen Bäche, Teiche, Flüsse bildet, die sich endlich alle in das Meer ergießen.

Auf der Erde findet man Hügel, Berge, Felsen, große Vertiefungen und Thäler.

Den Himmel, die Erde und die übrigen Himmelskörper zusammen nennt man die Welt.

Wir haben vier Jahreszeiten, nämlich: Frühling, Sommer, Herbst und Winter.

Im Frühlinge wächst der Tag, die Sonne scheint wärmer, die Bäume blühen, die Wiesen grünen, die Vögel singen, und die Luft wird sehr angenehm.

Im Sommer ist der Tag am längsten, die Sonne scheint am

10.

Büh gest pánem wšŝech pánd, a králem wšŝech králŝ; on nebe, zem a wšŝech, co gest, špwtíl.

Gméno nebe má dwogndšobný wšŝnam: neyblaženěgšŝi šŝblo, kde Büh se šwšmi wywolensšmi swatšmi a angeli bydlŝ. a sprawewšlímé šwotem wšŝnšm obplatuge; pak ono weliké, modré prostránštwi, na kterémž slunce, měsšc a nesčŝslné hwězdy widjme.

Pode gménem země rozumŝ se pšda, po které chodjme, a z které nesčŝslné šnnoššŝwŝí stromš, zrostlŝn, obilŝ, bylin, kwětin a tráwy roste; z které woda z nesčŝslných pramenš se prepššŝŝ, mnoho potokš, rybnŝkš a řek pššobj, genžto se konečně wšŝech w moře stékajŝ.

Na zemŝ nacházegŝ se pahrbŝy, wřchŝy, štálŝy, weliké prohlubiny a audolŝ.

Nebe, země a ostatnj těla nebeská gmenugi se šwět.

Máme čtyry ročnj časŝy, totiž: garo, léto, podšym a zymŝ.

Š gara přibšwá dne, slunce šwŝŝŝ teplegŝ, stromy kwetau, laukŝ se zelenajŝ, ptácŝ zpŝwagŝ, a powšŝŝŝ býwá welmi přŝjemné.

W létě gest den neydelššŝ, slunlängstŝ, die Sonne scheint am

wärmsten. Da gibt es Kirschen, Erdbeeren und Aprikosen. Die Saaten reifen, und der arbeitssame Landmann trägt bey der Ernte unverdrossen die Last der Hitze.

In einem sehr heißen Tage verfinstert oft eine schwarze Wolke die Sonnenstrahlen, aus welcher es blizt, donnert, und gewöhnlich sehr stark regnet.

Im Herbst nimmt der Tag wieder ab, und die Luft wird rauher. Die Blätter der Bäume werden gelb und fallen allmählig ab.

Im Winter wird das Wasser zu Eis, die Dünste fallen in weißen Flocken aus den Wolken herab.

Wenn es viel Schnee gibt, fährt man mit dem Schlitten.

Ich gehe gern in die Schule, wenn es auch kalt ist.

Der Herr Lehrer sagte: Die Kälte macht stark. Ich darf aber nicht sogleich zum heißen Ofen gehen, wenn ich aus der Schule nach Hause komme.

11.

Unter dem Namen Herrscher wird jeder Regierer eines Staates verstanden, er mag ein Kaiser; König, Churfürst, Herzog oder Fürst seyn.

Zu dem Adelstande gehören: Fürsten, Grafen, Baronen, Ritter und Freyherrn.

Der Statthalter eines Kaisers oder Königs heißt auch Landespfleger, in Böhmen Obersiburg-

krejtní, gahoby a meruňky. Dšenj žrže, a pracowitj sedlák snáz se žnjch ochotně bjiťm horzka.

U přjls horkém dnj zastřá zásto slunečné paprsky černé mrázno, z něhož se blýská, hjiťm, a obýčgně slně přjfi.

Na podzym zas dne ubýwá, a powěťj býwá sychrawějšj. Lístj na stromjch žloutne a pomalu opadáwá.

W zymě se stáwá z wody led, páry padají w bjlých kotaučjch z oblak.

Když napadne mnoho sněhu, jezďj se na sanjch.

Chodim rád do školy, y když zyma býwá.

Pan učitel powjdal: zyma že šlj. Gá wšak nesmjm hned k horkým kamnům giti, když ze školy domů přicházjm.

11.

Pode gménem panownjka se každj vládee nad státem wyrozumjwá, ať gest to chsať, král, kurfürst, wšwoda aneb knjze.

K stěchticému stawu přináles žegj: knjžata, hrabata, baronové, rytjři a swobodnj páni.

Wšfodrějch chsaťw aneb krásaw flowe také ředitelw země, w Čechách nerywějšjim purkrabjm.

graf. Diesem sind untergeordnet alle hohe und auch niederere Beamte, als: Landräthe, Kreishauptleute, Bürgermeister und alle übrigen.

Den fürstlichen oder gräflichen Herrschaften und Gütern stehen auch noch andere obrigkeitliche Beamten vor, als: Oberamtsleute, Direktoren, Verwalter, Rentmeister, Kastner, Waisenverwalter, Waldbereiter, Wirthschaftsbereiter, Rechnungsführer u. a. m. Diese haben noch Gehülfen, welche unter dem Namen: Schreiber bekannt sind.

11.

Da der Mensch aus zwey Haupttheilen, nämlich: aus dem Leibe und aus einer unsterblichen Seele besteht; und seine Pflichten beyderseits sehr vielfältig sind, so muß er auch zweyerley Vorgesetzten und Obrigkeiten unterworfen seyn; es gibt daher geistliche und weltliche Obrigkeiten.

Die höchste weltliche Obrigkeit ist ein jeder Monarch oder Landesbeherrscher in seinen Staaten.

Die höchste geistliche Obrigkeit in der ganzen christlichen Welt ist der römische Pabst. Seine Räthe oder Gehülfen sind die Kardinäle und Patriarchen.

In jedem Lande hat er seine Stellvertreter: die Erzbischöfe und die Bischöfe.

Diesen sind alle übrigen Priester und Geistliche, als: Prob-

Gemu gsau pobrobeni wssicni wysorč y také menšši aučednjcy, gako: zemšši raddowé, kragšši, měšťanostowé a wssicni ostatnj.

Knížecím aneb hraběcím panstwím a statkám gsau také gestě ginj wrchnostensšij aučednjcy přebstaweni, gako: wrchnj, řebitelowé, zpráwcowé, důchobnj, obročnj, sprotčj, polesnj, pogežbni, počettwedaučy a g. w. Tito magj gestě pomocnišy, kretj pod gmenem písarč známi gsau.

11.

Poněwadž člověk z dwau hlawnjch částí, totiž: z těla a z nesmrtebné duše sestává, a geho powinnosti obaustranně mnohonásobné gsau: musí také dwogim přebstaweným a wrchnostem podřízen býti; a protož gsau duchownj y světské wrchnosti.

Neyvyšši světská wrchnost gest gedenkážbš mocnát neb zeměpán we své říši.

Neyvyšši duchownj wrchnost w celém křesťanském světě gest římský papež. Geho raddowé neb pomocnjcy gsau kardinálowé a patriarchowé.

W každé zemi má své náměstky: arcybiskupy a biskupy.

Těmto gsau wssicni ostatni kněží a duchownj, gako: pro-

ste, Prälaten, Domherren, Erzpriester, Dechante, Pfarrer, Kaplan, pläne, Klostergeistliche, Mönche und Einsiedler unterworfen.

bosstowé, preláti, kanownicy arcy-prięzi, dekanowie, parafci, kapłani, planie, klasztornicy, mnisi a paustownicy podobni.

12.

Einige Fragen zur Uebung des Verstandes und der Urtheilskraft.

Kind, rathe einmal, wodurch uns endlich alles leicht wird, was im Anfange zu schwer schien?

Mit Besen werden die Häuser, die Kammern und die Stuben rein gefehrt; woher kommen sie? wer macht sie?

Wie heißen die Leute, welche den Kindern die schönen Spielsachen von Holz machen? Männerchen, Püppchen, Wagen mit Pferden, Schachteln mit Küchengeräthe, kleine Wirthschaften und Vögelchen?

Wie heißt die Pflanze, von welcher die Hemden, die Tischtücher, die Servietten und auch die Schnupftücher gemacht werden?

Wozu wird wohl die Wolle von Schafen und Hammeln gebraucht?

Wo mögen wohl alle die kleinen Thierchen im Winter seyn, welche im Sommer auf der Erde herumlaufen?

Wie heißt das kleine Thier, welches in der Erde wohnt, sich so lange Gänge und Höhlen darin macht, und die Regenwürmer und andere kleine Würmer zu seiner Nahrung fängt?

13.

Nekteré otázky i braussenj rozumu a rozsaudnosti.

Dítě, hádey, čím nám konečně všechno za lehko přichází, co se nám počátkem těžké býti zdálo?

Koštěnaty se domy, komory a světnice čistě vymítají; odkud pocházejí? kdo je dělá?

Čas se gmenují ti lidé, kteří dětem tak krásné hračky z dřeva dělají? mužský, laický, wozu s koňmi, statulky s kuchyňským nádobím, malé hospodářství a ptáčky?

Čas flowe ta bylina, z které se košile, ubrusy, ubrausy a kapesní šátky zhotovují?

A čemu se až užívá vlny s owec a šopců?

Kde až bývají, všechna malá zvířátka v zimě, která v létě po zemi běhají?

Čas se gmenuje ono zvířátko, které v zemi bydlí, v ní se blahué chodby a doupata dělá, a hlísky v glině malé čerwy pro swau potravu chytá?

Kind, die Wespen stechen wie die Bienen, die Hornissen stechen noch ärger und sind viel größer. Hast du schon ein Wespennest gesehen, und weißt du, wovon diese Thiere ihr Nest machen? Wo wohnt die Biene? die Wespe? wo wohnen die Vögel? der Sperling? die Schwalbe? wo der Hirsch? der Fuchs? das Eichhörnchen? die Maus und die Ratte?

Welche Fische kennst du, lieber Kind? Aale, Hechte, Karpfen. Aber kennst du auch Lachse, den Welschfisch, den Barsch, die kleine Schmerle?

Hast du schon auch vom Wallfisch etwas gehört? hast du auch wohl etwas von ihm gesehen? woher kommt das Fischbein und der Thran?

Nenne mir einmal alle Blumen, welche du kennst. Du kennst Rosen, Nelken, Mayglöckchen, Tulpen, Aurikeln, Primeln, Lebkopen, Laß, Veilchen, Tausendschönchen, wohlriechende Wicken und Schneeglöckchen; aber welche unter diesen blüht zuerst?

Wie macht man das wohl, daß uns andere Leute lieb haben, und wie machst du es, daß andere Kinder gern mit dir spielen?

Wie viele Dinge braucht der Mensch zu seiner Nahrung? nenne einmal diejenigen, welche du kennst! welche unter den vierfüßigen Thieren? welche un-

ter, wofür pichagi gako wčesly, sřřnč pichagi geřřtč hřřt a gsau mnohem wčřřř. Wıdčlos gıř wofř hnřřdo, a wřřřlř, ř řcho ta zwřřtata řwř hnřřba řčlaga? řbe byřřlř wčřla? řbe wofa? řbe byřřlegř řřřřř? wrabec? wlařřřrowka? řbe gelen? řbe lřřřta? wewerka? mřřř a nčmčřřř mřřř?

Kterč ryby znřřř, mřřř řřřř? řuřřř, řřřřř, řapřř. řnřřřlř ale řřřř řořřř, řčřice, řřřřř a mřřř mřřřř?

řřřřřlos gıř řřřř řčřř o wel; rybčř? wıdčlos gıř řčřř ob nřř? obřřř řořřřř řřřřř a rybř řřř?

Gmenug mřř wřřřřř řwřřřř, řterč znřřř. řnřř řřřř, řřřřřřř, řonwalřřřř, řřřřřřř, mčřwčřřř řřřřř, řřřřř, řřřřř, řwřř mřřřřř, wřřřřř wřřř a řnřřřř řwonečřř; řterč řřř mčřř řčřřř řnčřřřř řwřřř?

řřř řř to řřř, řbř nřřř gıřř řřř řřřř mčřř, a řř řřřř, řbř ř řčřř gıř řčř řřř řřřř?

Mnřřřř wčřř řořřřřř řřřř wřř ř řwř řořřřřř? gmenug mřř řřřřř, řterč znřřř řterč mčřř řřřřřřř řřřřřřř. řřřřř mčřř řřřřř? řterč mčřř rybřř

ter den Vögeln? unter den Fischen? nenne auch die Früchte, Pflanzen und Kräuter, welche der Mensch essen kann?

Wie vielerley Geräthe gibt es in der Küche, welche man zum Kochen und Zubereiten der Speisen braucht, und woraus werden sie gemacht? Wozu braucht man den Dreifuß, den Kessel, die Feuerzange? wozu die Töpfe, die Schüsseln, die Messer, die Zeller?

Wie heißt das Ding, woraus Messer und Gabeln, Nägel, Beile und Aerte gemacht werden?

Welche Leute brauchen das Eisen? Die Bergleute, welche es aus der Erde holen; die Hüttenleute, welche es schmelzen; die Schmiede und Schlosser, welche vielerley Dinge daraus machen.

Was ist das Geld für eine Sache? woraus wird es gemacht? wozu braucht man es? wie kann man das Geld erhalten? wie viele Arten vom Gelde kannst du mir nennen?

Es gibt ein Thier, welches den Pflug und Wagen zieht; sein Fleisch schmeckt gut; aus seiner Haut wird Sohlleder gemacht; auch gibt es uns Käse und Butter. Was für ein Thier mag das wohl seyn?

Wie vielerley Dinge hat man in einem Hause? Stuben, Zimmer, Kammern, Küchen, Keller, Säle, Böden. Sag mir, worin diese Dinge von einander unterschieden sind? denke nach, wozu jedes gebraucht wird.

mi? gmenug také ovoce, obilí, byliny a zrostliny, které člověk jísti může.

Kolikeré nářadí jest v kuchyni, gehoží k vaření a přípravování jídla? k potřeby jest, a z čeho se dělá? K čemu se potřebují třínožník, kotlík, kleště? k čemu hrnce, misy, nože, talíře?

Čím se ta hmota gmenuge, které se nože a vidličky, hřebíky a sekery dělají?

Kterí lidé potřebují železo? Horníci, kteří se ze země vydobývají; hutníci, kteří se rozpašťují; kováři a zámečníci, kteří z něho mnohé věci dělají.

Co jsou peníze za věc? z čeho se dělají? k čemu se potřebují? k čemu se mohou peníze obdržeti? kolik druhů peněz můžeš mi gmenovati?

Existuje zvíře, které pluh a vůz táhne, jehož maso dobře chutná; jehož kůže se také podešívá; také nám dává sýr a máslo. Co to as může býti za zvíře?

Kolikeré věci jsou v domě? Obývací, pokoj, komora, kuchyně, sklep, sýně, půdy. Řekni mi, jak se tyto věci vedou od druhů rozdělovati? přemysle, k čemu se každá potřebuje.

Woraus werden die Häuser gebaut? welche Leute bauen dieselben?

Es gibt viele Thiere, große und kleine; einige mit vier, einige nur mit zwey, andere ganz ohne Füße, und noch andere mit sehr vielen Füßen. Nenne mir doch einige von jeder Art.

Einige Thiere fressen die andern auf, und können sich sonst von keinen andern Dingen ernähren, als: der Löwe, der Adler, der Fuchs, der Habicht; man nennt solche Thiere Raubthiere.

Jedes Thier hat seine eigene Kunst sich zu ernähren und zu erhalten. Der Fuchs fängt sich Hühner, Tauben und kleinere Vögel; die Kacke weiß die Mäuse leicht zu belauschen; die Henne sucht sich Würmchen aus der Erde, die sie auffcharret; der Sperling und andere Vögel suchen sich Raupen; die Ente fängt Frösche und sucht Regenwürmer.

Manche Beeren sind giftig, und können denjenigen krank machen, oder wohl gar tödten, welcher davon isst, und doch sehen sie recht schön aus.

Es gibt auch manche giftige Pflanzen und Früchte; Kinder sollen ja nichts essen, was sie nicht kennen.

Es gibt Menschen, welche am ganzen Leibe ganz schwarz aussehen, sie heißen Mohren und wohnen sehr weit von uns. Wovon mögen sie wohl so schwarz

Sehen? Ist das so schön? Ist das nicht gar hässlich?

Es gibt mnoho zvířat, velkých y malých; některá s čtyřmi, některá jen s dvěma nohama, jiná zcela beznohá, a ještě jiná s velmi mnoho nohami. Gmenug mi některá každého druhu.

Některá zvířata sžírají jiná, a nemohou se jinými věcmi živiti, jako: lev, orl, liška, gestřáb; gmenugi se dravá zvířata.

Každé zvíře má vlastní způsob obživení a zachování se. Liška sp chytá kuřata, holuby a menší ptáky; kacka zná myši snadně vyhledati; slepice hledá sp červíky v zemi, kteraui rozhrabe; vrbec a jiní ptáci sp hledají houbičky; kačka chytá žáby a hledá hlísty (čívaly).

Některé jahody jsou jedovaté, a mohou toho roz nemocniti, y také usmrtiti, kdo jich požívá, a přece velmi krásně vyhlížejí.

Jsou také některé jedovaté rostliny a ovoce. Děti nemají ničeho jísti, čehoby neznaly.

Jsou lidé, kteří po celém těle docela černí jsou, gmenugi se mauréjinové a velmi daleko od nás bydlí. Dá čeho jsou ob tak černí? Patř na takové lidi,

werden? Sieh' einmal solche Leute an, die im Sommer immer im Freyen arbeiten, ob sie nicht auch gelber und brauner werden?

Kind, woran unterscheidest du eine Stadt von einem Dorfe, und den Bauer oder Landmann von einem Bürger oder Städter?

Woran unterscheidest du einen Garten von einem Stück Felde? woran eine Kirche von andern Häusern? Was für ein Unterschied ist zwischen einem Frosche und einer Kröte? zwischen einer Ente, einer Gans und einem Huhn?

Hast du einige Kalen und einen Karpfen gesehen? woran willst du beyde erkennen?

Worin sind sich die Glocke und das Trinkglas ähnlich, und worin unähnlich? Was hat die Kuh mit dem Schafe gemein? Worin sind sich der Sperling und der Schmetterling ähnlich? worin der Baum und der Strauch? der Stall und die Stube? das Brot und das Fleisch? der Ring an dem Finger und der Reif an dem Fasse? der Mond und die Lampe? der Ofen und die Sonne? der Habicht und der Löwe? der Keller und die Schüssel? das Pferd und der Esel? die Sichel und die Schere? das Messer und der Degen? Sage auch, worin diese Dinge untereinander unähnlich sind?

Manche Thiere haben angenehme Stimmen und singen; manche brüllen und schreyen nur;

kteřj w lěť wjdy wenku pracuji, negsauli také žlutěji a sněději?

Dítě,hle čeho rozeznáš město od vesnice, a sebláka neb rolníka od měšťana aneb měšťáka?

Dle čeho rozeznáš zahradu od kusu pole? dle čeho kostel od gíněch domů? Gafě rozdíl gest mezi wodnj a zemskau žabau? mezi kačich, husau a kútetem?

Wibělos auhoře a kapra? dle čeho ge chceš ob sebe rozeznati?

W čem gsau sy zwon a fienice podobny, a w čem nepodobny? Co má kráva s ovčej stegněho? W čem gsau sy wrabec a motyl podobni? w čem strom a křovj? chléw a světnice? chléb a maso? prsten na prstu a obručka sudu? měšec a lampka? kámen a flunce? gestráb a lew? taljř a misa? kůň a osel? srp a nážek? náž a kord? Kefni také, w čem se tyto wěcy ob sebe lišj?

Některá zvířata mají příjemné hlasy a zpívají; některá gen žwau a bečj; některá se

manche lernen einige Worte sprechen; manche begreifen kleine, artige Künste nachzumachen.

Die Nachtigall, die Lerche, die Grasmücke, der Kanarienvogel, der Singsittich und die Schwalbe zwitschern nur; der Löwe, der Dachs und die Kuh brüllen; der Hund bellt; die Biene und das Schaf meckern; die Katze miauet; das Pferd wiehert; der Papagei und die Gans lernen einige Worte sprechen; der Reihhart, der Kanarienvogel und der Hänfling lernen ihr Futter und ihr Trinken an kleinen Ketten in die Höhe ziehen; die Hunde, die Bären lernen tanzen, Schildwache stehen und viele andere Künste.

Du hast wohl noch kein Schiff gesehen! laß dir eins im Bilde zeigen. Die Menschen fahren damit auf dem Wasser, und oft mal sehr weit von uns weg. Auf einem einzigen Schiffe sind oft an tausend Menschen zusammen; sie haben alle Lebensmittel bey sich, auch Wasser sogar. Kannst du errathen, warum sie Wasser mitnehmen, da sie doch auf dem Wasser sind?

Nicht nur auf dem Wasser, sondern selbst durch die Luft kann man fahren, auf gewissen Maschinen. Möchtest du auch einmal eine solche Fahrt in der Luft mitmachen?

Wenn der Reif fällt, so ist es oft trübe und neblig; aber

už několik slov mluví; některá pochopují malé, zručné kousky po nějakém hlásku.

Slavík, skřivan, pěnice, kánárek, hejvík, píjavič, pítomník, vrábec a vlaštovka svítořezí; lev, vlk a kráva bučí; pes štěká; koza a ovce bečí; kočka mňauká; kůň řídí; pa-pašer a strážník se už některá slova mluví; včel, kanárek a šelák už se pokrm a nápoj na malých křídlech do výšky táhají; psy, medvědi se už tancují, na stráž státi a mnohým jiným kouskům.

Tyš ještě žádnou loď (lódě) neviděl! nechť si ukážíti jednu na obraze. Lidé v ní jezdí po vodě, a často velmi daleko od nás. Na jediné lodi korábu bývá často na tisíc lidí pohromadě; všecko potravu mívají s sebou, y vodu. Řekni ti uho-dnauti, proč také vodu s sebou brávají, kdyžto přec na vodě jsou?

Nechť po vodě, než v po-větrí se máje jezdit, na gí-lych strojích. Nechtěš také jednat takovou cestu povětrím konati?

Když sníh padá, bývá často kalno a mlhavo; ale gať

wie schön sieht es dann im Garten und überall aus, gleichsam als wären Häuser, Bäume und Zweige überall mit feinem Zucker bestreut!

Kind, hast du wohl darauf Acht gegeben, wie selbst unter den Thieren die Mütter ihre Jungen so lieb haben? Siehe die Glucke, wie treulich wärmt sie ihre Kleinen unter ihren Flügeln! wie fleißig sie scharrt und kratzt, um ihnen ein Würmchen oder Körnchen zu verschaffen, und lockt sie dann, wenn sie etwas gefunden hat, und hält es im Schnabel, bis ein Kleines es wegnimmt. Immer sieht sie sich um, damit kein Thier den Jungen etwas zu Leide thue, und ruft ängstlich, wenn sie einen Raubvogel sieht, und vertheidigt dieselben, selbst mit ihrem Leben.

Die Kuh und die Ziege, wie stille halten sie, wenn die Jungen an dem Euter niederkröten und saugen wollen! sie belecken sie auch oft dazu.

Die Kage schleppt ihre Jungen überall umher, bis sie einen Ort findet, wo sie recht sicher sind.

Ein schwarzer, krauser Hund hatte seinen Herrn auf der Reise begleitet, und brachte, ohne daß es sein Herr wußte, des Nachts im Wirthshause fünf Junge zur Welt. Die trug er alle in seiner Schnauze bis nach Hause, und legte sie vor der Thür hin. Er

krásně to pak v zahrádě a v domě uplyň, právě jako by domy, stromy a větve rostly všude baunkým cukrem posypány byly!

Dítě, všiml-li si pak ty toho, jak v mezu zvířat matky své mládě rády mívají? Patř na kvočnu, jak věrně zahřívá mládě své pod křídly svými! jak pilně hrabe a škrabe, aby jim červecům aneb zrníčko zaopatřila, a svolává je, když něco nage, a drží to v zobáku, až ji to některé kuře vezme. Poté se ohlíží, aby žádně zvíře mladým neublížilo, a volá je teslivě, když dravého ptáka vidí, a hájí je, v svůj životem.

Kráva a koza, jak pokorně se chovají, když mládě k nemenu přikleknou a cucati chtějí! neopouští je v ožugí.

Kočka vleče své mládě všude s sebou, až msta nage, kde by docela gisté byly.

Černý, kudrnatý pubík doprovázel svého pána na cestách ostěnil se ty noci na hospodě a měl pět mladých, aniž o tom jeho pán co věděl. Všech je v hubě domů donesl, a položil je přede dveře. Měl ale dobré tři hodiny cesty domů! Šel

hatte aber wohl drey Stunden unawen musel ubohß pes bñti,
bis nach Hause! Wie müde mag a gaß ráb swé mládé mjti!
der arme Hund gewesen seyn,
und wie lieb muß er seine
Kleinen gehabt haben!

Die Mütter haben ihre Kin- Matky mjiwagi swé dñti 'taß
der so lieb! sie tragen dieselben ráby! noßwagi ge po pokogi, ufo-
umher, wiegen und singen sie libáwagi a uziwagi ge tiße a libě
leise und sanft in den Schlaf, do spanj, hñdagi a obñuhugi
warten und pflegen sie, wenn gich, řbyž se rožtonj; obñiagi
sie krank sind; ziehen sie an und a swléřagi ge, a snaži a sta-
aus, und haben viele Mühe und ragi se o ně. Blěby ono bylo dja-
Sorge um sie. Das wäre ein tě, řterěby swau matku nemilo-
bßes Kind, das seine Mutter walo a gi mnoho radoſti člnit
nicht lieben und ihr nicht viel nečřělo!
Freude machen wollte!

Wie heißt der Mann, welcher Gaß se ten muß gmenuge,
das Getreide mahlt, daß es Mehl řterě obñj mele, aby se w mau-
wird, und wie heißen die Häl- ku proměnilo, a gaß se ty ſfu-
sen, welche von dem Mehle ab- piny gmenugi, řterě ob mauky
gehen? řbpadagi?

Wenn das Mehl gemahlen ist, řbyž geſt mauka ſemleta,
so wird es mit Wasser zum Tei- zaběla se wobau na těſlo. To
ge gemacht. Dann kommt es zu pñigbe pať k muži, řterě ge do
einem Manne, der schiebt es in horké pece wſtrěj. On peče z pſe-
einen heißen Ofen. Er bäckt aus ničné mauky hauſty a koláče, a
Weizenmehl Semmeln und Ku- ze žitné mauky chlěb. Gaß se
chen, und aus Roggenmehl gmenuge takowý muß?

Kinder spielen meistens sehr Děti ſy wěřſſim dñlem ráby
gern, wenn sie gesund sind und hragi, řbyž zbráwý gſau a ob
die Erlaubniß dazu von ihren roběčů neb učitelů powolenj k to-
Ältern oder Lehrern haben, und mu magj, předeč wſſat se /na-
doch gibt es manche Kinder, mit cházeji mnohé děti, s řterěmi
welchen die andern nicht spielen giné bráti nečřězi; co toho aš
wollen; woran mag wohl die bñwá přčinau?

Es gibt sehr viele Berge auf Na zemi geſt welmi mnoho
der Erde, kleine und große, ho- řopců, malých y welčých, wyſo-
he und niedrige, und wenn viele řých y nižčých, a řbyž gich mno-

nebeneinander sind, so heißen sie das Gebirge.

Die Flüsse und Ströme haben oben auf den Spizen der Gebirge oder unten an denselben ihre Quellen, die anfangs meistens so klein sind, daß sie nicht einmal ein Mülhrad treiben können. Wie kommt es denn, daß sie nachmals so groß werden?

Viele Berge sind so hoch, daß auch in dem heißesten Sommer oben auf ihren Spizen noch Schnee und Eis in großer Menge liegen bleibt; tiefer unten wachsen oft die kräftigsten Kräuter, und unten am Fuße sind häufig schöne Weiden, oder Holzungen, oder Weinberge. Was heißt aber der Fuß und die Spitze des Berges?

Wenn wir Feuer anmachen wollen, so brauchen wir Stahl, Stein und Zunder dazu.

Der Zunder fängt den Funken vom Stahl und Stein auf, und glüht alsdann.

Wenn man Schwefel auf dem glühenden Zunder hält, so fängt er an zu brennen, und dann kann man Feuer anmachen. Dann wird das Feuer durch Holz, Torf oder Erdbohlen unterhalten.

Es gibt aber auch Leute, welche nicht mit Stahl, Stein und Schwefel sich Feuer anzumachen wissen, haben auch weder das Eine noch das Andere; sie nehmen zwey trockene Stücke Holz,

so wedel sie. Stogi, gmenugi se hory.

Kely bráwagi na wrššich kopca aneb pod nimi swág počátek, a býwagi počátek; wěššho blyu tak malé, že gim ani gedno mleyňššé kolo hnáti nelže. Kterak to přichází, že napotom tak wzrůstají?

Mnohé kopce gsau tak wysoké, že y w nepparnějššim létě na gich wrššich sněh a led u wěššším množšim ležeti zůstává; hlaub dole rástají kástráte nepřetnějšši byliny, a dole na pastvách býwagi na mnoze krásné pastviny, aneb lesy, aneb wínice. Co gest ale pata a wrch kopce?

Když oheň rozdělati chceme, potřebujeme k tomu ocelky, kamene a traubů.

Traub oheň gíftu od ocelky a kamene, a roznítí se.

Když se šřka na roznícení traub položí, počne hořeti, a pak se může oheň rozdělati. Pak se oheň dřívím, palčiwau zemí neb uhlím kamenným udržuje.

Gsaut y lidé, kteří sy oheň nez rozdělawagi ocelkau, kamenem a šřkau, a také ani gednoho ani druhého nemagi; oni wozmaw dwa kusy suchého dříví a trau hořdně špěšně gedno o druhé; tu

und reiben sie recht schnell aneinander; da erhöhen sich die Holzstücke, daß endlich Feuer herauskommt.

Es sind Menschen, welche nicht in den Häusern leben, wie wir, sondern sie haben nur Hütten oder Zelte, die sie aus einigen Stängen und Pfählen machen, welche sie in die Erde stecken, und über welche sie die Felle wilder Thiere decken. Wenn es ihnen nun an einem Orte nicht länger gefällt, so packen sie ihre Hütten leicht zusammen, und ziehen alsdann weiter.

Diese Leute wissen von den Handwerken und Künsten nichts, welche unter uns sind. Es gibt keine Zimmerleute, Maurer, Schuster, Schneider, Bäcker, Fleischer, Leinweber, Tuchmacher u. dgl. unter ihnen; sie haben keine Häuser, wie du schon gesehen hast, keine Tische, kein Brot und keine Semmeln, kein Tuch und keine Leinwand, und so viele andere Sachen nicht, welche wir besitzen; aber wie können sie denn leben?

Die nothwendigsten Menschen bey uns sind die Landleute oder Bauern. Sie bauen das Feld, damit wir Roggen zu Brot, und Weizen zu Semmeln und Stärke bekommen; Gerste, um Bier daraus zu machen und das Vieh damit füttern, und Haber für die Pferde. Auch Erbsen, Wicken, Linfen und Bohnen bauen sie. Sie ziehen auch Kühe, Schweine, Schafe, Gänse, Enten und

se to kusy dříví tak rozníjí, že z nich konečně oheň vyjde.

Gsäu lidé, kteří nežijí v domích, jako my, nýbrž mají chatrce aneb stany, které z několika tyček a kolů dělají, gesto do země strčí a přes ně kláje divočích zvířat prostrau. Když se jim na jednom místě dle nelíbí, složí chatrce své snadno dohromady, a stěhují se dále.

Tito lidé newědí nic o řemeslech a uměních, která mezi námi jsou. Nemají mezi nimi žádných tesařů, zedníků, ševců, krejčí, pekařů, řezníků, kladců, saukníků a t. p.; nemají žádných domů, jak my již čili, žádných stolků, žádného chleba a žádných hauser, žádného sukna a plátna a mnoho jiných věcí, které my máme; kterať ale mohou žítí býti?

Nejpotřebnější lidé u nás jsou rolníci neb sedláci. Oni obdělávají pole, abychom žito na chléb, pšenici pak na housky a žito na mouku měli; ječmen k vaření piva a k krmení dobytka, a oves pro koně. Oni sejí hrách, viku, čočku a bob. Dochováávají také hrách, prašata, oves, hrušky, kačce a kuřata, a nashžto se nejvíce nashží masitých krmměš. Ježí, kapustu a řepu sáze

Hühner auf, von welchen unsere meisten Fleischspeisen gemacht werden. Kraut, Kohl und Rüben erbauen sie ebenfalls auf den Feldern und in den Gärten. Schöne Äpfel, Birnen und Pflaumen, das alles bringen sie in die Stadt zum Verkaufe auf den Markt. Aber behalten sie nichts für sich selbst?

Es gibt viel arme Kinder, die von ihren Aeltern kaum ernährt werden können. Sie müssen in schlechten, zerrissenen Kleidern gehen, in welchen sie im

gi rovněž na polích a v zahradách. Krásná gabika, hrustky a švestky přinášejí do města na trh k prodeji. Což nepodržejí ničeho pro sebe?

Běží mnoho hubých dětí, které od svých rodičů sotva vyživěny býti mohou. Musí chodit v špatných, roztrhaných šatech chodit, v kterých se v zimě zahřívají

Winter sich nicht erwärmen können. Sie haben oft keine Schuhe und keine Strümpfe, keine Handschuhe in der Kälte, kein Bettchen, worin sie schlafen könnten, und oftmals kein Brot und keine Suppe, um ihren Hunger zu stillen. Siehe Kind, wie gut du es hast im Vergleich mit diesen armen Kindern! Du hast mehr als einen Anzug, du hast dein weiches Bett, und so vielerley zu essen, wenn du hungrig bist, oder doch deine gute und gesunde Kost.

nemohau. Často nemagi žádných střemých a žádných punčoch, žádných rukavic w zymě, žádnau postýlku, w nijžby spáti mohlý, a často žádný chléb a žádnau polívku, aby hlad ukrotily. Hled dítě, jak dobře ty se máš u přirovnání k těmto chudým dětem! Máš více než jeden oblek, máš svou měkau postel, a tolikrát jídla, gýsli hladové, neb aspoň dobrou a zdravou stravu.

Zweyter Theil.

Auszug aus der böhmischen Sprachlehre, nämlich: Die nöthigste Übersicht der Hauptredetheile, ihres Geschlechtes und ihrer Abänderung.

Erster Abschnitt.

Von der Kenntniß der Wörter, als Redetheile.

Wenn man mehrere Wörter so mit einander verbindet, daß sie einen vollkommenen Sinn haben, nennt man sie: einen Satz, z. B.

Der fleißige Knabe schreibt gern täglich zwey, drey, auch mehrere schöne Schriften.

Hier sieht man, daß die Wörter dieses Satzes nicht von gleicher, sondern von verschiedener Bedeutung sind.

Wenn man die Wörter eines Satzes oder einer Rede aufmerksam betrachtet, so findet man, daß sie ihrer Bedeutung nach zehnerley sind.

Sie werden daher in 10 Gattungen, Klassen, oder wie man sie überhaupt nennt, in 10 Redetheile Angetheilt, und heißen: 1) Hauptwörter, 2) Beywörter, 3) Zahlwörter, 4) Fürwörter, 5) Zeitwörter, 6) Mittelwörter, 7) Nebenvörter, 8) Vorwörter, 9) Bindewörter und 10) Empfindungswörter.

NB. Die ersten sechs lassen sich im Gebrauche verändern, das ist, siebenmal anders sagen, und heißen daher: abänderliche; die letzten vier aber sind unabänderliche Redetheile.

Druhý díl.

Whytah z čeště mluwnice, totiž: Nynpotřebněgšj přehled hlavnjch djlů řeči, gich pohlawj a uchylowánj.

Prwnj oddělenj.

O známosti slow, co djlů řeči.

Když se wjce slow tak spogi, že dofonatš smysl magj, gmenugi se: sada neb přápowěd; t. p.

Pitný žát pišse ráb denně dwě, tči p wjce krásnšch písem.

Bde se wibj, že slowa této přápowědi negsau wšsecka stegněho, nýbrž rozličného wžnamu.

Když se slowa negatě přápowědi aneb řeči bedliwě pozorugi, shledá se, že dle swěhš wžnamu desatera gsau.

Rozbělugi se tedy w 10 druhů, třjd; aneb gaž se wesměš třžá, w 10 djlů řeči a gmenugi se: 1) podstatná gměna, 2) přjdarwná gměna, 3) početnj gměna, 4) mjštogměna, 5) slowesa, 6) aučastonce, 7) přjslowce (přebložky), 9) spogilky a 10) cytoslowce.

NB. Prwnjch šest dá se w užjwánj změniti, totiž sedma krát gináče třjy, a slowou proto: změníteblná; posleđnj wšsat čtyři gsau nezoměniteblnj djlowé řeči.

Zweiter Abschnitt.

Von den Hauptwörtern.

Die Hauptwörter bedeuten entweder die Namen der Personen und Sachen, als: der Lehrer, der Schüler, die Schule, das Buch; oder die Namen ihrer abgesonderten Eigenschaften, als: die Wissenschaft, der Fleiß, die Größe, der Nutzen.

Bei allen Hauptwörtern muß man auf folgende fünf Stücke Acht geben: 1) auf das Geschlecht, 2) auf die Zahl, 3) auf die Wesenheit, 4) auf die Endung und 5) auf die Abänderungsart.

1. Das Geschlecht

der Hauptwörter ist dreyerley: 1) das männliche, 2) das weibliche und 3) das sächliche Geschlecht.

Wessen Geschlechtes ein jedes Hauptwort ist, erkennt man aus den Wörtern: der, die, das oder ein, eine, ein.

Zu dem männlichen Geschlechte gehören alle Hauptwörter, denen man vorsehen kann: der oder ein, als: der oder ein Mensch, der oder ein Baum.

Zum weiblichen Geschlechte gehören alle Hauptwörter, welchen man vorsehen kann: die oder eine, als: die oder eine Mutter, die oder eine Rose.

Zum sächlichen Geschlechte gehören solche Hauptwörter, welchen man vorsehen kann: das oder ein, als: das oder ein Kind, das oder ein Feld.

Anmerkung. Im Böhmischen werden die Geschlechtswörter den Hauptwörtern niemals vorgelegt.

2. Die Zahl

der Hauptwörter ist zweyerley: einfache und vielfache.

In der einfachen Zahl steht das Hauptwort, wenn man nur von einer Person oder Sache spricht, als: Gott erschuf den Menschen nach seinem Ebenbilde.

In der vielfachen Zahl steht das Hauptwort, wenn man von mehreren Personen oder Sachen spricht, als: Die Menschen sind nach den Engeln die merkwürdigsten Geschöpfe Gottes.

Druhé oddělení.

D podstatných gmenech.

Podstatná gména wyznačuji buď gména osob a věch, jako: učitel, žák, škola, kniha; aneb gména gegich oblaučenných vlastností, jako: vědomost, pilnost, velikost, učitel.

Při všech podstatných gmenech musí se následujících pět částek pozorovati: 1) pohlaví, 2) počet, 3) bytost, 4) pád a 5) uchylování.

1. Pohlaví

podstatných gmen gest troji: 1) mužské, 2) ženské a 3) neobojí.

Gakého pohlaví každé podstatné gméno gest; pozná se ble slovíčk: ten, ta, to aneb geben, gebna, gebno.

K mužskému pohlaví patří všechna podstatná gména, kterým se předsabiti může: ten neb geben, jako: ten neb geben člověk, ten neb geben strom.

K ženskému pohlaví patří všechna podstatná gména, kterým se ta neb gebna předsabiti může, jako: ta neb gebna matka, růže.

K neobojmu pohlaví patří taková podstatná gména, kterým se předsabiti může: to neb gebno, jako: to neb gebno dítě, to neb gebno pole.

Připomenuti. V češtině se pohlavní slove nižby podstatným gmenům nepředsazují.

2. Počet

podstatných gmen gest dvojí: jednotný a množný.

V jednotném počtu stojí podstatné gméno, když se gen o gebné věc neb osobě mluví, jako: Bůh složil člověka ble svého obrazu.

Ve množném počtu stojí podstatné gméno, když se o více osobách aneb věcech mluví, jako: Lidé jsou po angelích neyznamenitější tvorové Boží.

3. Die Wesenheit

ist ebenfalls zweyerley, 1) der lebenden und 2) der leblosen Dinge.

Jedes Hauptwort ist der lebenden Wesenheit, womit man etwas Lebendes benennt, als: Nicht nur der Mensch allein, sondern auch alle Thiere, Vögel, Fische, ja sogar das kleinste Würmchen erfreuet sich seines Daseyns.

Der leblosen Wesenheit ist jedes Hauptwort, womit man etwas Lebloses benennt, z. B. Der Fleiß hilft zum Brote, die Faulheit aber zur Noth.

4. Von den Endungen der Hauptwörter.

Ein jedes Hauptwort kann sowohl in der einfachen, als auch in der vielfachen Zahl siebenmal verändert werden, als: 1. der Wurm, 2. des Wurmes, 3. dem Wurme, 4. den Wurm, 5. o Wurm, 6. in dem Wurme, 7. mit dem Wurme.

Diese Veränderung der Hauptwörter geschieht am Ende derselben, daher nennt man es Endungen oder Fälle.

In welcher Endung ein Hauptwort steht, erkennt man aus gewissen Fragen, als:

a) Die erste Endung ist auf die Frage: wer? oder was? z. B. Der Schüler schreibt. Die Uhr schlägt. Das Buch liegt hier.

NB. Mit wer? fragt man nach Personen, mit was? nach Sachen.

b) Die zweite Endung ist auf die Frage: wohin? wessen? z. B. Ein fleißiges Kind geht gern in die Schule. Des Lehrers Ermahnungen sollen befolgt werden. Der Schatten des Baumes ist sehr angenehm.

c) Die dritte Endung ist auf die Frage: wem? z. B. Die Sünde schadet sowohl der Seele als auch dem Leibe. Dem menschlichen Fleiße ist nichts unmöglich.

d) Die vierte Endung ist auf die Fragen: wen? oder was? z. B. Wir sollen alle Menschen lieben. Ich habe eine neue Feder.

e) Die fünfte Endung ist, wenn man zu einer Person oder Sache spricht, z. B. Kinder, seyd wahrhaftig und aufrichtig! O schönes Röschen, wie erfreust du mich!

f) Die sechste Endung ist auf die Frage: wo? in wem? woran? worin? z. B. Die Fische leben im Wasser die Vögel in der Luft. An Gottes Segen ist alles gelegen.

3. B y t o s t

gest rovněž dwogj, 1) žiwotných a 2) bezžiwotných wěc.

Každé podstatné gméno gest bytosti žiwotných, řbyž se nim něco žiwého gmenuge, gačo: Regen žlowěť sám, nřbrž y wšseča žwjata, wššicni ptáčy, wššecy ryby, y ti nejmenšši žerwjžkowé ze své gestosti se radugi.

Bezžiwotné bytosti gest každé podstatné gméno, kterým se něco bezžiwotného gmenuge, ž. p. Pilnost dopomáhá ž chlebu, zahálka ž naužy.

4. O pádech podstatných gmen.

Každé podstatné gméno může gač w gednotném, tať y w množném počtu sedmkrát změněno býti, gačo: 1) žerw, 2) žerwa, 3) žerwu, 4) žerwa, 5) žerwe, 6) w žerwu, 7) žerwem.

Změna podstatných gmen stává se na gestch koncy, a protož se koncowánjm neb pádem gmenuge.

W kterém pádu podstatné gméno stogj, sezná se ble gistých otázek, totiž:

a) Prwnj pád gest na otázku: řbo? neb co? ž. p. Žáť piše. Ğodiny bigj. Rniha žde ležj.

NB. Š řbo? se tážeme po osobách, š co? po věcech.

b) Druhý pád gest na otázku: řam? řj? řoho neb řeho? ž. p. Pilně bjř chobj rábo do řřkoly. Učitelowých napominánj má se uposlechnauti. Štjn řtromu gest welmi přjgemný.

c) Řřetj pád gest na otázku: řomu? neb řemu? ž. p. Řřich řřobj y buřšj y řřlu. Řibřř pilnosti nenj nic nemožného.

d) Šřwrtý pád gest na otázku: řoho neb co? ž. p. Máme wššecy řibi milowati. Máme nowe přero.

e) Pátý pád gest, řbyž se ř osobě neb wěcy mluwj, ž. p. Děti, buďte prawdomluwné a upřjmné! D řrásná řřjřřo, řterak ty mne řřřřš!

f) Šestý pád gest na otázky: řbe? w řom? na řem? w řem? ž. p. Řyby řjgi we wodě a ptáčy w powěřřj. Na božjm po řřehánj wššeco žáležj.

g) Die siebente Endung ist auf die Fragen: mit wem? oder womit? wodurch? 3. B. Es ist unsicherer mit bösen Menschen, als mit bösen Thieren umzugehen. Mit dem Hute in der Hand kommt man durch das ganze Land. Unter dem Himmel ist nichts Vollkommenes. Wir gingen durch den Wald.

5. Von den Abänderungsarten.

Ein Hauptwort abändern heißt: die 7 Endungen, wie sie aufeinander folgen, in beyden Zahlen gehörig angeben.

Diese Endungen werden bey allen Hauptwörtern nicht auf einerley, sondern auf achterley Art bezeichnet; und für jede dieser acht Abänderungsarten hat man ein Musterwort, nach welchem alle übrigen, dazu gehörigen Hauptwörter gebildet werden.

Zu welcher Abänderungsart ein jedes Hauptwort gehöre, erkennt man nach der ersten und der zweyten Endung in der einfachen Zahl.

Anmerkung. Das 1ste und 2te Musterwort ist für die männlichen, das 3te, 4te und 5te für die weiblichen, das 6te und 7te für die sächlichen, und das 8te für einige besondere Hauptwörter aller drey Geschlechter.

a) Erste Abänderungsart.

Zu dieser gehören: a) alle Hauptwörter des männlichen Geschlechtes, welche in der 1. End. e. 3. auf einen harten Mitslaut, als: b, d, f, g, h, ch, k, l, m, n, p, r, s, st, t, w, z sich endigen, als: Zahn, Schlange, Gott, Geist u. a. m.

Ausgenommen sind: der Priester, der Franzose, das Goldstück, der Sieger, die Elle, der Tag; denn diese gehören zu der zweyten Abänderungsart.

b) Die fremden auf das grobe l, wie der Engel, Apostel, Zoll, Cymbal, Teufel, Kastulus, Gallus, Kanak, Karl, Rathsmann, Kirche, Krokodil, Paul, Saul.

c) Die von der vergangenen Zeit der Zeitwörter und von mysl (Gemüth) abgeleiteten, wie der Bänker, Laufer, Pfeifer, Sinn, Worbänd, Absicht, Ueberlegung.

d) Alle Hauptwörter, welche nur in der vielf. 3. gebräuchlich sind, und sich auf y endigen, als: der Mund, Abflüsse, Weinkleid, Ungarn, Oesterreich u. a. m.

Alle dergleichen Hauptwörter werden nach dem folgenden Muster abgeändert.

g) Sedmý páb gest na otázku: s kým? neb čím? fkrze co? R. p. Se z lými lidmi gest negistěgi obcowati neš se z lými z w i k a t y. S k l o b a u k e m w ruce progde se celau zemj. P o d n e b e m nic dokonaleho nenj. Šli g sme l e s e m.

5. D u c h y l k á h.

Podstatné gméno uchylowati slowe: 7 pábů, kterať po so bě následugi, w obau počtech náležitě ubati.

Tito pábowé se neznamenagi při wšech podstatných gme- nech na gedén, nýbrž na osmerý způsob; a pro každau uchylku gest obzrazec, dle kterého se wšeska ostatnj, k němu náležej- gich podstatná gména twojí.

Ku které uchylce každé podstatné gméno náležj, poznáme dle prwnjho a druhého pádu gednotného počtu.

P ř i p o m e n u t j. Prwnj a druhý obrazec gest pro mužšá, třetj, čturtý a pátý pro ženšá, šestý a sedmý pro neobogi, a osmý pro některá podstatná gména wšech tří pohlawj.

a) Prwnj uchylka.

K této náležej: a) wšeska podstatná gména mužšého po- hlawj, která se w 1. pádu ged. počtu na twrdau z w u k k u s t o n č u- g j, totjž: na b, d, ff, g, h, ch, k, l, m, n, p, r, s, t, st, w, z, gačo: z u b, h a d, B ů h, d u c h a m. g.

W y g m u t a g s a u: k n ě z, F r a n c a u z, p e n ě z, w i t ě z, l o k e t, b e n, neboť tyto patj k uchylce druhé.

b) C y z j na hrubé l, gačo: a n d ě l, a p o s t t o l, c a u l, c y m b á l, d á b e l, H a s t a l, H a w e l, k a n á l, K a r e l, k o n- f e l, k o s t e l, k r o k o d y l, P a w e l, S a w e l.

c) D w o z e n á ob minulého času slowes a ob m y s l e, gačo: w a b i l, b ě h a l, p i s t a l, s m y s l, z á m y s l, a u m y s l, r d z- m y s l.

d) Wšeska podstatná gména, která se gen w množ. počtu ušjwagi a na y se s t o n č u g j, gačo: r t y, o d p u s t ě y, s p o b ě y, U h r y, M a k a u s y a g. w.

Wšeska tatowá gména se dle následugjchho obrazce uchyl- lugi.

Größtes Muster.

Einfache Zahl.

Lebende.	Leblose.
1. End. der Vogel	1. End. der Tisch
2. = des Vogels	2. = des Tisches
3. = dem Vogel	3. = dem Tische
4. = den Vogel	4. = den Tisch
5. = o Vogel!	5. = o Tisch!
6. = in dem Vogel	6. = in dem Tische
7. = mit dem Vogel	7. = mit dem Tische.

Vielfache Zahl.

Lebende.	Leblose Dinge.
1. End. die Vögel	1. End. die Tische
2. = der Vögel	2. = der Tische
3. = den Vögeln	3. = den Tischen
4. = die Vögel	4. = die Tische
5. = o Vögel!	5. = o Tische!
6. = in den Vögeln	6. = in den Tischen
7. = mit den Vögeln	7. = mit den Tischen.

Ausnahmen. 1) Einige Hauptwörter behalten den langen Laut nur in der 1. und 4. Endung, als: Stein, Brot, Herr, Frosch, Gürtel.

2) Das geringste *ü* der ersten Endung übergeht bey allen männlichen und weiblichen Hauptwörtern in der zweyten und in den übrigen Endungen in ein *o*. Ausgenommen ist das Thor, der Thron, wie der Dachs, der Hof, der Wagen u. a. m.

3) Die fremden eigenen Nahmen auf *es* und *us* mit Ausnahme des Sokrates, Julius und Jesus, wenn sie allein stehen, werfen das *es* und *us* in der zweyten Endung weg, wie Diogenes, Karyzeus. Die auf *o* ausgehen, machen die zweyte Endung auf *ona*, wie Plato, Platona, Cicero, Cicerona.

4) Einige Nahmen der leblosen Dinge haben in der 2. End. einf. *s*. auch *a*. a) Nahmen der Dörfer: Rom — Rom*s*, Lemberg — Lemberg*s*. b) Nahmen der Monate: Jänner — Jänner*s*; May, September u. November wird ausgenommen. c) Nahmen der Tage, die sich auf *el* endigen, Freytag ausgenommen, als: das Heut, Morgen, Montag. d) Noch andere, als: Stall, Brot, Gesetz, Mühle, Kirche, Käse, Abend, Klo-

První obrazy

Sedmnáctý počet.

Životná.		Bežživotná.	
1. páb	ptáť	1. páb	stůl
2. "	ptáta	2. "	stolu, a
3. "	ptáku, owi	3. "	stolu
4. "	ptáka	4. "	sthl
5. "	ptáku (e)	5. "	o stole (u)
6. "	w ptáku, owi	6. "	w stolu, ž
7. "	s ptákem	7. "	s stolem.

Množný počet.

Životná.		Bežživotná.	
1. páb	ptácy, ž, owé	1. páb	stoly, owé
2. "	ptáků, ňw	2. "	stolk
3. "	ptákům	3. "	stolům
4. "	ptáky	4. "	stoly
5. "	o ptácy, ž, owé	5. "	o stoly, owé
6. "	w ptáčch, ech, ich	6. "	w stolich, ech
7. "	s ptáky	7. "	s stoly.

Wýgimky. 1) Něterá gména podežj swau blauhau blásku gen w 1. a 4. pábu, gako: kámen, chléb, pán, mráz, pás.

2) Kolektowané ťi prwnjho pábu přegde při gmenech mužského a ženského pohlaví w druhém a ostatních pádech w o. Kůr a trůn se wygimá, gako: wůl, wola, dwůr, dworu.

3) Epjž vlastnj gména koncugich se na es a us, wygmauce Isokratesa, Juliusa a Jezusa, řbyž samy stogi, odhazugi w druhém pábu es a us přč, gako Dyo genes, Dyo gena, Faryzeus, Faryzea. Dna wšak, genž se na o koncugi, blagi druhš pad na ana, gako: Plato, Platona, Cicero, Cicerona a t. d.

4) Něterá bežživotná gména magj w 2. pábu geb. počtu takž a; a) Gména mjšť: Rjm — Rjma, Lwow — Lwo wa. b) Gména měšch: leden — ledna; mág, žáj a lřso pad se wygimá. c) Gména dnj uřkoncugich se na eř, páteř wygimage, gako: dneřet, žegřet, ponděleř. d) Gěstě gina, gako: chlěw, chlěb, žákon, mlieyn, kofel, seyr, weter, klášter, oběd, řaut, žiwot, ocet, řwět,

ster, Mittagmahl, Winkel, Leben, Essig, Welt, Haber, Vieh, Reich, Gottesacker, Magen u. a. m.

e) Einige haben a und u, wie: eine Heerde Schafe, der Aethem, die Zunge, der Donner, die Sünde.

f) Einige nehmen das a nur da, wenn sie mit Vorwörtern stehen, sonst haben sie u, wie der Hof, die Insel, das Jahr, der Keller, der Tisch.

g) Viele ein- und zweysylbige Wörter werfen in der zweyten und den übrigen Endungen das e der letzten Sylbe weg, wenn es der Wohlklang gestattet, wie: die Taufe, der Flach, der Löwe, der Hund, der Sand, das Wehelaugen, der Haber.

Vorzüglich die sich auf en und el endigen, wenn vor denselben nicht zwey Mitlaute stehen, wie: der Narr, die Traube, der Leuchter, der Adler, Gallus, der Vock.

b) Zweyte Abänderungsart.

Dazu gehören: a) alle Hauptwörter des männlichen Geschlechtes, welche in der 2. Endung ein e haben und sich in der 1. Endung der einf. Zahl auf einen weichen Mitlaut endigen, als: c, t, d, b, g, l, n, k, s, r, z, j.

b) Die von den Zeitwörtern abgeleiteten auf ce und el ausgehenden, wie: der Führer, der Verwalter, der Prediger, der Verkündiger, wie noch viele andere auf l, wie der Hopfen, Hummel, der Klee, der König u. a. dgl. Dann auf ec, wie: der Greis, der Schuster, der Dachs, der Deutsche.

c) Welche sich auf ce endigen und keine einf. Zahl haben, als: Weihnachten, Lichtmeß, Ostern, Pfingsten, Lepth u. a. m., welche aber in der 2. Endung kein n annehmen, sondern bloß auf c endigen.

Dreytes Muster.

Einfache Zahl.

Lebende Wesen.

1. End. der Mann
2. „ des Mannes
3. „ dem Manne
4. „ den Mann
5. „ o Mann!
6. „ in dem Manne
7. „ mit dem Manne

Lebloose Dinge.

1. End. das Schwert
2. „ des Schwertes
3. „ dem Schwerte
4. „ das Schwert
5. „ o Schwert!
6. „ in dem Schwerte
7. „ mit dem Schwerte.

owes, dobytek, rybni, hřbitow, žaludek a m. g.

e) Někteří mají a y u, gafo: brow, brawa y browu; buch, bucha y buchu; gazyk, gazyka y gazyku; hrom, hroma y hromu; hřich, hřicha y hřichu.

f) Někteří přigimají a gen když s předložkami stoji, gindě mají u, gafo: dwór, ořtrow, roř, řlep, řtál; dō dwora, dō rořa a t. d.

g) Mnohá gedno: y dwauslabičná slova wyrothugi w druhém y w ostatnjch pádech e z poslednj slabičy, kde tomu sauzwuk přispausťti, gafo: řřest, řřtu; len, lnu; lew, lwa; pes, psa; piřet, piřtu; nářet, nářtu; owes, owsa.

Zvláště řkončugich ře na en a el, řdyž před nimi dwě řpoluzwukř nestoji, gafo: blážen, blážna; hrozen, hroznu; řwjcen, řwjenu; oreľ, orta; řawel, řawla; řozel, řozla.

b) Druhá uchyřka.

Ř té náležej: a) wřředřa podřtatná gměna mužřřého pohlawř, řterá mají w 2. pádu e a w 1. pádu ged. počtu ře na měřau zwukřu řončř, gafo: c, ř, b, ř, g, ř, ř, ř, ř, ř, ř, ř.

h) Dwowžená od řloweř wyřřážejich na ce a el, gafo: w ř d-ře, řpřáwce, řážatel, řlasatel; gafoř y mnoho řinřř na ř, gafo: řmel, řmel, řetel, řrál a m. g. řak řa et, gafo: řtářet, řřwec, řeřewec, Řěmec.

c) Řterá ře na ce řončř a řžádnř gednotný počet nema-řgi, gafo: wánoce, hromnice, welřnoce, řetnice, řeplice a g. w., řterářřto wřřak w 2. pádu množ. p. ř nepřigi-řmagi, nřřřž na c ře řkončugi.

Druh ř obrazet.

Gednotný počet.

Řiwotná.	Bez řiwotná.
1. pád muž	1. pád meř
2. " muže	2. " meřa
3. " muži, owi	3. " meři
4. " muže	4. " meř
5. " o muži!	5. " o meři!
6. " w muži	6. " w meři
7. " ř mužem	7. " ř meřem.

Vielfache Zahl.

1. End. die Männer	1. End. die Schwerter
2. „ der Männer	2. „ der Schwerter
3. „ den Männern	3. „ den Schwertern
4. „ die Männer	4. „ die Schwerter
5. „ o Männer!	5. „ o Schwerter!
6. „ in den Männern	6. „ in den Schwertern
7. „ mit den Männern	7. „ mit den Schwertern.

Anmerkung. Die von Zeitwörtern abgeleiteten auf *et* haben in der 1. Endung der vielf. Zahl *ie*, als: die Lehrer, die Bewohner u. s. w.

Die Nahmen, die sich auf *et* endigen, als: Vater, Knabe, gehen in der 5. End. auf *te* aus, als: o Vater! Knabe! Diejenigen aber, die sich auf *ce* endigen, als: Richter, haben in der 5. End. auch *ce*.

c) Dritte Abänderungsart.

Zu dieser gehören: a) solche Hauptwörter des weiblichen Geschlechtes, welche sich in der 1. End. auf einen harten Mittlaut endigen, in der 2. End. aber ein *i* haben, als: Wein, Stock, Wange; b) die Wörter Kinder, Leute, Gäste, in der vielfachen Zahl.

Drittes Muster.

Einfache Zahl.	Vielfache Zahl.
1. End. das Wein	1. End. die Weine
2. „ des Weines	2. „ der Weine
3. „ dem Weine	3. „ den Weinen
4. „ das Wein	4. „ die Weine
5. „ o Wein!	5. „ o Weine!
6. „ in dem Weine	6. „ in den Weinen
7. „ mit den Weinen	7. „ mit den Weinen.

d) Vierte Abänderungsart.

Hiezu gehören: a) alle Hauptwörter des weiblichen und auch des männlichen Geschlechtes, welche sich in der 1. Endung einf. Z. auf ein *a*, und in der 2. End. auf *y* endigen; b) welche keine einf. Zahl haben und sich auf *y* endigen, als: Wastrog, Wahre, Böhmen, Athen u. d. m.

Vierteß Muster.

Einfache Zahl.	Vielfache Zahl.
1. End. das Weib	1. End. die Weiber
2. „ des Weibes	2. „ der Weiber

Množný počet.

1. páb mužī, owé (é)	1. páb meče, owé
2. „ mužā, ūw	2. „ mečā, ūw
3. „ mužām	3. „ mečām
4. „ muže	4. „ meče
5. „ o mužī, owé, é	5. „ o meče, owé
6. „ w mužīch	6. „ w mečīch
7. „ s mužī	7. „ s mečī.

Připomenuti. Obwovená ob slowes na el magī w 1. pábu mnohopočetně lé, gafo: učitelé, obywatelé.

Gména, která se na ec končugi, gafo: otec, chlapec, magī w 5. pábu če, gafo: otče! chlapče! Takowá ale, která se na es končugi, gafo: Jaubce, magī w 5. pábu také ce.

c) Třetí uchyška.

K této přísléžej: a) takowá podstatná gména ženšlého pohlāwī, která se w 1. pábu na twrbau zvučku končí, w 2. pať pábu i magī, gafo: kost—kosti, hāl—hālī, twát; b) slowce: bēti, libé, hosté, w množném počtu.

Třetí obrazec.

Gednotný počet.	Množný počet.
1. páb kost	1. páb kosti
2. „ kosti	2. „ kosti
3. „ kosti	3. „ kostem
4. „ kost	4. „ kosti
5. „ o kosti!	5. „ o kosti!
6. „ w kosti	6. „ w kostech
7. „ s kosti	7. „ s kostmi.

d) Čtvrtá uchyška.

K té náležej: a) wšsetka podstatná gména ženšlého y mužšlého pohlāwī, která se w 1. pábu ged. počtu na a končugi; b) která žádný gednotný počet nemagi a se na y končugi, gafo: nečky, máry, Čechy, Atheny a g. w.

Čtvrtý obrazec.

Gednotný počet.	Množný počet.
1. páb žena	1. páb ženy
2. „ ženy	2. „ žen

3. End. dem Weibe
 4. " das Weib
 5. " o Weib!
 6. " in dem Weibe
 7. " mit dem Weibe

3. End. den Weibern
 4. " die Weiber
 5. " o Weiber!
 6. " in den Weibern
 7. " mit den Weibern.

Ausnahmen. a) Zweysylbige Wörter kürzen gewöhnlich ihren langen Laut in der 7. End. einf. Zahl, dann in der 2., 3., 6. und 7. End. der vielf. Zahl, als: das Thor, die Wunde, die Stärke, die Aber. b) In der 3. und 6. End. wird h in z, ch in š und k in c verwandelt, als: der Fuß, dem Fuße, im Fuße; die Fliege, der Fliege; die Hand, der Hand. c) Die Nahmen des männl. Geschlechtes haben owi, als: der Diener-(luha:owi), Edelmann (władcyk:owi).

e) Fünfte Abänderungsart.

Zu dieser gehören alle Hauptwörter des weiblichen Geschlechtes, welche in der 1. End. einf. Z. auf ein e oder auf einen flüssigen Mittlaut ausgehen, und in der 2. End. einf. Zahl ein e haben, als: die Wirthin, der Sarg, die Rose, die Gemeinde u. a. m.

Diejenigen, welche in der 1. End. ein e haben, machen die 4. End. auf i; wo jedoch die 1. End. einen Mittlaut hat, ist die 4. End. der 1. gleich. Z. B. Die Seele, die Kanne.

Fünftes Muster.

Einfache Zahl.

- Lebende.**
 1. End. die Seele
 2. " der Seele
 3. " der Seele
 4. " die Seele
 5. " o Seele!
 6. " in der Seele
 7. " mit der Seele

- Lebloſe.**
 1. End. die Kanne
 2. " der Kanne
 3. " der Kanne
 4. " die Kanne
 5. " o Kanne!
 6. " in der Kanne
 7. " mit der Kanne.

Vielfache Zahl.

1. End. die Seelen
 2. " der Seelen
 3. " den Seelen
 4. " die Seelen
 5. " o Seelen!
 6. " in den Seelen
 7. " mit den Seelen

1. End. die Kannen
 2. " der Kannen
 3. " den Kannen
 4. " die Kannen
 5. " o Kannen!
 6. " in den Kannen
 7. " mit den Kannen.

3. páb ženě
4. = ženu
5. = o ženo!
6. = w ženě
7. = s ženau

3. páb ženám
4. = ženy
5. = o ženy
6. = w ženách
7. = s ženami.

W h g i m k y. a) Dwauslabičná slova krátj obpěgně swau blaupau hlásku w 7. pádu geb. počtu, pať w 2., 3., 6. a 7. pádu množného počtu, gafo: brána, rána, síla, žila.
b) W 3. a 6. pádu přechází h w ž, ch w š, ať w e, gafo: noha — nože, w nože; maucha, mauſſe; ruſa — ruce. c) Gměna mužského pohlaví magi w 3. a 6. pádu geb. počtu owi, gafo: ſluha — ſluhowi, wládyka — wládykowi.

e) Pátá uchylka.

K této náležejí wſſecka podstatná gměna ženského pohlaví, která w 1. pádu geb. počtu buď na e aneb na mětau žwučku wycházejí, a w 2. pádu geb. počtu e magi, gafo: hoſpodyně, raťew, ráže, obec a g. w.

Wy, geuž magi w 1. pádu e, tworj čtwerť páb na i; kde wſſat 1. páb žwučku má, tu ge 4. páb ſtegný prwnjmu, ž. p. duſſe má duſſi, a ſonew ſonew.

P á t ě o b r a z e c.

Gednotný počet.

- Žiwotná.**
1. páb duſſe
2. = duſſe
3. = duſſi
4. = duſſi
5. = o duſſe!
6. = w duſſi
7. = s duſſi

- Bezžiwotná.**
1. páb ſonew
2. = ſonwe
3. = ſonwi
4. = ſonew
5. = o ſonew!
6. = w ſonwi
7. = s ſonwj.

Množný počet.

1. páb duſſe
2. = duſſi
3. = duſſim
4. = duſſe
5. = o duſſe!
6. = w duſſich
7. = s duſſemi

1. páb ſonwe
2. = ſonwj
3. = ſonwjm
4. = ſonwe
5. = o ſonwe!
6. = w ſonwjch
7. = s ſonwemi.

Ausnahmen. a) Wörter, die sich auf ein e oder le endigen, kürzen ihren langen Selbstlaut in der 2. Endung der vielf. Zahl, als: Kerze, Löffel, Meile, und werfen in der 2. Endung vielf. Zahl das e weg, als: der Löffeln, der Lungen. b) Einige verlieren ihren vorletzten langen Selbstlaut in der 7. End. der einf. Zahl, dann in der 2., 3., 6. und 7. End. der vielf. Zahl, als: die Arbeit, der Schlitten, die Thür.

f) Sechste Abänderungsart.

Dazu gehören alle Hauptwörter des sächlichen Geschlechtes lebender und lebloser Wesen, welche in der 1. End. einf. Zahl auf ein e ausgehen, als: das Mädchen, das Obst, das Thier, das Meer, die Sonne u. a. m.

Sechstes Muster.

Einfache Zahl.

Lebende Wesen.	Leblose Wesen.
1. End. das Mädchen	1. End. das Meer
2. „ des Mädchen	2. „ des Meeres
3. „ dem Mädchen	3. „ dem Meere
4. „ das Mädchen	4. „ das Meer
5. „ o Mädchen!	5. „ o Meer!
6. „ in dem Mädchen	6. „ in dem Meere
7. „ mit dem Mädchen	7. „ mit dem Meere.

Vielfache Zahl.

Lebende Wesen.	Leblose Wesen.
1. End. die Mädchen	1. End. die Meere
2. „ der Mädchen	2. „ der Meere
3. „ den Mädchen	3. „ den Meeren
4. „ die Mädchen	4. „ die Meere
5. „ o Mädchen!	5. „ o Meere!
6. „ in den Mädchen	6. „ in den Meeren
7. „ mit den Mädchen	7. „ mit den Meeren.

g) Siebente Abänderungsart.

Zu dieser gehören: a) alle Hauptwörter des sächlichen Geschlechtes, welche in der 1. End. der einf. Z. auf o ausgehen; b) die Zahl- und Nebenwörter, die sich auf o endigen, als: der Fiegel, der Roth, der Leib u. a. m., wenig, viel, viererley, weit.

Wgimky. a) Slova, která se na *ce* aneb *le* končují, trátí svou blaňau hlásku w 2. pádu množného počtu, gafo: swice, lžice, mje, a odwrhují e w 2. pádu množného počtu, gafo: lžic, plic. b) Někteřá trátí svou přebposlednj blaňau hlásku w 7. pádu geb. počtu, pať w 2., 3., 6. a 7. pádu množného počtu, gafo: práce, fánž, dwěče.

f) Šestá uchyška.

K té náležejí wšedka podstatná gměna neobogího pohlaví, žlwotná y bezžlwotná, která w 1. pádu geb. počtu na *e* wcházejí, gafo: běwče, owoco, žwíče, moře, slunce a g. w.

Šestý obrazec.

Gebnotný počet.

	Žlwotná.
1. pád	běwče
2. =	běwčete
3. =	běwčeti
4. =	běwče
5. =	o běwče!
6. =	w běwčeti
7. =	s běwčetem

	Bezžlwotná.
1. pád	moře
2. =	moře
3. =	moři
4. =	moře
5. =	o moře!
6. =	w moři
7. =	s mořem.

Množný počet.

1. pád	běwčata
2. =	běwčat
3. =	běwčatům
4. =	běwčata
5. =	o běwčata!
6. =	w běwčatech
7. =	s běwčaty

1. pád	moře
2. =	moři
3. =	mořim
4. =	moře
5. =	o moře!
6. =	w mořích
7. =	s mořemi.

g) Sedmá uchyška.

K této náležejí: a) wšedka podstatná gměna neobogího pohlaví, která w 1. pádu geb. počtu na *o* wcházejí; b) početnj slo-
wa a přislowce na *o* se končujících, gafo: křídlo, bíláto, tře-
lo a m. w., málo, mnoho, čtvero, daleko.

S i e b e n t e s M u ß e r .

Einfache Zahl.	Vielfache Zahl.
1. End. das Wort	1. End. die Wörter
2. „ des Wortes	2. „ der Wörter
3. „ dem Worte	3. „ den Wörtern
4. „ das Wort	4. „ die Wörter
5. „ o Wort!	5. „ o Wörter!
6. „ in dem Worte	6. „ in den Wörtern
7. „ mit dem Worte	7. „ mit den Wörtern.

Ausnahmen. a) Die Wörter: Kern, Sommer und Rahme kürzen ihren langen Selbstlaut in der 2., 3., 6. und 7. End. der vielfachen Zahl, als: die Kerne, der Kerne, den Kernen, in den Kernen, mit den Kernen. b) Die Wörter: das Auge und das Ohr werden in der vielf. Zahl so abgeändert: die Augen, der Augen, den Augen, die Augen, o Augen, in den Augen, mit den Augen.

h) Achte Abänderungsart.

Dazu gehören alle Hauptwörter des männlichen, weiblichen und vorzüglich des sächlichen Geschlechtes, welche in der 1. End. der einf. Zahl auf ein i oder s ausgehen, als: Zeichen, der Dornstrauch, die Frau, die Contribution. 3. B.

A c h t e s M u ß e r .

Einfache Zahl.	Vielfache Zahl.
1. End. der Brief	1. End. die Briefe
2. „ des Briefes	2. „ der Briefe
3. „ dem Briefe	3. „ den Briefen
4. „ den Brief	4. „ die Briefe
5. „ o Brief!	5. „ o Briefe
6. „ in dem Briefe	6. „ in den Briefen
7. „ mit dem Briefe	7. „ mit den Briefen.

Ausnahmen. a) Die Hauptwörter des weiblichen Geschlechtes endigen sich in der 7. End. der einf. Zahl auf ein i, die Hauptwörter des männl. und sächl. Geschlechts auf im. b) Die Hauptwörter des sächl. Geschlechts auf um, als: Lillie, Evangelium, Privilegium u. dgl. bleiben in der einf. Zahl unverändert, in der vielf. Zahl werden sie aber also abgeändert: die Lillien, der Lillien, den Lillien, die Lillien, o Lillien, in den Lillien, mit den Lillien.

S e d m y o b r a z e c.

Gednotný počet.	Množný počet.
1. pád slovo	1. pád slova
2. „ slova	2. „ slov
3. „ slovu	3. „ slovám
4. „ slovo	4. „ slova
5. „ o slovo!	5. „ o slova!
6. „ w slovu, t	6. „ w slowach, ech, ách
7. „ s slovem	7. „ s slovy.

Wýgimky. a) Slova: gádro, lěto a gměno krátě swau blaubau hlásku w 2., 3., 6. a 7. pádu množného počtu, totiž: gádra, gader, gadrám (gadrám), w gadrech, s gadrý. b) Za slova: ožo a ucho uchylugi se w množném počtu takto: oži, oži, ožim, oži, oži, w ožich, ožima.

h) Dřmá uchylka.

A tě patři wšedka hlawni slova mužského, ženského a žvlá: ště neobogího pohlaví, která w 1. pádu gedn. počtu na j neb ý wycházeji, gako: znamení, trní, paní, kontrybusy. R. p.

D ř m ý o b r a z e c.

Gednotný počet.	Množný počet.
1. pád psanj	1. pád psanj
2. „ psanj	2. „ psanj
3. „ psanj	3. „ psanjm
4. „ psanj	4. „ psanj
5. „ o psanj!	5. „ o psanj!
6. „ w psanj	6. „ w psanjch
7. „ s psanjm	7. „ s psanjmi.

Wýgimky. a) Podstatná gměna žensk. pohlaví končí se w 7. pádu gedn. počtu na j, gměna wšak mužského a neobogího pohlaví na jm. b) Hlawní slova neobogího pohlaví na um, gako: lili um, ewangelium, prýwilegium, a t. p. gřau w gednotném počtu neuchylitedlná, w množném počtu se ale takto uchylugi: lilia, lilij, liliim, lilia, lilia, w lilijch, liliemi.

Dritter Abschnitt.

Von den Bey- oder Eigenschaftswörtern.

Bey- oder Eigenschaftswörter zeigen an: wie eine Person oder Sache ausieht, wie sie beschaffen ist, oder was sie für eine Farbe an sich hat.

Sie müssen im Geschlechte, in der Zahl und Endung mit dem Hauptworte übereinstimmen, und sind dreyerley:

a) Solche, die sich im männlichen Geschlechte auf *h*, im weiblichen Geschlechte auf *a*, und im sächlichen Geschlechte auf *e* endigen, als: der goldene, die goldene, das goldene. Sie werden auf folgende Art abgeändert:

Einfache Zahl.

End. Männl. G.	End. Weibl. G.	End. Sächl. G.
1. goldener	1. goldene	1. goldenes
2. goldenen	2. goldener	2. goldenen
3. goldenem	3. goldener	3. goldenem
4. goldenen	4. goldene	4. goldenes
5. o goldener!	5. o goldene!	5. o goldenes!
6. in dem goldenen	6. in der goldenen	6. in dem goldenen
7. mit dem goldenen	7. mit der goldenen	7. mit dem goldenen.

Vielfache Zahl.

1. goldene
2. goldener
3. goldenen
4. goldene
5. o goldene!
6. in den goldenen
7. mit den goldenen

} durch alle Geschlechter.

b) Zusammengezogene Beywörter, welche in allen drey Geschlechtern auf ein *i* oder *h* ausgehen, und statt der zweyten Endung der Deutschen gesetzt werden. Der Deutsche hat für diese Beywörter kein Muster, weil sie bey ihm durch ein Hauptwort ausgedrückt werden.

Ihre Anwendung erscheint dem Böhmen in dem Falle von größter Wichtigkeit, wenn er die deutschen zusammengesetzten Hauptwörter, wie Gänsefett, Hasenbalg, Hausherr und ähnliche übersetzen soll, welche im Böhmischn durch ein Bey-

Třetí oddělení.

O spojujících neb přídavných jménech.

Spoluřadná neb přídavná jména užívají: jak osoba neb věc vyhlíží, jaké povahy jest, aneb jakou barvu na sobě má.

Musejí se v pohlaví, v počtu a pádu s podstatným jménem srovnávati, a jsou trojí:

a) Taková, která v mužském pohlaví na *h*, v ženském na *a*, a v neobojím na *é* se konjugují, jako: *zlatý, zlatá, zlaté*. Uchylují se následující způsobem.

Jednotný počet.

p. mužské pohl.

1. zlatý
2. zlatého
3. zlatému
4. zlatý, *ého*
5. o zlatý!
6. v zlatém
7. s zlatým

p. ženské pohl.

1. zlatá
2. zlaté
3. zlaté
4. zlatau
5. o zlatá!
6. v zlaté
7. s zlatau

p. neob. pohl.

1. zlaté
2. zlatého
3. zlatému
4. zlaté
5. o zlaté!
6. v zlatém
7. s zlatým.

Množný počet.

1. zlatí (*é*)

2. zlatých

3. zlatým

4. zlaté

5. o zlatí (*é*)!

6. v zlatých

7. s zlatými

1. zlaté

2. zlatých

3. zlatým

4. zlaté

5. o zlaté!

6. v zlatých

7. s zlatými

1. zlatá, *é*

2. zlatých

3. zlatým

4. zlatá, *é*

5. o zlatá, *é*!

6. v zlatých

7. s zlatými.

b) Stažená přídavná jména, která ve všech třech pohlavích na *j* neb *h* vycházejí, a na následujících způsobech se uchylují:

Jednotný počet.

p. mužské pohl.

1. boží
2. božského
3. božskému
4. boží, *ího*

p. ženské pohl.

1. boží
2. boží
3. boží
4. boží

p. neob. pohl.

1. boží
2. božského
3. božskému
4. boží

wort dieser Art und durch ein Hauptwort übersezt werden müssen; Gänsefett lautet im Böhmischen husý sádlo, Hasenbalg, zageží kůže, Hausherr, domácy pán u. s. w.

Anmerkung. Nach diesem Muster gehen auch alle Zahlwörter, welche in allen Geschlechtern aufj ausgehen, als: der erste, dritte, tausendste, letzte.

c) Solche Beywörter, die von männlichen und weiblichen Personen zur Bezeichnung eines Besizes abgeleitet werden, im männlichen Geschlechte auf einen Mittlaut, im weiblichen Geschlechte auf ein a und im sächlichen auf ein o ausgehen, und anstatt der zweyten Endung der Deutschen gebraucht werden, wie: das Haus des Bruders, der Garten des Bruders, das Feld des Bruders.

Hierher gehören auch solche Beywörter, die in der 1. End. einf. Zahl männl. Geschlechts auf einen Mittlaut sich endigen, wie: würdig, gesund, theilhaft, am Leben.

5. o boží!

6. w božím

7. s božím

5. o boží!

6. w boží

7. s boží

5. o boží!

6. w božím

7. s božím.

Množný počet.

1. boží

2. božích

3. božím

4. boží

5. o boží!

6. w božích

7. s božími

Křesťanská pohlawí křesť.

Připomenutí. Ole tohoto obrazce gbau také wšední početní gména, která we wšech pohlawích na i neb y vycházejí, gafo: první, třetí, tisícý, poslední.

c) Taková přídavná gména, která od osob mužského a ženského pohlawí s významem nějaké magetnosti odvozena gbau, w mužském pohlawí na zvučku, w ženském na a a w nezobojím na o vycházejí, a místo druhého pádu Němcům se užívá, gafo: bratrův dům, bratrova zahrada, bratrovo pole. Segich uchylka gest následujících:

Gednotný počet.

1. Petrův

2. Petrova

3. Petrovu

4. Petrův, owa

5. Petrův

6. Petrovu, Petrově

7. Petrovým

1. Petrova

2. Petrovy

3. Petrově

4. Petrovu

5. Petrova

6. Petrově

7. Petrovau

1. Petrovo

2. Petrova

3. Petrovu

4. Petrovo

5. Petrovo

6. Petrovu, ě

7. Petrovým.

Množný počet.

1. Petrovi

2. Petrových

3. Petrovým

4. Petrovy

5. Petrovi

6. Petrových

7. Petrovými

1. Petrovy

2. Petrových

3. Petrovým

4. Petrovy

5. Petrovy

6. Petrových

7. Petrovými

1. Petrova

2. Petrových

3. Petrovým

4. Petrova

5. Petrova

6. Petrových

7. Petrovými.

Sem přináležejí y taková přídavná gména, která w 1. pádu gedn. počtu w pohlawí mužském na zvučku se končí, gafo: hoden, hodna, hodno; zbráv, zbráva, zbraswo; aučasten, aučastna, aučastno; žiw, žiwa, žiwo a m. g.

Ferner alle Mittelwörter lebender Bedeutung, als: selig gemacht, getragen, geschlagen u. a. m.

Die Steigerung der Beywörter.

Die Eigenschaft einer Sache oder Person kann durch das Beywort entweder ohne alle Vergleichung gegen eine andere Person oder Sache, oder in einem höhern oder im höchsten Grade angezeigt werden. Z. B. Der reiche, reichere, reichste Mann; der arme, ärmere,ärmste Mann.

Es gibt also drey Vergleichungsstufen, wodurch die Eigenschaft entweder stufenweise erhöht, oder stufenweise erniedriget wird.

Die drey Vergleichungsstufen werden so gebildet:

a) Die erste Stufe ist ein jedes Beywort ohne aller Vergleichung der Eigenschaft, als, der schöne Baum; die reife Birne; die grüne Hutweide.

b) Die zweyte Stufe entsteht, wenn man dem Beyworte ssj oder egssj anhängt, als: der schönere Baum; die reifere Birne; die grünere Hutweide.

c) Die dritte Stufe entsteht, wenn man dem Beyworte ney vorsetzt und ssj oder egssj anhängt, als: der schönste Baum; die reifste Birne; die grünste Hutweide.

Die zweyte und auch dritte Stufe wird nach dem zweyten Abänderungsmuster der Beywörter abgeändert.

Vierter Abschnitt.

Von den Zahlwörtern.

Zahlwörter sind solche Wörter, mit welchen man die Anzahl der Dinge anzeigt, oder mit welchen man zählt.

Sie werden eingetheilt in bestimmende und nicht bestimmende Zahlwörter.

Die bestimmenden Zahlwörter sind fünferley: 1. Grundzahlen, 2. Ordnungszahlen, 3. Sattungszahlen, 4. Wiederholungszahlen, und 5. Vervielfältigungszahlen.

1. Grundzahlen werden auf die Frage: wie viel? gesetzt, als: ein, sechs, fünfzehn u. s. w. Sie heißen Grundzahlen, weil die übrigen alle von ihnen abgeleitet werden.

Qualifikation: etyckého slova, jako: *spasen, a, o; nes-
sen, a, o; bit, a, s.*

Stupňování přídavných gmen.

Vlastnost věcí neb osoby se může přídavným gmenem buď bez všeho přirovnání k jiné osobě aneb věcí, aneb ve vyšším v také v. n. vyšším stupni oznámiti. *R. p. Bohatý, bohatší, nejbohatší muž; chudý, chudší, nejchudší muž.*

Gfau tedy tři přirovnávacích stupně, kterými se vlastnost buď jako po stupních vyvýšuje aneb jako po stupních snižuje.

Ty tři přirovnávacích stupně se tvoří takto:

a) První stupeň gest každé přídavné gmeno bez všeho přirovnání vlastnosti, jako: *krásný strom; zralá hruska; zelené pastviště.*

b) Druhý stupeň povstane, když se přídavnému gmenu *ši* aneb *eg ši* přivěš, jako: *krásnější strom; zralejší hruska; zelenější pastviště.*

c) Třetí stupeň povstane, když se přídavnému gmenu *nev* předsadí *a ši* neb *eg ši* přivěš, jako: *nekrásnější strom; nezralejší hruska; nezelenější pastviště.* Druhý a třetí stupeň se dle druhého obrazce přídavných gmen uchyluje.

Čtvrté oddělení.

O početných gmenech.

Početní gména gfau taková slova, kterými se počet věcí oznamuje, aneb kterými se počítá.

Rozděluje se v určité a v neurčité početní gména.

Určité početní gména gfau patera: 1. základní počty, 2. řadové počty, 3. druhové počty, 4. opakovací počty, a 5. mnohonásobných počty.

1. Základní počty se kladau naotázku: *kolik?* jako: *geben, šest, patnáct* a t. d. Slova základní počty, protože se všude ostatní od nich odvozuji.

Sie werden auf folgende Art abgeändert, als :

Einfache Zahl.

1. ein
2. eines
3. einem
4. einen
5. o ein!
6. in einem
7. mit einem

1. eine
2. einer
3. einer
4. eine
5. o eine!
6. in einer
7. mit einer

1. ein
2. eines
3. einem
4. ein
5. o ein!
6. in einem
7. mit einem.

Vielfache Zahl.

1. die einen
2. der einen
3. den einen
4. die einen
5. die einen
6. in den einen
7. mit den einen

1. zwey
2. zweyer
3. zweyen
4. zwey
5. o zwey!
6. in zweyen
7. mit zweyen

in allen drey Geschlechtern gleich.

1. drey
2. dreyer
3. dreyen
4. drey
5. o drey!
6. in drey
7. mit drey

in allen drey Geschlechtern gleich.

1. vier
2. vierer
3. vieren
4. vier
5. o vier!
6. in vier
7. mit vier

durch alle Geschlechter gleich.

1. fünf
2. fünfer
3. fünfen
4. fünf
5. o fünf!
6. in fünf
7. mit fünf.

Uchylují se následujícími způsoby, jako:

Gednotný počet.

1. geben	1. gebna	1. gebno
2. gednoho	2. gebné	2. gednoho
3. gednomu	3. gebné	3. gednomu
4. geben, noho	4. gebnu	4. gebno
5. o geben!	5. o gebna!	5. o gedno!
6. w gednom	6. w gebné	6. w gednom
7. s gebnjm	7. s gebnau	7. s gebnjm.

Množný počet.

1. gebni	1. gebny	1. gebna
2.	2. gebněch	2.
3.	3. gebněm	3.
4. gebny	4. gebny	4. gebna
5. gebni	5. gebny	5. gebna
6.	6. (w) gebněch	6.
7.	7. (s) gebněmi	7.

1. dwa 1	1. dwě	1. dwě
2. dwa	2. dwa	2. dwa
3. dvěma	3. dvěma	3. dvěma
4. dwa	4. dwě	4. dwě
5. o dwa!	5. o dwě!	5. o dwě!
6. w dwa	6. w dwa	6. w dwa
7. s dvěma	7. s dvěma	7. s dvěma.

1. tři	1. tři	1. tři
2. tři	2. tři	2. tři
3. třem	3. třem	3. třem
4. tři	4. tři	4. tři
5. o tři!	5. o tři!	5. o tři!
6. w třech	6. w třech	6. w třech
7. s třemi	7. s třemi	7. s třemi.

1. čtyř	1. čtyř	1. čtyř	1. pět
2. čtyř	2. čtyř	2. čtyř	2. pět
3. čtyřem	3. čtyřem	3. čtyřem	3. pět
4. čtyř, w	4. čtyř	4. čtyř	4. pět
5. o čtyři!	5. o čtyři!	5. o čtyři!	5. o pět!
6. w čtyřech	6. w čtyřech	6. w čtyřech	6. w pět!
7. s čtyřmi	7. s čtyřmi	7. s čtyřmi	7. s pět.

Ausnahmen. a) Hundert geht nach dem 7., Tausend nach dem 2., und Million nach dem 1. Muster der Hauptwörter. b) Beyde geht nach zwey. c) Beyderley und zweyerley geht nach dem 2. Muster der Beywörter. d) Sechs, sieben, acht bis neunzig werden wie fünf abgeändert. e) Stehen die Grundzahlen von 5 angefangen in der 1. oder 4. Endung, so fordern sie immer die 2. Endung hinter sich. f) Auf die Fragen: seit wann? wie lang? wie hoch? kommen die Grundzahlen in die 4. Endung.

2. Ordnungszahlen.

Ordnungszahlen sind diejenigen, welche die Frage: wie vielste? beantworten, als: der erste, achte, zwölfte, dreyßigste.

Einige dieser Zahlwörter werden nach dem 1., andere aber, als: der erste, dritte, der tausendste, nach dem 2. Muster der Beywörter abgeändert.

3. Gattungszahlwörter

beantworten die Frage: wievielerley? als: einerley, sechserley, zehnerley.

Einerley wird nach dem 1. Muster der Grundzahlen; zweyerley und dreyerley nach dem 2. Muster der Beywörter; vielerley und fünferley aber nach dem 1. Muster der Beywörter abgeändert.

4. Wiederholungszahlen.

sind auf die Frage: wie vielmal? als: einmal, zehnmal, achtzehnmal u. s. w.

5. Dieervielfältigungszahlen

auf die Frage: wie vielfach? als: einfach, fünffach, zwanzigfach u. s. w.

Die nichtbestimmenden oder allgemeinen Zahlwörter

sind solche, welche eine Mehrheit nur unbestimmt anzeigen, und sind: aller, jeder, keiner, mancher, wenig, einige, etliche; sie werden nach dem ersten Muster der Beywörter abgeändert, nur aller hat seine eigene Abänderung, als:

Wšgimty. a) *Sto* gde ble sedmého, tišhc ble druhého, a milion ble prvního obrazce podstatných gmen. b) *Dba* gde ble dwa. c) *Dbogj a dwogj* gde ble druhého obrazce přídavných gmen. d) *Sešt, sedm, osm až do dwadesáti* se gafo pět uchylugi. e) *Stogill* základnj početnj gména, od přeti počínage, w 1. neb w 4. pádu, tedy požadugi vždy 2. pádu za sebou. f) Na otázku: *blauholl? blauhýli? wpsolš-li?* kladau se základnj početnj gména do 4. pádu.

2. Radové počty.

Radové počty gsau takové počty, kterými se na otázku: *Kolikrát?* odpovídá, gafo: první, osmý, dwadctý, třicetý.

Některá z těchto početnjch gmen se ble 1., jiná ale, gafo: první, třetí, tisícý, ble 2. obrazce přídavných gmen uchylugi.

3. Druhová početnj gména

odpovídagi na otázku: *Kolikterý?* gafo: *gedni, šestterý, desaterý.*

Sedni uchyluge se ble 1. obrazce početnjch gmen; *dwogj a trogj* ble 2. obrazce přídavných gmen; *čtwerý a paterý* ale ble 1. obrazce přídavných gmen.

4. Opakowach početnj gména

gsau na otázku: *Kolikrát?* gafo: *gednau, desetkrát, osmndctkrát a t. d.*

5. Zmnohonásobnjch početnj gména

na otázku: *Koliknásobný?* gafo: *gednonásobný, pět násobný, dwadecnásobný a t. d.*

Neurčitá aneb obecná početnj gména

gsau taková, která gals množstwj gen neurčitě oznamugi, a gsau: *wšedn, každý, žádný, mnohý, mnoho, málo, některý, několik;* uchylugi se ble prvního obrazce přídavných gmen, gen *wšedn* má swau vlastnj uchylku, totiž:

Einfache Zahl.

Männl. G.	Weibl. G.	Sächl. G.
1. aller	1. alle	1. alles
2. alles	2. aller	2. alles
3. allem	3. aller	3. allem
4. allen	4. alle	4. alles
5. o aller!	5. o alle!	5. o alles!
6. in allem	6. in aller	6. in allem
7. mit allem	7. mit aller	7. mit allem.

Vielfache Zahl.

1. alle
2. aller
3. allen
4. alle
5. o alle!
6. in allen
7. mit allen

für alle drey Geschlechter gleich.

Fünfter Abschnitt.**Von den Fürwörtern.**

Fürwörter sind jene Wörter, welche für die in einem Satze ausgelassenen Hauptwörter gesetzt werden, und sind fünferley, als: a) persönliche, b) zueignende, c) anzeigende, d) bezeichnende, und e) fragende Fürwörter.

A. Persönliche Fürwörter

sind diejenigen, welche alle drey Personen in der einfachen, wie auch in der vielfachen Zahl vertreten, und heißen: ich, du, er, sie, es; wir, ihr, sie. Sie werden auf folgende Art abgeändert:

Gednotný počet.

Mužské pohl.	Ženské pohl.	Neob. pohl.
1. wſſeden, ceſ	1. wſſecka	1. wſſe, wſſecko
2. wſſeho	2. wſſi	2. wſſeho
3. wſſemu	3. wſſi	3. wſſemu
4. wſſeho, den, ceſ	4. wſſecku	4. wſſe, cko
5. o wſſeden!, ceſ	5. o wſſecka!	5. wſſe, cko
6. we wſſem	6. we wſſi	6. we wſſem
7. ſe wſſim	7. ſe wſſi	7. ſe wſſim.

Množný počet.

1. wſſični	1. wſſecky	1. wſſecka
2. wſſech, něch	2. wſſech, něch	2. wſſech, něch
3. wſſem, chněm	3. wſſem, chněm	3. wſſem, chněm
4. wſſecky	4. wſſecky	4. wſſecka
5. o wſſični!	5. o wſſecky!	5. o wſſecka!
6. we wſſech, něch	6. we wſſech, něch	6. wſſech, něch
7. ſ wſſemi, chněmi	7. ſ wſſemi, chněmi	7. wſſemi, chněmi.

Páté oddělení.

O mſſtogmenech.

Mſſtogměna ſſau takowá ſlowa, která mſſto w přſpovědi wynechaných podſtatných gmen ſe kladau, a ſſau patera, totiž: a) oſobná, b) přſwlaſtnowacſ, c) ukazowacſ, d) po-
tažná, a e) otazowacſ mſſtogměna.

A. Oſobná mſſtogměna

ſſau takowá, která wſſecky tki oſoby gaſ w gednotném taſ y w množném počtu zaſtupugi, a ſlowau: gá, ty, on, ona, ono; my, wy, oni, ony, ona. Uchylugi ſe náſledugickým zpſobem:

Einfache Zahl.

1. Person alle 3 Geschlechter	2. Person	männl.	3. Person weibl.	Sächl.
ich	du	er	sie	es
meiner	deiner	seiner	ihrer	seiner
mir	dir	ihm	ihr	ihm
mich	dich	ihn	sie	es
o ich!	o du!	o er!	o sie!	o es!
in mir	in dir	in ihm	in ihr	in ihm
mit mir	mit dir	mit ihm	mit ihr	mit ihm

Vielfache Zahl.

wir	ihr	sie	} die dritte Person durch alle Geschlechter gleich.
unser	eurer	ihrer	
uns	euch	ihnen	
uns	euch	sie	
o wir!	o ihr!	o sie!	
in uns	in euch	in ihnen	
mit uns	mit euch	mit ihnen	

B. Zueignende Fürwörter

sind solche, welche einen Besitz anzeigen und ihn einer Person zueignen, und sind: mein, dein, sein, unser, euer, ihr.

Mein wird so abgeändert:

Einfache Zahl.

Männlich	Weiblich	Sächlich
1. mein	1. meine	1. mein
2. meines	2. meiner	2. meines
3. meinem	3. meiner	3. meinem
4. meinen	4. meine	4. mein
5. o mein!	5. o meine!	5. o mein!
6. in meinem	6. in meiner	6. in meinem
7. mit meinem	7. mit meiner	7. mit meinem.

Vielfache Zahl.

1. meine	} durch alle Geschlechter.
2. meiner	
3. meinen	
4. meine	
5. o meine!	
6. in meinen	
7. mit meinen	

Sednotný počet.

1. osoba	2. osoba	mužské	ženské	neob.
rožekča	pohlawj.			
gá	ty	on	ona	ono
mne, mě	tebe, tě	geho, ho	gi	geho, ho
mně, mi	tobě, ti	gemu, mu	gi	gemu, mu
mne, mě	tebe, tě	geho, ho, geg	gi	ge
o gá!	o ty!	o ňn!	o ona!	o ono!
we mně	w tobě	w něm	w nj	w něm
se mnau	s tebau	s njm, gim	s nj, gi	s njm, gim.

Množný počet.

my	wy	oni	ony	ona
nás	wás	gich	gich	gich
nám	wám	gim	gim	gim
nás	wás	ge	ge	ge
o my!	o wy!	o oni!	o ony!	o ona!
w nás	we wás	w nich	w nich	w nich
s námi	s wámi	s nimi, nimi	s nimi, nimi	s nimi, nimi
		aneb giml	giml	giml.

B. Blatniwá mji to gmená

gsau tałowá, fterá gakaus magetnost oznajugi a gi některé oso-
bě přiwlastnugi, a gsau: mág, twág, twág, ge ho, gegi,
nás, wás, gegich.

Wá g. w takto uchwylu:

Sednotný počet.

Mužské	ženské	Neob.
1. mág	1. má	1. mé
2. mého	2. mé	2. mého
3. mému	3. mé	3. mému
4. mého, mág	4. mau	4. mé
5. o mág!	5. o má!	5. o mé!
6. w mém	6. w mé	6. w mém
7. s mým	7. s mau	7. s mým.

Množný počet.

1. mogi	1. mé	1. má
2. mých	2. mých	2. mých
3. mým	3. mým	3. mým
4. mé	4. mé	4. má
5. o mogi!	5. o mé!	5. o má!
6. w mých	6. w mých	6. w mých
7. s mými	7. s mými	7. s mými.

Dein, deine, deins; sein, seine, sein gehen ganz nach mein, meine, mein. Das zueignende Fürwort: unser wird so abgeändert:

Einfache Zahl.

Männlich	Weiblich	Sächlich
1. unser	1. unsere	1. unser
2. unseres	2. unserer	2. unseres
3. unserem	3. unserer	3. unserem
4. unseren	4. unsere	4. unser
5. unser	5. unsere	5. unser
6. unserem	6. unserer	6. unserem
7. unserem	7. unserer	7. unserem.

Vielfache Zahl.

1. unsere
2. unserer
3. unserem
4. unsere
5. unsere
6. unseren
7. unseren

in allen Geschlechtern gleich.

NB. Euer, euer wird wie unser, unsere abgeändert.

Sein und ihr sind unabänderliche Fürwörter.

Ihre geht nach dem zweyten Muster der Beywörter.

C. Anzeigende Fürwörter

zeigen auf eine Person oder Sache genauer hin, als es durch die persönlichen Fürwörter geschehen kann.

Es sind folgende:

a) der, die, das; dieser, diese, dieses; jener, jene, jenes; sie werden wie: ein, eine, ein abgeändert.

b) Solcher, solche, solches gehen nach dem 1. Muster der Beywörter, haben daher in der 2. Endung: solchen, solcher, solchen, und in der 3. Endung: solchem, solcher, solchem u. s. w.

c) Derselbe, dieselbe, dasselbe nimmt die eigentlichen Endungen von solcher, solche, solches zu.

Tw ůg, t w á, t w é; s w ůg, s w á, s w é gbau zcela ble: m ůg, m á, m é. **B**lastniwé mjestogménó n á š uchyluge se takto:

Gednotný počet.

Mužské	Ženské	Neob.
1. n á š	1. nasse	1. nasse
2. nasseho	2. nassi	2. nasseho
3. nassemu	3. nassi	3. nassemu
4. nasseho	4. nassi	4. nasse
5. n á š	5. nasse	5. nasse
6. nassem.	6. nassi	6. nassem
7. nassim	7. nassi	7. nassim.

Množný počet.

1. nassi	1. nasse	1. nasse
2. nassich	2. nassich	2. nassich
3. nassim	3. nassim	3. nassim
4. nasse	4. nasse	4. nasse
5. nassi	5. nasse	5. nasse
6. nassich	6. nassich	6. nassich
7. nassimi	7. nassimi	7. nassimi.

NB. W á š, w a s s e, uchyluge se gáto n á š, n a s s e.

Ge ho, g e g i ch, g s a u neuchylitedlná mjestogména.

Ge g j gde ble druhého obrazce přídavných gmen.

C. U ř a z o w a c ý m j e s t o g m é n a .

oznamuji věc neb osobu dokonalegi, nežli se to osobnými mjestogmeny státi máže.

Gs a u následugich:

a) **T**en, t a, t o; t e n t o, t a t o, t o t o; o n e n, o n a, o n o; uchylugi se gáto: g e b e n, g e b n a, g e b n o.

b) **T**h ů ž, t á ž, t é ž gde ble prvního obrazce přídavných gmen; má tedy w druhém pádu: t é h o ů ž, t é ž, t é h o ů ž, a w třetím pádu: t é m u ů ž, t é ž, t é m u ů ž a t. d.

c) **T**e n t h ů ž, t a t á ž, t o t é ž přibírá vlastní pády ob t h ů ž, t á ž, t é ž.

D. Beziehende Fürwörter

welcher, der oder was führen einen Satz auf eine vorhergegangene Person oder Sache zurück.

Welcher, welche, welches wird nach dem ersten Muster der Beywörter abgeändert.

Der, die, das nimmt die übrigen Endungen des persönlichen Fürwortes er, sie, es, dem ein \bar{s} oder \bar{t} anhängt wird.

E. Fragende Fürwörter

sind diejenigen, mit welchen man fragt.

a) Wer wird so abgeändert: wer, wessen, wem, wen, wer, in wem, mit wem?

b) Was wird so abgeändert: was, wessen, wem, was, was, worin, womit?

c) Wessen und jemand's gehen nach dem zweyten Muster der Beywörter.

Sechster Abschnitt.

Von den Zeitwörtern.

Solche Wörter, welche anzeigen, daß etwas ist oder geschieht, heißen Zeitwörter. Sie bezeichnen also immer eine Handlung oder einen Zustand einer Person oder Sache mit der Angabe der Zeit, wann die Handlung geschieht, oder dieser Zustand Statt findet.

Das Zeitwort seyn nennt man das Hülfszeitwort, weil mittelst desselben alle übrigen Zeitwörter gebildet werden, welche man Hauptzeitwörter nennt.

Diese Hauptzeitwörter werden wieder in regelmäßige und unregelmäßige eingetheilt.

An jedem Hauptzeitworte hat man folgende Bestimmungen zu unterscheiden: 1) Die Bedeutung, 2) die Art, 3) die Zeit, 4) das Geschlecht, 5) die Zahl und 6) die Person.

1. Die Bedeutung

ist zweyfach: 1) wirkende, welche anzeigt, daß eine Person oder Sache selbst etwas thut oder wirkt; 2) die leidende,

D. Dotazná mistogméná

Který, genž, co, wztahugi přikpověd na předcházegich osobu aneb wěc.

Který, která, které se dle prvního obrazce přidawných gmen uchyluge.

Genž, genžto, geſſto. přibírá ostatnj pády od osobného mistogméná on, ona, ono, genuž se ž neb žto zawěšš.

E. Zářachy mistogméná

gſau tařowá, kterými se řážeme.

a) Řdo se tařto uchyluge: řdo, řoho, řomu, řoho, řbo, řom, řhm?

b) Čo se tařto uchyluge: co, čeho, čemu, co, co, (o) čem, (š) čim?

c) Či a něži gſau dle druhého obrazce přidawných gmen.

Česté oddělenj.

D slowesech.

Řařowá ſlowa, která oznamugi, že něco geſt aneb že se něco děge, ſlowau ſlowesa. Oznamugi tedy wždy gednánj aneb řaw osoby neb wěcy s ubánjm řasu, řby se co gedná neb řáwá.

Sloweſo býti ſlowe pomocné ſloweſo, protože se pomocš gſho wſſeřka ostatnj ſlowesa twotj, která se hlawnj ſlowesa gmenugi.

Tato hlawnj ſlowesa se. opět w pravidelná a w nepravidelná rozdělugi.

Při řáždém hlawnjm ſloweſu gſau následugich určitoſti ř pozorovánj: 1) wřžnam, 2) žpřřob, 3) řař, 4) pohla-
wř, 5) počet, a 6) osoba.

1. Wřžnam

geſt dwogi: 1) řin nř, který oznamuge, že osoba neb wěc řa-
ma něco řinř neb řoná. 2) Řpřčř, který oznamuge, že se na

welche anzeigt, daß an der Person oder Sache etwas gethan wird oder geschieht. *Z. B.* Der Schüler schreibt. Die Uhr schlägt. Der Schüler wird gelobt. Die Uhr wird aufgezogen.

2. Die Art,

welche vierfach ist: 1) anzeigende, welche eine bestimmte, gewisse, unbedingte Thätigkeit anzeigt; *z. B.* Ich gehe in die Schule. 2) Verbindende oder wünschende, die eine bedingte Thätigkeit bezeichnet; *z. B.* Ich ginge in die Schule, wenn ich gutes Kleid hätte. 3) Gebiethende, welche eine Ermahnung, eine Bitte oder einen Befehl ausdrückt; *z. B.* Gehe in die Schule und lerne fleißig; und 4) die unbestimmte Art, welche eine unbestimmte Thätigkeit anzeigt; *z. B.* In die Schule gehen und fleißig lernen.

3. Die Zeit,

welche andeutet, wann sich die Handlung ereignet. Die Zeiten sind im Böhmischen folgende:

a) Die anzeigende Art hat fünf Zeiten: die gegenwärtige, völlig vergangene, die längst vergangene und zwey künftige. 1) Die gegenwärtige bezeichnet die Gegenwart der Handlung oder des Zustandes. *Z. B.* Ich rufe. 2) Die erste oder kürzlich vergangene (welche der Deutsche halb und völlig vergangene benennt) bezeichnet eine vergangene Handlung. *Z. B.* Ich habe gerufen. 3) Die zweyte oder längst vergangene Zeit zeigt eine Handlung an, die schon lange vorüber ist. *Z. B.* Ich hatte gerufen. 4) Die erste oder einzeln (kurz) künftige Zeit zeigt nur eine einzelne künftige Handlung an. *Z. B.* Ich werde rufen. 5) Die zweyte oder dauernde künftige Zeit drückt eine künftige länger dauernde Handlung aus. *Z. B.* Ich werde rufen (länger).

b) Die verbindende Art hat zwey Zeiten, die halbvergangene und längstvergangene. *Z. B.* Ich möchte rufen. Ich hätte gerufen. In der gebiethenden und unbestimmten Art kommen keine Zeitunterschiede vor. *Z. B.* Rufe du! Rufen.

c) Im Mittelworte unterscheidet man in der wirkenden Bedeutung zwey Zeiten: die gegenwärtige und vergangene, *z. B.* rufend, nachdem ich gerufen habe;

osobě aneb něco jiní než sám. R. p. Jáť píše. J. bigi. Jáť gest chwałem. Hobiny se natahugi.

2. Způsob,

Který číselný gest: 1) ukazowach, genž určitau, gístaui wymíněnou činnost oznamuje, t. p. Gdu do štoly. 2) Ggowach neb žádach, který wymíněnou činnost oznar t. p. Sel bych do štoly, kdybych dobrý oběw měl. 3) Ukazowach, který negatě napominánj, negatou prosbu rozkaz wygádrúge, t. p. Gdi do štoly a už se pilu. 4) neurčitě způsob, který neurčitau činnost oznar t. p. Do štoly giti a pilně se užiti.

3. Čas,

Který oznamuje, kdy se gebnánj děje. Časy gsau w čestěm sledující:

a) Ukazowach způsob má pět časů: přítom docela minulý, dávno minulý, a dva budoucí. 1) Přítomný oznamuje přítomnost gebnánj aneb si R. p. Wolám. 2) První aneb krátce minulý Němec polo- neb úplně minulý nazývá) oznamuje r gebnánj. R. p. Wolal gsem. 3) Druhý aneb dá minulý čas oznamuje gebnánj, které již dávno mi R. p. Wpl gsem wolal. 4) První aneb krátký budoucí čas oznamuje gen krátké budoucí gebnánj. R. p. wolám. 5) Druhý aneb trwale budoucí čas muge budoucí dle trwající gebnánj. R. p. Wbudlati.

b) Spogowach způsob má dva časy, na minulý a dávno minulý, t. p. Wolal bych. bych wolal. W rozkazowach a neurčitém způsobu w času žádného rozdílu. R. p. Wolep! Wolati.

c) W přestupowach způsobu se rozeznáwo činném významu dva časy; přítomný a minulý, wolage, wolaw; w trpěchém významu gsau tti

in der leidenden Bedeutung sind drey Zeiten; gegenwärtige Zeit: indem ich gerufen wurde; vergangene Zeit: nachdem ich gerufen worden bin; künftige Zeit: bis ich werde gerufen werden.

4. Das Geschlecht

ist dreyfach, männlich, weiblich und sächlich, und wird außer der gegenwärtigen und künftigen Zeit der gebiethenden und unbestimmten Art der wirkenden Bedeutung überall durch das Zeitwort selbst ausgedrückt.

5. Die Zahl

ist wie im Deutschen einfach und vielfach, und

6. die Person

ebenfalls wie im Deutschen dreyfach.

Abwandlung des Hülfszeitwortes: seyn.

Anmerkungen. 1) In der 3. Person der einf. und vielf. Zahl der vergangenen Zeiten wird das (gest) seyn und (gsau) sind gewöhnlich ausgelassen. So heißt schon z. B. (hyst) er ist gewesen, (hyla) sie ist gewesen, (hylt) sie sind gewesen u. s. w.

2) Steht gsem, ich bin, gsy, du bist, nur als Hülfszeitwort, so kann das g in den vergangenen Zeiten immer weggelassen werden. 3. B. Wyl sem, ich bin gewesen.

3) Bey der Verneinung kann das g nicht weggelassen werden, und es wird dem gsem, gsy, gme, gste, gsau die Partikel ne unmittelbar vorgesetzt; daher negsem u. s. w.; in der 3. Person einfacher Zahl gegenwärtiger Zeit anzeigender Art wird aber nen; anstatt ne gest, ist nicht, gesetzt.

4) Des Nachdrucks wegen wird in der gebiethenden Art zuweilen in der einfachen Zahl die Sylbe iß, in der vielfachen Zahl i angeshängt, als: sey doch, seyen wir doch, seyd ihr doch!

1) Anzeigende Art.

a) Gegenwärtige Zeit.

Einf. 3.	{	1. D. Ich bin
		2. = du bist
		3. = er ist
Vielf. 3.	{	1. = wir sind
		2. = ihr seyd
		3. = sie sind.

přítomný čas geb. počet: wolán gsa, wolána, o g
množ. počet: woláni, y, a gsauce; minulý čas geb. p
wolán byw, a, o bywst; množ. počet: wolánŭ, y, a
ffe; budaucý čas geb. počet: wolán buda, množ. p
woláni, y, a budauce.

4. Pohlawj

gest trogi: mužské, ženské a neobogi, a mimo přito
ho a budaucýho času rozklazowacýho a neučitého způsobu
ného významu se wssudy gen slowesem samým wygádžuge.

5. Počet

gest galo w němečtém gednotný a množný.

6. Dřoba

rowněž galo w němečtém trogi.

Stloňowanj pomocného slowesa: bŕti.

- Wšitko pomenutj. 1) W třetj osobě gednotného y množného po
minulých časech se gest (ist) a gsau (sind) obyčegně wynechd.
gest giž ž. p. byl, totiž co (byl gest), byla (byla gest) a by
liž co (byli gsau) a t. d.
2) Stogili gsem, gŕy, gen galo pomocné sloweso, tech se g w
lých časech může wždy wynechati, ž. p. byl sem.
3) Při zapřánj se g wynechati nesmj, a partikule ne se j
gsem, gŕy, gŕme, gŕte, gsau bezprostředně předsabj;
negsem a t. d.; w třetj osobě gednot. počtu přítomného
uklazowacýho způsobu se wssaz neni na místě ne gest stawj.
4) Pro důraznost se w rozklazowacým způsobu někdy w geb.
slabika iž, w množném počtu ž přiwěš, totiž: bu di ž,
me ž, bu ŕte ž!

1) Ukłazowacý způsob.

a) Přítomný čas.

Geb. počet	1. of. Gsem
	2. = gŕy
	3. = gest
Množ. počet	1. = gŕme
	2. = gŕte
	3. = gsau.

b) Vergangene Zeit.

Einf. Z.	{	1. P. Ich bin	gewesen.
		2. " du bist	
		3. " er ist	
Vielf. Z.	{	1. " wir sind	
		2. " ihr seyd	
		3. " sie sind	

c) Längstvergangene Zeit.

Einf. Z.	{	1. P. Ich war	gewesen.
		2. " du wärest	
		3. " er war	
Vielf. Z.	{	1. " wir waren	
		2. " ihr wäret	
		3. " sie waren	

d) Die künftige Zeit.

Einf. Z.	{	1. P. Ich werde	seyn.
		2. " du wirst	
		3. " er wird	
Vielf. Z.	{	1. " wir werden	
		2. " ihr werdet	
		3. " sie werden.	

2) Die verbindende Art.

a) Die halbvergangene Zeit.

Einf. Z.	{	1. P. Ich wäre	
		2. " du wärest	
		3. " er wäre	
Vielf. Z.	{	1. " wir wären	
		2. " ihr wäret	
		3. " sie wären.	

b) Die längstvergangene Zeit.

Einf. Z.	{	1. P. Ich wäre	gewesen.
		2. " du wärest	
		3. " er wäre	
Vielf. Z.	{	1. " wir wären	
		2. " ihr wäret	
		3. " sie wären	

b) Minulý čas.

Jed. p.	{ 1. os. byl, a, o gsem
	{ 2. = byl, a, o gsv
	{ 3. = byl, a, o gest
Množ. p.	{ 1. = byli, byli, a gsme
	{ 2. = byli, y, a gsfe
	{ 3. = byli, y, a gsau.

c) Dávno minulý čas.

Jed. p.	{ 1. os. byl, a, o gsem byl, a, o
	{ 2. = byl, a, o gsv byl, a, o
	{ 3. = byl, a, o gest byl, a, o
Množ. p.	{ 1. = byli, y, a gsme byli y, a
	{ 2. = byli, y, a gsfe byli, y, a
	{ 3. = byli, y, a gsau byli, y, a.

d) Budaucý čas.

Jed. p.	{ 1. os. budu
	{ 2. = budeš
	{ 3. = bude
Množ. p.	{ 1. = budeme
	{ 2. = budete
	{ 3. = budau.

2) S p o g o w a c ý z p ů s o b.

a) Nedávno minulý čas.

Jed. p.	{ 1. os. byl, a, o bych
	{ 2. = byl, a, o bys
	{ 3. = byl, a, o by
Množ. p.	{ 1. = byli, y, a bychom
	{ 2. = byli, y, a byste
	{ 3. = byli, y, a by.

b) Dávno minulý čas.

Jed. p.	{ 1. os. byl, a, o bych byl, a, o
	{ 2. = byl, a, o bys byl, a, o
	{ 3. = byl, a, o by byl, a, o
Množ. p.	{ 1. = byli, y, a bychom byli, y, a
	{ 2. = byli, y, a byste byli, y, a
	{ 3. = byli, y, a by byli, y, a.

3) Die gebietheude Art.

Einf. 3. 2. u. 3. Pers. sey du!

Vielf. 3. 1. Pl. seyen wir!

2. „ seyd ihr!

3. „ seyen sie!

4) Die unbestimmte Art.

seyn

zu seyn.

5) Das Mittelwort.

a) Die gegenwärtige Zeit.

Als oder da ich bin oder war.

b) Die vergangene Zeit.

Nachdem ich gewesen bin.

c) Die künftige Zeit.

Wenn oder bis ich seyn werde.

Bildung der Hauptzeitwörter.

Die Haupttheile eines jeden böhmischen Zeitwortes, aus denen alle Zeiten und Arten gebildet werden, sind:

1) Die gegenwärtige Zeit anzeigender Art wirkender Bedeutung.

2) Das Grundwort der vergangenen Zeit wirkender Bedeutung.

3) Das Grundwort oder Mittelwort der leidenden Bedeutung.

Anmerkung. Aus dem Mittelworte der leidenden Bedeutung können durch Hinzufügung der Ausgänge h, á, é Beywörter gebildet werden, auf welche Art aus den Mittelwörtern erschlagene und selig gemachte entstehen, die mit dem Hauptworte im Geschlechte, in der Endung und Zahl übereinstimmen.

Diese Haupttheile werden wieder von der unbestimmten Art abgeleitet, welche im Allgemeinen immer auf ti, selten auf cy ausgeht. (In der Umgangssprache wird das t gewöhnlich ausgelassen.)

Die Grundregel dieser Ableitung ist folgende:

3) Rozkazovací způsob.

Sed. p. 2. a 3. os. buď

Množ. p. 1. os. budme

2. a 3. os. buďte.

4) Neurčitý způsob.

Bŕti.

5) Přestupovací.

a) Přítomný čas.

Sed. p. mužst.: gsa.

ženst. a neob.: gsauc.

Množ. p. muž., žen., neob. gsauc.

b) Minulý čas.

Sed. p. muž. byw.

žen. bywst.

Množ. p. muž., žen., neob. bywse.

c) Budoucí čas.

Sed. p. buda, budauc

Množ. p. budauc.

Tvoření hlavních sloves.

Hlavní bily každého českého slovesa, z nichžto všechny časy a způsoby tvořeny býwají, gsau následujících:

1) Přítomný čas ukazovacího způsobu činného významu.

2) Přijestí minulého času činného významu.

3) Přijestí trpěcího významu.

Připomenutí. Z přijestí trpěcího významu lze přisazením významu h, d, e přídavná jména tvořiti, kterýmžto způsobem z přijestí zabít, zabita, zabito a spasen, spasena, spaseno přídavná jména zabítí, zabita, zabité a spasení, spasená, spasené powstau, a z podobným gmenem w pohlawi, w pádu a počtu se stowánwají.

Tito hlavní bily se opět ob neurčitého způsobu odwozují, který se wšbec na splabu ti, žřibka na cy končuje. (W hworu se obyčejně to i wynecává.)

Základní pravidlo tohoto odwozování gest následujících:

Die Endsybte der unbestimmten Art *ti* oder *cy* übergeht in der gegenwärtigen Zeit in *u*, *i*, *jm*, *ám*, im Grundworte der vergangenen Zeit der wirkenden Bedeutung in *l*, im Grundworte der leidenden Bedeutung in *n* oder in *t*.

Besondere Regeln dieser Ableitung:

Um diese Ableitung jedesmal richtig vorzunehmen, muß man sehen, was nebst der Endsybte *ti* in der unbestimmten Art an die Grundsybte des Zeitwortes noch angehängt ist, und in dieser Hinsicht hat man folgende sechserley Ausgänge der unbestimmten Art zu unterscheiden: *ti*, *nauti*, *owati*, *iti*, *eti*, *ati*. Daraus ergeben sich für die Bildung der Zeitwörter folgende besondere Regeln:

1) Steht vor dem *ti* der unbestimmten Art ein Mitsaut, so übergeht diese Sybte *ti* in der gegenw. Zeit in *u*, im Grundworte der verg. Zeit wirk. Bedeutung in *l*, im Grundworte der leid. Bedeutung in *n*, z. B. *führen*, *ich führe*, *ich führte*, wurde geführt.

2) Aus dem Ausgange *nauti* der unbestimmten Art wird in der gegenw. Zeit *nu*, im Grundworte der verg. Zeit wirk. Bedeutung *nul*, im Grundworte der leid. Bedeutung *nut*, z. B. *hnauti*, bewegen: *ich bewege*, *ich bewog*, *ist bewegt worden*.

(Wey den auf *nu* ausgehenden Zeitwörtern muß bemerkt werden, daß der größere Theil von ihnen keine gegenwärtige Bedeutung hat, denn *tnu* *ich werde hauen*, *ponu* *ich werde bewegen*, *bobnu* *ich werde stehen*, zeigen etwas an, was erst geschehen wird. Bloß die von Weywörtern abgeleiteten Inchoativa, wie *mołnu* *ich werde naß*, *blednu* *ich werde blaß*, dann einige dauernde Zeitwörter in *nu*, wie *táhn* *ich ziehe*, *władnu* *ich regiere*, *fy* *ich winke*, haben die gegenw. Bedeutung.)

3) Aus *owati* wird gegenw. Zeit *ugi*, Grundwort vergangener Zeit wirk. Bedeutung *owal*, Grundwort leid. Bedeutung *owan*, z. B. *miłowati*, lieben, *ich liebe*, *habe geliebt*, wurde geliebt.

4) Aus *iti* wird gegenw. Zeit *jm*, verg. Zeit wirk. Bedeutung *il*, Mittelwort leid. Bedeutung *en*, z. B. *wożiti*, führen, *ich führe*, *ich führte*, *ich werde geführt*.

5) Aus *eti* wird gegenw. Zeit *jm*, verg. Zeit wirk. Bedeutung *el*, Mittelwort der leid. Bedeutung *en*, z. B. *se wálęti* *sich wälzen*, *wálę* *ich*, *wálęte* *ich*, *werde gewälzt*.

6) Aus *ati* wird gegenw. Zeit *ám*, verg. Zeit wirk.

Končíma sylaba neurčitého způsobu ti neb co přechází w přit. času w u, i, j m, á m, w přičestí minul. času činného významu w l, w přičestí trpěcího významu w n aneb t.

3 w l á s t n ý p r a w i d l a t o h o t o o b w o z o w á n í :

By se tato obwozování pokážde pravidelně vykonávalo, gest třeba pozorowati, co se mimo konečné sylaby ti w neurčitém způsobu k základnj slabice slowesa gestě přiwěsfuge, a w tom ohledu gest následugjých sřestero wřchodů neurčitého způsobu k rozeznávání: ti, n a u ti, o w a ti, i ti, e ti, a ti. Z toho pocházejí k twoření slowes následugjých obzwláštñj pravidla :

1) Stogili přeb ti neurčitého způsobu spoluzwučla, přechází tato slabika ti w přit. času w u, w přičestí minul. času činného významu w l, w přičestí trpěcího významu w e n, ř. p. w é z ti, w e z u, w e z l (gsem), w e z e n.

2) Z wřchodu n a u ti neurčitého způsobu powstává w přit. času n u, w přičestí minul. času činného významu n u l, w přičestí trpěcího významu n u t, ř. p. h n a u ti, h n u, h n u l, h n u t.

(Při slowesech wřcházegjích na n u připomenauti flussi, že z nich wětřij dñl významu přítomného času nemá, neboť ulazuje t n u, h n u, b o d n u něco, co se teprw stane. Toliko ob přibawñých gmen odwozená začínawá, gafo: m o ř n u, b l e d n u, pař některá trwalá slowesa na n u, gafo: t á h n u, w l á d n u, ř y n u, a gíná magi přítomný význam.)

3) Z o w a ti býwá w přit. času u g l, přičestí minul. času činného významu o w a l, přičestí trpěcího významu o w á n, ř. p. m i l o w a ti, m i l u g l, m i l o w a l, m i l o w á n.

4) Z i ti gest w přit. času j m, w minul. času činného významu i l, přičestí trpěc. významu e n, ř. p. w o z y ti, w o z ě m, w o z y l, w o z e n.

5) Z e ti gest w přit. času j m, minul. času činného významu e l, přičestí trpěc. významu e n, ř. p. w á l e ti, w á l i j m, w á l e l, w á l e n.

6) Z a ti gest w přit. času á m, w minul. času činného

Bedeutung a^l, Mittelwort der leid. Bedeutung aⁿ, z. B. wo-
rati rufen, ich rufe, ich rief, werde gerufen.

Von diesen Grundtheilen werden alle übrigen Theile des
Zeitwortes abgeleitet, und zwar von der gegenwärtigen
Zeit erster Person.

1) Das Mittelwort der gegenw. Zeit wirk. Bedeu-
tung, indem man das u in a, i in e, j in ie, bey den wie-
derholenden in ege, am in age verwandelt.

2) Die gebietheude Art, indem man das u und t
der ersten Person wegläßt, n u in ni verwandelt, j m wegläßt,
oder manchmal in eg, h m immer in ey verwandelt.

Das Kennzeichen der gebiethenden Art ist bey allen Zeit-
wörtern, die auf ti, nauti, owati, iti, wie auch den wieder-
holenden, die auf e^{ti} ausgehen, das kurze i, welches jedoch nur
dann gesetzt wird, wenn entweder das Zeitwort einsylbig ist, oder
nach Hintwegwerfung des u, i, j m oder h m auf zwey Mitlaute
ausgeht, oder wenn der gebiethenden Art des Nachdrucks we-
gen ein j angehängt wird. Demnach wird von b m u ich blase,
d m i blase du, von w e z m u ich werde nehmen, w e z m i nehme
du, von s t a w j m ich baue, s t a w baue du, oder s t a w i j so
baue doch, von c h w á l j m ich lobe, c h w á l lobe du, oder c h w á
l i j so lobe doch. Von den wiederholenden Zeitwörtern, die auf
e^{ti} ausgehen, gehet die gebietheude Art auf eg aus; so hat
h á z h m ich werfe öfters, h á z e g werfe du öfters, s á z h m ich
setze öfters oder längere Zeit, s á z e g setze du, s t i l j m ich schie-
ße öfters oder ich mache Schüsse, s t i l e g schieß du u. s. w.

3) Die einzelnen künftige Zeit wird durch Vor-
setzung schickslicher Partikeln, als: do, po, pro, w y, na, za
gebildet, welche mit dem Zeitworte so verbunden werden, daß
übrigens die gegenwärtige Zeit ganz unverändert bleibt. Z. B.
Ich werde auslesen, tödt schlagen, verspielen u. s. w.

Anmerkung. 1) Diese künftige Zeit wird im Böhmischen damals
gesetzt, wenn man eine dauernde Handlung als künftig vollendet
bezeichnen will, und in diesem Falle wird das dauernde Zeitwort
mit einem passenden Vorworte zusammengesetzt; so entsteht aus
dem dauernden Zeitwort ich rufe die einzelne künftige Zeit: ich
werde einmal rufen; oder wenn man eine an und für sich
schnell ohne Dauer zu geschehnde einzelne Handlung bezeichnen
will, und in diesem Falle hat das einfache Zeitwort schon die
künftige Bedeutung, wie: ich werde ein einziges mal los-
schießen, oder einen einzigen Sprung machen, ein
einziges mal geben.

2) Die dauernd künftige Zeit wird aus der unbestimmten Art mit
u bu, werde, gebildet.

whznamu a i, přičestí trpěc. whznamu a n, l. p. wolati, wolám, wolal, wolán.

Od těchto základních bývá se vsílání ostatní bývové slovesa odvozují, a syce od přítomného času první osoby.

1) Přestupce přítomného času činného whznamu, bdyž se u w a, i w e, j m w e, při opětaých w e g e, a m w a g e promění.

2) Rozkazowacích způsob, bdyž se u a i první osoby wynechá, n u w n i promění, j m wynechá, aneb nědy w e g, a m whdy w e y promění.

Známta rozkazowacích způsobu vsílech sloves vycházejících na ti, n a u ti, o w a ti, i ti, jakož y trwalých na e ti gest krátě i, které se vsíat gen tenkrátě klade, bdyž sloveso buďto gebnoslabičné gest, aneb po odvrhnutí u, i, j m neb ý m na dvoř zwučky se končí, aneb bdyž se rozkazowacím způsobu pro wětšší důraznost ž zawěš; tedy bude l. p. ob d m u b m i, ob w e z m u w e z m i, ob s t a w j m s t a w aneb s t a w i ž, ob c h w á l j m c h w á l aneb c h w á l i ž. U opětaých vsíat sloves končících na e ti vychází rozkazowacích způsob na e g, jako: h á ž ý m m á h á ž e g, s á ž ý m s á ž e g, s t ř i l j m s t ř i l e g a t. d.

3) Krátkých budauch čas přebložením vhodných předstáwek, jako: b o, p o, p r o, w y, n a, ž a, u, které se slovesem tak se spogují, že ostatně přítomný čas zcela nezměněný zůstává. K. p. b o č t u, ž a b i g i, p r o h r á m a t. d.

P ř i p o m e n u t j. 1) Xento budauch čas se w čeřě čeř tenkrátě klade, bdyž trvalé gebnání jako w budaucnosti ukončené poznamenati cheme, w kterémžto pádu se trvalé sloveso s přijlusiňau přebloží. Čau spogi: tak powstane z trvalého slovesa w o l á m krátě budauch čas ž a w o l á m, aneb bdyž samo w sobě rychle beže vsí trwaloši ukončené gebnotné gebnání whgáďřiti cheme, w kterémžto pádu giž gebnouché sloveso budauch whznam má, jako: s t ř e ž i m, s t ř o ž i m, b á m.

2) Trwale budauch čas se z neurčitého způsobu s b u d u tworí.

Vom Grundworte der vergangenen Zeit wirkender Bedeutung werden abgeleitet:

1) Beide vergangene Zeiten der anzeigenden Art wirkender Bedeutung, und die ganze verbindende Art mittelst des Hüfszeitwortes *g sem, bin*.

2) Das Mittelwort der vergangenen Zeit wirk. Bedeutung durch Verwandlung des *l* in *w*. Steht aber vor dem *l* ein Mitslaut, so wird nur das *l* weggelassen.

Vom Grund- oder Mittelworte der leidenden Bedeutung wird die ganze leidende Bedeutung mittelst des Hüfszeitwortes *g sem, bin*, gebildet.

Die Ausgänge der Personen der gegenwärtigen Zeit sind von dreierley Form:

1. Form.	2. Form.	3. Form.
E. 3. 1. P. u oder i	E. 3. 1. P. jm	E. 3. 1. P. am
2. = eš	2. = jš	2. = aš
3. = e	3. = j	3. = a
W. 3. 1. = eme	W. 3. 1. = jme	W. 3. 1. = ame
2. = ete	2. = jte	2. = ate
3. = au ob. j	3. = j (egj)	3. = agj

schweb.

Demnach haben die böhmischen Zeitwörter 3 Hauptformen oder Abwandlungen. Zu der 1. Abwandlung gehören alle jene Zeitwörter, welche in der ersten Person der einfachen Zahl gegenwärtiger Zeit auf *u* oder *i* ausgehen, als: *nesu, ich trage, píši, ich schreibe*; zu der 2., welche auf *jm*, und zu der 3., welche auf *am* ausgehen.

Sie werden nach folgenden Mustern abgewandelt:

Abwandlung der regelmäßigen Zeitwörter.

1. Form. 2. Form. 3. Form.

A. Wirkende Bedeutung.

1) Anzeigende Art.

a) Gegenwärtige Zeit.

Einf.	Ich führe	Einf.	Ich wähle	Einf.	Ich rufe
	du führst		du wählst		du rufst
	er führt		er wählet		er ruft
Wiesf.	wir führen	Wiesf.	wir wählen	Wiesf.	wir rufen
	ihr führt		ihr wählet		ihr ruft
	sie führen		sie wählen		sie rufen.

Dě původního slova minulého času činné-
ho významu se odvozují:

1) Dba minulého času ukazovací způsob činného
významu a celý spogovací způsob pomocným slovesem *g se m.*

2) Přestupce minulého času činného významu změ-
něním i ve w. Stojili ale před i zmučla, tedy se gen i vynechá.

Dě přičeří aneb aučastonce trpěcího významu
se celý trpěcí význam pomocným slovesem *g se m.* tvoří.

Východy osob přítomného času ysau trojho způsobu:

1. způsob.	2. způsob.	3. způsob.
nesu	honim	řowám
neseš	honíš	řowáš
nese	honí	řowá
neseme	honíme	řowáme
nesete	honíte	řowáte
nesau	honí (égi)	řowagi.

Pročez magi řeská řowesa s hlavními způsoby aneb řlo-
ňowání. K prvnímu řloňowání náležejí všechna řowesa, kte-
rá w první osobě jednotného počtu w přítomném času na u
neb i vycházejí, jako: nesu, píší. K druhému řloňowání,
která na j m, a ř třetím, která na á m vycházejí.

Řloňují se podle následujících obrazců:

Řloňowání pravidelných řowes.

1. způsob.	2. způsob.	3. způsob.
------------	------------	------------

A. Č i n n ý w ý z n a m.

1) Ukazovací způsob.

a) Přítomný čas.

Č. p.	1. os. wezu	Č. p.	1. os. wolim	Č. p.	1. os. wolám
	2. s wezeš		2. s wolíš		2. s woláš
	3. s weze		3. s wolí		3. s wolá
M. p.	1. s wezeme	M. p.	1. s wolíme	M. p.	1. s woláme
	2. s wežete		2. s wolíte		2. s woláte
	3. s wezau		3. s wolí		3. s wolagi.

b) Vergangenheit Zeit.

E. Ich habe	Ich habe	Ich habe
du hast	du hast	du hast
er hat	er hat	er hat
B. wir haben	wir haben	wir haben
ihr habet	ihr habet	ihr habet
sie haben	sie haben	sie haben

c) Langstvergangene Zeit.

E. Ich hatte	Ich hatte	Ich hatte
du hattest	du hattest	du hattest
er hatte	er hatte	er hatte
B. wir hatten	wir hatten	wir hatten
ihr hattet	ihr hattet	ihr hattet
sie hatten	sie hatten	sie hatten

d) Einzeln künftige Zeit.

E. Ich werde	Ich werde	Ich werde
du wirst	du wirst	du wirst
er wird	er wird	er wird
B. wir werden	wir werden	wir werden
ihr werdet	ihr werdet	ihr werdet
sie werden	sie werden	sie werden

e) Dauernd künftige Zeit.

E. Ich werde	Ich werde	Ich werde
du wirst	du wirst	du wirst
er wird	er wird	er wird
B. wir werden	wir werden	wir werden
ihr werdet	ihr werdet	ihr werdet
sie werden	sie werden	sie werden

2) Verbindende oder wünschende Art.

a) Halbvergangene Zeit.

E. Ich möchte o. würde.	Ich möchte o. würde	Ich möchte o. würde
du möchtest o. würdest	du möchtest o. würdest	du möchtest o. würdest
er möchte o. würde	er möchte o. würde	er möchte o. würde
B. wir möchten o. würden	wir möchten o. würden	wir möchten o. würden
ihr möchtet o. würdet	ihr möchtet o. würdet	ihr möchtet o. würdet
sie möchten o. würden	sie möchten o. würden	sie möchten o. würden

b) Minulý čas.

G. wezl, a, o gsem	wolil, a, o gsem	wolal, a, o gsem
wezl, a, o gsy	wolil, a, o gsy	wolal, a, o gsy
wezl, a, o gest	wolil, a, o gest	wolal, a, o gest
M. wezli, y, a gsm	wolili, y, a gsm	wolali, y, a gsm
wezly, y, a gste	wolili, y, a gste	wolali, y, a gste
wezli, y, a gsau	wolili, y, a gsau	wolali, y, a gsau

c) Dáwno minulý čas.

Gebnotný.

byl, a, o gsem wezl, a, o	byl, a, o gsem wolil, a, o	byl, a, o gsem wolal, a, o
byl, a, o gsy wezl, a, o	byl, a, o gsy wolil, a, o	byl, a, o gsy wolal, a, o
byl, a, o gest wezl, a, o	byl, a, o gest wolil, a, o	byl, a, o gest wolal, a, o

Množný.

býli, y, a gsm wezli, y, a	býli, y, a gsm wolili, y, a	býli, y, a gsm wolali, y, a
býli, y, a gste wezli, y, a	býli, y, a gste wolili, y, a	býli, y, a gste wolali, y, a
býli, y, a gsau wezli, y, a	býli, y, a gsau wolili, y, a	býli, y, a gsau wolali, y, a

d) Krátký budoucí čas.

G. po:wezu	wy:wosim	ža:wolám
po:wežeš	wy:woliš	ža:woláš
po:weže	wy:wolf	ža:wolá
M. po:wezeme	wy:wosíme	ža:woláme
po:wežete	wy:wolíte	ža:woláte
po:wežau	wy:wolj	ža:wolagi.

e) Zrwalejší budoucí čas.

G. budu	budu	budu
budeš	budeš	budeš
bude	bude	bude
M. budeme	budeme	budeme
budete	budete	budete
budau	budau	budau

2) Spogowach šli žábach žpiřob.

a) Nebáwno minulý čas.

G. wezl, a, o bych	wolil, a, o bych	wolal, a, o bych
wezl, a, o bys	wolil, a, o bys	wolal, a, o bys
wezl, a, o by	wolil, a, o by	wolal, a, o by
M. wezli, y, a bychom	wolili, y, a bychom	wolali, y, a bychom
wezl, y, a byšte	wolili, y, a byšte	wolali, y, a byšte
wezli, y, a by	wolili, y, a by	wolali, y, a by

b) Längstvergangene Zeit.

C. Ich hätte du hättest er hätte W. wir hätten ihr hättet sie hätten	geführt	ich hätte	gewählt	ich hätte	gerufen
		du hättest		du hättest	
		er hätte		er hätte	
		wir hätten		wir hätten	
		ihr hättet		ihr hättet	
		sie hätten		sie hätten	

3) Die gebietende Art.

Einfach.		
2. P. führe du	2. P. wähle du	2. P. rufe du
3. s. führe er	3. s. wähle er	3. s. rufe er
Vielfach.		
1. s. führen wir	1. s. wählen wir	1. s. rufen wir
2. s. führtet ihr	2. s. wählet ihr	2. s. rufet ihr
3. s. führen sie	3. s. wählen sie	3. s. rufen sie.

4) Die unbestimmte Art.

führen	wählen	rufen.
--------	--------	--------

5) Das Mittelwort.

a) Gegenwärtige Zeit.

führend	wählend	rufend.
---------	---------	---------

b) Vergangene Zeit.

Einfach.

Männlich: geführt, gewählt, gerufen.

Weiblich und sächlich: geführt, gewählt, gerufen.

Vielfach.

Männlich, weiblich und sächlich: geführt, gewählt, gerufen.

b) Давно минулы час.

Гednotнѣ.

byl, a, o bych wezl, a, o	byl, a, o bych wolil, a, o	byl, a, o bych wolal, a, o
byl, a, o bys wezl, a, o	byl, a, o bys wolil, a, o	byl, a, o bys wolal, a, o
byl, a, o by wezl, a, o	byl, a, o by wolil, a, o	byl, a, o by wolal, a, o

Множнѣ.

byli, y, a bychom wezli, y, a	byli, y, a bychom wolili, y, a	byli, y, a bychom wolali, y, a
byli, y, a byste wezli, y, a	byli, y, a byste wolili, y, a	byli, y, a byste wolali, y, a
byli, y, a by wezli, y, a	byli, y, a by wolili, y, a	byli, y, a by wolali, y, a

3) Разглагольствов.

Гednotнѣ.

2. a 3. of. wez	2. a 3. of. wol	2. a 3. of. wolep
1. of. wezme	1. of. wolme	1. of. woleyme
2. a 3. of. wezte	2. a 3. wolte	2. a 3. of. wolepte,

Множнѣ.

4) Неурчитъ сособ.

węzi	woliti	wolati.
------	--------	---------

5) Прѣступе.

a) Прѣтомнѣ час.

Гednotнѣ.

muž. weza	muž. wole	muž. wolage
žen., neob. wezauč	žen. a neob. wolic	žen. a neob. wologic
Множнѣ.		
muž., žen., neob. wezauc	muž., žen. a neob. wolice	muž., žen. a neob. wolagice.

b) Минутѣ час.

Гednotнѣ.

muž. wez	muž. wolis	muž. wolaw
žen. a neob. wezŕi	žen. a neob. wolisŕi	žen. a neob. wolawŕi
Множнѣ.		
muž., žen. a neob. wezŕe	muž., žen. a neob. wolisŕe	muž., žen. a neob. wolawŕe.

B. Die leidende Bedeutung.

1. Form.

2. Form.

3. Form.

1) Die anzeigende Art.

a) Die gegenwärtige Zeit.

E. Ich werde	ich werde	ich werde	
du wirst	du wirst	du wirst	
er wird	er wird	er wird	
D. wir werden	wir werden	wir werden	gerufen.
ihr werdet	ihr werdet	ihr werdet	
sie werden	sie werden	sie werden	

b) Vergangene Zeit.

E. Ich bin	ich bin	ich bin	
du bist	du bist	du bist	
er ist	er ist	er ist	
D. wir sind	wir sind	wir sind	gerufen worden.
ihr seyd	ihr seyd	ihr seyd	
sie sind	sie sind	sie sind	

c) Rängstvergangene Zeit.

E. Ich war	ich war	ich war	
du warst	du warst	du warst	
er war	er war	er war	
D. wir waren	wir waren	wir waren	gerufen worden.
ihr waret	ihr waret	ihr waret	
sie waren	sie waren	sie waren	

d) Künftige Zeit.

E. Ich werde	ich werde	ich werde	
du wirst	du wirst	du wirst	
er wird	er wird	er wird	
D. wir werden	wir werden	wir werden	gerufen werden.
ihr werdet	ihr werdet	ihr werdet	
sie werden	sie werden	sie werden	

B. X t p ě c ě w ě ž n a m.

1. způsob.

2. způsob.

3. způsob.

1) Ukazovací způsob.

a) Přítomný čas.

Seznam.

wezen, a, o gsem
wezen, a, o gsy
wezen, a, o gest

wolen, a, o gsem
wolen, a, o gsy
wolen, a, o gest

wolán, a, o gsem
wolán, a, o gsy
wolán, a, o gest

Množný.

wezeni, y, a gsm
wezeni, y, a gste
wezeni, y, a gsau

woleni, y, a gsm
woleni, y, a gste
woleni, y, a gsau

woláni, y, a gsm
woláni, y, a gste
woláni, y, a gsau.

b) Minulý čas.

Seznam.

bpl, a, o gsem wezen, a, o bpl, a, o gsem wolen, a, o bpl, a, o gsem wolán, a, o.
bpl, a, o gsy wezen, a, o bpl, a, o gsy wolen, a, o bpl, a, o gsy wolán, a, o.
bpl, a, o gest wezen, a, o bpl, a, o gest wolen, a, o bpl, a, o gest wolán, a, o.

Množný.

bpli, y, a gsm wezeni, y, a bpli, y, a gsm woleni, y, a bpli, y, a gsm woláni, y, a.
bpli, y, a gste wezeni, y, a bpli, y, a gste woleni, y, a bpli, y, a gste woláni, y, a.
bpli, y, a gsau wezeni, y, a bpli, y, a gsau woleni, y, a bpli, y, a gsau woláni, y, a.

c) Dávno minulý čas.

Seznam.

bpl, a, o gsem wezen, a, o bpl, a, o gsem wolen, a, o bpl, a, o gsem wolán, a, o.
bpl, a, o gsy wezen, a, o bpl, a, o gsy wolen, a, o bpl, a, o gsy wolán, a, o.
bpl, a, o gest wezen, a, o bpl, a, o gest wolen, a, o bpl, a, o gest wolán, a, o.

Množný.

bpli, y, a gsm wezeni, y, a bpli, y, a gsm woleni, y, a bpli, y, a gsm woláni, y, a.
bpli, y, a gste wezeni, y, a bpli, y, a gste woleni, y, a bpli, y, a gste woláni, y, a.
bpli, y, a gsau wezeni, y, a bpli, y, a gsau woleni, y, a bpli, y, a gsau woláni, y, a.

d) Budoucí čas.

Seznam.

budu wezen, a, o budu wolen, a, o budu wolán, a, o
budeš wezen, a, o budeš wolen, a, o budeš wolán, a, o
bude wezen, a, o bude wolen, a, o bude wolán, a, o

Množný.

budeme wezeni, y, a budeme woleni, y, a budeme woláni, y, a
budete wezeni, y, a budete woleni, y, a budete woláni, y, a
budau wezeni, y, a budau woleni, y, a budau woláni, y, a.

2) Die verbindende Art.

a) Halbvergangene Zeit.

E. Ich würde	ich würde	ich würde	
du würdest	du würdest	du würdest	gerufen.
er würde	er würde	er würde	
B. wir würden	wir würden	wir würden	
ihr würdet	ihr würdet	ihr würdet	
sie würden	sie würden	sie würden	

b) Die längstvergangene Zeit.

E. Ich wäre	ich wäre	ich wäre	
du wärest	du wärest	du wärest	gerufen worden.
er wäre	er wäre	er wäre	
B. wir wären	wir wären	wir wären	
ihr wäret	ihr wäret	ihr wäret	
sie wären	sie wären	sie wären	

3) Die gebietende Art.

		Einfach.	
Werde geführt		werde du gewählt	werde du gerufen
		Vielfach.	
werden wir		werden wir	werden wir
werdet ihr	geführt	werdet ihr	werdet ihr
werden sie		werden sie	werden sie

4) Die unbestimmte Art.

Geführt werden	gewählt werden	gerufen werden.
----------------	----------------	-----------------

5) Das Mittelwort.

a) Die gegenwärtige Zeit.

		Einfach.	
Geführt		gewählt	gerufen.
		Vielfach.	
Geführt		gewählt	gerufen.

2) С р о г о в а е њ з п њ і о б.

a) Мѣдѣвно минулѣ час.

Седнотнѣ.

был, а, о быхъ wezen, а, о	был, а, о быхъ wolén, а, о	был, а, о быхъ wolán, а, о
был, а, о былъ wezen, а, о	был, а, о былъ wolén, а, о	был, а, о былъ wolán, а, о
был, а, о бы wezen, а, о	был, а, о бы wolén, а, о	был, а, о бы wolán, а, о

Множнѣ.

были, в, а быхомъ wezeni, в, а	были, в, а быхомъ woléni, в, а	были, в, а быхомъ woláni, в, а
были, в, а бысте wezeni, в, а	были, в, а бысте woléni, в, а	были, в, а бысте woláni, в, а
были, в, а бы wezeni, в, а	были, в, а бы woléni, в, а	были, в, а бы woláni, в, а

b) Дѣвно минулѣ час.

Седнотнѣ.

был, о быхъ wezen, а, о	был, о быхъ wolén, а, о	был, о быхъ wolán, а, о
был, о былъ wezen, а, о	был, о былъ wolén, а, о	был, о былъ wolán, а, о
был, о бы wezen, а, о	был, о бы wolén, а, о	был, о бы wolán, а, о

Множнѣ.

были, а быхомъ wezeni, в, а	были, а быхомъ woléni, в, а	были, а быхомъ woláni, в, а
были, а бысте wezeni, в, а	были, а бысте woléni, в, а	были, а бысте woláni, в, а
были, а бы wezeni, в, а	были, а бы woléni, в, а	были, а бы woláni, в, а

3) Р о з ѣ а з о в а е њ з п њ і о б.

Седнотнѣ.

2. а 3. особа : wezen, а, о будъ	2. а 3. особа : wolén, а, о будъ	2. а 3. особа : wolán, а, о будъ
----------------------------------	----------------------------------	----------------------------------

Множнѣ.

1. особа : wezeni, в, а будѣме	1. особа : woléni, в, а будѣме	1. особа : woláni, в, а будѣме
2. а 3. особа : wezeni, в, а будте	2. а 3. особа : woléni, в, а будте	2. а 3. особа : woláni, в, а будте.

4) Н е у р ѣ і т ѣ з п њ і о б.

Седнотнѣ.

wezen, а, о бѣти	wolén, а, о бѣти	wolán, а, о бѣти
------------------	------------------	------------------

Множнѣ.

wezeni, в, а бѣти	woléni, в, а бѣти	woláni, в, а бѣти.
-------------------	-------------------	--------------------

5) П ѣ е с т у п е.

a) Прѣтомнѣ час.

Седнотнѣ.

wezen gsa	m. wolén gsa	m. wolán gsa
wezéna, о gsauc	ž. n. woléna, о gsauc	ž. n. wolána, о, gsauc

Множнѣ.

wezeni, в, а gsauc	woléni, в, а gsauc	woláni, в, а gsauc.
--------------------	--------------------	---------------------

b) Die vergangene Zeit.

Einfach.

Männlich: der geführt, gewählt, gerufen worden ist.

Weibl. u. sächl.: die, das geführt, gewählt, gerufen worden ist.

Vielfach.

Männl., weibl. und sächl.: die geführt, gewählt, gerufen worden sind.

c) Die künftige Zeit.

Einfach.

bis ich, du, er	bis ich, du, er	bis ich, du, er
werde geführt werden	werde gewählt werden	werde gerufen werden

Vielfach.

bis wir, ihr, sie	bis wir, ihr, sie	bis wir, ihr sie
werden gef. werden	werden gew. werden	werden geruf. werden.

Anmerkungen zu der Abwandlung der Zeitwörter.

Anmerkung zur 1. Form.

1) Zeitwörter, welche in der unbestimmten Art auf *n* aus-
 ei ausgehen, verkürzen in der gegenwärtigen Zeit den Doppel-
 laut *au* in *u*, haben im Mittelworte der leidenden Bedeutung
 statt *n* ein *t*, und nehmen zu den zwey Mitslauten der gebie-
 thenden Art wirkender Bedeutung ein *i*, *e*me, *e*te an. Z. B.
 Pohyauti, bewegen: künftige Zeit ich werde bewegen,
 vergangene Zeit bewegte, Mittelwort leid. Bedeut. bewegt,
 gebieeth. Art bewege, bewegen wir, bewegt.

2) Zeitwörter auf *owati* haben in der gegenw. Zeit *ugi*,
 z. B. milowati lieben, als: ich liebe u. s. w.

3) Nach den welchen Mitslauten: *g*, *z*, *ff*; *z* folgt in der
 1. Person gegenw. Zeit immer *i* statt *u*, und so oft dieß der
 Fall ist, wird das Mittelwort der gegenw. Zeit wirk. Bedeut.
 immer auf *e*, *je*, *jē* gebildet. Z. B. Milugi ich liebe;
 Mittelwort gegenw. Zeit einf. Z. männlich, weiblich, sächlich
 liebend, vielf. Z. männlich, weiblich, sächlich liebende.

Haben diese Zeitwörter vor der Endsilbe *eti*, der unbes-
 timmten Art ein *i* oder *y*, so bilden sie das Mittelwort der lei-
 denden Bedeutung auch auf *t*, z. B. bjeti — schlagen, ge-
 schlagen, mſti — waschen, gewaschen.

In der gebieethenden Art wird das *ig* dieser Zeitwörter in
i zusammengezogen, z. B. pi, trinke, bi, schlaße.

b) Minutě čas.

Sednotný.

m. wezen byto	m. wolen byto	m. wolán byto
ž. n. wezena, o bytoši	ž. n. wolena, o bytoši	ž. n. wolána, o bytoši

Množný.

wezeni, y, a bytoše	woleni, y, a bytoše	woláni, y, a bytoše.
---------------------	---------------------	----------------------

c) Budaucý čas.

Sednotný.

m. wezen buda	m. wolen buda	m. wolán buda
ž. n. wezena, o budauc	ž. n. wolena, o budauc	ž. n. wolána, o budauc

Množný.

wezeni, y, a budauce	woleni, y, a budauce	woláni, y, a budauce.
----------------------	----------------------	-----------------------

Připomenutí ke sloňování sloves.

Připomenutí k 1. způsobu čili formě.

1) Slovesa, která v neurčitém způsobu na nauti vycházejí, zkracují v přítomném času dvojhlasu a u w u, mají v předešlé trpěcího významu místo n t, a přibírají k dvěma zvukům v rozkaz. způsob. činného významu i, ě m e, ě t e, ž. p. p o h n a u t i: bud. čas p o h n u, min. čas p o h n u l, předešlý trpěcího významu p o h n u t, rozkaz. způsob p o h n i, p o h n ě m e, p o h n ě t e.

2) Slovesa na o w a t i mají v přít. času u g i, ž. p. m i l o w a t i má: m i l u g i, m i l u g e š a t. d.

3) Po měkkých zvucích g, ž, š, ž následuje v 1. osobě přít. č. vždycky i místo u, a kdykoli se to přihodí, tedy se přestupováč přítomný čas činného významu vždycky na e, j e, j e t w o ř i, ž. p. m i l u g i; přestupováč přít. čas g d. p. m. m i l u g e, ž. n. m i l u g j e, množ. p. m. ž. n. m i l u g j e.

Magili slovesa tato před poslední slabau t i, v neurčitém způsobu i neb y, tvořící předešlý trp. význam. tak na t i: ž. p. b i t i, b i t, a, o; m ý t i, m y t, a, o.

V rozkazovacím způsobu se i g takových sloves w i stáhně, ž. p. p i, b i.

4) Die Mittlaute *h* und *k* der Endsyllbe der 1. Person übergehen immer vor *e* und *i* in *ž* und *č*, in der gebiethenden Art in *ž* und *c*, niemals in *ž* und *č*; in der unbestimmten beyde in *c*, z. B. *možu* ich kann. Zweyte Person *māžeš* du kannst, dritte P. *māže* er kann; vltf. Zahl 1. P. *māžeme* wir können, *māžete* ihr könnt; 3. P. *možu* sie können; gebieth. Art *mož* könne; unbest. Art, *močy*, können.

5) *b*, *n*, *t* wird in der gebieth. Art in *š*, *ñ*, *č* verwandelt, z. B. *wedu* ich führe, *wed* führe; *ženu* ich treibe, *žen* treibe; *metu* ich lehre, *meč* lehre du.

6) Ist die unbestimmte Art zweysylbig, so muß die erste Syllbe immer verlängert werden, indem *a* in *ā*, *e* in *ē*, auch in *ī*, *i* in *ī*, *o* in *ō*, *u* in *ū* verwandelt wird, z. B. *pasu* ich weide, *pāsti*, *wezu* ich führe, *wēžti*, *šiti* ich nähe, *šiti*, *chwēži* ich zittere, *chwiti* se, *roštu* ich wachse, *rāsti*, *plugi* ich schwimme, *plauti*.

Ausgenommen sind *geči* fahren, *pēti* singen, *močy* können, welche kurz bleiben. Zugleich wird *b* und *t* der Endsyllbe der 1. Pers. gegenwärtiger Zeit in der unbestimmten Art in *s* verwandelt, z. B. *wedu* ich leite, *wēsti* leiten; *matu* ich verwirtre, *māsti*, *hubu*, ich geige, *hausti*.

7) Viele Zeitwörter der 1. Form sind ihrem Begriffe nach nicht fähig, eine länger dauernde Handlung auszudrücken, und müssen daher ihre dauernd künftige Zeit nach der zweyten Form bilden, welche lauter solche Zeitwörter enthält, die eine längere Dauer ausdrücken. So z. B. *wezu*, ich führe, kann ich nicht machen *hubu wēžti*, ich werde führen (länger oder öfter), sondern *hubu wožyti*; von *nesu*, ich trage, *hubu nošyti*, ich werde (länger oder öfter) tragen u. s. w.

Anmerkung zur 2. Form.

1) Alle Zeitwörter, welche in der unbestimmten Art auf *ēti* oder *etti* ausgehen, und entweder einen Anfang oder eine Wiederholung, oder eine längere Dauer der Handlung ausdrücken, haben in der dritten Person vielfacher Zahl gegenw. Zeit *egī*, in der gebiethenden Art *eg*, *egme*, *egte*, im Mittelworte der gegenwärtigen Zeit *ege*, *egit*, *egice*, in der vergang. Zeit *witl*. Bedeutung *el*, im Mittelworte der leidenden Bedeutung *en*, z. B. *štieš* en, gebieth. Art *štieš*. 3. *štieš* e, vielfacher Zahl *štieš* en wir, *štieš* et ihr; Mittelwort der gegenw. Zeit männl. *štieš* end, weiblich und sächlich

4) *Žuvčny h a t* poslední slabiky 1. osoby přecházejí před *i* a před *e* vždy *w ž a t*; w rozkaz. zpřisobu *w ž a c*, nikdy *wšak w ž a t*, w neurč. zpřisobu obě *w c*, ž. p. *m o h w*, 2. osoba *m ů ž e š*, 3. osoba *m ů ž e*; množ. počet 1. osoba *m ů ž e m e*, 2. os. *m ů ž e t e*, 3. os. *m o h a u*; rozkaz. zpřis. *m o ž*; neurč. zpřis. *m o c y*.

5) *b, n, t* se w rozkaz. zpřis. w *š, ň, ž* proměň, ž. p. *w e d u w e š, ž e n u ž e ň, m e t u m e ž*.

6) *Geli* neurč. zpřisob *blau* slabičný, musí první slabka vždy *blauhá* býti, kdež se *a* w *á*, *e* w *é*, *táť* *i*, *i* w *í*, *o* w *ú*, *u* w *au* promění, ž. p. *p a s u p á s t i*, *w e ž u w é ž t i*, *š i g i š i t i*, *ch w é g l i s e*, *ch w j t i*, *ro s t u r ů s t i*, *pl u g i p l a u t i*.

Wygmuta *gsau*: *g e t i*, *p ě t i*, *m o c y*, která krátka zůstávají. Také se *d a t* poslední slabiky 1. osobě přit. času w neurč. zpřis. w *š* proměň, ž. p. *w e d u w é š t i*, *m a t u m á š t i*, *h u d u h a u š t i*.

7) *Mnohá* slovesa 1. formy *negsau* dle gich poněť schopna, dle trvajícího gebnání *wygábtiti*, museli tedy *swág* trvalější budauch čas dle 2. formy *twórtiti*, která pauze taková slovesa obsahuje, než delší trvalost *wygábtugi*. Ž. p. *w e ž u* nemohu říci *b u d u w é ž t i*, nýbrž: *b u d u w o ž y t i*; *n e š u*, *b u d u n o š y t i*.

Připamatování k 2hé formě.

1) *Wšedka* slovesa, která w neurčitém zpřisobu na *ž t i* neb *e t i* vycházejí, a buď někdy začátek neb opakování, aneb delší trvání gáčhoš gebnání *wygábtugi*, mají w 3. osobě množ. počtu přit. času *e g i*, w rozkaz. zpřis. *e g*, *e g m e*, *e g t e*; w přestupcy přítomného času *e g e*, *e g i c*, *e g i c e*, w minulém času činného významu *e l*, w přičestí trpěcího významu *e n*; ž. p. *š ě j l e t i*, *rozklazowacý* zpřisob *gednotného* počtu *š ě j l e g*, množného počtu *š ě j l e g m e*, *š ě j l e g t e*. Přestupce přit. ž. mužského pohl. *š ě j l e g e*, žen. a neob. *š ě j l e g j e*, množný počet *wšech* tří pohlaví *š ě j l e g i c e*, minulého

schließend, viels. Zahl für alle drey Geschlechter geschossen haben, der vergangenen Zeit geschossen, leidende Bedeutung geschossen.

Eben so gehen auch: bauen, versuchen, neigen, benehmen, kennen, tadeln, dürfen u. a. m.

2) Wenn in der gebietenden Art nach Wegwerfung der Ausgänge der ersten Person u, l, i m, am 2. Mittlaute am Ende zusammenkommen, so wird in der einf. Zahl i, in der vielfachen Zahl i hinzugefetzt, i aber in der Wurzel des Zeitwortes in e verwandelt, z. B. ich mache, gebietende Art mache, machen wir, machet ihr; ich klinge, gebiet. Art; klinge, klingen wir, klinget ihr; ich bin verrückt (narrisch), gebietende Art sey narrisch, seyen wir narrisch, seyd ihr narrisch; ich leuchte, leuchte du, leuchten wir, leuchtet ihr, um es von dem Zeitworte seyn zu unterscheiden; ich werde eilen, eile du, eilen wir, eilet ihr.

3) Im Mittelworte der leidenden Form steht nach n, d, t immer en, sonst nur n, z. B. sagen, gesagt; leiten, geleitet; fühlen, gefühlt.

Dabey wird gewöhnlich d in z, t in c, g in k, f in ff, st in ff, sl in ss verwandelt, z. B. richten, gerichtet; fangen, gefangen; verderben, verdorben; denken, gedacht.

Anmerkung zur 3. Form.

1) Manche Zeitwörter dieser Form gehen in der gegenw. Zeit auch nach der 1. Form, z. B. beißen, ich beiße; brechen, ich breche; springen, ich springe; schlagen, ich schlage.

2) Nach dieser Form gehen auch alle wiederholende Zeitwörter, welche aus der 2. oder 3. Form durch Hinzufügung der Sylbe wa (in der gegenwärtigen Zeit läng wa) vor dem Endlaute gebildet werden, z. B. aus: ich führe: ich führe öfter oder pflege zu führen; ich führte öfter oder ich pflegte zu führen; aus: ich trage: ich trage öfter oder pflege zu tragen; ich trug öfter oder ich pflegte zu tragen; aus: ich rufe: ich rufe öfter oder pflege zu rufen; ich rief öfter oder ich pflegte zu rufen; aus: ich thue: ich thue öfter oder pflege zu thun; ich that öfter oder pflegte zu thun.

časů střílel, trpěla, vojnyom, střílen

a a
o o

Rowněž tak gbau: stawěti, požauřeti, žlaněti,
máčet, uměti, haněti, smít a m. g.

2) Když w rozklazomacím způsobu po odwr-
hnutí wýchodu první osoby u, i, j, m, a m dvě zvučky na kon-
ci přicházejí, tu se w gednot, počtu i, w množném ž přisabí,
i se ale w kořenu w ž proměňj, ž. p. b d j m, rozkl. způs. b d i,
b d ě m e, b d ě t e s. z n j m, rozkl. způs. z n i, z n ě m e, z n ě
t e; b l á z n j m; rozkl. způs. b l á z n i, b l á z n ě m e, b l á z n ě
t e; s w j t i m: s w ě i, s w ě ě m e, s w ě ě t e, by se wssad' ob-
flowesa swětit i rozoznalo, lépe s w i ě, s w i ě m e, s w i ě t e;
p o s p i š i m, p o s p ě š, p o s p ě š m e, p o s p ě š t e.

3) W přičestí tepčchho způsobu složí po n,
b, t wždy ě n, ginde gen n, ž. p. h o n i t i, h o n ě n; w o-
b i t i, w o b ě n; č y t i t i, č y t ě n.

Přitom se obyčejně b w z, t w c, z w ž, s w ff, š t w ff t,
š l w ff i proměňj, ž. p. s a u b i t i s a u z e n, č y t i t i č y c e n,
ž k a z y t i ž k a z e n, m y š l i t i, m y š l e u.

Připomenutí ž 3. formě.

1) Mnohá flowesa této formy gbau m. přit. časů také po-
blé 1. formy, ž. p. ž a u s a t i, ž a u s á m a ž a u š t i; l á m a t i,
l á m á m a l á m i; š k á k a t i, š k á k á m a š k á k i; t e p a t i,
t e p á m a t e p u.

2) Podobé této formy gbau také wsseda opěta w á slo-
w esa, která ž 2. aneb 3. formy s přisazením slabiky wa (w
přit. časů b l a u z e w á) před poslední slabikou, se tvořegí,
ž. p. ž w e z u: w o z ž ě m, w o z ž ě w á m, w o z ž ě w a l; z n o s
š ě m: n o s š ě w a m, n o s š ě w a l; z w o l á m: w o l á w á m,
w o l á w a l; z k o n á m: k o n á w á m, k o n á w a l.

Unregelmäßige Zeitwörter der 1. Form.

Gegenwärtige Zeit.	Unbestimmte Art.	Vergangene Zeit.	Mittelwort leid. Ved.	Gebietende Art.
ich gehe	gehen	ging	—	gehe
ich sterbe	sterben	gestorben	—	sterbel
ich schinde	schinden	geschunden	geschunden werden	schinde
ich sage	sagen	sagte	gesagt wurde	sage
ich zittere	zittern	gezittert	gezittert worden	zittere
ich schlage	schlagen	geschlagen	geschlagen	schlage
ich schütte	schütten	geschüttet	geschüttet	schütte
ich mahle	mahlen	gemahlen	gemahlen werden	mahle
ich spiele	spielen	gespielt	gespielt werden	spiele
ich will	wollen	gewollt	wollend	wolle
ich wärme	wärmen	gewärmt	gewärmt	wärme
ich säe	säen	gesät	gesät	säe
ich fluche	fluchen	geflucht	geflucht	fluche
ich predige	predigen	gepredigt	gepredigt	predige
ich schmiere	schmieren	geschmiert	geschmieret	schmiere
ich schreibe	schreiben	geschrieben	geschrieben	schreibe
ich schicke	schicken	geschickt	geschickt	schicke
ich lache	lachen	gelacht	gelacht	lache
ich bette auf	aufbetten	aufgebettet	aufgebettet	bette auf
ich weine	weinen	geweint	geweint	weine
ich lecke	lecken	geleckt	geleckt	lecke
ich kämme mich	kämmen	gekämmt	gekämmt	kämme
ich fänge	fangen	gefangen	gefangen	fange
ich schneide mit der Sichel	schneiden	geschnitten	geschnitten	schneide
ich fange an	anfangen	habe angefangen	gefangen	fange an
es geschieht	geschehen	es ist geschehen	—	es geschehe
ich nehme	nehmen	ich habe genommen	genommen	nimm

Nepřehlédlná slovesa 1. formy.

Přítomný čas.	Neutčitý způsob.	Minulý čas.	Příčestí trp. vzhnamu.	Rozkládova- cí způsob.
gdu	giti	šel, šla, šlo	—	gdi
mrnu	mějti	mšel, a, o	—	mři
dru	dějti	dšel, a, o	dřen, a, o	dři
žku	žecp	žekl, a, o	žečen, a, o	rcp
čřesu se	čřásti se	čřáhl, a, o se	—	čřes se
tepu	tepati	tepal, a, o	tepán, a, o	tepep
šypu	šypati	šypal, a, o	šypán, a, o	šyp
meti	mleti, mįjti	mšel, a, o	mlet, a, o mlen, a, o	mel, mli
hragi	hráti	hrál, a, o	hrán, a, o	hreg
checp	chtěti	chtěl, a, o	chtěn, a, o	chtěg
hřegi	hřjti	hřál, a, o	hřát, a, o	hřeg
segi	šiti	šel, a, o	set, a, o	seg
řlegl	řliti	řlel, a, o	řlet, a, o	řleg
řážj	řážati	řážal, a, o	řážán, a, o	řáž
maži	mazati	mazal, a, o	mazán, a, o	máž
piřti	psáti	psal, a, o	psán, a, o	piř
posřti	posřati	posřal, a, o	posřán, a, a	posřti
směgi (se)	smáti se	smál, a, o se	—	směg se
řtel	řtáti	řtal, a, o	řtán, a, o	řtel
pláči	plářati	plářal, a, o	—	pláč
lijži	lijžati	lijžal, a, o	lijžán, a, o	lijž
česřti	česřati	česřal, a, o	česřán, a, o	česř
gmu	giti	gal, a, o	gat, a, o	gmi
žnu	žiti	žal, a, o	žat, a, o	žni
začnu	začjti	začal, a, o	začat, a, o	začni
řtanu (se)	řtáti se	řtal, a, o se	—	řtaň se
wěžmu	wěžti	wěžal, a, o	wěžat, a, o	wěžmi.

Der 2. Form.

Gegenwärtige Zeit.	Unbestimmte Art.	Vergangene Zeit.	Mittelwort leid. Bed.	Gebietende Art.
ich esse	essen	gegessen	gegessen	esse
ich schlafe	schlafen	geschlafen	geschlafen	schlafe
ich erzähle	erzählen	erzählet	erzählet	erzähle
ich weiß	wissen	gewußt	gewußt	wisse.

Der 3. Form.

ich habe	haben	habe gehabt	—	habe.
----------	-------	-------------	---	-------

Siebenter Abschnitt.

Von den Mittelwörtern.

Das Mittelwort ist eine solche Art des Zeitwortes, von welcher durch Anhängung der Endlaute *h, ä, e* Beywörter gebildet werden können. Sie werden dann auch wie die Beywörter der ersten Klasse abgeändert. So entsteht aus dem Mittelworte verkauft, getödtet, das Beywort der, die, das verkaufte, getödtete. *B. B.* Das verkaufte Haus, der getödtete Soldat. Aufgeadertes Feld. Die abgemähte Wiese.

Achter Abschnitt.

Von den Nebenwörtern.

Nebenwörter sind solche Wörter, welche neben den Zeitwörtern stehen und anzeigen: wie? wann? oder wo? man wirkt oder leidet. *B. B.* Der Vogel singt schön. Ich schlafe hier und mein Bruder oben. Ich bin unlängst aus der Schule gekommen, und gehe bald wieder dahin. Ich steige jetzt hier langsam hinauf.

2. Formy.

Přítomný čas.	Neurčitý způsob.	Minulý čas.	Přítelstí trp. způsobu.	Rozložovací způsob.
Spim	gífti	gebt, a, o	geden, a, o	gez
spim	spáti	spat, a, o	—	spi
powim	powěbji	powěběl, a, o	powěběn, a, o	powěz
wim	wěbēti	wěběl, a, o	wěběn, a, o	wěz.

3. Formy.

mám	mjti	měl, a, o	—	měg.
-----	------	-----------	---	------

Sedmé oddělení.

O přístěstí.

Přístěstí gest takový způsob slovesa, ob něhož se přivěšují konjugických hlásek *h, á, é* přídavná jména tvořiti dají. Pak se v gako přídavná jména první třídy uchylují. Tak powstane z přístěstí *prodán, zabít*, přídavné jméno *prodáný, á, é; zabítý, á, é. R. p. Prodáný dům, zabítý wogál. Rozworané pole. Posetá ná louka.*

Osmé oddělení.

O příslovích.

Příslovce jsou taková slova, která při slovesech složí a oznamují: *gať? řby? aneb řbe?* se aučínáuge neb trpí. *R. p. Pták zpívá krásně. Spim zde a bratr mých na hůře. Nebáwno jsem ze moly přišel, a půdu tam zas brzy. Wstupuji zde nyní z wolna nahoru.*

Die Nebenvörter sind von zweyerley Art: Beschaffenheitswörter und Umstandswörter.

1) Die Beschaffenheitswörter beantworten die Frage: wie? und zeigen an, wie eine Person etwas thut oder leidet; z. B. er schreibt schön und geschwind. Sie spricht recht artig und vernünftig.

2) Die Umstandswörter sind aber jene Nebenvörter, welche bloß äußere, zufällige Umstände des Thuns anzeigen, und beantworten die Fragen: wann? wo? wohin? z. B. Ich komme morgen zu dir. Du wirst hier schreiben und nicht dort! Wir gehen rechts hinauf, und ihr links herunter.

Die meisten Beschaffenheitswörter können auch als Beywörter gebraucht werden, weil der größte Theil derselben aus den Beywörtern durch Verwandlung des *h*, *ä*, *é* in ein punctirtes *ë* oder reines *e* entstanden ist. z. B. Er schreibt schön. Seine schöne Schrift gefällt mir. Die Rose ist schön roth und riecht angenehm. Der angenehme Geruch der schönen, rothen Rose. In dieser Hinsicht sind auch sie geeignet, wie die Beywörter, gesteigert zu werden.

Sie werden auf zweyerley Art gesteigert: regelmäßig und unregelmäßig.

A. Ihre regelmäßige Steigerung weicht von jener der Beywörter darin ab, daß die erste Stufe der Beywörter immer auf *h*, *ä*, *é* oder *i* ausgehet, wie: der stille Abend, die weiße Birne, das ruhige Kind, die erste Seite; bey den Beschaffenheitswörtern hingegen immer auf *e* oder *ë*, wie: der Bruder sitzt still; die Schwester liegt weich; das Kind schläft ruhig.

In der zweyten Stufe wird dem Beyworte entweder ein *ff* oder *egg* angehängt, wie: der ältere Bruder, der fleißigere Schüler. Das Beschaffenheitswort nimmt jedoch in der zweyten Stufe bloß ein *gi*, *egi* oder *ëgi* an, wo bey denjenigen, die in der ersten Stufe auf *ce* oder *ze* ausgehen, das *c* in *ë* und *z* in *ë* übergeht, sonach schöner, höflicher, weicher, süßer, enger u. s. w.

In der dritten Stufe wird so wie dem Beyworte der zweyten Stufe ein *ney* vorgesetzt, als: am schönsten, am höflichsten, am weichsten, am süßesten u. s. w.

Příslowce gsau dwogího druhu: powahowá a ošolichá.

1) Powahowá odpowídagí na otázku: gať (kteráť)? a oznamugi, kteráť osoba něco wykonává aneb trpí; k. p. on krásně a rychle píše. Ona mluví hezky způsobně a maudře.

2) Školichá gsau ale takowá příslowce, která pauze zesmitění, příhodné okolnosti činění oznamugi, a odpowídagí na otázky kdy? kde? kam? k. p. Přigdu zegtra k tobě. Budeš zde psát a ne tam! My gdemo wprawo nahoru, a wy mlewo dolů.

Wětšího dílu powahowých příslowců se může gaťo přibawných gmen užívati, protože wětší díl gich z přibawných gmen proměněním h, á, é w puňtikowané ě neb ěstě e powstal; k. p. on píše krásně. Geho krásné písmo se mně líbí. Růžě gest krásná, žerwená a wonj přijgemně. Přijgemná wůně oně krásné, žerwené růže. W tomto ohledu mohou také, gaťo přibawná gměna, stupňowána býti.

Stupňugi se na dwogi způsob: prawidelně a neprawidelně.

A. Prawidelně gich stupňowání se ob přibawných gmen gen tím liší, že se první stupeň přibawných gmen vždy na h, á, é neb i skončuje, gaťo: tích h, večer, měkká hrůsta, položně bítě, přební strana; powahowých gmen naproti tomu vždy na e neb ě, gaťo: Bratr sebi tíšes sestra měkce leží; bítě spi položně.

W druhém stupni se přibawnému gměnu buď ší neb e gší přivěš, gaťo: starší bratr, plněgší žák; powahowé gměno wšak w druhém stupni gen gi, egi neb ěgi přigimá, kbežto u těch, genž w prvním stupni na ce neb ze vycházejí c w č a z w ž přechází; pročej překněgi, žewo-čilegi, měkčegi, slabčegi, aužegi a t. d.

W třetím stupni se gaťo u přibawných gmen druhému stupni nevpředstawí, gaťo: nevpěkněgi, neygdwočilegi, neyměkčegi, neyslabčegi a t. d.

B. Die unregelmäßige Steigerung kann nur durch einen aufmerksamen Sprachgebrauch eingeübt werden, indem es viele Beschaffenheitswörter gibt, bey welchen die zweyte und dritte Stufe der ersten entweder nur wenig oder gar nicht ähnlich sind. Dergleichen sind:

böse, ärger, am ärgsten,
 bald, eher, am ehesten,
 breit, breiter, am breitesten,
 dünn, dünner, am dünnsten,
 eng, enger, am engsten,
 gut, besser, am besten,
 hinten, hinterer, am hintesten,
 lang, länger, am längsten,
 leicht, leichter, am leichtesten,
 hoch, höher, am höchsten,
 nahe, näher, am nächsten,
 leicht, leichter, am leichtesten,
 vorn, vorner, am vornsten,
 wenig, weniger, am wenigsten,
 weiß, weißer, am weißesten,
 weit, weiter, am weitesten,
 wild, wilder, am wildesten,
 theuer, theurer, am theuersten.

Neunter Abschnitt.

Von den Vorwörtern.

Vorwörter sind solche Wörter, welche den Hauptwörtern und Fürwörtern vorgesetzt werden, und anzeigen, wie sich zwey Dinge auf einander beziehen, oder gegen einander verhalten. Z. B. Das Haus und der Hund, als: Der Hund ist in dem Hause; vor dem Hause; hinter dem Hause; nächst dem Hause; außer dem Hause; ober dem Hause; unter dem Hause.

Die Vorwörter sind zwar unabänderlich, sie fordern aber, daß das Hauptwort, vor welchem sie stehen, in eine gewisse Endung gesetzt werde, und zwar:

B. Nepravidelnému skupňování se jen pozastavují v dobrém mluvení lze naučiti, protože jest mnoho porokových slov, kterých 2. a 3. stupeň prvnímu buď jen má. To aneb docela nic podobný není. Taková jsou:

žle, hře, nepřehře,
brzy, dříve, nepřidě,
šivocce, šife, nepřšife,
tence, tančegi, nepřtenčegi,
nuzce, aužegi, nepřaužegi,
dobře, lépe, nepřlépe,
žadu, záže, nepřzáže,
blauho, běle, nepřběle,
lehce, lehčegi, nepřlehčegi,
wysoko, wóšfe, nepřwóšfe,
blizko, blize, nepřblize,
mělce, mělčegi, nepřmělčegi,
zpředu, předněgi, nepřpředněgi,
málo, méně, nepřméně,
byle, bilegi, nepřbilegi,
daleko, dále, nepřdále,
divoce, divočegi, nepřdivočegi,
draze; draže, nepřdraže.

Dělaté oddělení.

D předřlowých.

Předřlowce jsou taková slova, která se podstatným gménem a příslogmenům předřazují s oznamují, která se buď wěc na se potahují, aneb gat se k sobě mají. R. p. Dám a pes, gako: pes jest w domě; před domem; za domem; w blí domu; mimo dům; nad domem; pod domem.

Předřlowce jsou syce nezměnitelná, žádají ale, by podstatné gméno, před kterým stojí, do gistého pádu se posadilo, a syce:

Die 2. Endung fordern: ohne, nahe, nächst, in, von, außer, nach (vermöge), neben, bey, aus, herum.

Die 3. Endung fordern: zu, zum, gegen.

Die 4. Endung fordern: wegen, über, durch, außer.

Die 6. Endung fordert: bey.

Die 4. und 6. Endung fordern: in, um, auf, nach; auf die Fragen: in was? wovon? wann? wohin? die 4.; und, auf die Fragen: wo? in wem? worin? die 6. Endung.

Die 4. und 7. Endung fordern: über, unter, vor, von, hinter, zwischen; auf die Frage: wohin? die 4., und auf die Frage: wo? die 7. Endung.

Sehnter Abschnitt.

Von den Bindewörtern.

Bindewörter sind solche Wörter, wodurch man einzelne Wörter als auch ganze Sätze mit einander verbindet, um uns dadurch kürzer und deutlicher auszudrücken. Z. B. Anstatt zu sagen: Ich habe deinen Vater, ich habe deine Mutter gesehen, sagt man kürzer: Ich habe deinen Vater und deine Mutter gesehen. In diesem Satze ist und ein Bindewort.

Diese Bindewörter sind von verschiedener Art, und sind folgende: und, auch, sowohl, als auch, nicht nur, sondern auch, entweder, oder, weder, noch, wenn, gleich, zwar, obgleich, indem, als, nachdem, denn, weil, darum, da, um, damit, daß, aber, allein, doch, nach, nämlich, daher, also, mithin, deshalb, folglich, jedoch, hingegen, sondern.

Druhý pád žádá: bez, blízko, blíž, do, od, from, dle (podle), vedle, u, z, vůkol, neb okolo.

Třetí pád žádá: k, ke, proti.

Čtvrtý pád žádá: pro, přes, přes, mimo.

Šestý pád žádá: při.

Čtvrtý a šestý pád žádá: w, o, na, po; na otázku: ve? o? k? kam? čtvrtý; a na otázku: kde? w? w? w? šestý pád.

Čtvrtý a sedmý pád žádá: nad, pod, před, za, mezi; na otázku: kam? co? čtvrtý, a na otázku: kde? sedmý pád.

Desáté oddělení.

D spogillách.

Spogilly jsou taková slova, kterými se jednotlivá slova v také přepovědi spogují, bysme se kratěji a zřetelněji vyslovili. K. p. Na místě aby se řeklo: Viděl jsem svého otce, viděl jsem svou matku, řekne se kratěji: Viděl jsem svého otce v svou matku. V této přepovědi jest v spogillau.

Spogilly jsou rozličného druhu, a jsou následující: a, v, také, jako, tak také, nejen, nýbrž v, buď, aneb, ani, ani, kdyby, hned, syce, aťkoli, poněmáh, jako, jako, neb, protože, protož, když, pro, aby, že, ale, přece, po, totiž, protož, tedy, protož, proto, následovní, nicméně, naproti tomu, nýbrž.

Dritter Theil.

Anweisung, richtig böhmisch zu schreiben,
oder:

Die Rechtschreiblehre.

Anmerkungen. a) Aus der Sprachlehre lernen wir alle Wörter einer Sprache kennen, bilden, im Gebrauche verändern, und dieselben in ganze Sätze ordnen.

b) Die Rechtschreibung lehret aber: die Wörter mit den gehörigen Buchstaben zu schreiben, und die im Schreiben üblichen Zeichen richtig zu gebrauchen.

Erster Abschnitt.

Allgemeine Grundsätze der Rechtschreibung.

Um die Wörter mit den gehörigen Buchstaben schreiben zu können, richtet man sich theils nach den zwei allgemeinen Grundsätzen, und theils nach andern besondern Regeln.

Der erste allgemeine Grundsatz: Man schreibe die böhmischen Wörter so, wie man sie der allgemeinen besten Aussprache gemäß ausspricht.

Es dürfen daher weder andere, noch mehrere, noch weniger Buchstaben in einem Worte gebraucht werden, als man in der guten Aussprache desselben hört. Demnach schreibt man nicht: der Fuß, die Ferse, das Fleisch, sondern: der Fuß, die Ferse, das Fleisch, weil man es in der guten Aussprache so hört.

Čt e t j d i l

Poukázánj, práwě česky psáti,
aneb:

P r a w o p i s .

Poznamenánj. a) B mluwnice se učíme: wšedná slowa řeči znáti, twořiti, w užívánj změnňowati, a ge w celé přispoměbi pořádati.

b) Prawopis ale nčj: slowa náležitými písmeny psáti, a w psánj obyčejná znamenj prawidelně užívati.

P r w n j o b d ě l e n j .

Obecná prawidla prawopisu.

Abychom slowa náležitými písmenami psáti mohli, musíme se dle dwau wšeoobecných, a dle gíných zvláštních prawidel říditi.

Prwnj obecné prawidlo: Česká slowa se tak píši, jak se dle wšeoobecné nepřesní wšlownosti wšlownu.

Měsni se tedy ani gíných, ani více, ani méně písmen w slově užívati, než které se w dobrém geho wšlownánj slýši. Pročež napíše se: no ch a, pa ba, ma ž o, nýbrž: no h a, pa ta, ma š o, protože se to při dobrém wšlownánj tak slýši.

Der zweyte allgemeine Grundsatz: Was man aus der guten Aussprache nicht erkennen kann, das läßt sich bei den abgeleiteten Wörtern aus der nächsten Abstammung erkennen.

Unter den Worten: die nächste Abstammung versteht man, daß man aus manchen Wörtern noch mehrere andere Wörter bilden kann. Z. B. Von dem Worte Bild kann man: Bilder, Bildchen, bilden, bildlich, Abbildung, ableiten.

Die ersteren Wörter, von welchen man andere Wörter ableitet, heißen: Stammwörter, die letzteren aber abgeleitete Wörter.

Die abgeleiteten Wörter müssen mit denselben Buchstaben geschrieben werden, welche sich in den Stammwörtern befinden.

Man schreibe daher nicht: der Eyerdotter, ein Fuhrmann, eine Bitte, ein Spaziergang; sondern: der Eyerdotter, weil es von gelb, ein Fuhrmann, weil es von fahren, eine Bitte, weil es von bitten, und ein Spaziergang, weil es von spazieren herkommt.

Zweyter Abschnitt.

Gebrauch der großen Anfangsbuchstaben.

Alle Buchstaben werden in zwey Gestalten geschrieben: groß und klein.

Die großen Buchstaben heißen Anfangsbuchstaben, weil sie nur im Anfange der Wörter gesetzt werden.

Um zu wissen, welche Wörter mit großen Buchstaben geschrieben werden sollen, muß man folgende Regeln beobachten, als:

Große Buchstaben werden gebraucht:

1) Im Anfange eines jeden Satzes. Z. B. Aller Anfang ist schwer.

2) Nach einem Schlüsselpunkte; dergleichen nach einem Frage- und Ausrufungszeichen, wenn sie wie ein Schlüsselpunkt den Satz vollkommen schließen. Z. B. Die Tugend und Religion begleiten uns bis zum Grabe. Kann derjenige Gott lieben, der seinen

Druhé obecné pravidlo: Co se z dobrého vyslovo-
vání nemůže poznati, to se při odvozených slověch z nejbližšího
kořene rozeznává.

Slovy: nejbližší kořen rozumí se, že se z mno-
hých slov gestě mnohá gíná slova tvořiti mohou. R. p. Ze
slova obraz může se: obrazu, obražet, obražeti,
obrazně, wobrazení, odwozovati.

Prvnější slova, ob kterých se gíná slova odvozují, slo-
wau: kořen-y, poslednější ale odvozená slova.

Odvozená slova musejí těmitě písmenami psána býti,
které se w kořenu nacházejí.

Nepíše se tedy: žlaudeť, woška, prožba, pro-
cháška; nýbrž: žlauteť, protože od žlutý, woška, pro-
tože od wožiti, prosba, protože od prospěti, a procház-
ka, protože od procházení pochází.

Druhé oddělení.

Užívání velkých začátečních písmen.

Wšedky písmeny se w dwau podobách píší: w velké
a malé.

Velké písmeny se gmenují začáteční písmeny,
protože se gen na začátku slov stawí.

Kdy se vědělo, která slova velkými písmenami psána bý-
magi, gest třeba následujících pravidel pozorowati, totiž:

Velkých písmen se užívá:

1) Na začátku každé přepovědi. R. p. Každý začátek gest
těžký.

2) Po závěracím puntiku; nápodobně y po otazovacím
a vytkovacím znamení, byž jako závěrací puntik připo-
wěd úplně zawytragi. R. p. Ctnost a náboženství doprovázejí
nás až k hrobu. Může ten Boha milowati, genž bližního svého

Nächsten häßet? Wehe demjenigen, welche ein unbüßfertiges Leben führen! Der Gehorsam ist ein Vorgänger der Weisheit und des Glückes.

3) Nach einem Doppelpunkte, wenn man die Worte eines Andern unverändert anführt. Z. B. Jesus kam zu seinen Jüngern und sagte: Friede euch! Der Hellsand sagt: Liebet eure Feinde!

4) Bey Gedichten im Anfange einer jeden Verszeile.

Verse sind solche Zeilen, die ein abgemessenes Silbenmaß haben, und am Ende auf gleiche Buchstaben ausgehen. Z. B.

Gute Sprüche, weise Lehren

Muß man üben, nicht bloß hören.

Uebermäßige Freuden

Verwandeln sich in Leiden.

5) Bey allen eigenen Nahmen. Z. B. Moses führte aus Egypten über 2,000,000 Israeliten aus.

Durch Prag fließt die Moldau, welche bey Meinitz in die Elbe fällt.

6) Bey den Beywörtern, welche in Briefen als Titel gebraucht werden. Z. B. Lieber, Bester, Theuerster Freund! Wohlgeborner, Gnädiger Herr!

7) Bey den persönlichen und auch zueignenden Fürwörtern, in schriftlichen Aufträgen, wenn sie sich an die angeredete Person beziehen. Z. B. Ich gebe Ihnen mein Wort, daß Sie gleich Nachricht erhalten sollen, ob Ihre Briefe gehörig versandt worden sind.

Dritter Abschnitt.

Von den Buchstaben überhaupt.

Die Buchstaben werden eingetheilt:

- a) In Selbstlaute: a, e, i, o, u.
- b) In Doppellaute: au, ay, ey, oy, uy.
- c) In Mittellaute: b, c, t, d, f, u, s, w.

A. Von den Selbstlauten.

Die Selbstlaute haben die Eigenschaft in sich, daß sie alle lang oder kurz ausgesprochen werden. Nebst diesen hat das e

nendávky? Víš, že, když nezáleží: jistot vedou! Dostupnost
gest předchůdce moudrosti a štěstí.

3) Po dvoupuňtí, když se slova něčeho gineho bez
změny uvádějí. R. p. Gejše příjda z svým učedníkům, pra-
vil: Pokoj vám! Spasitel pravý: Milujte své nepřátely!

4) Při básních na začátku každého verše.

Verše jsou takové řádky, které odměřené slabik magi,
a na konci na stejné písmeny vycházejí. R. p.

Dobré připovědi, moudrá naučení

Jsou z plnění, a nejen z složení.

Nešťastné se radosti

Dbracejí v hořkost

5) Při všech vlastních gmenech, R. p. Mog žiž wypvedl
z Egypta přes 2,000,000 Izraelitů.

Prahau teče Vltava, která u Melníka do La-
be padá.

6) Při příjavných gmenech, když se v psaných co titulů
užívá. R. p. Milý, Nejlepši, Nejdražši Příklad!
Urozený, Milostivý Pane!

7) Při osobních a příslušnostech místogmenech v pi-
semnostech, když se na osobu vztahují, ku které mluvíme.
R. p. Dávám Vám své slovo, že hned zprávu obdržíte, když
Váše psaný náležitě zaslána byla.

Třetí oddělení.

O písmenách vesměch.

Písmeny se dělají:

a) v samohláskách: a, e, i, o, u.

b) v dvoghláskách: au, av, ev, ov, uy.

c) v spoluzvučkách: b, c, č, d, f a t. d.

A. O samohláskách.

Samohlásky mají tu vlastnost do sebe, že se vyskytují
zblauha aneb zkrátka vylouhují. Mimo to má e ještě

noch eine dritte, sogenannte unreine Aussprache, als: (ie); das i und j wird gelind, und das y und h rauh ausgesprochen.

B. Von den Doppellauten.

Der Doppellaut au lautet gewöhnlich im Sprechen wie ou, als: Hütte, hoffen, blasen, die Fliege, die Noth, richten, verzweifeln.

Die Doppellaute: ay, ey, oy, uy lauten im Sprechen wie ag, eg, og, ug, und werden gesetzt, wo auf sie kein Selbstlaut folgt und auch nicht folgen kann, als: Ay! als ein Empfindungswort. Cain tödtete seinen Bruder Abel. Der Käse, der Vetter, das Seidel.

Die Vorseßsilbe ney in der dritten Stufe bey der Steigerung der Beywörter wird immer mit ey geschrieben, als: der längste, der kürzeste u. s. w. Was Luischen nicht gelernt hat, wird Luis nicht mehr erlernen. Pfui, du unartiger Knabe!

ag, eg, ig, og, ug werden gesetzt:

a) Am Ende der Hauptwörter, als: der Hain, May, Paradies, das Getränk, die Gewohnheit, die Salbey.

b) In der zweyten und auch dritten Stufe der Beywörter und der Nebenwörter, als: der wärmere, wärmste Tag. Er schreibt schöner, am schönsten.

c) Bey den Zeitwörtern in der gebietenden Art, als: Fürchte Gott! Stehe still!

C. Von den Mitlauten.

Die Mitlaute haben ebenfalls eine doppelte Aussprache: weiche und harte.

Vierter Abschnitt.

Von dem richtigen Gebrauche der Selbstlaute.

Die Selbstlaute haben daher eine doppelte Aussprache: lange und kurze.

třetí, tak nazvané nečíslné výslovení, jako je: i a j se mě-
ce, y a ť drsné výslovení.

B. Dvoughláskách.

Dvoughláska au zní v mluvení obyčejně jako ou, totiž:
bauda, daufati, faukati, paucha, nauce, saubiti,
zaufati.

Dvoughlásky: ay, ey, oy, uy znějí v mluvení jako:
ag, eg, og, ug, a kládou se, kde za nimi žádná samohlá-
ska nenásleduje, ani následovati nemůže, jako: ay! jako cyto-
slovo. Kain zabil bratra svého Abele. Seyr, strenc,
žepdij.

Předložka ney v třetím stupni zveřejňování přida-
vných gmen se vždycky s ey píše, jako: neydelssi, ney-
kratssi a t. d. Čemu se Loyz přel nenaučil, tomu se Loyza
více nenaučí. Pfu, nemravný chlapče!

ag, eg, ig, og, ug se staví:

a) Na konce podstatných gmen, jako: hág, mág, rág,
nápog, obžeg, šalwég.

b) V druhém a třetím stupni přídavných gmen a příslow-
ch, jako: teplegssi, neyteplegssi den. Dn píše přelně-
gi, neypřelněgi.

c) Při slovesech v rozkazovacím způsobu, jako: Bog se
Boha! Stüg tisse!

C. D spoluzvučkách.

Spoluzvučky mají rovněž dvoughláskové výslovení: mč-
tč a twrdé.

Čtvrté oddělení.

O důležitém užívání samohlásek.

Samohlásky mají dvoughláskovou výslovnost: diauhau
a trátkau.

Sollen die Selbstlaute lang lauten, so werden sie bezeichnet, und zwar: a, e, y, o mit einem Strichlein: ä, ê, ö, ô; i mit dem Herabziehen: î, und u oben mit einem Ringel; ü.

A. Vom langen und kurzen a — ä.

a) Das lange ä setzt man, wo es lang gehört wird, und zwar:

1) In allen Endungen und in beyden Zahlen der Hauptwörter des männlichen Geschlechtes. (Ausgenommen sind: der Stein, der Gürtel, der Frost, die Thürschwelle, die Erbse n, die nur in der 1. und 4. Endung das lange ä behalten, es aber in den übrigen Endungen kürzen.)

2) In allen Endungen und in beyden Zahlen der Hauptwörter des weiblichen Geschlechtes, die zum 4. Muster gehören. (Ausgenommen sind die zweysylbigen, und zwar die 7. Endung der einfachen, dann die 2., 3., 6. und 7. Endung vielfacher Zahl, wo es gern gekürzt wird.)

3) Bey den Beywörtern in der 1. und 4. Endung der einfachen Zahl des weiblichen Geschlechtes, und in der 1., 4. und 5. Endung vielfacher Zahl des männlichen Geschlechtes.

b) Das kurze a setzt man:

1) Wenn es im Sprechen kurz gehört wird, als: Anna, altes Weib, Morast, weit, die Berre, die Schlang e.

2) In solchen Hauptwörtern, welche von den Zeitwörtern mit Hinzufügung ei herkamen; z. B. der Ausleger von auslegen, der Gründer von gründen, der Vertheidiger von vertheidigen, der Schriftsteller von zusammenschreiben.

B. Vom langen ê, kurzem e und dem annehmen î.

a) Das lange ê wird gesetzt:

1) Wenn es lang gehört wird, als: auch, ingleichen, die Sorge.

2) In einigen Endungen der Beywörter, die zum 1. Muster gehören, als: jedes, dem andern, den alten.

3) In einigen Endungen des Zahlwortes: eine, als: der einen, in einer, auf dieser u. s. w.

4) In einigen Endungen der guttynenden Hüwörter, als: meinen, deinen, seinen.

Wagiti samohdšy blauze zniti, čestugi se, a syce: a, e, y, o čárkau: á, é, ý, ó; i protaženjm volá: í; a u kolečtem na-
boře: ä.

A. D blauhém a krátčém q — á.

a) Blauhé á se stawj, kde se blauze ožhová, a syce:

1) We wšech pádech a w obogim počtu podstatných gmen mužského pohlavj. (Wygmuta gsau: kámen, páš, mraz, práh, hráč, gimžto blauhé á gen w prwnjm a čtvrtém pádu gest, w ostatních se krátč.)

2) We wšech pádech a w obogim počtu podstatných gmen ženského pohlavj, která č čtvrtému obrazcy patkj. (Wygmá se u dwaušlavičných sedmý pád gednopočetně, pač druhý, čterj, šestý a sedmý pád w množném počtu, kdež se rádo krátč.)

3) Při přídavných gmenech w prwnjm a čtvrtém pádu gednočného počtu ženského pohlavj, a w 1., 4. a 5. pádu množného počtu neobogihy pohlavj.

b) Krátčé a se stawj:

1) Kde se w mluwenj krátce šosť, gako: Anna, škalká, žena, bahno, baletó, gahoda, hada.

2) W takowých podstatných gmenech, která od slowes připogenjm el possa; č. p. wykladatel ob wykládati, zkladatel ob zkládati, zastawatel ob zastáwati, spisowatel ob spisowati.

B. D blauhém é, krátčém e a nečistém z.

a) Blauhé é se stawj:

1) Kdýž jblauha zni, gako: také, též, péte.

2) W některých pádech přídavných gmen, genž č prwnjmu obrazcy patkj, gako: každý, gintmu, statčho.

3) W některých pádech početniho a mjštogmena: gedná, gako: gedné, w gedné, na této.

4) W některých pádech přivlastňowacých mjštogmen, gako: mého, twého, šwého.

5) In der 2. und 3. Stufe der Beschaffenheitswörter, als: besser, später, am längsten, am wenigsten.

6) Anstatt eines langen i oder h, als: Brot, Nahrung, Milch, Regen, Halm.

7) Am Ende der Hauptwörter in der vielfachen Zahl, welche auf o w e ausgehen, als: Thaten, die Hügel, die Könige, die Söhne.

8) Am Ende der Hauptwörter, welchen man anstatt o w e nur e anhängt, als: die Engel, die Heilute, die Juden, die Heiden, die Nachbarn.

b) Das kurze e wird gesetzt:

1) Wenn es kurz ausgesprochen wird, als: aber, das Eis, das Eisen, ist, sündige nicht, die Ehre u. a. m.

2) Am Ende der Hauptwörter der leblosen Wesenheit in der vielfachen Zahl, welche zum 2. Muster gehören, als: die Schwerter, die Kränze, die Enden, die Messer, die Kessel, die Monathe.

c) Das unreine i wird gesetzt:

1) Nach b, m, p, w anstatt ge, als: laufen, die Stadt, die Faust, der schöne Thurm, der Umgang in der Kirche.

2) Nach weichem d, n, t, als: Kinder, die stumme Nageb, der schwere Leib.

C. Von dem gelinden i und j.

Das i und j wird gemäß der kurzen oder langen Aussprache gesetzt:

1) Nach den Mittlauten t, f, g, r, n, l, wie: Wessen ist der Vogelherd? Das Weilchen riecht angenehmer als die Feige. Andere Speisen pflege ich zu essen. Der Jude ernährt sich größtentheils nur durch Handel. Bestrebe dich, dir die Gunst deiner Vorgesetzten zu erhalten. Ihre angenehme Stimme gefällt mir. Mit einem breiten Tuch wirfst du den Schneider nicht betrügen. Unser Leben ist eine Gabe Gottes.

2) Nach dem weichen d, n, t, z. B. Es ist ein Wunder, daß sich das Kind nicht fürchtet. Was du zu thun gedenkest, thue es ohne Aufschub. Die Kinder sollen sich bey dem Unterrichte still und ruhig verhalten.

3) Nach b, l, m, p, w, wenn es nicht in ey verwandelt werden kann, schreibt man i oder j; kann es aber in ey verwandelt werden, also y oder h. Z. B. Ein Vater schlug

5) Druhé a třetí stupni příslowech, gako: lépe, posléz, neyběle, neyméně.

6) Místo blaubého i aneb š, gako: chléb, gme no, mltko, běšť, stěblo.

7) Na koncy podstatných gmen w množném počtu, která na owé wycházejí, gako: činowé, pahrbkowé, kráto-
wé, synowé.

8) Na koncy podstatných gmen, gimž místo owé gen é zawěšugeme, gako: angeté, manžeté, židé, pohané, fausebé.

b) Krátké e se pisse:

1) Když se krátce wyslowuge, gako: ale, ted, železo, gest, nehřeb, čest a g. w.

2) Na koncy podstatných bezivotných gmen w množném počtu, která se dle druhého obrazce uchylují, t. p. meče, mžnce, konce, nože, kotle, měšpce.

c) Netřetí e se stawí:

1) Po b, m, p, w místo ge, gako: běhati, město, přest, přenáwěš, afěra.

2) Po mětém d, n, t, gako: děti, němá bžwta, tčžtē cēlo.

C. D mětém i a j.

Dle krátkého neb blaubého wysloweni stawí se i neb j:

1) Po spoluzvučkách č, f, g, ž, š, ž, gako: Či gest to čihadlo? Šialka přigemněgi woni nežli fíř. Šiná gí dla ne gí dām. Šib se wětšim dílem gen obchodem žiwí. Přičiž se o zachowání přijně swých představených. Gegi přigemný hlas se mi líbí. Širokšm suknem neosfidjě kregčho. Šiwobyti nasse gest dar Woži.

2) Po mětém d, n, t; t. p. Gest biw, že se to bjž nebogi. Co činíti minjš, čiň bez odkladu. Děti se masgi při wpučowání tisse a pokogně chowati.

3) Po b, l, m, p, w, když se w ew změnití nemáže, pisse se i aneb j; máželi se ale w ew proměnití, tedj y neb š. R. p. Dtec syna bil, že w hospodě byl a pil. Že bžwčla w mlezně

hert Sohn, weil er im Blothbaufe war und trank. Weil die Magd in der Mühle war, so kam sie ganz weiß nach Hause. Unsere Lieben haben sich gewaschen, nachdem sie eine Meile gegangen sind. Lieber Seifenlieber, ich denke, daß die Seife nicht genug rein ist. Ein larger Mensch kauft selten etwas zu theuer. Sey nicht hoffärtig, denn der Stolz kommt vor dem Fall. Ein Furchtsamer weiß es nicht, daß ihm die Furcht schaden könnte.

4) In den Zeitwörtern und Mittelwörtern ist die Opthe bey (pti) immer kurz. *B. B.* Bestrebe dich, immer vor bereitet zu seyn. In den Hauptwörtern und Beywörtern, wie auch in den Nebenwörtern ist sie aber immer lang. *B. B.* Er hat mich liebe reich aufgefodert, die gegenwärtige Selegenheit zu benützen.

5) In den Mittelwörtern, die auf je, jee, jey ausgehen, setzt man *j.* *B. B.* Stehende Wässer werden stinkend. Der trauernde Jäger hat bey dem murrenden Bache einen springenden Hasen erschossen.

6) a) Bey den belebten Hauptwörtern des männlichen Geschlechtes setzt man in der 1. und 5. Endung in der mehrfachen Zahl *i*, in der 6. Endung *j* und in der 4. und 7. immer *p*. *B. B.* Es sind zu uns drey Herren in drey Wägen mit mehreren Dienern gefahren gekommen; und heachten und Gesanen und Kapannen mit. Diese Bauern haben jene Bürger damit beleidigt, daß sie in ihren Wäldern mit Hunden jagten. b) In unbelebten Hauptwörtern setzt man aber außer der 6. in allen den genannten Endungen ein *p*.

7) In den Hauptwörtern, welche von den Zeitwörtern mit Zufesung: *el, blo, stē* entstanden sind, setzt man *i*. *B. B.* Von rächen — Rächer — verehren — Verehrer, von auf die Vogel lauern — der Vogelherd, von kämpfen der Kampflach.

8) In den Hauptwörtern des weiblichen Geschlechtes in der 7. Endung der einfachen Zahl, und in der 2. End. einfachen Zahl nach dem 3. Muster; dann in der 7. End. einf. Zahl, und der 2., 3. und 6. End. der viels. Zahl nach dem 5. Muster setzt man *j*, als: mit der Dankbarkeit; die Folgen der Tugenden; mit ganzer Seele; der starke Geruch der Rosen. Guten Weibthinnen soll man dankbar seyn. In den Särgeu ruht sich am besten.

9) Wo in den Hauptwörtern aller Geschlechter in der 2.,

byla, přijma homa celá bída. Nasti mli se moli, kdyz nstli gednu mli. Mliš mvdlaži, gá mvdlim, že to mvdlo nenj dost čisté. Staupš doměl žijda kdy co přitě draze kauji. Nebud ppsnš, neboť pexha předcházp páb. Bázliwš nemi, žeby mu bážen štobiti mohla.

4) W slowesech q přičestl gest slabika pti wždycky trátka. R. p. Přičiž se, abyš byl wždy připraven. W podstatných gmenech, galož p w přislowech, gest ta slabika wždy blauhá. R. p. Du mne přimětiwě pobijel, abych pžitomně přiležitosti použil.

5) W přestupech na se, jce, jch wycházejících stawi se j. R. p. Etogich woby zasmradnau. Truchlicš myslwec zastělil sláragjchho žagice u hrčjchho potoka.

6) a) W podstatných gmenech mužského pohlawi piše se w prvním a pátém pádu množného počtu i, w šestém pádu j; w čtvrtém a sedmém ale p. R. p. Přigeli k náma páni s mnoha služebnky we třech kočářích a přivezli nám bažanty a kapouny s sebou. Tito sedláci tjm ony mžstauy urozvli, že w gegich lesích se psp houli. b) W bezživotných podstatných gmenech piše se ale krom šestého pádu we všech nadčíslených pádech p.

7) W podstatných gmenech obvozených od sloves připojenjm: st, dlo, ště, stawi se l. R. p. ob mšiti — mšitel, ob čtiti — čtitel, ob na ptáky čihati — čihadlo, ob bogowati — bogiště.

8) W podstatných gmenech ženského pohlawi w sedmém pádu gedn. počtu, a w druhém pádu množného počtu dle třetího obrazce; paž w sedmém pádu gedn. počtu, a w 2., 3. a 6. pádu množ. počtu dle pátého obrazce piše se j, totž: w dženostj náflekty ctnostj; s celau bušj; spind wálně ržj. Dobrým hospodynjm máme wděčni býti. W rálwch se neplěpe odpožívá.

9) Kde w podstatných gmenech kteréhokoli pohlawi, w 2., 3.

3. und 6. End. vielf. Zahl ein i stehen soll, wird i gesetzt. Z. B. Von den Kindern. Den Schwänen. In den Leibern der Menschen.

10) In den Beywörtern vom ersten Muster des männlichen Geschlechts, in der 1. und 5. End. der vielfachen Zahl, und in denen, welche nach ihrem Muster abgeändert werden, setzt man i. Z. B. Die todten Soldaten. O ihr schläfrigen Gefellen!

11) In einigen Endungen des nichtbestimmenden Zahlwortes aller, und in den Zahlwörtern drey und vier setzt man bald i bald j. Z. B. Mit aller Kraft. Diese drey Brüder haben drey Häuser. Die vier Jahreszeiten.

12) In einigen Endungen der persönlichen Fürwörter und des zueignenden Fürwortes unser setzt man bald i bald j. Z. B. Er ging mit ihm zu unseren Freunden.

13) In den Zeitwörtern der 1. Person eins. Zahl in der gegenwärtigen und künftigen Zeit setzt man i. Z. B. Ich werde dir etwas schenken. Ich brauche ihn nicht. Ich trinke Bier.

14) In den Zeitwörtern der 3. Person vielf. Zahl verg. Zeit setzt man bei belebten des männl. Geschlechtes ein i. Z. B. Die Israelliten machten sich ein goldenes Kalb, und betheten es an.

NB. Im weiblichen Geschlechte setzt man y und im sächlichen a.

15) In den Zeitwörtern der 3. Person vielf. Zahl in der gegenwärtigen und künftigen Zeit setzt man j. Z. B. Die Schüler lernen in der Schule viele nützliche Sachen. Thue den Ältern Vergnügen, und sie geben dir, was dir nothwendig ist.

16) In den Beywörtern, welche von den Hauptwörtern entstanden sind, setzt man nach b, l, m, p, w immer j. Z. B. Die Weine der Fische. Das Gift der Schlange. Die Pfauenfedern.

D. Von dem rauhen y und h.

Das y oder h wird nach der langen oder kurzen Aussprache gesetzt:

1) Nach den Mitlauten: g, h, ch, t, r, s, z und z immer. Z. B. D wäre es möglich, die Fische aufzufangen, ehe sie vergehen! Der Fremdling wird bald sein Ziel erreichen. Die Söhne gingen barfuß.

2) Nach dem harten b, n, t. Z. B. Jeder tugendhafte Mensch erhält seinen Lohn.

3) Nach b, l, m, p, w, wenn es in ey verwandelt wer-

a 6. pádu množného počtu i státi má, stawí se j. *R. p. Dž bčtj. Laburjm. W tčlích lldj.*

10) W přidawných gmenech prwnjho obrazce mužského pohlawí, w 1. a 5. pádu množného počtu, a w těch, genž die gegich obrazce se uchylugi, stawí se j. *R. p. Mrtwj wogáčj. Dospaljtowarpsji!*

11) W některých pádech neurčitého početního gména: w sseceť, a w početních gmenech tčtí a čtýřj stawí se brzy i brzy j. *R. p. Se wssj mocj. Ato tčtj bratřj magj tčtj domj. Čtýřj ročnj časowě.*

12) W některých pádech osobních mistfogmen a vlastníwého mistfogména náš stawí se brzy i brzy j. Čet s njm t na ssjm přátelám.

13) We slowesech prwnj osoby gebn. počtu, w přstomném a budauchm čase stawí se i. *R. p. Něco tčt barugl. Čá ho nepotřebugi. Pigl pivo.*

14) W slowesech třetj osoby množ. počtu minul. času stawí se při životných pohlawí mužského i. *R. p. Izraelitě udbělali sy zlatě tele, a tlaněti se gemu.*

NB. W ženstém pohlawí stawí se y, w neobogim a.

15) We slowesech třetj osoby množ. počtu w přít. a budauchm čase stawí se i. *R. p. Žácy se we stole mnohým užitezujem věcem užj. Čiň rodičám potěšeni, a oni tčt bagj, co ti potřebného gest.*

16) W přidawných gmenech, která ob podstatných gmen posla, stawí se po b, l, m, p, w wždyčj j. *R. p. Rybj kosti. Padj geb. Pčwj peři.*

D. D brsném y a h.

Dřsně y neb h se die blaubého neb krátkého wysslowení stawí:

1) Po spoluzvukách: ž, h, ch, t, r, s, c, z wždyčj. *R. p. Dž yž možno, ryby sčypatati, nežli zahynau! Cyzynec brzy swěho čle dogde. Synowě chobilł bosy.*

2) Po twrdém d, n, t. *R. p. Každý etnostný člowěč dogde swě odplaty.*

3) Po b, l, m, p, w, čdyž se w en změnitł může. *R. p.*

den kann. **I. B.** Als ich noch klein war, dachte ich schon öfter, daß es besser ist, dumm, als ungerecht zu seyn.

4) In der Sylbe *wy*, wenn sie als eine Vorsehlsylbe besteht. **I. B.** Gehe aus! ausreden, auslernen, auslesen. Kann aber diese Sylbe ohne Verletzung der Bedeutung des Wortes nicht ausgelassen werden, so wird sie mit *wi* oder *wi* geschrieben. **I. B.** Ich sehe, der Wein. Ich bin nicht daran Schuld, daß der Deckel wackelt und hängt.

5) In den Sylben: *bych*, *byß*, *by*, *bychom*, *byße*, (damit, wenn) mögen sie für sich, oder bey andern Wörtern stehen, weil sie von dem Hülfsworte *seyn* herkommen. **I. B.** Der Mensch ist, damit er lebe; lebt aber nicht, damit er esse. Wüßte ich nur, daß er zu Hause ist, so ginge ich gleich zu ihm.

6) In einigen Wörtern, aus dem Gebrauche der Schriftsteller, nach *b*, *l*, *m*, *p*, *f*, *w*. a) Im Anfange der Wörter, als: die Pflanze, hurtig, Rahlheit (Glasse), die Maus, bereuen, die Lefze, der Saft, Syrup, sättigen, der Sohn, der Haufen.

b) In der Mitte der Wörter, als: die Zunge, die Stute, der Huf (Leisten), der Gebrauch, aufschließen, abgewöhnen, die Frung, die Espe, schimmern, der Rest, erforschen, die Gewohnheit.

7) In fremden Wörtern anstatt *tio* setzt man *h*, als: Lektion, Refraction, Portion, Revolution.

8) In den Zeitwörtern der vergangenen Zeit. **I. B.** Person vielfacher Zahl, welche sich auf einen weiblichen Namen beziehen. **I. B.** Drey Frauen kamen, um den Leib Jesu mit riechenden Salben zu salben.

9) In den Hauptwörtern des männlichen Geschlechtes lebender Wesenheit, zum 1. Muster gehörig; in der 4. und 7. Endung der vielfachen Zahl setzt man *y*. **I. B.** Ein Schüler, der die Tauben liebt, vernachlässiget oft die Schule. 7. Endung mit den Tauben.

10) In den Hauptwörtern des männlichen Geschlechtes lebloser Wesenheit, zum 1. Muster gehörig; in der 1., 4., 5. und 7. Endung der vielfachen Zahl setzt man *y*. **I. B.** Die scharfen Bäume. Die neuen Tische. Er hat auf dem Wagen drey junge Bäume und vier Farben Haber.

Když jsem ještě malý byl, mýtil jsem se, že lépe
je hloupý, než nespravedlivý bítí.

4) W slabice w y, když předstávkou gest. R. p. W y-gbl
w y-mluwiti, w y-prázdniti, w y-čisti. Někdyžli wssat slabika tá-
to bez porušení wšaknamu slova wpučáma býti, tedy se w i
neb w j píše. R. p. W idim, w ju o. Negsem tım wino, a
že se w iko w iklá a w iř.

5) W slabicích by ch, by s, by, bycho m, by ste, nechť
samy pro sebe aneb u jiných slov stoji, protože ob pomocného
slovesa býti pocházejí. R. p. Clowět gi, a by ži, nežle ale,
by gebi. Kdyby ch wěbē, že doma gest, šel by ch z němu.

6) W některých slověch ze zwetu spisowatelů, po b, l, m,
p, w. a) Na začátku slov, totiž: bylina, bystře, by-
suna, mps, psati, psť, psel, psrup, psiti, psn,
wpsna.

b) W středu slov, totiž: gapy, zbyla, kapyto,
obyčej, odpysati, odpysati, ompl, opyta, tpy-
titi, zbytel, zpytewati, zpyt.

7) W svých slověch místa tia stawí se š, totiž: lešch,
rešrach, poroš, rewoluch.

8) W slověch minulého času 3. osoby množného počtu,
která se na gmeno ženské wztahují. R. p. Tři panj ptišly,
aby tělo Gejišowo wonnými masťmi mazały.

9) W žiwotných podstatných gmenech mužského pohlaví,
č 1. obrazcy patřících, w 4. a 7 pádu množného počtu stawí se
y. R. p. Žák, genj holuby mltuge, často ptozu zamešťawá.
7. pdb s holuby.

10) W nežiwotných podstatných gmenech mužského pohlaví,
č 1. obrazcy patřících, w 1., 4., 5. a 7. pádu množného
počtu, stawí se y. R. p. Dřevě žub y. Nowé stoly. On mē
na woze tři mladé stromy a čtyř snopy owa.

11) In den Hauptwörtern des weiblichen Geschlechtes, zum 4. Muster gehörig, in der 2. Endung einfacher Zahl, dann in der 1., 4. und 5. Endung vielfacher Zahl, setzt man *y. 3. B.* Die Frösche dienen den Störchen zum Futter. Die Kühe verbrauchen viele Ähren und viel Stroh.

12) In den Hauptwörtern des sächlichen Geschlechtes, die zum 7. Muster gehören, in der 7. Endung vielf. Zahl, setzt man *y. 3. B.* Unter den Flügeln. Mit den Worten.

E. Von dem o und ö.

Das o wird nur dann bezeichnet (ö), wenn es allein steht, und als ein Zeichen des Rufens, der Klage oder Bestwunderung ist. *3. B.* Nur dich, ö goldene Wahrheit! will ich lieben. Wie veränderlich seyd ihr, ö Zeiten!

Anmerkung. Manche Wörter lauten besser, wenn sie mit o anfangen; andere aber wieder, wenn sie das w behalten, als: beyde, Umschlag, das Mittagmahl, die Gemeinde, das Gewerbe, das Getreide, das Fenster, das Oehl, der Esel, die Insel, der Sklave u. a. m. Das Wasser, der Soldat, das Wachs.

F. Von dem u und ä.

Der Selbstlaut u, wenn er auch im Sprechen nicht immer gehörig verlängert wird, soll doch mit einem Ringel bezeichnet werden, und zwar:

1) Wenn es lang ausgesprochen wird, und in den Verkleinerungswörtern anstatt o. *3. B.* Der Urheber, das Bäumchen von Baum, das Leber, das Zäunchen.

2) Wenn das u aus o entstanden ist, und wieder in u verwandelt wird. *3. B.* Der Fisch des Fisches, das Salz des Salzes, der Stock des Stockes, Gott Gottes.

3) In der 2. und 3. Endung der Hauptwörter des männlichen und sächlichen Geschlechtes, in der vielfachen Zahl der lebenden und leblosen Wesenheit, weil sie auch aus o entstehen. *3. B.* Die Ermahnungen der Lehrer sollst du willig annehmen. Den Lehrern und Aeltern sollst du dankbar seyn; von: die Lehrer und Aeltern. Viele Stimmen wählen den König; von: die Stimme.

11) W podstatných gmenech ženského pohlaví, t. 4. obrazcy partických, w 2. pádu geđn. počtu; gaťoť w 1., 4. a 5. pádu množ. počtu stawí se y. R. p. Žá by slauží čápám za potrawu. Krá wy zpotřebuji mnoho řepy a slámy.

12) W podstatných gmenech neobogího pohlaví, genž t. 7. obrazcy náležejí, w 7. pádu množného počtu stawí se y. R. p. Pod řídily. Se slow y.

E. D blauhém o.

D se gen tu znamená (ó), řbyž o samotě stojí a znamením wolání, žalosti neb pobliwení gest. R. p. Gen tebe, ó zlatá prawdo! mcy milowati. Gať změnitedlnj gste, ó časowé!

Poznamenání. Něktěrá slova lépe znějí, řbyž s o začínají; giná pať opěť, řbyž w podržují, totiž: oba, obáka, oběb, obec, obchod, obilj, očno, oleg, osel, ostrów, otrok, a g. w. Woba, wogáz, wosť.

F. D krátkém u a blauhém ň.

Samohláská u, třeba by se w mluwení wšdycky náležítě nepoblaužila, má se přede kolečkem poznamenati, a syce:

1) Řbyž se zblauha wyslowuge, a w slovích zdrobňugických místo o. R. p. Páwod, strámel, řážje, plátek.

2) Řbyž ň z o poslo, a w o se opěť měnj. R. p. Stál stolu, řál řoli, řál řole, Báh Boží.

3) W 2. a 3. pádu žiwotných a bezžiwotných podstatných gmen mužského a neobogího pohlaví w množném počtu, protože také z o pocházejí. R. p. Napominání učitelů máš wolně přigimati. Učitelům a rodičům máš wděčným býti; ob: rodiče a učitelowé. Mnogo blašť krátě wolš; ob: blaš.

4) In einigen Endungen der von Hauptwörtern abgeleiteten Beywörter. B. B. Das Haus des Nachbars. Die Stimme der Nachtigall. Der Kock des Bruders.

5) In den zueignenden Fürwörtern: mein, dein.

Fünfter Abschnitt.

Von dem richtigen Gebrauche der Mitlaute.

A. Von der zweyfachen Aussprache des b, n, t.

Die Mitlaute b, n, t haben eine zweyfache Aussprache: a) die natürliche oder harte: b, m, t; b) die liebliche oder weiche: bie, enl, tse.

a) Die harte Aussprache derselben ist auch die gewöhnliche, als: ich werde, längst, hoffen; der Himmel, neu, unser; dieser, diese, dieses.

b) Sollen sie lieblich oder weich lauten, so werden sie auf zweyerley Art bezeichnet, und zwar:

1) Vor einem Mitlaute, oder am Ende der Wörter und Sylben, oben mit einem Punkte, als: Schäm^e dich! Sitze^e still! Setze^e dich an seine Stelle! Bestrebe^e dich! Thue nicht Böses! Beschütze^e deine Ehre! Nimm diese Waffe und wehre^e dich! Ich habe keinen Geschmack. Schwinge^e dich recht aus! Berüh^e dich nicht so sehr!

2) Folgt dem b, n, t ein i, j oder ð nach, so ist diese Bezeichnung nicht nöthig, und die Mitlaute b, n, t werden doch weich ausgesprochen. B. B. Die Kinder wollen immer etwas Neues sehen und hören. Es ist ein Wunder, daß das Kind jetzt so ruhig sitzt.

B. Von der Verdoppelung des b und n.

Zuweilen wird das b und n nach dem Gebrauche der Scheistkeller verdoppelt, als: der Unterthan, der Morgenstern, der Tagelöhner, die Pflicht, die Jungfrau.

C. Von den Mitlauten: bp, dt, fw, hch, [h, ff].

Diese Mitlaute haben, vorzüglich am Ende der Wörter und Sylben, eine sehr ähnliche Aussprache, müssen aber im

4) B některých pádech od podstatných jmen odtažených přibavených gmen. R. p. Dám sausebám. Slawjstwu zpěw. Bratrůw labát.

5) B přivlastňovacích mistfogmenech: mág, twág, swág.

Paté oddělení.

O náležitém užívání spoluzvuček.

A. D dwognásobným vyslovení b, n, t.

Spoluzvučky b, n, t mají dwognásobnou výslovnost: a) přirozenau aneb twrbau: b, n, t; b) lahodnau neb mětau: b̃, ñ, t̃.

a) Twrbá výslovnost gich gest takť obyčegnd, totž: budu, bawn, daufati; nebe, nowh, náš; tento, tato, toto.

b) Magis lahodně aneb měkce gñti, dwogim způsobem se znamenají, a spce:

1) Přeb spoluzwučkau, aneb na koncy slow a slabik, nahotě puñtjkem, gako: Styb se! Seš tiše! Posad se na geho místo! Přizíñ se! Nežíñ nic žleho! Chrañ swau čest! Wem tuto zbrañ a brañ se! Nemám žadnau chuť. Podně se wyppoř! Nermuť se tak přjlišně!

2) Nářebugeli po b, n, t krátčě i neb dlouhě j aneb ž, tu není toho znamenání třeba, a ony se přebce měkce wyslowuji. R. p. Děti chtějí wždycky něco nowého widěti a spřsteti. Seš biw, že to dítě nynj tak pokogně sebi.

B. D dwognásobněnj b a n.

Někdy se b a n ze zwylu spisowatelů dwognásobně, gako: pobbah, dennice, nádeniž, pomynnost, panna.

C. D spoluzwučkách: bp, bt, fw, hč, fz, fl.

Zyto spoluzwučky mají, zwláště na koncy slow a slabik, wielmi podobnau výslovnost, mysegi als w pianj. Dobře od sebe

Schreiben gut von einander unterschieden seyn, um die Zweydeutigkeit des Sinnes zu vermeiden; denn es bedeutet ganz etwas anderes: der *Holler* und der *Hund*; der *Tag* und der; der *Geyer* und der *Zahn*; er *ging* und die *Neue*; wirf und *gehe*.

Damit man diese Mitlaute gehörig gebrauche, muß man das Wort entweder verlängern oder dessen Ursprung beobachten. *B. W.* Man schreibt: *du b die Eiche*, und nicht *du p*, weil es in der Verlängerung (*eichenes*) *b* hat; der *Flegel*, weil es in der Verlängerung die *Flegel*, *p*, hat; der *Irthum* — die *Irthümer*; der *Hollunder* — auf dem *Hollunder*; die *Klafter* — die *Klaftern*; der *Fuhrmann*, von *fahren*; *schreib* — er *schreibt*; *lecke* — er *leckt*; *höher* von *hoch*; *niedriger* — *erniedrigen*; *Gott* — *Götter*; der *Geist* — die *Geister*; die *Frucht* — *zeugen*; der *Baun* — die *Bäume*; die *Hirnschale*; der *Vogelleim* von *pappen*; das *Dorf* — im *Dorfe*; der *Thurm* — die *Thürme*; der *Priester* — des *Priesters*; der *Graben* — die *Gräben*; das *Grab* — die *Gräber*; der *nähere* — *nah*; der *höhere* — *hoch*; *fahre zu* — er *fährt*; *lehre um* — *umkehren*; das *Gift* — *giftig*; *kürze ab* — *abkürzen*; *stiehlt nicht* — er *stiehlt*; das *männliche Geschlecht* — die *Männer*; die *Gesellenarbeit* — die *Gesellen*.

D. Von den Mitlauten c, t, f.

Die Mitlaute *c*, *t*, *f* sollen niemahls mit *z*, als: *c_z*, *c_z*, *t_z*, geschrieben werden, weil daraus Zweydeutigkeit entstehen möchte. *B. W.* In dem Rathe war *verworfen*, und nicht *verworfen* worden, daß der Scharfrichter den Dieb nicht halten, sondern halten möchte.

Dieser Zweydeutigkeit kann man ausweichen, wenn man schreibt: In dem Rathe war *beschlossen*, und nicht *verworfen* worden, daß der Scharfrichter den Dieb nicht *schinden*, sondern *halten* soll.

E. Von den Vorseßsyblen: mit und aus.

Die Vorseßsyblen *mit* und *aus*, mögen sie allein stehen oder mit einem Zeitworte verbunden seyn, müssen gut von einander unterschieden seyn.

Steht diese Vorseßsyblen allein, und eine gewisse Verbin-

rozděleny bŕti, by se dwosmyslnosti smyslu uwaromalo; neboť
 coš gineho znamená: bez a peš; den a ten; sup a zub;
 ňel a žel; hōb a chōb.

Kdy se těchto spoluzvuček náležitě užívalo, musŕ se buď
 slovo problaužiti, aneb počátek jeho pozorovati. R. p. Piŕse
 se: dub a ne dup, protože w problaužení (dubowŕ) b má;
 cep, protože w problaužení cepy, p geŕ; blud — bludy
 neb. bludowé; bez — na bezu; sáh — sáhŕ; wožka
 ob wožtŕ; piš — on piŕse; liž — on liže; wŕš ob
 wŕsožo; nižŕŕi — nižiti; Báh — Bohowé; buch —
 buchowé; plob — plobiti; plot — plotŕ; leb; lep
 ob lepiŕ; weš — we wŕŕ; wěž — wěže; kněž —
 kněže; pŕŕkop — pŕŕkopy; hrob — hrobŕ; bližŕŕi —
 bližko; wŕšŕŕi — wŕsožo; geđ — on gebe; obrať —
 obrátiŕ; geđ — geđowatŕ; žerať — žrátiŕ; ne-
 žrať — on žrade; mužŕŕel pohlawi — mužowé; práce
 towarŕŕŕŕá — towarŕŕŕi.

D. D spoluzwuček c, ŕ, ř.

Spoluzwučky: c, ŕ, ř nemagi se niŕby se ž, totŕž: cž, cž,
 řž psáti, protožeby dwosmyslnost ž toho pogiti mohla. R. p.
 W radě bylo zawřeno, a ne zawřeno, aby ŕat žloběge
 nebržel, nŕbrž bržel.

Kto dwosmyslnosti se mŕže wyhnauti, když se piŕse: W
 radě bylo zawřeno, a ne zawřeno, aby ŕat žloběge ne-
 bŕel, ale bržel.

E. D přebložíček: s—se, a ž—ze.

Přebloží s—se, a ž—ze, nechť o samotě aneb se ŕorde-
 sem spogeny stogi, musŕgi se dobře od sebe rozeznati.

Stogŕŕi se přebloží o samotě, a něgatě spogenŕ, gaŕo

bung, als in den Wörtern: mit mir, mit dir, mit ihm u. s. w. bedeutet, so schreibt man sie nur immer mit s oder se, (mit). Z. B. Mit mir war Peter gestern in der Kirche. Mit ihm habe ich es heute ausgemacht. Gott mit allen Heiligen. Mit einem großen Herrn.

Das geschieht auch damals, wenn die Vorles Sylbe mit einem Zeitworte verbunden, eine Zusammenkunft oder eine Verbindung bedeutet, als: sich versammeln; verbinden u. s. w. Z. B. Die Leute haben sich hier versammelt. Mit der Wissenschaft soll sich auch die Rechtschaffenheit verbinden. In dem Tempel Gottes versammeln sich die Christen, daß sie ihre Gebethe mit dem Gebethe des Priesters vereinigen.

Wenn aber diese Vorles Sylbe so viel als aus bedeutet, und entweder eine Materie, aus welcher etwas gemacht wird, oder eine Bewegung von innen nach außen, oder von unten hinauf bedeutet, wie in den Wörtern: aus dem Holze, Steine, Hause, Herzen, aus der Erde u. s. w.; in den Zeitwörtern aber, mit welchen sie verbunden ist, wenn man sie auch oft anstatt der zwey Buchstaben w; gebraucht, als: wecken anstatt aufwecken, entstehen, sagen, lassen u. s. w., so schreibt man immer: aus; z. B. aus dem Luche, aus dem Leder, aus der Schule, aus ganzem Herzen, aus der Tiefe, aus der Erde, aus dem Schlafe.

Bedeutet aber endlich diese Vorles Sylbe von eine Bewegung von oben herunter, oder ein Herabnehmen oder Herabsteigen, als: von dem Berge, von dem Dache, von dem Himmel u. s. w.; auch in den Wörtern: herabnehmen, herabfallen: so könnte man aus oder von schreiben; doch ist es gebräuchlicher, besonders in den Zeitwörtern, von als aus zu schreiben. Z. B. Der Sohn Gottes ist für uns von dem Himmel herabgefliegen.

F. Von dem Mitlaute g.

Der Mitlaut g, wenn er hart, fast wie ein k, ausgesprochen wird (welches gewöhnlich nur in ständigen Wörtern geschieht), muß oben bezeichnet werden z. B. Granat, Groschen, Waagen; Gynagogie; u. a. m.

Das g soll in folgenden Wörtern, obzwar es nicht hart gehört wird, nicht ausgelassen seyn, als: der Name, nennen, das Weiden, ich gehe, ich will, das Loch,

w těch slověch: sem nau, s teb au, s nim a t. d. oznamu-
ge, tedy se vždy gen s neb se píše. R. p. Sem nau byl
Petr všera w kostele. S nim jsem to dnes vygebral. Váh
se w feni Swatmi. S velikým pánem.

To se v tenkrátě stává, když přebloží se slowem spoge-
ná něgati bohromady scházení neb spogenj oznamuge, jako:
shromážditi, spogiti a t. d. R. p. Lidi se zde shro-
máždili. S umělosti se má také sličetnost spogiti. W
chrámu Božím se scházěwagi křesťané, by modlitby své s
modlitbou kněze sgednotili.

Když ale tato přebloží tolik jako wen významěná, a
bůh něgati látky, z které se něco dělá, aneb gáféy hnutí
zewnitř wen, aneb z bůli nahoru významěná, jako w těchto
slověch: z dte wa, z kame n, z dnu, ze srdce, ze ze-
mě a t. d.; w slowech pat, s nimiž spogena gest, když
se v často na místě dwau písmen wž užívá, jako: zbuditi
místo wzbuditi, zniknauti, zřáziati místo wzřá-
zati a t. d., píše se vždycky: z neb ze; R. p. ze suka, z
kůže, ze školy, z celého srdce, z hlubokosti, ze ze-
mě, ze sna.

Znaměná posléz tato přebloží ze (neb od) něgati hnutí
s hřpy dolů, aneb segmutj, neb dolů staupeni, jako: s wr-
chu, se řechy, s nebe a t. d.; též w slověch: sniti,
spadnauti: tedy modlitby se s nebo z psáti; přede se ale
obpěgněti, zvláště w slowech s něžli z píše. R. p. Syn Boží
pro nás s nebe s staupil.

F. D spoluzwůtce g.

Spoluzwůtka g, když se drsně, skoro jako k wyflowuge
(což se obpěgně gen w wyřech slověch stává), musí se nahore po-
znaměnat. R. p. Gramát, gráš, magnet, synagoga
a g. w.

S se nemá w následujících slověch, ačkoli se spíše neo-
zývá, wynehati, totiž: gmen v, gmenowati, gměti,
g bu, págugi, gho, pfigmewi. Také s: gmen g saw,

der Zunahme. Auch zu dem Zeitworte: ich bin, du bist, er ist, wir sind, ihr seyd, sie sind, wird nach den besten Schriftstellern das g hinzugesetzt, weil man es in der Verlängerung oder in der verneinenden Bedeutung merklich hört, als: ich bin nicht, du bist nicht, wir sind nicht u. s. w.

G. Von den Mitlauten: s—s und ff—f.

Das s und ff setzt man im Anfange der Wörter und Sylben, s und f aber am Ende derselben. *Z. B.* Sitze still, mein Sohn! und höre diese trostvollen Worte aufmerksam an: Unser barmherzige Gott erhält uns, auch hört er unsere Bitten.

In fremden Wörtern, wo der Mitlaut scharflautet, schreibt man ss, als: der Professor, die Profession, der König Manasses u. a. m.

Sechster Abschnitt.

Von der gehörigen Eintheilung der Wörter in Sylben.

Zu der Rechtschreibung gehört auch, daß die Wörter zu Ende der Zeilen gehörig getheilt werden.

Dazu dienen folgende Regeln:

1) Zwey neben einander stehende Selbstlaute in fremden Wörtern werden gewöhnlich getheilt; *z. B.* Zo=ab, Mo=ab, No=, Isra=el.

2) In den böhmischen Wörtern, wenn ein Mitlaut zwischen zwey Selbstlauten steht, wird er zur folgenden Sylbe genommen; *z. B.* rufen, thun, die Herren, der Landmann, das Thier.

3) Wenn zwey oder mehrere Mitlaute zwischen zwey Selbstlauten stehen, da muß man Acht geben, ob diese Mitlaute trennbar oder untrennbar sind.

Trennbare Mitlaute sind:

a) Das doppelte d, l, n in den Wörtern: abtheilen, die Ergebenheit, der Abschnitt, fragt nach, ob die Jungfrau dort war, oder nicht.

gfy, gest, gsmo, gste, gsau, se od nepřepíště spisovatelů
g přídává, protože se v problaužení aneb v zapiragichm smy-
slu mocně ožývá, gato: negsem, negfy, negsme a t. b.

G. D spoluzvučků: f—s, a ff—ž.

Spoluzvučky f a ff se kládou na začátku slov a slabik;
s a ž ale na koncy. K. p. Sed tišše, synu můj! a slyš
pozorně tato potěšitelná slova: Máš milosrdný
Báh náš zachováva, v slyšší prosby naše.

W cyžých slovích, kde tato spoluzvučka zůstá zní, píše se
s, totiž: profesor, profess, král Manasses
a m. g.

Česté oddělení.

O náležitém rozdělení slov w slabiky.

K pravopisu též patří, aby se slova na koncy řádků slu-
šně rozdělovala.

K tomu slauží následující pravidla :

1) Dvě poblé sebe stogich samohlásky w cyžých slovích
občegně se dělí; k. p. Zo-ab, Mo-ab, No-e, Zra-e l.

2) W čestých slověch, když gald spoluzvučka mezy dvěma
samohláskama stogi, běže se k následugich slabice; k. p. wo-la-
ti, čl-ni-ti, pá-ni, kra-gan, žw-j-ě e.

3) Když dvě neb více spoluzvuček mezy dvěma samo-
hláskama stogi, tu se pozor dáti má, zdalší ty spoluzvučky roz-
bjlné neb nerozbjlné gsau.

Rozbjlné spoluzvučky gsau :

a) Dvogité dd, ll, nn, w slovích: oddělití, obda-
nost, oddělení, popřey se, bplati ta panna tam, čli ne.

b) Solche, welche im Anfange der Wörter niemals besammen stehen können, als: *c, d, n, n, w, ch, b* u. a. m. Die trennbaren Mitlaute müssen auch in der Mitte der Wörter getrennt werden; z. B. abtheilen, die Ergebenheit, der Abschnitt, die Linse, süß, die Mandeln, der Sattel u. T. w.

Untrennbare Mitlaute sind diejenigen, welche meistens im Anfange der Wörter besammen stehen, als: *b, br, bb, bl, bn, bw, tl, st, sn, hn* in den Wörtern: Narr, Bruder, wachen, lang, heute, zwanzig, drücken, ich stehe, herabnehmen, der Mist u. s. w.; daher werden sie auch in der Mitte der Wörter nicht getrennt, sondern müssen besammen bleiben, z. B. in den Wörtern: plaudere nicht, ausschleifen, durchwachen, verschulden, leicht lernen, durchdrücken, höre nicht auf, eng, zürne nicht!

4) Wenn mehr als zwey Mitlaute zwischen zwey Selbstlauten stehen, so nimmt man gewöhnlich nur den ersten zur vorigen, die übrigen aber alle zu der folgenden Sylbe; z. B. das Königreich, die Priesterschaft, die Kaufmannschaft, die Kleinmuth.

5) Wenn zwey oder mehrere Mitlaute ohne einen Selbstlaut besammen stehen, so gelten die Mitlaute *l* und *r* bey der Theilung der Wörter statt der Selbstlaute; z. B. der Nebel, naschen, schweigen, das Bret, leiden, die Finger u. a. m.

6) In den zusammengesetzten Wörtern theile man die Sylben nach ihrer Zusammensetzung; z. B. antworten, erzürnen, zerreißen, ausgehen, verzeihen, betrüben u. a. m.

h) Dny, kteréž na začátku slov nikdy pohromadě státi nemohau, jako: *č, bč, n d, rž, w n, chr, b n a g. w.* Rozdílné spoluzvučky musely se také u prostřed slov dělit; *č. p. ob-dě-liti, ob-da-no st, ob-dě-lení, čož-ka, slab-ěh, man-dle, man-žel a t. d.*

Rozdílné spoluzvučky pak ysau ty, které nejvíce na počátku slov při sobě stávají, jako: *bl, br, bd, dl, dn, dw, tl, ft, sn, hn, w slovich; blážen, bratr, bdáti, blažho, dneš, dwacet, tlačiti, krogan, snímati, hnáti a t. d.;* přetež *y. u* prostřed slov se nedělí, nýbrž při sobě státi musely, *č. p. w slovich: ne-blyptey, wy-brausyti, pře-bditi, za-bluziti, sna-bno učiti, protlačiti, nepřestáwey, ře-sň, nehňkwey se*

4) Když více než dvě spoluzvučky mezi dvěma samohláskama stoji, berau se obyčejně jen první z nich k předepřel, ostatní pak mšecky k následujících slabice, *č. p. trá-la-w-sti, kněž-stwo, kupec-twi, ma-to-my-si-n-ost.*

5) Když dvě neb více spoluzvuček bezesoffi samohlásky při sobě stoji, tedy spoluzvučky *l a r* většinou místo samohlásky platí; *č. p. ml-ha, ml-sati, ml-četi, přel-ty, tr-pěti, pr-sty a g. w.*

6) W složených slovích dělí se slabiky dle svého složení; *č. p. ob-po-mě-diti, roz-hně-wati, roz-trh-ati, wy-př-giti, ob-pu-štíti, za-tr-ma-utiti a g. w.*

I n h a l t.

E r s t e r T h e i l.

Anleitung zum richtigen Böhmisches-Lesen, Verstehen und Sprechen.

E r s t e r A b s c h n i t t.

	Seite
Kenntniß der böhmischen Buchstaben, wie auch Unterschied der Aussprache zwischen den deutschen und böhmischen Buchstaben	5
Aussprache der böhmischen Buchstaben, mit deutschen Vergleichen	6
Bildung der Sylben zur Übung in der richtigen und reinen Aussprache aller böhmischen Buchstaben	8
a) Einfache, mit Selbstlauten anfangende Sylben	—
b) Einfache, mit Mittlauten anfangende Sylben	—
c) Mit zwey Mittlauten anfangende Sylben	9
d) Zweysylbige, einfache Wörter	10
e) Zwey- und dreysylbige Wörter, die mit zwey Mittlauten anfangen	11
f) Sylben und auch Wörter ohne Selbstlaute	12
g) Wörter mit den Doppellauten: au und ey	13
h) Wechselsylbige Wörter	—
i) Aehnlich lautende böhmische Wörter nebst ihren deutschen Bedeutungen	—

Z w e y t e r A b s c h n i t t.

Sammlung der unentbehrlichsten Wörter zum Auswendiglernen	16
A. 1. Die Hauptwörter. Von Gott, göttlichen Dingen und der Zeit	—
2. Von der Luft und deren Wirkungen	17
3. Von der Erde, den Gewässern und Metallen	18
4. Von den Bäumen	—
5. Die Wasserbäume	19
6. Die Gräser und Getreide	—
7. Die Blumen	20
8. Gemüse	—
9. Der Mensch und dessen Glieder	21
10. Die Seele und ihre Kräfte	22
11. Die zahmen, vierfüßigen Thiere	—

o b s a h.

První díl.

Navedení k následnému českému čtení.

První oddělení.

	Strana
Poznání českých písmen, jakož v rozhl. vyslovenj mezi německými a českými písmenami	5
Vyslovnost českých písmen u přirovnání s německými	6
Tvoření slabik k cvičení se v pravidelném a čistém vyslovo- vání všech českých písmen	8
a) Jednoduché, samohláskami počínajících slabik	—
b) Jednoduché, s spoluzvukami počínajících slabik	—
c) S dvěma zvukama počínajících slabik	9
d) Dvauslabičná, jednoduchá slova	10
e) Dvaus- a tříslabičná slova, která dvěma sauzvukama po- čínají	11
f) Slabiky v také slova bez samohlásek	12
g) Slova s dvauhlasíkami a u a ey	13
h) Mehrslabičná slova	—
i) Podobné znějících česká slova s německými významy	—

Druhé oddělení.

Sbírka nepotřebnějších slov k učení z paměti	16
A. 1. Hlavní slova. O Bohu, o božských věcech a o času	—
2. O pověsti a jeho aučinkování	17
3. O zemi, rokách a řekách	18
4. O stromích	—
5. Lesní stromy	19
6. Zraky a obilí	—
7. Květiny	20
8. Baženi	—
9. Slovoř a jeho audy	21
10. Duse a její mocnosti	22
11. Krotká, čtvernohá zvířata	—

	Seite.
12. Die wilden Thiere	23
13. Die Vögel	—
14. Die Fische, Amphibien und Insekten	24
15. Die Verwandtschaft	25
16. Von den Speisen und Getränken	—
17. Die Gewürze	26
18. Die Tischgeräthschaften	—
19. Die Kleidung	27
20. Die Wohnung	28
21. Mobilien und Hausgeräthschaften	—
22. Die Küche	—
23. Die Wirtschaftsgebäude	29
24. Der Staat und die verschiedenen Stände	—
25. Von der Stadt	30
26. Von der Kirche	31
27. Die Festtage	—
28. Von der Schule und den Wissenschaften	32
29. Die Krankheiten und Arzneyen	34
30. Die Handlung, die Maße, Gewichte, Mählungen und Münzen	—
31. Die geistlichen Stände	36
32. Die Künste und Handwerke	—
33. Zum Kriege gehörig	37
B. Bey- oder Eigenschaftswörter	39
C. Zahlwörter	44
D. Fürwörter	46
E. Zeitwörter oder Redewörter	47
F. Nebenwörter	53
G. Vorwörter	56
H. Bindes- oder Fügewörter	57

Dritter Abschnitt.

Kleine Sätze zur Übung im Böhmischlesen und Böhmischsprechen	—
Einige Fragen zur Übung des Verstandes und der Urtheilskraft	82

Zweiter Theil.

Auszug aus der böhmischen Sprachlehre, nämlich: Die nöthigste Uebersicht der Hauptredetheile, ihres Geschlechtes und ihrer Abänderung.

Erster Abschnitt.

Von der Kenntniß der Wörter, als Redetheile	94
---	----

Zweiter Abschnitt.

Von den Hauptwörtern	96
Das Geschlecht der Hauptwörter	—

	Strana
12. Divoča zvířata	23
13. Ptácy	24
14. Ryby, zeměplazy a hmyš	25
15. Přibuzenství	26
16. O pokrmech a nápojích	26
17. Koření	27
18. Růrabi stonky	28
19. Oběv	28
20. Dřevy	28
21. Domovní nářadí	29
22. Kuchyň	29
23. Hospodářské stavení	30
24. Občanství a roliční stavové	30
25. O městu	31
26. O kostelu	31
27. Slavnosti	32
28. O škole a učení	32
29. Nemoci a léky	34
30. Dobrod, mýry, váhy, odpočítávání a mince	36
31. Duchovní stavy	36
32. Umý a řemesla	37
33. A wogně patřích	37
B. Spoluřtatná neb přibuzená gměna	44
C. Početný gměna	46
D. Dřístogměna	47
E. Časoslowa neb slowesa	53
F. Přislowce	56
G. Přeslowce	57
H. Spogly neb řádacý slowce	57

Třetí oddělení

Malé průpovědi k cvičení w českém čtení a mluvení	82
Měkké otázky k hrazení rozumu a rozřadnosti	82

Druhý díl.

Bytah : české mluwnice, totiž : Neppotřebnější přehled hlavních bích řeči, gich pohlawí a uchylowání.

První oddělení.

O známosti slow, co býu řeči	95
--	----

Druhé oddělení.

O podobných gmenech	97
Pohlawí podobných gmen	97

	Seite
Die Zahl der Hauptwörter	96
Die Wesenheit der Hauptwörter	98
Von den Endungen der Hauptwörter	—
Von den Abänderungsarten	100
Erste Abänderungsart	—
Zweite Abänderungsart	104
Dritte Abänderungsart	106
Vierte Abänderungsart	—
Fünfte Abänderungsart	108
Sechste Abänderungsart	110
Siebente Abänderungsart	—
Achte Abänderungsart	112

Dritter Abschnitt.

Von den Bey- oder Eigenschaftswörtern	114
Die Steigerung der Beywörter	118

Vierter Abschnitt.

Von den Zahlwörtern	—
Abänderungsmuster der Grundzahlen	—
Abänderungsmuster der nichtbestimmenden ob. allgem. Zahlwörter	122

Fünfter Abschnitt.

Von den Fürwörtern	124
Verstehliche Fürwörter	—
Zueignende Fürwörter	126
Anzeigende Fürwörter	128
Beziehende Fürwörter	130
Fragende Fürwörter	—

Sechster Abschnitt.

Von den Zeitwörtern	—
Die Bedeutung	—
Die Art	132
Die Zeit	—
Das Geschlecht	134
Die Zahl	—
Die Person	—
Abwandlung des Hülfzeitwortes: seyn	—
Bildung der Hauptzeitwörter	138
Abwandlung der regelmäßigen Zeitwörter wirl. Bedeutung	144
Abwandlung der regelmäßigen Zeitwörter leid. Bedeutung	150
Anmerkungen zu der Abwandlung der Zeitwörter	154
Unregelmäßige Zeitwörter	160

Siebenter Abschnitt.

Von den Mittelwörtern	162
---------------------------------	-----

Achter Abschnitt.

Von den Nebenwörtern	—
--------------------------------	---

	Strana
Počet podstatných gmen	97
Bytost podstatných gmen	98
Pády podstatných gmen	—
Spůsoby uchylování podstatných gmen	101
První uchylka	—
Druhá uchylka	103
Třetí uchylka	107
Čtvrtá uchylka	—
Pátá uchylka	109
Šestá uchylka	111
Šedná uchylka	—
Osmdá uchylka	113

Č e t i o d d ě l e n í .

D spočitatných neb přehovných gmen	115
Uspořádání přehovných gmen	119

Č t v r t ě o d d ě l e n í .

D početných gmen	—
Uchylování základních početných gmen	—
Uchylování neurčitých početných gmen	123

P á t ě o d d ě l e n í .

D místogmen	125
Osobná místogmena	—
Klasifikační místogmena	127
Ukazovací místogmena	129
Potažná místogmena	131
Kázací místogmena	—

Š e š t ě o d d ě l e n í .

D sloves	—
Whznam	—
Spůsob	133
Čas	—
Pohlaví	135
Počet	—
Osoba	—
Skloňování pomocného slovesa: býti	—
Tworění hlavních sloves	139
Skloňování pravidelných sloves činného whznamu	145
Skloňování pravidelných sloves trpěčného whznamu	151
Připomenutí ke skloňování sloves	155
Nepravidelná slovesa	161

Š e d m ě o d d ě l e n í .

D přičestí	163
----------------------	-----

O s m ě o d d ě l e n í .

D příslovce	—
-----------------------	---

Zweiter Abschnitt.

Von den Vornörtern	Seite 166
------------------------------	--------------

Dritter Abschnitt.

Von den Endwörtern	168
------------------------------	-----

Dritter Theil.

Anweisung, richtig böhmisch zu schreiben.

Erster Abschnitt.

Allgemeine Grundsätze der Rechtschreibung	170
---	-----

Zweiter Abschnitt.

Gebrauch der großen Anfangsbuchstaben	172
---	-----

Dritter Abschnitt.

Von den Buchstaben überhaupt	174
--	-----

Vierter Abschnitt.

Von dem richtigen Gebrauche der Sabstlaute	176
Von langen und kurzen a und ä	178
Von langen e, kurzen e und dem unreinen i	—
Von dem gelinden i und j	180
Von dem rauhen y und h	184
Von dem gedehnten o	186
Von dem u und ü	—

Fünftes Abschnitt.

Von dem richtigen Gebrauche der Mittlaute	190
Von der zweyfachen Aussprache des b, n, t	—
Von der Verdoppelung des b und n	—
Von den Mittlauten: b p, bt, fw, h g, f z und ff	—
Von den Mittlauten: c, č, k	192
Von den Vorsetzsyllben: mit und aus	—
Von dem Mittlaute g	194
Von den Mittlauten j—s und ff—š	196

Sechster Abschnitt.

Von der gehörigen Eintheilung der Wörter in Syllben	—
---	---

D a v á t t o d d ě l e n í .	
D předslovoch	Strana 167

D e s á t ě o d d ě l e n í .	
D spogilkách	169

Z ě t ě j .	
Poukázání, právě česky psáti.	
P r v n í o d d ě l e n í .	
Obeční pravidla pravopisu	171

D r u h ě o d d ě l e n í .	
Užívání velkých začátečních písmen	173

T ř e t í o d d ě l e n í .	
D písmenách vesměs	175

Š t v r t ě o d d ě l e n í .	
D náležitém užívání samohlásek	181
D blaheým a krátkém a—á	179
D blaheým ě, krátkém e, a nešitým ě	—
D měkém í a j	181
D brsném v a h	185
D blaheým o	189
D krátkém u a blaheým ů	—

P á t ě o d d ě l e n í .	
D náležitém užívání spoluzvuček	190
D dvoglasobném vyslovení b, n, t	191
D dvoglasobnění b a n	—
D spoluzvučkách: b p, dt, fw, hč, řž, šš	—
D sauzvučkách c, č a ě	193
D předsázkách s—se, a z—ze	—
D sauzvučce g	195
D sauzvučkách f—s a š—š	197

Š e ť ě o d d ě l e n í .	
D náležitém rozdělování slov w slabiky	—

Im J. P. Wospißil'schen Bucherverlage in Prag
(Lillengasse Nr. 946) so wie in Königgrätz sind nachstehende
Bücher erschienen:

(Preise in Conventions - Münze.)

Auszug aus der deutschen Sprachlehre, oder: Ein Hülfsbüchlein für die böhmische Jugend, deren Zweck es ist, die deutsche Sprache leicht, bald und regelmäßig zu erlernen. Zur vorzüglichsten Erleichterung bey dem ersten Unterrichte dieses Gegenstandes verfaßt und in beyden Sprachen geschrieben von Johann Nep. Škora, Lehrer an der Hauptschule in der k. k. Kreisstadt Pilsen. Dritte, durchaus umgearbeitete und verbesserte Auflage. — Wštah z německé mluvnice, aneb: Návodná kniha pro českou mládež, která jí jest, německé řeči učiti, brze a pravdělně se naučiti. K obzvláštnímu polehčení při prvním vyučování tétož předmětu spořádán a w obau řečích sepsán. Ungeb. 17 kr., steif geb. 20 kr.

Deutsch-böhmisches Taschenbuch. Eine Sammlung deutscher und böhmischer Benennungen, Phrasen, gewöhnlicher Ausrufen im gesellschaftlichen Umgange &c. Von J. Zamornický. — Nowý list k náležitému vyslovení němčiny. Spolu objecka významů k poznání sloves, obyčejného vyjadření se w slovném towarostvení &c. Gebunden 16 kr.

Feldblümchen. Ein Geschenk für die Jugend, verfaßt von Magdalena Dobr. Kettig. — Chaboblicky. Dárek autlé mládeži, w českém i německém gazytu přimodně sepsán ob Magdaleny Dobromily Kettigovy. Geb. 20 kr.

C. P. Funke's Naturgeschichte und Technologie. Von dem Verfasser selbst zum Besten der Liebhaber und Schüler dieser Wissenschaft in einen vollständigen Auszug gebracht. 2 Bände mit Kupfer. 4. verbesserte Auflage, geb. 1 fl. 20 kr.

Im Drucke befindet sich:

Ausführliches, theoretisch-praktisches Lehrbuch der böhmischen Sprache für Deutsche. Für das Bedürfniß des gegenwärtigen Zustandes der böhmischen Sprache und deren Literatur bearbeitet von Thomas Burian, k. k. Oberleutnant im Linien-Infanterie-Regimente Freiherr von Baumgarten Nr. 21, und Professor der böhmischen Sprache und Literatur in der k. k. Militär-Akademie zu Wiener-Neustadt.